

ეროვნული სასწავლო
გეგმების ცენტრი
NATIONAL CURRICULUM
CENTER

საქართველოს
განათლებისა
და მეცნიერების
სამინისტრო

მუსიკა

I-VI კლასები

გზამკვლევი მასწავლებლებისთვის

2011-2016 წლების ეროვნული სასწავლო გეგმის მიხედვით

თბილისი, 2011

**გზამკვლევზე
მუშაობდნენ:**

რუსუდან თაყაიშვილი - ეროვნული სასწავლო გეგმების ცენტრი,
მუსიკის ექსპერტი, პედაგოგიკის მეცნიერებათა დოქტორი

ხათუნა კალმახელიძე - რუსთავის სამუსიკო სასწავლებელი,
თეორიული საგნების პედაგოგი

მაია სიგუა - თბილისის დემირელის სახელობის სკოლა-ლიცეუმი
„სხივი“, მუსიკის მასწავლებელი-სტაჟიორი, თბილისის
ვ. სარაჯიშვილის სახელობის სახელმწიფო
კონსერვატორიის დოქტორანტი

კონსულტანტი:

მაია გედევანიშვილი - ფსიქოლოგი, ბავშვთა უფლებების
დამცველი

პროექტის

კოორდინატორი:

თამარ ჯაყელი - ეროვნული სასწავლო გეგმების ცენტრის
ჰუმანიტარულ და საზოგადოებრივ მეცნიერებათა
დეპარტამენტის უფროსი

DVD-ის მომზადება:

ლიანა ნაცვლიშვილი - თბილისის ვ. სარაჯიშვილის
სახელობის სახელმწიფო
კონსერვატორია, ფონოტექნიკის გამგე

დიზაინერ-დამკაბადონებელი:

გიორგი ინაშვილი

ტექნიკური რედაქტორი:

მაკა ბერაია

სანოტო ტექსტის

აკრეფა კომპიუტერზე:

მანანა ჟღენტი - თბილისის ვ. სარაჯიშვილის
სახელობის სახელმწიფო
კონსერვატორია, მუსიკალური
ინფორმატიკის პედაგოგი

UDC (უკ) 78 (072)+37.016:78(072)
თ - 381

ISBN 978-9941-0-3841-9

© ეროვნული სასწავლო გეგმების ცენტრი

მოცემული პუბლიკაციის ტექსტის გამოყენება დაშვებულია მხოლოდ არაკომერციული
მიზნებისთვის, წყაროს მითითებით.

სარჩევი

შესავალი	4
თავი I. სწავლა-სწავლების ძირითადი პრინციპები დაწყებით საფეხურზე	5
თავი II. შეფასება	25
თავი III. დაწყებითი საფეხურის მუსიკის სტანდარტი	30
თავი IV. საგნის სწავლება	183
თავი IV. განმსაზღვრელი შეფასება	234
დანართი	237
გამოყენებული ლიტერატურა	364

შესავალი

გზამკვლევის მიზანია, დაეხმაროს მასწავლებელს მუსიკის საგნობრივი პროგრამის დანერგვასა და განხორციელებაში. გზამკვლევაში მოცემული აქტივობები ეყრდნობა საგნობრივი პროგრამით გათვალისწინებულ შედეგებსა და ინდიკატორებს, თითოეული მათგანი წარმოდგენილია აქტივობების სახით, მოცემულია სცენარები თითოეული კლასისათვის. მასწავლებელს ეძლევა პრაქტიკული რჩევები, რეკომენდაციები, ასევე შემაჯამებელი შეფასების ნიმუშები. გზამკვლევს ახლავს გამოყენებული სანოტო მასალის დანართი და DVD, წიგნში დასახელებული აუდიო, ვიდეო და ფოტომასალის ჩანაწერებით.

თავი I

სწავლა-სწავლების ძირითადი პრინციპები დაწყებით საფეხურზე

ეროვნული სასწავლო გეგმის ფუნდამენტური პრინციპია შედეგზე ორიენტირება, რაც გულისხმობს მოსწავლეთათვის ქმედითი, დინამიკური და ფუნქციური ცოდნის გადაცემას.

შედეგზე ორიენტირებული სასწავლო პროცესი მოითხოვს სწავლა/სწავლების შემდეგი ძირითადი პრინციპების დაცვას:

- ცოდნის კონსტრუირება;
- გაღრმავებული სწავლება;
- პოზიტიური სასწავლო გარემოს შექმნა;
- მოტივაციის ამაღლება;
- მოსწავლის ჩართულობა;
- ინდივიდუალური მახასიათებლების გათვალისწინება;
- ასაკობრივი თავისებურებების გათვალისწინება.

მოკლედ მიმოვიხილოთ თითოეული მათგანი.

ცოდნის კონსტრუირების ხელშეწყობა

სწავლა არის ცოდნის აგების პროცესი, რომელშიც მოსწავლე აქტიურად უნდა იყოს ჩართული. გამზადებული ცოდნის გადაცემა არ უწყობს ხელს გააზრებულ და ხარისხიან სწავლებას. მართალია, მასწავლებელმა უნდა მართოს სწავლა-სწავლების პროცესი, მაგრამ მოსწავლესაც უნდა დაუტოვოს დამოუკიდებლად დაფიქრების საშუალება, საკუთარ ცოდნასა და გამოცდილებაზე დაფუძნებით აღმოაჩინოს და დაამუშავოს ახალი საკითხები. ამგვარი აქტიურობით ის უკეთესად გაიზრდეს და შეითვისებს ახლადშეძენილ ცოდნას. ცხადია, მოსწავლე შეცდომებსაც დაუშვებს და დაბრკოლებებსაც წააწყდება, მაგრამ მასწავლებლის დახმარებით, მსჯელობითა და კონსტრუქციული თანამშრომლობით, ის პრობლემებსაც გაუმკლავდება, ხარვეზებსაც შეავსებს და შეცდომებსაც გამოასწორებს. ცნობილია სწავლა აღმოჩენით, როცა ბავშვები დიდწილად თვითონ მუშაობენ და სწავლა მართვადი აღმოჩენით, სადაც პროცესს მასწავლებელი მართავს. ამ დროს მასწავლებელი არ საუბრობს პრობლემის გადაჭრის გზებსა და ხერხებზე, იგი მოსწავლეებს მხოლოდ აუცილებელ მასალას აწვდის, მათ დაკვირვებისკენ უბიძგებს და აძლევს საშუალებას, მოსაზრებები, ჰიპოთეზები გამოთქვან. ამისათვის მოსწავლეებს სჭირდებათ ინტუიციური და ანალიტიკური აზროვნების ამოქმედება. მასწავლებელს შეუძლია, დასვას მიმანიშნებელი კითხვები, წაახალისოს მოსწავლეების არასრული მონაცემები, ხოლო შემდეგ დაეხმაროს მათ მოსაზრებათა დამტკიცებასა ან უკუგდებაში. ამგვარი სამუშაოს ეტაპებია: შესავალი, ექსპერიმენტი, მსჯელობა (გააზრება), გამოყენება და შემოწმება.

მუშაობის ამგვარი მეთოდის დადებით მხარედ შემეცნებითი პროცესის განვითარება შეიძლება ჩაითვალოს, რადგან მუშაობის მრავალფეროვანი ფორმები გამოიყენება. ესე-

ნია: დისკუსია, ლიტერატურასთან მუშაობა, ემპირიული ინფორმაციის შეგროვება და სხვ. ძლიერდება მოტივირება და მუშაობით მიღებული კმაყოფილება. ბავშვები ხედავენ საკუთარი შრომის ნაყოფს. ცოდნა არ არის ფორმალური. მყარდება კავშირი ცხოვრებისეულ გამოცდილებასთან. ჯგუფური მუშაობის დროს კი ვითარდება თანამშრომლობის უნარი. განსაკუთრებით ეფექტურია ამ ტიპის მუშაობის დაწყება მეხუთე-მეექვსე კლასებში.

გაღრმავებული სწავლება

შედეგზე ორიენტირება გულისხმობს მოსწავლისთვის მიწოდებული ინფორმაციის არა მხოლოდ დამახსოვრებას, არამედ ამ ინფორმაციის მყარ და ფუნქციურ ცოდნად გარდაქმნას. ამგვარი ცოდნის მიღება კი შესაძლებელია მხოლოდ გაღრმავებული სწავლებით, რაც გულისხმობს სასწავლო მასალის ეტაპობრივად და მრავალმხრივად დამუშავებას, ახალი საკითხების, ცნებების საფუძვლიანად და განსხვავებულ კონტექსტებში განხილვას, ათვისებული ცოდნის განმტკიცებას, საგანთაშორისი კავშირების გამოვლენასა და საერთო ასპექტების დამუშავებას.

პოზიტიური სასწავლო გარემოს შექმნა

სწავლა უნდა მიმდინარეობდეს მშვიდ და მონესრიგებულ გარემოში, სადაც განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება პოზიტიურ ურთიერთობებსა და ინტერაქციას; სადაც მოსწავლე დაფასებული, აღიარებული და პასუხისმგებელია საკუთარ სწავლასა და განვითარებაზე.

მოტივაციის ამაღლება

მოტივაცია განმსაზღვრელ როლს თამაშობს სწავლა-სწავლების პროცესში. მოტივაციის ამაღლება ბაძებს სასწავლო აქტივობაში ჩაბმის სურვილს, ზრდის მასში მონაწილეობის ხარისხს, რაც, თავის მხრივ, უფრო ქმედითუნარიანს ხდის მოსწავლეს. მოტივირებული მოსწავლე მიზანდასახულია და მზად არის, დასძლიოს პრობლემები და გადალახოს სიძნელეები. ამდენად, მოსწავლეთა მოტივაციის ამაღლება უმნიშვნელოვანესი ამოცანაა პედაგოგისთვის.

შესაძლებელია მართვა მოტივაციური პროცესებისა, რასაც მოტივირებას უწოდებენ. სასწავლო გეგმის შედგენისას, მასწავლებელი უნდა დაფიქრდეს მოტივებზე და გაიაზროს, რისი გაკეთებაა საჭირო, რომ მოსწავლეებს სწავლის სურვილი გაუღვიძოს; როგორ განუვითაროს და აუმაღლოს მოტივაცია სასწავლო გეგმის ფარგლებში.

პირველ რიგში, ბავშვებს უნდა გაუჩნდეთ წინსვლის შეგრძნება. ამისათვის თითოეულ მოსწავლეს, მიუხედავად მათი აკადემიური მიღწევებისა, უნდა მიეცეთ ეტაპობრივი პროგრესირების საშუალება საკუთარ შესაძლებლობებსა და ცოდნაზე დაყრდნობით. ამდენად, აუცილებელია, თითოეული მოსწავლისათვის სწორად შეირჩეს დავალებათა სირთულის დონე. თუ მოსწავლეს მიეცემთ ზედმეტად რთულ, მისთვის დაუძლეველ დავალებებს, ის

წინსვლის იმედს დაკარგავს. წარმატებული პედაგოგი უნდა ითვალისწინებდეს, რომ მოსწავლის მთავარი „ასაკობრივი“ მოტივი მიღწევის მოტივია. რა აქვთ საერთო ალპინისტს, რომელიც მწვერვალს იპყრობს, ბავშვს, რომელიც გატაცებით თამაშობს კომპიუტერულ თამაშებს და მოსწავლეს, რომელიც ყოველთვის ცდილობს, უკეთესად ისწავლოს. თითოეულ მათგანს გააქტიურებული აქვს წარმატების მიღწევის მოტივი, საკუთარი შესაძლებლობების დონის ამაღლებისკენ სწრაფვა, რაც დაკავშირებულია პიროვნების სურვილთან, მიაღწიოს წარმატებას და თავი აარიდოს მარცხს. ასე რომ, აუცილებელია, შევქმნათ ისეთი სასწავლო გარემო, რომელშიც ნებისმიერ მოსწავლეს ექნება წინსვლის განცდა.

თანამედროვე სკოლაში სწავლის მოტივაციის განვითარების ტექნოლოგია მოსწავლეთა მიღწევის მოთხოვნილების განვითარებაზე იგება. ეს ტექნოლოგია გულისხმობს ისეთი პროგრამების შემუშავებას, სადაც ბევრი სხვადასხვა სირთულის დავალების გრადაციია.

- მნიშვნელოვანია მოსწავლის ინტერესების გათვალისწინება. მოსწავლის დასაინტერესებლად აუცილებელია ყველა სასწავლო მასალის გამოყენება. სასურველია, გაკვეთილის გეგმა მოსწავლეების ინტერესებთან შეთანხმებით დაიგეგმოს. სასწავლო მასალა უნდა ჩაერთო „სამყაროს სურათში“, დავუკავშიროთ ყოველდღიურ ცხოვრებისეულ გამოცდილებას. ბავშვის ინტერესების გამოსავლენად მარტივი ხერხი პირდაპირი შეკითხვაა - როგორ ატარებენ თავისუფალ დროს. მოსწავლეების ინტერესების დადგენის შემდეგ, საჭიროა მათი გამოყენება სასწავლო პროცესში. მასწავლებლისთვის მნიშვნელოვანია, სასწავლო პროგრამების შესავსებად მოსწავლეთა ინტერესები იცოდეს. გაკვეთილის მსვლელობისას შეიძლება გამოვიყენოთ ყველაფერი, რაც გაზრდის ცნობისმოყვარეობას - ახალი და უჩვეულო ფაქტები, შეხედულებები მოვლენებზე, თვალსაჩინო დამხმარე სახელმძღვანელოები, თვითნაკეთი ნივთები და სხვ. აგრეთვე, სასურველია, მასწავლებელმა შექმნას პრობლემური სიტუაციები, რითაც მოსწავლეებს ობიექტის შესწავლისკენ უბიძგებს.
- მოსწავლეს უნდა დავანახოთ სასკოლო აქტივობათა ღირებულება. მან უნდა გაიაზროს, რატომ უნდა გაისარჯოს დავალებული ამოცანის შესრულებისას, რისთვისაა ეს საჭირო და რაში გამოადგება. წინააღმდეგ შემთხვევაში, მისი მოტივაცია მკვეთრად დაიკლებს და იგი აქტივობისთვის მინიმალურად ან, სულაც, არ დაიხარჯება. ამდენად, მასწავლებელი ყოველთვის უნდა ცდილობდეს, ნათლად დაანახოს მოსწავლეს ამა თუ იმ აქტივობის ღირებულება, ხელი შეუწყოს შესასრულებელი დავალების გააზრებაში და გააგებინოს, რა აზრი აქვს მის შესრულებას, რა სარგებელს მოუტანს პიროვნული თუ სოციალური თვალსაზრისით და რას შესძენს ისეთს, რაც მას სკოლის გარეთაც გამოადგება.

მოსწავლის ჩართულობა

თანამედროვე საგანმანათლებლო პროცესი მოსწავლეთა განსაკუთრებულ აქტიურობას მოითხოვს. აქ იგულისხმება არა მხოლოდ მოსწავლეთა აქტიური მონაწილეობა განათლების პროცესში, არამედ თანატოლების სწავლის პროცესში მონაწილეობაც. გაკვეთილზე ჯგუფური მუშაობისას, პროექტებში მონაწილეობისას, წარმოდგენების

დაგეგმვისა თუ განხორციელებისას მოსწავლეები ერთმანეთს ეხმარებიან სხვადასხვა კონცეფციის უკეთესად გაგებაში, უნარ-ჩვევების დაუფლება-განვითარებაში და დამოკიდებულებების ჩამოყალიბებაში. შესაბამისად, გაკვეთილებზე მოსწავლეების დასწრების ხელშეწყობა სკოლის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი საზრუნავია.

ინდივიდუალური მახასიათებლების გათვალისწინება

ყველა მოსწავლე არის უნიკალური და განსხვავებული თავისი ინდივიდუალური, ფიზიკური და ფსიქიკური მახასიათებლებით, ნიჭით, ემოციებით, ინტერესებით, პირადი გამოცდილებით, აკადემიური საჭიროებებით, აზროვნების მოდლობითა და სწავლის სტილით (აღქმის მოდლობებით). განვითარების თანაბარი შესაძლებლობის მისაცემად, სკოლამ ყველა მოსწავლეს უნდა შესთავაზოს მრავალფეროვანი სასწავლო პროცესი, რაც გულისხმობს მრავალგვარი მეთოდის, მიდგომის, სტრატეგიის, პრობლემათა გადაჭრის გზების, აქტივობათა ტიპებისა თუ შეფასების ხერხების გამოყენებას.

მესამე და მეოთხე თავებში შემოგთავაზებთ აქტივობათა და შეფასების ხერხების მრავალფეროვან სპექტრს. ყურადღებას შევაჩერებთ სწავლის სტილზე ანუ აღქმის მოდლობებზე.

თანამედროვე მკვლევარები მოსწავლეს ადარებენ ტელევიზორს, რომლის მსგავსად, მოსწავლესაც შეუძლია, სხვადასხვა არხით მიიღოს ინფორმაცია. როგორც წესი, ცალკეულ ინდივიდში რომელიღაც ერთი არხი სხვებზე მეტადაა განვითარებული და, შესაბამისად, ისინი ინფორმაციის დამუშავებას ერთ-ერთი არხით არჩევენ. სწორედ ეს არჩევანი განსაზღვრავს სასწავლო პროფილს. დადგენილია სამი ძირითადი სასწავლო პროფილი:

- ხედვითი;
- სმენითი;
- კინესთეტიური.

ზოგიერთი ადამიანი ინფორმაციის აღქმას ხედვით არჩევს და მათზე ამბობენ, "ფოტოაპარატი" სწავლობსო. მათზე, ვინც სმენით აღიქვამს ინფორმაციას, ამბობენ, "მაგნიტოფონით" სწავლობსო. კინესთეტიკები კი "უთავოდ" სწავლობენო – ისინი არჩევენ მანიპულაციას, ხელით კეთებას, ფესტიკულაციას, მიმიკას, რიტმს, მოძრაობას.

მაშასადამე, ადამიანს გარედან მიღებული ინფორმაციის აღქმისა და დამახსოვრების ინდივიდუალური უნარები აქვს. ზოგი მხედველობით მიღებულ ინფორმაციას იმახსოვრებს უკეთ, ზოგი - სმენით აღქმულს, ზოგს კი მოქმედების შესრულება, სიტუაციის შეგრძნება სჭირდება, რათა მიღებული ინფორმაცია შეინახოს. ეს უნარები, როგორც აღვნიშნეთ, ბავშვობიდანვე იჩენს თავს და, თუ ინფორმაციის მიწოდების ფორმა არ შეესაბამება ბავშვის ინდივიდუალურ სისტემას, მას უჭირს ინფორმაციის აღქმა და გაგება. გაკვეთილი, რომლის 60-70% მასწავლებლის მონაყოლისგან შედგება, „სმენითებისთვის“ (იგივე აუდიალუბისთვის) ძნელად აღსაქმელია. მასწავლებელი დროდადრო წერს დაფაზე და ამით ჩართავს ვიზუალს ანუ ხედვითი პროფილის მქონეს და ამგვარად უწყობს ხელს, გაიგოს ინფორმაცია. ამ დროს კინესთეტიკები გაკვეთილიდან გამოთიშულნი არიან. თუ მათი პროფილის შესაბამის აქტივობას არ ჩაერთავთ, ისინი მხოლოდ სპორტისა და ხელსაქმის გაკვეთილებზე შეძლებენ თავის წარმოჩენას. ამიტომ აუცილებელია, ასეთ მოსწავლეებს

მათი ინდივიდუალური სტილის შესაბამისი აქტივობები შევთავაზოთ. მაგალითად, როლური თამაში, სიმულაციური აქტივობა, ნაკეთობის შექმნა, დაფასთან გამოსვლა და მასწავლებლისგან მიღებული ინფორმაციის რუკაზე/ცხრილზე ჩვენება, სქემის შედგენა, სცენის დახატვა, მაკეტის შექმნა და სხვ.

ზოგჯერ მასწავლებლები ცდილობენ, ეს ბავშვები ჩამოაცილონ მათთვის საინტერესო გაკვეთილებს, რათა სწავლებაში ხელი არ შეეშალოთ. თუმცა, ეს არ მოიტანს სასურველ შედეგს. სწავლებისა და განვითარების პროცესის უკეთ წარმართვისათვის, აუცილებელია, ყურადღება მივაქციოთ ბავშვის ინფორმაციის „მიმღებ“ სისტემას. ვიზუალებს და კინესთეტიკებს თავიდანვე ვასწავლოთ ინფორმაციის „გადათარგმნა“ საკუთარ მიმღებ სისტემაში. განსაკუთრებით ეს სჭირდებათ კინესთეტიკებს, რადგან სასკოლო სწავლების გარემო უპირატესად აუდიო-ვიზუალურია. მართალია, დაწყებითი კლასების ბოლო ეტაპზე, სწრაფი კითხვის უნარის ჩამოყალიბებასთან ერთად, ვიზუალების და კინესთეტიკების პრობლემის სიმწვავეც ნელდება, თუმცა, სიტყვიერად მიწოდებული ახსნა-განმარტებების გაგება მაინც რთულია.

ასაკობრივი თავისებურებების გათვალისწინება

ბავშვის ზრდასთან ერთად იზრდება სწავლის როლი და ადგილი მის ცხოვრებასა და განვითარებაში. ფსიქოლოგიური თვალსაზრისით, სწავლა ბავშვის მიერ სხვადასხვა შინაარსისა და სირთულის ცოდნის დაუფლებაა, აგრეთვე ამ ცოდნის გამოყენების უნარის ჩამოყალიბება. მართალია, სასწავლო პროცესს სკოლაში მასწავლებლები უწევენ ორგანიზებას, მაგრამ აუცილებლად გასათვალისწინებელია ბავშვის შემეცნებითი უნარების მზაობა კონკრეტულ ასაკში. განვიხილოთ თითოეული მათგანი და მათი განვითარების დონე 10-11 წლის ასაკის ბავშვებში.

აღქმა არის ადამიანის მიერ საგნის ან მოვლენის სრულად ასახვა გრძნობის ორგანოებზე ამ საგნის/მოვლენის უშუალო ზემოქმედების შედეგად. როდესაც აღვიქვამთ წითელ, მრგვალ, არომატულ ვაშლს, ადამიანი შეგრძნებებში წარმოსახავს მის ფერს, სურნელს, სიმძიმეს, სიმკვრივეს და გლუვ ზედაპირს, მაგრამ აღქმა მეტია, ვიდრე შეგრძნებათა ჯამი. აღქმულ საგანს ბავშვი აღნიშნავს სიტყვით “ვაშლი”, რომლითაც აღინიშნება არა რომელიმე ერთი ნიშანი, არამედ მთელი საგანი. საგანთა და მოვლენათა აღქმის განვითარებაში დიდ როლს თამაშობს მათი ნიშან-თვისებები და კავშირები. ბავშვი მათ თავიდან შეიმეცნებს ყოველდღიურ ცხოვრებაზე დაკვირვებით, მოძრაობით და სხვა პრაქტიკული მოქმედებით. ცოდნა სივრცესა და დროში, მათი გამოცალკევება, გააზრება განაპირობებს ბავშვის მიერ რეალობის ამ მხარეების გამოყოფას და მათ გაგებას. ამგვარად ყალიბდება ბავშვის შემეცნებითი უნარები და აღწევს სრულყოფას. როდესაც იგი „ისწავლის“, გააზრებულად აღიქვას გარემო, თეორიული ცოდნის საკუთარ პრაქტიკასთან (არასასწავლოსთან, სპორტულთან და სხვ.) დაკავშირებასაც შეძლებს. ბავშვს უვითარდება უნარი, ცხოვრებაში ნაწახი ფაქტები თანმიმდევრულად დაუკავშიროს წიგნებიდან ან/და მასწავლებლისგან მიღებულ ცნობებს. აღქმის კულტურა არის სვლა ბავშვის შემეცნებითი მოქმედების სრულყოფილებისკენ. აღქმის განვითარებასთან ერთად იცვლება მისი სტრუქტურაც. თუ პატარას თვალი მოძრაობას მისდევს, უფრო მოზრდილებთან თვალი თავისუფლდება ამ ფუნქციისგან და უფრო მნიშვნელოვან როლს თამაშობს სიტყვა, რომელიც ხდება აღქმული შინაარსის

ანალიზისა და განზოგადების საშუალება.

ყურადღება პიროვნების ფსიქიკური მდგომარეობაა, რომელიც გამოიხატება რაიმე მიმართულებით კონცენტრაციაში. ყურადღება ასახავს ადამიანის დამოკიდებულებებს გარკვეული ობიექტებისადმი. არსებობს ყურადღების სახეები: უნებლიე ყურადღება, გამონეული ძლიერი გამღიზიანებლით (რომელიც უნებლიედ იპყრობს ადამიანის ყურადღებას) და ნებისმიერი ყურადღება, რომელიც განსაზღვრულია ადამიანის ნებისყოფით ანუ როდესაც ადამიანს გააზრებული აქვს, რომ ამ კონკრეტულ შემთხვევაში უნდა იყოს ყურადღებით. ძირითადად, ასეთ ყურადღებას მოითხოვს არასაინტერესო, მაგრამ საჭირო ან სავალდებულო საქმე, რაც ძაბავს ნებისყოფას, გაშორებს ყველა საინტერესო საქმეს, ხელს გიშლის შინაარსზე კონცენტრირებაში. სკოლის პერიოდში აუცილებელია ზრუნვა ამ ტიპის ყურადღების განვითარებაზე, რადგან ამას სასწავლო საქმიანობა მოითხოვს.

მართალია, ყურადღების მდგრადობაში ჩანს ბავშვების ინდივიდუალური განსხვავებები, ტემპერამენტისა და აღზრდის თავისებურებები, მაგრამ არამდგრადობის გასაწესება შეიძლება სასწავლო პროცესის შესაბამისი ორგანიზება, კერძოდ: 1) გაკვეთილის სწორი ტემპი და გააზრებული ორგანიზება; 2) გაკვეთილზე მასწავლებლის მკაფიო განმარტებები, ინსტრუქციები; 3) მაქსიმალური აქცენტი აქტიურ სააზროვნო მუშაობაზე; 4) მუშაობის მრავალფეროვანი ფორმები, რომლებიც შეესაბამება გაკვეთილის ძირითად ამოცანასა და ტემპს; 5) თითოეული მოსწავლის ჩართვა სასწავლო პროცესში არა მხოლოდ წერითი სამუშაოს, არამედ ზეპირი სავარჯიშოების დროსაც. ბავშვების ინიციატივების წახალისება, მრავალფეროვანი მაგალითების მოძიება, ამოცანების გადაჭრის ხერხების შერჩევა, ფაქტების აღწერა/ახსნა იმგვარად, რომ მასწავლებელს მთელი კლასი ყურადღების ველში ჰყავდეს მოქცეული.

ადამიანის განვითარებული ყურადღება ვლინდება უნარში, ხანგრძლივად მიაპყროს ყურადღება მოქმედების ობიექტს, მართოს საკუთარი ყურადღება, რაც ნებისმიერი საქმიანობისას ადამიანის მზაობის არსებითი ნიშანია. მეხუთე-მეექვსე კლასებში, სასწავლო მასალისა და გაკვეთილების რაოდენობის ზრდასთან ერთად, მეტ მნიშვნელობას იძენს ზრუნვა ნებისმიერ ყურადღებაზე.

მეხსიერება და ფანტაზია. მეხსიერების ფუნქცია აღქმის გზით მიღებული ინფორმაციის შენახვა და მისი შემდგომი აღდგენაა. თუმცა, ადამიანი თავის საქმიანობაში მხოლოდ ადრე აღქმულ ინფორმაციასა და გამოცდილებას როდი იყენებს. ყველაფერი, რაც მას უნახავს და გაუგია, შეიძლება აღდგეს ახალი კავშირებით უჩვეულო კომბინაციებში. როდესაც ადამიანი ასახავს რეალობას კომბინირებული შთაბეჭდილებებით და ახალი რაც წარმოქმნება, ესაა ფანტაზია. რაც უფრო ორიგინალურია ეს კომბინაციები, მით მეტი მნიშვნელობა აქვს მას ადამიანის შემდგომი საქმიანობისთვის და მით უფრო მაღალია ამ ადამიანის შემოქმედებითი ფანტაზიის უნარი.

სასწავლო საქმიანობა ბავშვისგან მოითხოვს საკუთარი მეხსიერების მართვას, დამახსოვრებასა და გახსენებას, რაც შეიძლება ბავშვისთვის სრულიად უინტერესო, რთულ და მოცულობით მასალას ეხებოდეს. ბავშვს უხდება ბევრი განზოგადებული სახელწოდების დამახსოვრება: მცენარე, კლიმატი, ტოლობა, ასო, ბგერა, არსებითი სახელი, ფორმაცია და ა.შ. შინაარსის სპეციფიკასა და ახალ მოთხოვნებს არსებითი ცვლილებები შეაქვს მეხსიერებაში: იზრდება მეხსიერების მოცულობა და „სიმძლავრე“. მეხუთე კლასში 2-3-ჯერ მეტ სიტყვას იმახსოვრებენ, ვიდრე პირველ-მესამე კლასებში. ცნობილია, რომ მოსწავლეების მეხსიერების პროდუქტიულობა დამოკიდებულია: ა) დამახსოვრებული მასალის შინაარ-

სზე; ბ) მოქმედების მიზანდასახულ თუ უნებლიე ხასიათზე; გ) მასალის გახსენების რაციონალური ხერხების, აგრეთვე დამახსოვრებისა და მასალის აღდგენის ხერხების ფლობაზე. მოსწავლეები აზრიან დამახსოვრებაზე ზოგადი განათლების პროცესში გადადიან, რასაც ხელს უწყობს სასწავლო საქმიანობის ისეთი სახეობები, როგორიცაა თხრობა, ნახატის მიხედვით თხზულების შედგენა, ტექსტზე მუშაობა.

რაც უფრო იზრდება ბავშვი და მეტ მნიშვნელობას იძენს აზრობრივი კავშირები, მით უფრო ამძლავრებს მეხსიერება აზროვნებასა და ფანტაზიას. ასეთ პირობებში დამახსოვრება უფრო ნაყოფიერია, მაგრამ როგორც ვიცით, ბავშვის მეხსიერება პლასტიურია, მას შეუძლია სწრაფად და პასიურად დამახსოვროს და მარტივად დაივიწყოს. ბავშვის განვითარებასთან ერთად მეხსიერება იძენს შერჩევით ხასიათს, იგი უფრო ხანგრძლივად იმახსოვრებს იმას, რაც მას აინტერესებს, შემდეგ კი საჭიროებისამებრ იყენებს. მეხსიერების განვითარება იმაშიც ვლინდება, რომ: ა) იზრდება დამახსოვრებულის მოცულობა; ბ) აღდგენილი მასალის სიზუსტე; გ) ფარული (ლატენტური) პერიოდის ხანგრძლივობა; დ) დამახსოვრება უფრო ხშირად ეყრდნობა აზრობრივ კავშირებს, რაც მეტი მოცულობის ინფორმაციის დამახსოვრებას გულისხმობს; ე) მეხსიერებას აქვს ნებისმიერი ხასიათი - მიზანდასახულად იმახსოვრებენ საჭირო ინფორმაციას; ვ) მეხსიერება თავისუფლდება აღქმის "ტყვეობიდან". მეხსიერება ზედმეტი ძალისხმევის გარეშე აღადგენს შენახულ ინფორმაციას.

ამ ასაკში მნიშვნელოვნად იცვლება ფანტაზიაც. განსაკუთრებულ როლს თამაშობს მრავალფეროვანი ამოცანების, ახალი სტრუქტურების შექმნა სიტყვებით, წინადადებებით, ფიგურებით. ეს ყოველივე კი ითხოვს ახალი სახეების შექმნასა და მათ ახლებურ კომბინირებას. როგორც ვხედავთ, მეხსიერების განვითარება ფანტაზიის განვითარებაზეც მოქმედებს. შესასრულებელი მოქმედებების წინასწარი წარმოდგენა არის ფანტაზიის განვითარების ერთ-ერთი ეტაპი.

აზროვნება. დაწყებითი კლასების ბოლო ეტაპზე (მეხუთე-მეექვსე კლასებში) შესრულებული ნებისმიერი საქმიანობიდან კარგად ჩანს, რომ შედარება საგანთა და მოვლენათა დაჯგუფებისა და სისტემატიზაციის საფუძველია. შედარებისას ადამიანი უფრო მეტს იგებს ახალი საგნისა და ჯგუფის თავისებურებების შესახებ. შედარების საფუძველზე, ბავშვები ადგენენ „ტოლობას“, „უტოლობას“, ცხრილებს (გამრავლებისთვის, ბრუნვათა დაბოლოებებისთვის და ა.შ.). ვერბალური აზროვნების ერთ-ერთი დამახასიათებელი ტენდენცია ტრაფარეტული გადაწყვეტილებებია, რაც ახალ ამოცანებში - სადაც არ არის ამის საჭიროება - უკვე ნაცნობი ხერხების გამოყენებას ნიშნავს. მაგალითად, როდესაც მოსწავლეები გაიგებენ „რომ“ კავშირის წინ მძიმის დასმის საჭიროებას, შეიძლება, აღნიშნული სასვენი ნიშანი ყველა შემთხვევაში დასვან. „მე რომ კინოში დავაპირე წასვლა, განვიმდა.“ ამ ტიპის წინადადებებში თითქმის ყოველთვის „რომ“ კავშირის წინ სვამენ მძიმეს, რაც არასწორია. ტრაფარეტულობის მინიმუმამდე დასაყვანად საჭიროა არა დეკლარირებული ცოდნის გადაცემა, არამედ ლოგიკური კავშირების აღმოჩენა, რასაც ამ ასაკში უნდა ჩაეყაროს საფუძველი.

ლოგიკური აზროვნების განვითარების თავისებურებები კარგად ჩანს ისეთი პროცესების შესწავლისას, როგორიცაა: დასკვნა, კლასიფიკაცია, მიზეზ-შედეგობრივი კავშირები, ცნებები. რა ვითარებაა დაწყებითი კლასების ბოლო საფეხურზე ანალიზისა და სინთეზის ოპერაციების განვითარების მხრივ? გამოიყოფა სამი დონე: პირველი დონისთვის დამახასიათებელია ანალიზის არათანმიმდევრულობა, ხანმოკლე და ლოკალური კავშირე-

ბის დამყარება; მეორე დონეზე დავალება უფრო თანმიმდევრულად ანალიზდება, თუმცა, შინაარსის ზოგიერთი ნაწილი ვარდება, ამიტომ ბავშვი მაინც უშვებს შეცდომებს; მესამე დონისთვის დამახასიათებელია ანალიზ-სინთეზის იმგვარი ოპერაცია, რომელიც გვეხმარება დასმული საკითხის გადაწყვეტის გზის წინასწარ დანახვაში ანუ აზრიანად დაგეგმვაში.

აზროვნების განსავითარებლად დიდი მნიშვნელობა აქვს ცნებებს. დაწყებით კლასებში ბავშვებს უჭირთ განზოგადებული ცოდნის (ცნებების) დაუფლება. ცნებები თავისთავად რთულია მათი წინააღმდეგობრივი ბუნების გამო. რას ნიშნავს ეს? თავდაპირველად, ცნება უნდა გაიაზრო რაიმე კონკრეტულ მაგალითზე, რათა გამოიკვეთოს არსებითი ნიშნები და მხოლოდ ამის შემდეგ უნდა გამოიხატოს ნაცნობი სიტყვით. სავსებით შესაძლებელია, რომ ცნების აღმნიშვნელი სიტყვა უკვე ნაცნობი იყოს ბავშვისთვის და იყენებდეს მეტყველებისას, მაგრამ ცნება სხვა რამეა - იგი განზოგადებაა, რომელიც იზრდება და ღრმავდება ადამიანთან ერთად. ცნების ჩამოყალიბების თავისებურებები გავლენას ახდენს მოსწავლეთა ათვისების პროცესზე. როდესაც მასწავლებელი ვარიანტულ დავალებებს განმარტავს, სადაც გადაწყვეტის გზები, ხერხები და საშუალებებია, ცნებები კი იგივე, ბავშვებს უყალიბდებათ გონებრივი ქმედებების განზოგადების უნარი, რაც მეხუთე-მეექვსე კლასებში უნდა გახდეს გონებრივი მუშაობის ზოგადი მეთოდი.

ნებისყოფა. დასახული მიზნის მისაღწევად ადამიანი მოქმედებს გაცნობიერებულად ანუ გონებით, რაც ნებისყოფას მოითხოვს. ბავშვის ნებისყოფა შემდეგნაირად ვითარდება: ა) ასაკის მატებასთან ერთად (განსაკუთრებით, 10-11 წლიდან), იზრდება ის მიზანიც, რომელსაც ისახავს ბავშვი და უღვიძებს მას მიზნის მიღწევის სურვილს; ბ) მას შეუძლია მეტნაკლებად დასძლიოს გარეგანი თუ შინაგანი სირთულეები, ე.ი. თანდათან უყალიბდება ნებისყოფა; გ) ბავშვს უკვე შეუძლია ნებისყოფის უფრო ხანგრძლივი დროით დაძაბვა; დ) მატულობს შესაძლებლობა, ნებისმიერ შემთხვევაში თქვას უარი სურვილებზე და შეიკავოს თავი; ე) ბავშვს უმუშავდება უფრო შორეული მიზნების დასახვის უნარი და შეუძლია, მთელი ძალისხმევა დაახარჯოს მათ მიღწევას; ვ) თანდათან რთულდება ნებისყოფის შენარჩუნება.

შეიძლება ითქვას, რომ ნებისყოფას დიდი მნიშვნელობა აქვს ბავშვის პიროვნებად ჩამოყალიბების პროცესში. ამ პროცესს ვერ განვიხილავთ ბავშვის ინტერესების, გარშემოცემებთან ურთიერთობის, უფროსებთან, ტოლებთან და საკუთარ თავთან დამოკიდებულებისგან განცალკევებით. ნებისყოფის განვითარება წარმოუდგენელია ფანტაზიის, მეხსიერების, მორალური გრძნობების ცვლილების გარეშე. შესამჩნევი ცვლილებები კი მოზარდებში სანყის ეტაპზევე ვლინდება.

საკუთრივ მუსიკალურ უნარებს შორის გამოვყოფთ ძირითად ბირთვს - რიტმის გრძნობა, მუსიკალური სმენა და მუსიკალური მეხსიერება. მათ შორის განსაკუთრებული დატვირთვა ენიჭება რიტმის გრძნობას, რომელსაც ბავშვი უკვე დაბადებამდე, მუცლად ყოფნისას ამჟღავნებს.

ასაკობრივი თავისებურებების გათვალისწინება

დაწყებითი კლასის მოსწავლის ფსიქიკის განვითარება ძირითადად მიმდინარეობს მისთვის ნამყვანი საქმიანობის - სწავლის საფუძველზე. სასწავლო პროცესში ჩართვას-

თან ერთად, ბავშვი თანდათან ემორჩილება მის მოთხოვნებს, ხოლო ამ მოთხოვნების შესრულება, თავის მხრივ, გულისხმობს ფსიქიკის ახალი თავისებურებების წარმოქმნას, რომელიც სკოლამდელს არ გააჩნიათ. სასწავლო პროცესის წარმატებით განხორციელებისთვის, აუცილებელია ბავშვის კოგნიტური (შემეცნებითი) უნარების მზაობის გათვალისწინება ყოველ კონკრეტულ ასაკობრივ საფეხურზე. ამჯერად, მიმოვიხილავთ დაწყებითი კლასის მოსწავლეთა შემეცნებითი უნარების ასაკობრივ თავისებურებებს.

აღქმა. ცალკეული ფსიქიკური პროცესების განვითარება მთელი დაწყებითი კლასების განმავლობაში მიმდინარეობს. მართალია, ბავშვები სკოლაში საკმაოდ განვითარებული აღქმით მიდიან - ამისათვის მათ აქვთ კარგი მხედველობა, მახვილი სმენა, ერკვევიან ფორმებსა და ფერებში, მაგრამ სასწავლო პროცესში მათი აღქმა დადის მხოლოდ ფერის და ფორმის ცნობასა და დასახელებაზე. პირველკლასელებს არ შეუძლიათ აღქმული საგნების თვისებების სისტემური ანალიზი. ეს კარგად ჩანს შემდეგ შემთხვევაში: პირველკლასელებს დასახატად აძლევენ ფერად ქოთანს. ბავშვები ათვალისწინებენ მას, მაშინვე დასახელებენ საგანს და იწყებენ ხატვას, მაგრამ ნიმუშისკენ აღარც იყურებიან. მათ ნახატებში ქოთნები სხვადასხვა ფორმისა და ფერისაა. ბავშვები ვერ აანალიზებენ ვერც ფორმას და ვერც ფერს - არ აინტერესებთ მათი კონკრეტული თვისებები (ელფერი, ფორმის ნიუანსები). ეს აღქმის დიფერენციაციის ნაკლია.

შესაძლებლობა გააანალიზოს და გამოადიფერენციროს აღქმული საგნის ნიშან-თვისებები, დაკავშირებულია მოქმედების უფრო რთულ სახეობასთან, ვიდრე შეგრძნება და საგნის რომელიმე თვისების აღქმაა. მოქმედების ამ სახეობას დაკვირვება ჰქვია, რომელიც განსაკუთრებით ინტენსიურად სასკოლო სწავლების პერიოდში ვითარდება. გაკვეთილზე მოსწავლის ყურადღებას მასწავლებელი წარმართავს, ხოლო შემდეგ იგი თვითონ აყალიბებს ამა თუ იმ საგნისა და მოვლენის შესახებ აღქმით მიღებულ ინფორმაციას. ამის წყალობით აღქმა ხდება მიზანმიმართული. მასწავლებელი რეგულარულად უჩვენებს ბავშვებს საგნების დათვალისწინების და მოსმენის შედეგად მიღებულ მონაცემებს (მათი თვისებების გამოვლინებების რიგს, მოძრაობის მარშრუტებს და სხვ.). ამის შემდეგ ბავშვი შეძლებს დამოუკიდებლად დაგეგმოს აღქმის მიმართულება, მიზანდასახულად განახორციელოს იგი და მიზნის შესაბამისად გამოყოს მთავარი და მეორეხარისხოვანი ნიშნები, დაადგინოს აღქმული ნიშნების იერარქია, გამოყოს ზოგადი და ა.შ.

ასეთი აღქმა სინთეზირდება სხვა შემეცნებით პროცესებთან (ყურადღებასთან, აზროვნებასთან), იღებს მიზანდასახული და ნებისმიერი დაკვირვების ფორმას. კარგად განვითარებული დაკვირვებულობა ბავშვის პიროვნულ თვისებად გადაიქცევა. კვლევებით დადგენილია, რომ დაწყებით კლასებში სწავლებას შეუძლია განავითაროს ეს მნიშვნელოვანი ფსიქიკური ფუნქცია.

მეტყველება. თითოეული ადამიანი მშობლიურ ენას იყენებს საკუთარი აზრების გამოსახატად და სხვისი მიერ გამოთქმულის გასაგებად. შეიძლება ითქვას, რომ ბავშვს დაბადებიდანვე „მზად ხვდება“ ენა. მაგრამ ის არა მხოლოდ ითვისებს მშობლიური ენის სიტყვებს და გრამატიკულ ფორმებს, არამედ ძალიან ადრეულ ასაკში იღებს ამ სიტყვების მნიშვნელობებს. თუმცა, განვითარების სხვადასხვა ეტაპზე სიტყვის შინაარსი განსხვავებულად აღიქმება.

სიტყვა ყოველთვის აღნიშნავს რაღაცას - რაიმე ფაქტს, მოვლენას, საგანს, ნიშან-თვისებას ან დამოკიდებულებებს. მათი ასახვის სიღრმე, მოცულობა და სისწორე იცვლება ბავშვის განვითარების პროცესში. ამიტომ მაგალითად, როცა 2 წლის ბავშვი ამბობს „დე-

დას“, მხოლოდ მის დედას ეხება, უფროსი სკოლამდელი ამ სიტყვაში იგულისხმებს ვთქვათ, ლეკვის ან კნუტის დედასაც. მხოლოდ უფრო მოგვიანებით, სკოლის პერიოდში, მოსწავლეს შეუძლია გაიგოს „მზე დედაა ჩემი, მთვარე მამა ჩემი“.

შეიძლება ითქვას, რომ ენა ზოგადია, მეტყველება კი ინდივიდუალური. ამიტომ ერთი შეხედვით, მეტყველება ენაზე ღარიბია, თუმცა, იმავდროულად, მასზე მდიდარიც. რას ნიშნავს ეს პარადოქსი? ადამიანი სხვებთან ურთიერთობაში იყენებს მისი მშობლიური ენის ლექსიკონისა და მრავალფეროვანი გრამატიკული სტრუქტურების მცირე ნაწილს. თუმცა, მეტყველება მდიდარია იმით, რომ ადამიანი საუბრისას გამოხატავს იმ ობიექტებისადმი, იმ მოვლენებისადმი დამოკიდებულებას, რაზეც ლაპარაკობს და ვისაც ელაპარაკება. მეტყველება იძენს ინტონაციურ გამოხატველობას, იცვლება ტემპი. რიტმი, ხასიათი. ამიტომ ადამიანს სხვებთან ურთიერთობისას შეუძლია თქვას იმაზე მეტი, ვიდრე ის სიტყვები ნიშნავს, რომლითაც იგი საუბრობს (ეს არის ქვეტექსტი). მაგრამ იმისათვის, რომ ადამიანმა ზუსტად გააგებინოს აზრი სხვას, იმოქმედოს სხვაზე ანუ გაუგონ სწორად, მან კარგად უნდა იცოდეს მშობლიური ენა.

ბავშვის მიერ მეტყველების დაუფლება არის მშობლიური ენის დაუფლების პროცესი, დაუფლება უნარის- გამოიყენოს ენა, როგორც საკუთარი თავის და გარემოს შესაცნობი, სხვებთან ურთიერთობის და მათი გაგების უპირველესი საშუალება.

ბავშვის მეტყველების განვითარების ერთერთი და განსაკუთრებით ინტენსიური ეტაპი სკოლაში სწავლის პერიოდია. მასწავლებლის მიმართვა კლასისადმი, განმარტებები, მითითებები, შენიშვნები, კითხვები, შესწორებები-ყოველივე ეს გამოხატულია მეტყველების ფორმით. იმისათვის, რომ დახაზოს რვეულში პირველი ხაზი, დაიჭიროს ფანქარი, რომელი დავალება შეასრულოს, საიდან დაიწყოს წერა-ამის გასაგებად ბავშვმა უნდა უსმინოს მასწავლებელს. მაშასადამე, განვითარების მომდევნო სტადიაში გადადის მოსმენის უნარიც.

პირველ კლასში ბავშვები უსმენენ, უყურებენ და მოქმედებენ (ფანქრით, სანერ კალმით და სხვა). მოსწავლეები ეჩვევიან მასწავლებლის განმარტებების მოსმენას, თვალყურს ადევნებენ მის მითითებებს. მოსმენა პირველ და მეორე კლასებში იქცევა მოსწავლის შემეცნებითი მოქმედების ერთერთ ძირითად სახედ. ამ დროს დავალებები სიტყვების დაყოფაზე ნაწილებად-მარცვლებად, ბგერებად და მათგან სიტყვების შედგენა ავითარებს ბავშვების სმენით კონცენტრაციას.

მე-3, მე-4 კლასებში ბავშვების ლექსიკონი მკვეთრად იზრდება. ლექსების და პროზის სისტემატური მოსმენა კი ზრდის ზეპირ თუ წერით მეტყველებაში მხატვრული გამოთქმების გამოყენების შესაძლებლობას.

დაწყებითი კლასების პირველ ეტაპზე ყველაზე აქტუალურია წერა-კითხვის დაუფლება, რაც არ არის მარტივი პროცესი. რა არის აუცილებელი ამისთვის: 1) მოსმენილი ბგერების ერთმანეთისგან მკაფიო განსხვავება, 2) ბგერის შესაბამისობის დადგენა წიგნში გარკვეულ ნიშანთან და ამ ნიშნის დამოუკიდებლად გამოსახვა ქაღალდზე. 3) ნაკითხული სიტყვის ყველა ასოს ერთდროული წარმოთქმა, როგორც ერთიანი ბგერათა კომპლექსის, 4) ბგერების კომბინაციის გაგება, როგორც ნაცნობი საგნის, ნიშან-თვისების ან მოქმედების აღმნიშვნელი სიტყვის.

შემდგომ ეტაპზე, როცა ბავშვი კითხულობს წინადადებებს, იგი სწავლობს გაიგოს კავშირი სიტყვებს შორის, რაშიც მას ეხმარება მაკავშირებელ სიტყვათა მნიშვნელობები, სიტყვების დაბოლოებები, რომლებზე დაყრდნობითაც განისაზღვრება წინადადების შინაარსი.

დანეხებითი კლასების მოსწავლის მეტყველების განვითარება დაკავშირებულია კითხვის ჩვევის გამომუშავებასთან, რაც ნიშნავს ასოების და მათი შეთანხმებების სწრაფ და სწორ ცნობას. გააზრებული კითხვისას ადგილი აქვს სწორ ინტონაციას. ბავშვები ყურადღებას აქცევენ ნიშნებს, რომლებიც დასმულია წინადადების ბოლოს: წერტილს, კითხვის და ძახილის ნიშნებს. თანდათან გააზრებული კითხვა თავს იჩენს მისი გამოხატვის უფრო დახვეწილ ინტონაციაში.

საინტერესოა გრამატიკის და ორთოგრაფიის დაუფლების თავისებურებები დანეხებით კლასებში. როდესაც ბავშვები სწავლობენ სიტყვის ანალიზს, ვთქვათ, ეძებენ ერთნაირფუძიან სიტყვებს, მონათესავე სიტყვებს, ცვლიან მათ აზრს სხვადასხვა წინდებულებით და სუფიქსებით, ბავშვები ეუფლებიან მშობლიური ენის ლექსიკას- ახერხებენ შეარჩიონ სიტყვები საკუთარი აზრების თუ კონკრეტული საგნების ნიშან-თვისებების ზუსტად გამოსახატავად. წინადადების აგებისას, თხრობისას, თხზულების დაწერისას, მაშინაც როცა ადგენენ მოთხრობის გეგმას, მოსწავლეები ეუფლებიან ორთოგრაფიის წესებსა და სინტაქსს. ასეთი მუშაობა, რომელიც იწყება დანეხებითი კლასებიდანვე ბავშვების წინაშე ხსნის საგნებსა და მოვლენებს შორის ურთიერთკავშირის მრავალფეროვან სამყაროს, იმ დამოკიდებულებებს, რომელსაც ადამიანი ამყარებს ზოგჯერ საკუთარი სურვილით, ზოგჯერ აუცილებლობით. მაგალითად, „მე წავალ“, „მე უნდა წავიდე“ და ა.შ.

ენობრივ მასალაზე სხვადასხვა ტიპის მუშაობა ავითარებს მოსწავლის გაბმული მეტყველების უნარს, აგრეთვე ლოგიკურ აზროვნებას. სასწავლო საგნების დაუფლების პროცესში ბავშვებს უყალიბდებათ მეცნიერული ცნებები. ეს მოითხოვს რთულ სააზროვნო მოქმედებას, უპირველესად ანალიზს, აბსტრაქციას და განზოგადებას. რაც თავის მხრივ, ავითარებს აზროვნებისა და მეტყველების მოქნილობას.

დანეხებითი სწავლება წერა-კითხვის და მოსმენის უნარის დაუფლებით რომ ამოინერებოდეს, ბავშვებს ამ შემთხვევაშიც ექნებოდა დიდი შესაძლებლობა გაბმული მეტყველების დაუფლებისათვის და ზოგადი გონებრივი განვითარებისათვის. ამას გარდა ისინი ეუფლებიან მათემატიკას, ბუნებათმცოდნეობას, ხატვას, სპორტს, მუსიკას. თითოეულ სასწავლო საგანს აქვს თავისი შინაარსი და ტერმინოლოგია, რომელთა დაუფლება ამდიდრებს მოსწავლის ლექსიკას და ენობრივ შესაძლებლობებს.

დანეხებით კლასებში დიდი შესაძლებლობებია ლოგიკურად აგებული თუ ხატოვანი მეტყველების განვითარებისათვის. თუ მასწავლებელი სპეციალურად მიაქცევს ყურადღებას მოსწავლეთა განვითარების ამ მხარეს, იგი მოამზადებს მათ მხატვრული და სამეცნიერო ლიტერატურის აღქმისა და გაგებისათვის.

რაც შეეხება უცხოურ ენას, მისი სასკოლო სწავლების თავისებურებები განსხვავდება ენის დაუფლებისაგან ბუნებრივ სიტუაციაში. თუმცა ამ კანონზომიერებების ცოდნის გარეშე შედეგი არ იქნება ადეკვატური. მაშასადამე, უცხოური ენის სწავლების სისტემის აგებისათვის, უპირველესად გასარკვევია როგორ ეუფლება ადამიანი ენას ბუნებრივ პირობებში. უცხოური ენის სწავლების სწორად წარმართვისათვის ამოსავალ წერტილად სწორედ ამ პროცესის კანონზომიერება უნდა გამოვიყენოთ.

რა არის განმაპირობებელი იმისა, რომ ბავშვი ასე ადვილად ეუფლება იმ ურთულეს სისტემას, რომელსაც ენა წარმოადგენს? ეს არის თანდაყოლილი თვისება, რომელსაც ენობრივ უნარს უწოდებენ. ეს უნარი სპეციფიკური ადამიანური უნარია და ის მხოლოდ მაშინ ამოქმედდება, თუ ბავშვი დაბადებისთანავე ადამიანთა საზოგადოებაში აღმოჩნდება.

ენობრივი უნარის თვისება მისი უნივერსალური ხასიათია- ის რომელიმე ერთი ენის

შესწავლის უნარი კი არაა, არამედ საერთოდ ენის შესწავლის უნარია. ეს იმას ნიშნავს, რომ თუ საჭიროა ორი(ან თუნდაც სამი) ენის შესწავლა და ამისათვის დაცულია გარკვეული პირობები, ბავშვი ასევე წარმატებით და უმტკივნეულოდ დაეუფლება მათ.

უცხოური ენის შესწავლის თვალსაზრისით, ენობრივი უნარი ყველაზე ეფექტურად ადამიანის სიცოცხლის პირველ წლებში მოქმედებს, შემდეგ მისი ეფექტურობა თანდათან იკლებს. უცხოური ენის შესწავლისათვის ყველაზე უფრო ხელსაყრელი 10-12წლამდე ასაკია(ა.ალბაზიშვილი). ამ პერიოდს კრიტიკულ პერიოდს უწოდებენ, რადგან,თუ უცხო ენის შესწავლის დრო კრიტიკულ პერიოდს გადაცილდა, მისი დაუფლების შანსი მცირდება.

კრიტიკული პერიოდის ფარგლებშიც ენობრივი უნარი უფრო ეფექტურია დასაწყისში, ვიდრე ბოლოში. კრიტიკული პერიოდის პირველ ნახევარში(დაახლოებით 6 წლამდე) ბავშვისათვის სასწავლო ქცევა ჯერ კიდევ უცხოა. ბავშვი ამ ასაკში ცოდნასა და ჩვევებს იძენს ე.წ. არასასწავლო ქცევაში, ვთქვათ, თამაშის დროს, სხვადასხვა საგნის მოხმარების დროს და მისთ.ბავშვი ვერ აცნობიერებს იმ ფაქტს, რომ მშობლიურ ენას სწავლობს და ამიტომ სწორედ ამ ასაკში აქვს მას შესაძლებლობა ასევე იოლად და წარმატებით დაეუფლოს მეორე ენას.

რა ხდება კრიტიკული პერიოდის მეორე ნახევარში, როცა ბავშვი სასკოლო ასაკს მიაღწევს? ახლა ბავშვი თავს მოსწავლედ აღიქვამს და სწავლა მისთვის თანდათანობით ძირითად ქცევად იქცევა. ამიტომ ძნელდება ისეთი არასასწავლო სიტუაციების შექმნა,რომლებიც ხელსაყრელი იქნებოდა ენობრივი უნარის სრულყოფილად რეალიზაციისათვის(თამაში და სხვა).

ამიტომ ამ პერიოდში უცხო ენაზე ასამეტყველებლად საჭირო ხდება ენობრივი სისტემის ელემენტების წინასწარი გავარჯიშება, კერძოდ, მოსწავლემ ჯერ უნდა ივარჯიშოს ამა თუ იმ გრამატიკულ, ფონეტიკურ, გრაფიკულ, ლექსიკურ მასალაზე, შემდეგ ეტაპზე უნდა ივარჯიშოს მათ შერწყმულად გამოყენებაზე მთლიან ფრაზებში. პირველ ორ ეტაპზე სწავლება ხორციელდება სავარჯიშოებზე დაყრდნობით(ე.ი. ბავშვი სწავლობს და განიცდის ამას, როგორც სასწავლო პროცესს).ბოლოს კი, მოსწავლემ ეს მასალა ბუნებრივად უნდა გამოიყენოს სამეტყველო სიტუაციაში. მესამე ეტაპზე მასწავლებელი ქმნის ე.წ.“ ბუნებრივ საურთიერთო სიტუაციებს“, მოსწავლე კი განახორციელებს ამ სიტუაციების შესატყვის სამეტყველო აქტებს უცხოურ ენაზე(ე.ი. ადამიანი აქაც სწავლობს, მაგრამ განიცდის ამას არა როგორც სწავლას,არამედ როგორც რეალურ ურთიერთობაში მონაწილეობას).ბუნებრივი საურთიერთო სიტუაცია,რომელიც სასწავლო ვითარებაში იქმნება თითქოს არაფრით განსხვავდება ნებისმიერი სხვა საურთიერთო სიტუაციისგან, რომელიც წარმოიშობა სასწავლო ვითარების მიღმა, მაგრამ სასწავლო ვითარებაში შექმნილ საურთიერთო სიტუაციას თავისი სპეციფიკა აქვს.

უცხოური ენის სწავლების პროცესში სასწავლო ამოცანის შესრულების დროს მოსწავლე გარდა იმისა,რომ ეუფლება შესასწავლი ენის გრამატიკულ, ფონეტიკურ და ლექსიკურ სტრუქტურას, ამ ენაზე გარკვეულ ტექსტებსაც ქმნის. სანამ მოსწავლე სასწავლო ამოცანას ასრულებს, ვერ ვიტყვით, რომ ის მეორე ენაზე საუბრობს.

რეალური საურთიერთო პროცესი სავარჯიშოს სახით ვერ განხორციელდება.გარკვეული ტექსტის შექმნა მაშინ შეიძლება გამოდგეს რეალურ ურთიერთობაში, როდესაც ის ჩაერთვება ურთიერთობის მონაწილეების ქცევაში, რათა დააკმაყოფილოს მათი მოთხოვნილებები. ამიტომ საჭიროა მასწავლებელმა გარდა წმინდა სასწავლო სიტუაციებისა(რომელიც მეორე ეტაპზე ხდება), ბუნებრივი საურთიერთო სიტუაციებიც შექმნას(განხორცი-

ელდება მესამე ეტაპზე) ანუ შექმნას ისეთი სიტუაციები, რომლებშიც მოსწავლე უცხოურ ენაზე იმიტომ იტყვის სათქმელს, რომ ამის გარეშე მისი მოთხოვნილება ვერ დაკმაყოფილდება(ვთქვათ, საჭირო ინფორმაციის მიღება საინტერესო საკითხზე) და არა იმიტომ, რომ მასწავლებელმა დაავალა ამის თქმა.

მხოლოდ გაეარჯიშების შედეგად (თუნდაც მთლიან ფრაზებზე) უცხოური ენის შემსწავლელი ლაპარაკს ვერ ისწავლის. მან უნდა გააცნობიეროს, რომ იგი სხვა, არამშობლიურ ენაზე მოსაუბრე ადამიანია. ეს კი მხოლოდ იმ სიტუაციაში შეიძლება მოხდეს, რომელშიც ის კი არ ეუფლება ლაპარაკს, არამედ რეალურად საუბრობს.

სასწავლო აქტში მოსწავლე დროით ნაკლებად შეზღუდული-მას შეუძლია გარკვეული დროის მანძილზე დაფიქრდეს - სწორად იყენებს გრამატიკულ ან ლექსიკურ ფორმებს თუ არა, ლექსიკონი გამოიყენოს თუ არა და ა.შ. ბუნებრივ საურთიერთო სიტუაციაში ეს შესაძლებლობა მას არ აქვს- სათქმელი სწორედ მაშინ უნდა ითქვას, როდესაც ამის საჭიროება ჩნდება, რადგან შემდგომ უკვე გვიან იქნება(რადგან ურთიერთობა შეიძლება არ შედგეს, საჭირო ინფორმაცია არ იქნას გადაცემული ან გაგებული). ბუნებრივ სამეტყველო სიტუაციებში, რომელსაც მასწავლებელი მესამე ეტაპზე ქმნის, მოსწავლე სწორედ ამას ეჩვევა(სათქმელი ითქვას საჭირო დროს).

მეორე ენაზე მეტყველების სწავლების ერთერთი მნიშვნელოვანი მომენტი აგრეთვე იმ ენობრივი მასალის სწორად შერჩევა, რომელსაც ეს პროცესი უნდა ეყრდნობოდეს. კერძოდ:

- შერჩევას მოითხოვს მხოლოდ ლექსიკური და გრამატიკული სისტემების ერთეულები. რაც შეეხება ფონეტიკურ სისტემას იმის გამო, რომ ამა თუ იმ სიტყვაში შეიძლება გარკვეულმა ბგერამ ან ბგერათშეთანხმებამ შეიძლება „ამოყოს თავი“, ძნელია რომელიმეს რაიმე უპირატესობა მიანიჭო, თუმცა ზოგ შემთხვევაში შეიძლება საჭირო გახდეს გარკვეული ბგერების სწორად წარმოთქმისათვის საარტიკულაციო აპარატის მომზადება და ამისათვის რამდენიმე სავარჯიშოს შერჩევა. მნიშვნელოვანია, რომ თვითონ მასწავლებელს ჰქონდეს კარგი დიქცია. ბავშვი, როგორც წესი, უბრალოდ სმენითაც ახერხებს აითვისოს სწორი(ასევე არასწორი) წარმოთქმა.
- ბევრი მასწავლებლის აზრით, ბავშვი იმ შემთხვევაში დაეუფლება წარმატებით უცხოურ ენას, თუ ის ენობრივი მასალა, რომელსაც მას მიიწოდებ, რაც შეიძლება მეტ საზოგადოებრივ, საყოფაცხოვრებო და ბუნებრივ მოვლენას მოიცავს(მაგ. კინო, ცირკი, საგნები შინ და გარეთ, ხეები, ყვავილები და მრავალი სხვა). თუმცა ეს საკამათო საკითხია, რადგან ჩვენ ბუნებრივ პირობებში არ ვსწავლობთ ერთი თემის ყველა სიტყვას. ამ სიტყვებს ადამიანი მშობლიურ ენაზეც თანდათან სწავლობს (საჭიროებისა და მიხედვით). გარდა ამისა, თემატურად შერჩეული სიტყვების უმრავლესობა არსებითი სახელებია. ბავშვების მეტყველებასთან დაკავშირებული გამოკვლევები კი ცხადყოფს, რომ თამაშის დროს ბავშვი ყველაზე ხშირად ზმნებს იყენებს, ხოლო არსებითი სახელებს ზმნებზე სამჯერ ნაკლებად.

ადამიანის მეტყველება ყოველთვის გარკვეულ შინაარსზეა აგებული. მეტყველებას ის მაშინ იწყებს, როდესაც სჭირდება გადასცეს ან მიიღოს ინფორმაცია. თუ გავითვალისწინებთ, რომ ინფორმაციის გადაცემის და მიღების აუცილებლობას ადამიანში მოქმედი მოთხოვნილება განსაზღვრავს(ახლის გაგების და გაგებინების, რომლის მიხედვითად იგი გარკვეულ ქცევებს განახორციელებს), გასაგები გახდება, რომ ამ ინფორმაციის შინაარ-

სიც იმაზეა დამოკიდებული, რა მოთხოვნილება აქვს ამ მომენტში. აქედან გამომდინარე, შემუშავდა პრინციპი „შინაარსიდან სიტყვებისკენ“ (და არა „სიტყვებიდან შინაარსებისკენ“). ასეთი მიდგომა არ უარყოფს თემატურ პრინციპს, არამედ რაციონალურ საფუძველს უქმნის მას. მაგალითად, თუ რომელიმე თამაში ან საურთიერთო სიტუაცია შეეხო, ვთქვათ, თემას „ოჯახი“ ან „ადამიანის გარეგნობა“ და მისთ., ამ მიდგომის მიხედვით მხოლოდ ის სიტყვები ჩაირთვება, რომლებიც ამ კონკრეტული თამაშის ან საურთიერთო სიტუაციის რეალიზაციას დასჭირდება. ამა თუ იმ სიტყვის შერჩევის კრიტერიუმი იქნება მხოლოდ ის თუ რამდენად ეფექტურად მოემსახურება(გამოხატავს) ეს სიტყვა სასწავლო პროცესში შექმნილ საურთიერთო სიტუაციებს.

არსებითად ამავე პრინციპით უნდა ხორციელდებოდეს გრამატიკული მასალის შერჩევა: „შინაარსიდან - გრამატიკული ელემენტებისაკენ.“ ამ პრინციპის რეალიზაცია გრამატიკული მასალის შერჩევის დროს, არ გამოორიცხავს მის მკაცრ რეგულირებას(გრამატიკული მასალის ზუსტად შერჩევას, სწორი ფორმების ფიქსაციას, შეცდომების მინიმუმამდე დაყვანას და გამოორიცხვას).

ბავშვებისათვის უცხოური ენის სწავლების მთელი პროცესი აგებულია გარკვეულ თავისებურებაზე- მათ, ზრდასრული შემსწავლელებისგან განსხვავებით, ინფორმაციის ფიქსაცია მხოლოდ დახსომებით შეუძლიათ. ლექსიკური მარაგის გამდიდრებას ხელს უწყობს თვალსაჩინო მასალა, მაგრამ გრამატიკის სწავლებისას ეს მეთოდი ყოველთვის არ გამოდგება.

ამ პრინციპის მიხედვით, გრამატიკული სტრუქტურების შემოტანა შეიძლება 2 ხერხით: ეს არის გათვალსაჩინოება(დემონსტრირება, საჭირო მოქმედების შესრულება, ჟესტის და მიმიკის გამოყენება) და ისეთი სიტუაციების შექმნა, რომელშიც ესა თუ ის გრამატიკული სტრუქტურა გამოიყენება.

რაც შეეხება გრამატიკული სტრუქტურების გამოყენების განმტკიცებასა და გავარჯიშებას, აქაც შეიძლება გამოვიყენოთ გათვალსაჩინოების და საურთიერთო სიტუაციების შექმნის მეთოდები. მაგალითად, თამაში „პანტომიმა“ იმ მოქმედებების დასახელებისათვის, რომლებიც შეიძლება ვაჩვენოთ, როდესაც გვინდა გავაცნოთ დღის რეჟიმის მნიშვნელოვანი მომენტების აღმნიშვნელი რამდენიმე ზმნა და გამოვხატოთ ჟესტებით:ვიღვიძებ/გავიღვიძე(თვალებს ვახელ, ვიზმორები), ვდგები, ვიცვამ, ხელ-პირს ვიბან და ა.შ. სასურველია ჟესტი გამოვიყენოთ ყველგან, სადაც ეს შესაძლებელია. ეს მნიშვნელოვნად გაუადვილებს ბავშვებს დახსომებას და გაზრდის გავარჯიშების ეფექტს. შესაძლებელია ამ თამაშის რამდენიმე ვარიანტის შექნა(მარტივიდან რთულისკენ):

- ა) მასწავლებელი ასახელებს მოქმედებას და ბავშვები ასრულებენ მას(მოსმენა და გაგება);
- ბ) მასწავლებელი უჩვენებს რაიმეს ჟესტებით და ბავშვებმა უნდა დაასახელონ რას აკეთებს(რეაგირება სტერეოტიპული ფრაზებით)
- გ) წამყვანის როლშია ბავშვი-ის უჩვენებს რაიმე მოძრაობას და სხვა ბავშვები ასახელებენ;
- დ) ბავშვი თვითონ წარმოთქვამს ამა თუ იმ სიტყვას ან ფრაზას და სხვა ბავშვები ასრულებენ მოქმედებას.

იმ გრამატიკული სტრუქტურების გასავარჯიშებლად, რომელთა ჩვენებაც ჟესტით შეუძლებელია, გამოიყენება სიტუაციების შექმნის მეთოდი. მაგალითად, გრამატიკული სტრუქტურა „ეს არის...“. როგორ შეიძლება მასწავლებელმა შემოიტანოს მეცადინეობაზე.

ის სთავაზობს ბავშვებს წარმოიდგინონ, რომ მათთან სტუმრად მივიდნენ მეგობრები და სურთ დათვალიერონ საოჯახო ალბომი. ბავშვები რიგრიგობით უხსნიან: „ეს არის...“. კითხვითი ფორმის „ეს ვინ არის?/ეს რა არის“ გავარჯიშებისათვის შეიძლება „სტუმრებმაც“ გვაჩვენონ თავისი ალბომი და ბავშვებმა დასვან კითხვები. სასურველია ერთ მეცადინეობაზე ორ ვარიანტზე მეტი არ შევთავაზოთ ბავშვებს.

ამ თამაშის შინაარსი და ფორმა შეიცვლება სიტუაციის, სასწავლო მასალის, ბავშვების ან მასწავლებლის ინტერესების გათვალისწინებით. მთავარია, კარგად გვესმოდეს თამაშების შერჩევის პრინციპი და არ დაგვავინყდეს, რომ შეძლებისდაგვარად თავი ავარიდოთ პირდაპირ თარგმანს და შევცვალოთ ის სხვა ვერბალური და არავერბალური ხერხებით. მაშასადამე:

- თემატური ჩამონათვალი და თითოეული თემის მოცულობა განისაზღვრება ბავშვის ყოველდღიური ქცევით. ესენია: კვება, ტანსაცმლისა და სხვადასხვა ნივთების გამოყენება, სათამაშოები, გარემოში არსებული საგნები და მოვლენები. მაგალითად, მხოლოდ იმ საგნების სახელები, რომელცაა ის იყენებს ხატვისათვის, მხოლოდ ის ნივთები, რომლებიც ახლა ოთახშია და სხვა.

თემების შერჩევა ხდება იმის გათვალისწინებით, თუ რა მოსწონთ ბავშვებს, რა ინვესტადებით ემოციებს, როგორია მათი ინტერესების სფერო.

ამ პრინციპების მთავარი დანიშნულებაა ბავშვი არა მხოლოდ მსმენელი იყოს, არამედ მოქმედი.

ყურადღება. 6 წლიდან ბავშვის ძირითადი საქმიანობა სკოლაში სწავლაა, რასაც არსებითი ცვლილებები შეაქვს ფსიქიკური პროცესების მიმდინარეობაში. რა თქმა უნდა, იცვლება ბავშვების ყურადღებაც, რომელსაც სასწავლო პროცესი შეცვლილ მოთხოვნებს უყენებს. შემთხვევითი არ არის, რომ სკოლისათვის მოუშადადებლობა უპირველესად გამოიხატება უუნარობაში ყურადღების კონცენტრირება მოახდინონ საჭირო შინაარსებზე, მასწავლებლის მოთხოვნებზე და საკუთარ ქმედებებზე. ვინაიდან ყურადღების თვისებები, რომლებიც აუცილებელია კლასში მუშაობისთვის, მხოლოდ ნაწილობრივ შეიძლება განვითარდეს საბავშვო ბაღში ან ოჯახში. ისინი ყალიბდება თვითონ სასწავლო პროცესის დროს. პირველ კლასელს ჯერ კიდევ აქვს შემორჩენილი სკოლამდელის დამახასიათებელი ნიშნები - ყურადღების მოცულობა ვიწროა, არ შეუძლიათ ერთდროულად უსმინონ მასწავლებელს და ათვალიერონ ნახატები. როდესაც ასრულებენ გარკვეულ დავალებას, შეიძლება სწრაფად გაუმკლავდნენ მას, თუმცა ასევე მალე დაივიწყონ მოქმედებები და ხერხები. რადგან მათთვის მთავარია მიიღონ სწორი პასუხი. ავინყდებათ იმიტომ, რომ ყოველთვის კონცენტრირებული არიან მხოლოდ მათ წინაშე დასმულ საკითხზე. დაწყებით კლასების პირველ ეტაპზე ბავშვები არ მიმართავენ ყურადღებას იმაზე, რაც არის მთავარი მოთხრობაში, ნახატსა თუ წინადადებაში. მაგალითად, ამოცანაში საუბარია წითელი და ყვითელი ვარდების რაოდენობაზე, პეპლების რაოდენობაზე, რომლებიც ამ ვარდებზე ჯდებიან. მოსწავლეები სწრაფად „ჩამოცურდებიან“ რიცხვებზე ოპერირებიდან პეპლების ფერებზე, იხსენებენ სად ნახეს ასეთი პეპლები და ვარდები. ასე ხდება მოთხრობის შემთხვევაშიც. ისინი ყურადღებას ამახვილებენ არა მთავარზე, არამედ დეტალებზე, რომლებიც მათში ასოციაციებს აღძრავს. ამის მიზეზია ამ ასაკის ბავშვებისთვის დამახასიათებელი მოვლენების სიტუაციური აღქმა. იგი ვერ ხედავს არსებით კავშირებს, ამიტომ ვერ ხედავს მთავარს. ზოგჯერ მასწავლებელიც უნებურად აძლიერებს ამ მხარეს - იგი ცდილობს ხაზი გაუსვას და გამოყოს გარკვეული ელემენტები. როდესაც აღქმულ კომპლექსში ხდება რომელიმე

კომპონენტის აქცენტირება, ასეთი ელემენტები მიიჯაჭვავს ყურადღებას. ესენია ცალკეული პერსონაჟები, რომლებიც არ არის მთავარი მოთხრობასა თუ ზღაპარში, მათი ცალკეული ქმედებები: დარბოდა, დაარტყა, იცინოდა, აგრეთვე გარეგნული ნიშნები: მაგალითად, „ჯაჭვი, რომელზეც ხმალი ეკიდა“, „კაბა, რომელიც ძალიან თეთრი იყო“. იმავე მიზეზით უკეთ და უფრო ხშირად იმახსოვრებენ კონკრეტულ მაგალითებს, რომლებიც მასწავლებელმა გაკვეთილზე მოიყვანა, ვიდრე წესს, რომლის გასაგებადაც მოიყვანა.

ყურადღების ვიწრო მოცულობას, მისი სხვადასხვა საქმეს შორის განაწილების შეუძლებლობას, მაგალითად, როცა არ შეუძლია უყუროს დაფას, უსმინოს მასწავლებლის განმარტებებს, ზოგიერთი მასწავლებელი მიანერს ბავშვის დაფანტულობას, რაც სკოლაში დაუშვებლადაა მიჩნეული. მართალია, სასწავლო პროცესი მოითხოვს კონცენტრაციის უნარს, მაგრამ ბავშვს, რომელიც ახლა შევიდა სკოლაში, როგორც ვხედავთ, ეს უნარი ძალიან სუსტი აქვს. ყურადღება „დაცურავს“ ერთი საგნიდან მეორეზე, დიდხანს ვერ ჩერდება, რადგან არ ჰყოფნის კონცენტრაციის ძალა. ყურადღების არამდგრადობის გასაჩივრებლად შეიძლება სასწავლო პროცესის ორგანიზება, კერძოდ: 1) გაკვეთილის სწორი ტემპი და გააზრებული ორგანიზება, „ცარიელი“ ადგილების მინიმუმამდე დაყვანა, 2) საგნები განმარტებები და ინსტრუქციები, 3) მუშაობის მრავალფეროვანი ფორმები, რომელიც შეესაბამება გაკვეთილის ძირითად შინაარსს და ტემპს.

განვითარებული ყურადღება თავს იჩენს უნარში ხანგრძლივად მიმართოს ყურადღება ობიექტზე, მართოს საკუთარი ყურადღება, რაც არის არსებითი ნიშანი ადამიანის ზოგადი მზაობისა ნებისმიერი საქმიანობისადმი.

მეხსიერება და ფანტაზია. მეხსიერების ფუნქცია მიღებული ინფორმაციის შენახვა-აღდგენაა. თუმცა, ადამიანი თავის საქმიანობაში არ იყენებს მხოლოდ ადრე აღქმულ ინფორმაციას და გამოცდილებას. ყოველივე რაც უნახავს და გაუგია შეიძლება აღდგეს ახალი კავშირებით და ახალ უჩვეულო კომბინაციებში. როდესაც ადამიანი ასახავს რეალობას კომბინირებული შთაბეჭდილებებით, ადგილი აქვს ახალ წარმონაქმნს. ეს არის ფანტაზია. რაც უფრო ორიგინალურია ეს კომბინაციები, მით მეტი მნიშვნელობა აქვს მას ადამიანის შემდგომი საქმიანობისთვის და მით მაღალია ადამიანის შემოქმედებითი ფანტაზიაც.

სასწავლო მოქმედება ბავშვისგან მოითხოვს საკუთარი მეხსიერების მართვას - საჭირო მასალის დახსოვებას და ასევე მის აღდგენას საჭირო დროს. და ეს შეიძლება ეხებოდეს მისთვის არც თუ ისე საინტერესო, რთულ და საკმაოდ დიდ მასალას. შესასწავლი შინაარსების სპეციფიკა და მეხსიერებისადმი ახალ მოთხოვნები, რა თქმა უნდა, არსებით ცვლილებებს შეიტანს მის ფუნქციონირებაში. რა ცვლილებებია ეს: 1) იზრდება მეხსიერების მოცულობა და ანუ „სიმძლავრე“ მე-4 კლასელი 2-3-ჯერ მეტს იმახსოვრებს, ვიდრე 1-2 კლასის მოსწავლე. დადგინდა, რომ დამახსოვრების სიმტკიცე და სისწრაფე განსაკუთრებით მატულობს მე-2-4 კლასებში, ხოლო მე-5-6 კლასებიდან ანელებს ზრდის პროცესს. თუმცა ამ პერიოდში მატულობს დახსოვების სპეციფიკური ხერხების გამოყენება. ამ ხერხების დაუფლება ავითარებს ნებისმიერ მეხსიერებას (როცა ბავშვი მიზანდასახულად ცდილობს მასალის დამახსოვრებას). ამ პერიოდში შესაძლებელია რაციონალური ხერხების სწავლება. ბავშვებმა ხშირად არც იციან რა უნდა ისწავლონ, რა დაიმახსოვრონ მიწოდებული მასალიდან. ამიტომ დიდ დროს ხარჯავენ მასალის ბევრჯერ გამეორებაზე, თუმცა შედეგი მაინც არ არის ადეკვატური. ამ ასაკში თვისობრივ ცვლილებებს განიცდის ის, თუ რა და როგორ ინახება მეხსიერებაში. სკოლამდელეები პირველ რიგში, მასალას იმახსოვრებენ კონკრეტულად, ხატოვნად, რეალური საგნების ფორმით ან მათი გამოსახულებით.

ასევე ხდება პირველ კლასში. მაგრამ სასწავლო მასალაში სიტყვიერი შინაარსების გაგება, მოითხოვს იმ მასალის დამახსოვრების უნარს, რომელიც ზოგჯერ არაკონკრეტულია. ხატოვანი მასალის დამახსოვრების უპირატესობა მე-4 კლასამდეა შემონახული. მხოლოდ მეოთხე კლასიდან და შემოთ შესამჩნევად იზრდება განყენებული მნიშვნელობის სიტყვების დამახსოვრების პროდუქტულობა. ეს არის შედეგი აბსტრაქტული აზროვნების განვითარების დასაწყისისა, როცა ბავშვი აღარ არის მიჯაჭვული კონკრეტულ შინაარსებზე. იგი ყალიბდება დაწყებით კლასებში თეორიული ცოდნის დაუფლების პროცესში, განსაკუთრებით, გრამატიკის, მათემატიკის და საბუნებისმეტყველო ცნებების. არსებობს რაციონალური დასწავლის ხერხების კომპლექსი, რომელიც ეხმარება მოსწავლეს დროის მოკლე მონაკვეთში მიიღოს სასურველი შედეგი, მაგალითად: 1) ნაიკითხე დავალება, 2) ჩანერე მოკლედ, 3) უპასუხე კითხვებს, დაასახელე მთავარი კითხვა, 4) წარმოიდგინე და გაიაზრე რაზეა ტექსტში ლაპარაკი, 5) შეადგინე გეგმა, 6) ჩამოაყალიბე შინაარსი, 7) თვითონ დასვი შეკითხვები და უპასუხე. არსებობს უფრო ზოგადი ხერხებიც-ტექსტის მიზნის დადგენა, განვლილ მასალასთან კავშირის დადგენა, მთავარი აზრის გამოყოფა, მონაცემების დაჯგუფება, სათაურის შერჩევა, ტექსტის ნაწილებს შორის კავშირის მონახვა. თუმცა თუ ბავშვებს აქვთ მატერიალური საყრდენი, პროდუქტულობა მატულობს. ამიტომ დამახსოვრების ხელშეწყობისთვის მისაღებია თვალსაჩინოების რაციონალური გამოყენება-ნახატები, სქემები, ნახაზები, რომლებიც შექმნილია სიტყვიერ საფუძველზე.

ერთერთი ზოგადი ხერხია გამეორების ორგანიზება, კერძოდ ა) გამეორების განაწილება დროში (მაგალითად, პირველ დღეს 5-ჯერ, მეორე დღეს-3-ჯერ და ა.შ.), ბ) გამეორების ხერხების ცვლილება (ინდივიდუალური, ერთხმად, ჯაჭვისებურად, მასწავლებლის მოსმენით), გ) თვითკონტროლის არსებობა-იმ ნაწილებზე კონტროლი, რომელიც კარგად არ იციათ, დასწავლილი მასალის მიხედვით სავარჯიშოების შესრულება.

პედაგოგიური პრაქტიკა უჩვენებს, რომ რაციონალური დასწავლის ხერხების გამოყენებით შესაძლებელია მოსწავლის მეხსიერების გაუმჯობესება. ხოლო ვინაიდან მეხსიერება გონებრივი განვითარების ერთერთი მხარეა, ხდება ზოგადი ინტელექტუალური განვითარების სრულყოფა.

მეხსიერების განვითარება გავლენას ახდენს ფანტაზიის განვითარებაზეც. საკუთარი ქმედებების წინასწარი წარმოდგენა ფანტაზიის განვითარების დასაწყისია. იგი ყალიბდება მიბაძვის და ბავშვის აქტივობის საფუძველზე. დიფუზურიდან ხდება უფრო შემოქმედებითი და მდიდარი. ახალი სტრუქტურების შექმნა სიტყვებით, წინადადებებით, ფიგურებით მოითხოვს ახალი სახეების შექმნას. ხოლო წიგნზე მუშაობას მოსწავლე მიყავს განზოგადებულ სახეებამდე (რაც ავტორების შემოქმედებითი ფანტაზიის ნაყოფია). მათი გაგება მკითხველის ფანტაზიის მონაწილეობის გარეშე წარმოუდგენელია.

მეხსიერების და ფანტაზიის მოქმედება იცვლება იმ მოტივების ცვლილების მიხედვით, რომლებიც მოითხოვენ ბავშვისგან მიზანდასახულ დამახსოვრებასა და აღქმული მასალის გახსენებას, ახალი ნახატის თუ თხზულების შექმნას. თამაშის მოტივები იქცევა სასწავლო მოტივებად, მიბაძვითი და უნებლიე მოქმედება კი შემოქმედებითად, რომლის მართვასაც ბავშვი თანდათან სწავლობს.

ნებისყოფა. სასწავლო საქმიანობას, რომელიც 5-6 წლიდან მთლიანად განსაზღვრავს ბავშვის ცხოვრების სტილს, რა თქმა უნდა, არსებითი ცვლილებები შეაქვს მისი ნებისყოფის განვითარებაშიც. რადგანაც სწავლა ძირითადი, აუცილებელი საქმიანობა ხდება, ბავშვისადმი ნაყენებულია როგორც ზოგადი, ასევე კონკრეტული მოთხოვნები. სწორედ ამ

მოთხოვნებისადმი დამორჩილების აუცილებლობა იქცევა ბავშვის ნებისყოფის ჩამოყალიბების მნიშვნელოვან ფაქტორად. მაგალითად, აუცილებელია დილით დროულად ადგომა, სკოლაში მისვლა ზარის დარეკვამდე, დაჯდომა მხოლოდ იმ ერთ ადგილზე, რომელიც მასწავლებელმა მიუჩინა. საჭიროა ბევრი წესის შესრულება გაკვეთილზეც: უნდა ადგეს, როცა რაიმეს შეკითხვა ან პასუხის გაცემა უნდა, ხელი უნდა აიწიოს და არ წამოიყვიროს. პირველ კლასელს კი ძალიან უნდა, რომ მასწავლებელმა სწორედ მას ჰკითხოს, როცა პასუხი იცის (ან ჰგონია, რომ იცის) და ა.შ. ყოველი ასეთი წესი, ყოველი „უნდა“ ბავშვისგან მოითხოვს საკუთარი ქცევის, აზრების და სურვილების დამორჩილებას.

მასწავლებლის შეფასებები კიდევ უფრო ააქტიურებს ამ წესების მნიშვნელობას. ასე იწვრთნება პატარა მოსწავლეების ნებისყოფა, განსაკუთრებით თავშეკავების უნარი.

მკვეთრად იცვლება მოტივებიც, რომლებიც უბიძგებენ ბავშვს ნებისყოფის დაძაბვისკენ. უკვე მეორე კლასში შესამჩნევად იზრდება საზოგადოებრივი აზრისა და დამოკიდებულებების როლი. თუ პირველკლასელს უფრო აღელვებს მასწავლებლის შეფასება, მეორე კლასიდან, უფრო კი მესამე და მეოთხე კლასებში - თანაკლასელებში საკუთარი ადგილი და მათი დამოკიდებულება.

ნებისყოფას დიდი მნიშვნელობა აქვს ბავშვის პიროვნების ჩამოყალიბების საქმეში. ეს პროცესი ვერ იქნება განცალკევებული ბავშვის ინტერსებისგან, გარშემომყოფებთან ურთიერთობისგან - უფროსებთან, ტოლებთან და საკუთარ თავთან დამოკიდებულებებისგან. ნებისყოფის განვითარება წარმოუდგენელია ფანტაზიის, მეხსიერების, მორალური ცვლილებების გარეშე. მათი შესამჩნევი ცვლილებები სწორედ მოზარდობის საწყის ეტაპზე იწყება.

აზროვნება. დაწყებითი კლასების მოსწავლეების აზროვნების განვითარებაში 2 ძირითადი სტადია გამოიყოფა. პირველ სტადიაზე (დაახლოებით 1-2 კლასებში) მათი სააზროვნო მოქმედება ჯერ კიდევ ჰგავს სკოლამდელის აზროვნებას. სასწავლო მასალის ანალიზი უფრო მეტად მიმდინარეობს თვალსაჩინო და მოქმედების პლანში - ბავშვები ეყრდნობიან რეალურ საგნებს ან მათ უშუალო შემცვლელებს, გამოსახულებებს.

ისინი საგნის და სიტუაციის შესახებ მსჯელობენ ცალმხრივად, ყურადღებას აქცევენ ერთეულ, გარეგან ნიშანს. დასკვნები ეყრდნობა თვალსაჩინო წინაპირობებს, რომელიც აღქმაში ეძლევათ, ხოლო დასკვნის დასაბუთება ხდება არა ლოგიკური არგუმენტებით, არამედ აღქმით მიღებული ცნობებით.

განზოგადებები, რომელსაც ამ სტადიაზე აღწევენ ბავშვები, მიმდინარებს საგანთა თვალშისაცემი ნიშნების „ზეწოლით“. ასეთი ნიშნებია უტილიტარული (გამოყენებითი) და ფუნქციური (რა ფუნქცია აქვს). მათი განზოგადებები აფიქსირებს მხოლოდ ზედაპირულ ნიშნებს.

ხშირია შემთხვევები, როცა სასწავლო საგნების ელემენტები, რომლებსაც ბავშვები ეუფლებიან სკოლაში ისე ეძლევათ, რომ განზოგადებები თითქმის სრულად ეყრდნობა რომელიმე კონკრეტულ სიტუაციაზე დაკვირვებას, მათი ფორმულირება ხდება დეტალური აღწერით. ასეთი მასალის შედარების საფუძველზე ბავშვები გამოყოფენ მსგავს გარეგნულ ნიშნებს და აღნიშნავენ მათ შესაბამისი სიტყვებით. ხოლო თუ ცოდნის შეფასების მთავარი კრიტერიუმი არის ბავშვის უნარი მოიყვანოს შესატყვისი კონკრეტული მაგალითი ან ილუსტრაცია, ბავშვის აზროვნების ეს თავისებურება იქცევა სწავლებაში თვალსაჩინოების პრინციპის ძირითად პირობად.

სისტემური სწავლების საფუძველზე მე-3 კლასისთვის ბავშვების აზროვნების ხასი-

ათი იცვლება. ამ ცვლილებასთან არის დაკავშირებული განვითარების მეორე სტადია. უკვე პირველ და მეორე კლასებში მასწავლებლების განსაკუთრებული ამოცანაა უჩვენოს ბავშვებს ის კავშირები, რომლებიც არსებობს ცალკეულ ელემენტებს შორის. ყოველწლიურად იზრდება დავალებების მოცულობა, რომლებიც მოითხოვენ ასეთ კავშირებზე და დამოკიდებულებებზე მითითებას. მესამე კლასში მოსწავლეები უკვე ეუფლებიან ცნებებს შორის სახეობა-გვარობით(კერძო-ზოგადის) დამოკიდებულებებს, ე.ი. ახერხებენ კლასიფიკაციას.

საგანთა და მოვლენათა კლასიფიკაციის უნარის ჩამოყალიბებით ხდება აღქმაზე მიჯაჭვულობის შესუსტება(იმის გააზრება,რომ ნებისმიერი საგანი თუ მოვლენა რომელიმე კლასის,ჯგუფის წარმომადგენელია და თვითოეულ წევრთან აქვს საერთო თვისებები და ა.შ.), ე.ი. სასწავლო მასალაზე გრძელდება საკუთრივ გონებრივი მუშაობა-ხდება ახალი საზოგადოებრივი ხერხების და საშუალებების შეძენა.

მე-2 სტადიის ბოლოსათვის მოსწავლეები ახერხებენ განზოგადებას(არ ოპერირებენ მხოლოდ ერთეული საგნებიდან გამომდინარე დასკვნით). იზრდება მსჯელობათა რაოდენობა,სადაც თვალსაჩინო მომენტები მინიმუმამდე დადის და ობიექტები ხასიათდება მეტნაკლებად არსებითი კავშირებით.

აღსანიშნავია ის ფაქტი, რომ 7-8წლის ბავშვებს მასწავლებლები და მშობლები ამჩნევენ,რომ პატარები აღარ კმაყოფილდებიან საგანთა უბრალო თვალყურებით - მათ სურთ იცოდნენ, რატომ არიან ისინი ასე მოწყობილი, რატომ შეიქმნა საერთოდ? და ა.შ. კითხვა „რატომ“ ძალიან აქტუალურია სკოლამდელებშიც, მაგრამ ისინი ნებისმიერი პასუხით კმაყოფილდებიან. სხვა მდგომარეობაა მოსწავლეებთან - უფროსებისგან, მასმედიიდან წამოსული ინფორმაციის კვალდაკვალ ბავშვები აღარ ღებულობენ შემთხვევით, ზედაპირულ პასუხებს და ითხოვენ ისეთ განმარტებებს, რომლებიც შეესაბამება გარემოს შესახებ ფაქტების და წარმოდგენების სისტემას. რა თქმა უნდა, სკოლამ გვერდი არ უნდა აუაროს ამ გარემოებებს. მან უნდა აიტაცოს და განავითაროს ბავშვის თეორიული მსჯელობის ჩანასახები, მისცეს მას საჭირო განმარტებები მიზეზებზე, შედეგებზე, საარსებო პირობებზე.

ამგვარი გზით კონკრეტულ და ხატოვან აზროვნებასთან ერთად თანდათან მოხდება პატარებისთვის განყენებული აზროვნების მარტივი ხერხების სწავლება, რომლებიც ეძებენ მიზეზებს, საგანთა და მოვლენათა საფუძველს და ითხოვენ განმარტებას.

ფსიქო-სოციალური განვითარება. სასწავლო საქმიანობის დასაწყისშივე ბავშვების ინტერესებში ხდება ცვლილებები, ჩნდება ახალი მიმართულებები. ცნობილია,რომ სკოლამდელი პერიოდის ბოლო ეტაპზე, ძირითადად საბავშვო ბაღებში ჩატარებული მუშაობის შედეგად უჩნდებათ სწავლის მოთხოვნილება-ინტერესი სკოლისადმი, სწავლისადმი, საერთოდ სასკოლო ცხოვრებისადმი.

ბავშვს უჩნდება მისწრაფება დაიკავოს მისთვის საინტერესო, მოსწავლის ადგილი: იაროს სკოლაში, როგორც დიდი ბავშვები დადიან, ატაროს ჩანთა, იჯდეს მერხთან, ჰქონდეს წიგნები და ა.შ. თუმცა, ეს სწრაფვა მოსწავლეობის გარეგანი მდგომარეობისადმი, როგორც ყველა მოთხოვნილება, დაკმაყოფილების შემთხვევაში ქრება. თუ პირველ ხანებში მოსწავლეები ძალიან კმაყოფილი არიან ახალი მდგომარეობით, გარკვეული პერიოდის შემდეგ ეს განცდები ნელნელა უფერულდება. მოტივი „მინდა ვიყო მოსწავლე“ აქტუალური აღარ არის. თუმცა სკოლისადმი სწრაფვა პირველ კლასელებთან თვითონ სწავლისადმი ინტერესშიც არის გამოხატული და ეს მოტივი, თუ მოხდება სასწავლო საქმიანობის რაციონალური ორგანიზება, არ ჩაქრება, პირიქით, შესაძლებელია გაძლიერდეს კიდევც.

დანეებითი კლასების პირველ ეტაპზე მოსწავლეების ინტერესები ძირითადად შემდეგი თავისებურებებით ხასიათდება:

მიმბაძველობა, რომელიც ძირითადად შემთხვევით წარმოიქმნება, არამდგრადობა-ხანმოკლეობა, სწრაფი და უმიზეზო ცვლილებები ყოველგვარ საქმიანობაში ინტერესთა გაფანტულობა-სხვადასხვა დაუკავშირებელი სფეროებისადმი ინტერესი. სვამენ უამრავ კითხვას, რომელიც სრულებით არ ეხება სასწავლო მასალას.

ზედაპირულობა - აინტერესებთ მხოლოდ ზედაპირული ფაქტები, განსაკუთრებით მკვეთრი და უჩვეულო. სიღრმეში გარკვევა არ აინტერესებთ.

განსაკუთრებული ინტერესი უახლოესი შედეგისადმი, რომელიც ემყარება საკუთარ ცხოვრებისეულ გამოცდილებას ან მოვლენის დროში სიახლოვეს. ძირითადი შეკითხვები, რომლებიც მათ ინტერესს გამოხატავს, მაგალითად, ასეთია: “გააკეთე დღეს დავალება? რამდენი შეცდომა გქონდა დღეს? რა გითხრა მასწავლებელმა?”

4-6 კლასებში ეს ინტერესები იცვლება, რაც გარკვეულ პირობებთან არის კავშირში. რა პირობებია ეს, რომლებსაც ამ ასაკში შეუძლია სწავლისადმი სტაბილური დამოკიდებულების ჩამოყალიბება?

- 1) ახალი ინფორმაციის და უკვე ცნობილის სწორი შეთანხმება არის მთავარი პირობა ბავშვებში შემეცნებითი ინტერესების გასაჩენად. ის, რაც სრულიად უცნობია ბავშვისთვის (ანუ არავითარი წინა ცოდნა არ აქვს ამის შესახებ) არ იწვევს მათში ინტერესს, მაგალითად, ბუნების მოვლენებზე, სიტყვის შემადგენლობაზე, რიცხვებზე (განსაკუთრებით პირველ ეტაპზე). ასევე ის, რაც კარგადაა ნაცნობი არ არის მათთვის საინტერესო. მასწავლებელმა უნდა მოახერხოს ძველსა და ნაცნობში უჩვენოს ახალი შინაარსი: ნიშან-თვისებები, დამოკიდებულებები სხვა მოვლენებთან თუ ობიექტებთან და ა.შ.
- 2) მიეცეს შესაძლებლობა, გამოიყენოს საკუთარი ინიციატივა, საკუთარი აქტივობა საგნის შემოქმედებითად გარდაქმნისათვის (მაგ. წინადადების, მაგალითის, გეგმის რეკონსტრუირება), რაც ზრდის მოსწავლის ინტერესს.
- 3) ინტერესი ჩნდება წარმატების მიღწევისას. როდესაც მოსწავლე მოახერხებს წარმატებით გაართვას თავი დავალებას, თანაც სხვადასხვა ხერხით, ინტერესი მატულობს.
- 4) ინტერესის შემდგომ განმტკიცებაში დიდი მნიშვნელობა აქვს შესასწავლი მასალის პრაქტიკულ გამოყენებას. რაც თავის მხრივ აჩენს ახალ კითხვებს და ხელს უწყობს შემეცნებითი პროცესების განვითარებას.

ამგვარად, ბავშვის განვითარების პროცესი ვერ აიხსნება და ვერ დახასიათდება ერთი რომელიმე სფეროს ცვლილებით. ეს არის რთული და მრავალმხრივი პროცესი. აქედან გამომდინარე, ფსიქოლოგიური მრავალმხრივობის განმავითარებელი პედაგოგიური პირობებიც განსხვავებული იქნება.

თაჲი II. შეფასება

მოსწავლის შეფასების მიზანი

მოსწავლის შეფასების მიზანია სწავლა-სწავლების ხარისხის მართვა, რაც გულისხმობს სწავლის ხარისხის გაუმჯობესებაზე ზრუნვასა და კონტროლს.

მოსწავლის აკადემიური მიღწევა ხშირად და მრავალმხრივად უნდა შეფასდეს, რაც ხელს შეუწყობს მოსწავლეთა განვითარებას, მათი შესაძლებლობების გამოვლენასა და სხვადასხვა პოტენციალის მქონე მოსწავლეთათვის თანაბარი პირობების შექმნას.

განმსაზღვრელი და განმავითარებელი შეფასება

სკოლაში გამოიყენება ორი ტიპის შეფასება: განმსაზღვრელი და განმავითარებელი.

განმსაზღვრელი შეფასება აკონტროლებს სწავლის ხარისხს, ადგენს მოსწავლის მიღწევის დონეს ეროვნული სასწავლო გეგმით განსაზღვრულ მიზნებთან მიმართებაში. განმსაზღვრელ შეფასებაში იწერება ქულა.

განმავითარებელი შეფასება აკონტროლებს თითოეული მოსწავლის განვითარების დინამიკას და ხელს უწყობს სწავლის ხარისხის გაუმჯობესებას. განმავითარებელი შეფასებისას მასწავლებელი მოსწავლეთა საქმიანობას ამოწმებს არა მათი მიღწევის დონის განსასჯელად და ქულების დასაწერად, არამედ მათ დასახმარებლად. მასწავლებელი აკვირდება თითოეულ მოსწავლეს სწავლის პროცესში, სწავლობს მათ საჭიროებებს, რათა თითოეულ მათგანს მაქსიმალურად შეუწყოს ხელი წინსვლაში. ასეთ კონსტრუქციულ სასწავლო გარემოში მოსწავლეებს არ აფერხებთ მარცხის/წარუმატებლობის შიში და ნებისმიერ შემთხვევაში მასწავლებლის რჩევისა და მხარდაჭერის იმედი აქვთ. ცოდნის დონის მიუხედავად, მოსწავლეები იძენენ ახალ ცოდნას, ამდიდრებენ გამოცდილებას და იუმჯობესებენ უნარებს.

განმავითარებელი შეფასების პროცესში უნდა ჩაერთოს მასწავლებელიც და მოსწავლეებიც. მასწავლებლის დახმარებით, მოსწავლეები თავადაც უნდა ცდილობდნენ, დაადგინონ საკუთარი მოთხოვნილებები, გამოავლინონ ძლიერი და სუსტი მხარეები, შემაფერხებელი ფაქტორები. ამგვარ პროცესებში მოსწავლეების ჩართვა თვითშეფასებისა და თვითგანვითარების უნარებს აყალიბებს და ზრდის მათ ქმედითუწარჩინობასა და პასუხისმგებლობას.

მნიშვნელოვანია, აღვნიშნოთ, რომ განმავითარებელი შეფასების შემთხვევაში, მოსწავლე ფასდება საკუთარ თავთან, საკუთარ მიღწევებთან მიმართებით, რაც მას საშუალებას აძლევს, იგრძნოს წინსვლა და ირწმუნოს, რომ შეუძლია სიძნელეთა ეტაპობრივად გადალახვა.

განმავითარებელი შეფასებისას გამოიყენება ისეთი საშუალებები, როგორიცაა სიტყვიერი კომენტარი, რჩევა-დარიგება, დაკვირვების ფურცელი, თვითშეფასებისა და ურთიერთშეფასების სქემა, ცოდნის ათვისების ან უნარის განვითარების ეტაპების აღმნიშვნელი დონეები (მაგალითად, ათვისებულია/ფლობს, ათვისების/დაუფლების პროცესშია, ასათვისებელია/დასაუფლებელია). ათვისების თუ ფლობის დონეებით შედგენილი შეფასების ან თვითშეფასების სქემები მასწავლებელსა და მოსწავლესა და საშუალებას აძლევს, დინამიკაში დაინახოს კონკრეტული ცოდნის თუ უნარის ათვისების პროცესი.

განმავითარებელი და განმსაზღვრელი შეფასებების საქმატური აღწერილობა

	განმავითარებელი	განმსაზღვრელი
მიზანი	სწავლის ხარისხის გაუმჯობესება; მოსწავლის განვითარების ხელშეწყობა.	სწავლის ხარისხის გაკონტროლება; მოსწავლის მიღწევის დონის დადგენა ეროვნული სასწავლო გეგმით განსაზღვრულ მიზნებთან მიმართებაში; აკადემიური მოსწრების დონის განსაზღვრა.
შეფასების საგანი	სწავლის პროცესი	სწავლის შედეგი
შეფასების შედეგად მიღებული გადაწყვეტილება	წინსვლის ხელშესაწყობად განსხვავებული აქტივობის შერჩევა, სწავლების სტრატეგიის შეცვლა, რჩევა-დარიგების მიცემა და სხვ.	მომდევნო ეტაპზე (კლასში/საფეხურზე) დაშვება/არდაშვება
წარმართების კრიტერიუმების განსაზღვრა	კონკრეტული მოსწავლის წინსვლის საფუძველზე (საკუთარ მიღწევებთან მიმართებით - რა დონეს ფლობდა, რა დონეს ფლობს)	იმის საფუძველზე, თუ რამდენად მიაღწია სტანდარტით განსაზღვრულ შედეგებს (ყველასათვის საერთო, სტანდარტით დადგენილ ნორმასთან მიმართებაში)
შეფასების საშუალებები	თვით/ურთიერთშეფასების რუბრიკა; კითხვარი; სიტყვიერი (ზეპირი/წერილობითი) კომენტარი; უნარის განვითარების დონის აღწერა.	ქულა

საგნის სემესტრული ქულის შემაჯანებელი ნაწილები (კომპონენტები)

სემესტრის მანძილზე მოსწავლეები ფასდებიან სამი კომპონენტის მიხედვით: ა) საშინაო დავალება; ბ) საკლასო დავალება; გ) შემაჯამებელი დავალება. სამივე კომპონენტს ერთნაირი წონა აქვს.

საშინაო და საკლასო დავალებათა კომპონენტებში გამოიყენება როგორც განმსაზღვრელი, ისე განმავითარებელი შეფასება. შემაჯამებელი დავალების კომპონენტში მხოლოდ განმსაზღვრელი შეფასება გამოიყენება.

შემაჯამებელი კომპონენტი აფასებს ერთი სასწავლო მონაკვეთის (თემა, თავი, პარაგრაფი) შესწავლა-დამუშავების შედეგად მიღწეულ შედეგებს სტანდარტის მოთხოვნებთან მიმართებით - კონკრეტული სასწავლო ერთეულის დასრულებისას მოსწავლემ უნდა შეძლოს სტანდარტით განსაზღვრული ცოდნისა და უნარების წარმოჩენა.

ასე რომ, შემაჯამებელი დავალებები უნდა აფასებდეს საგნის სტანდარტით განსაზღვრულ შედეგებს და აკმაყოფილებდეს შემდეგ მოთხოვნებს:

- დავალების თითოეულ ტიპს უნდა ახლდეს თავისი შეფასების ზოგადი რუბრიკა;
- ზოგადი რუბრიკა უნდა დაზუსტდეს კონკრეტული დავალების პირობისა და განვლილი მასალის გათვალისწინებით;
- 10 ქულა უნდა გადანაწილდეს რუბრიკაში შემავალ კრიტერიუმებზე;
- მითითებული უნდა იყოს საგნობრივი სტანდარტის ის შედეგები, რომელთა შეფასებასაც ემსახურება შემაჯამებელი დავალება.

სტანდარტის მოთხოვნათა დასაკმაყოფილებლად, აუცილებელია შემაჯამებელი დავალების მრავალგვარი ფორმის გამოყენება.

როგორც მოგეხსენებათ, ეროვნული სასწავლო გეგმა თითოეული საგნისათვის განსაზღვრავს სემესტრის განმავლობაში ჩასატარებელი შემაჯამებელი დავალებების სავალდებულო მინიმალურ რაოდენობას. საგანში, როგორც მეხუთე, ისე მეექვსე კლასში, შემაჯამებელ დავალებათა სავალდებულო მინიმალური რაოდენობა პირველსა და მეორე სემესტრებში ორ-ორია.

თითოეული შემაჯამებელი დავალება ფასდება კონკრეტული ნიშნით. მოსწავლე ვალდებულია, შეასრულოს კლასში ჩატარებული ყველა შემაჯამებელი დავალება. იმ შემთხვევაში, თუ მოსწავლე გაცდენის გამო ვერ შეასრულებს რომელიმე შემაჯამებელ სამუშაოს, სკოლა ვალდებულია, მისცეს მას გაცდენილი შემაჯამებელი დავალებების აღდგენის საშუალება. შემაჯამებელი აღდგენითი სამუშაო უნდა დაინიშნოს სემესტრის მსვლელობისას. შემაჯამებელ დავალებათა აღდგენის წესი განისაზღვრება სასკოლო სასწავლო გეგმით.

სემესტრის მსვლელობისას ჩატარებული შემაჯამებელი შეფასებების შემდეგ რეკომენდებულია კომენტარების დაწერა მათთვის, ვინც დადებითი სემესტრული შეფასების მისაღებად აუცილებლად უნდა გამოასწოროს საკუთარი. ასევე, შეიძლება დაინეროს კომენტარი, თუ მოსწავლემ წინა შეფასებასთან შედარებით მნიშვნელოვნად გააუმჯობესა თავისი მოსწრება. ამის აღნიშვნა მნიშვნელოვან სტიმულს მისცემს მოსწავლეს სემესტრის ბოლომდე სწავლის ხარისხის შესანარჩუნებლად.

შუასაუკუნის კომპონენტები

საშინაო და საკლასო დავალებათა კომპონენტები

ფასდება შემდეგი ცოდნა და უნარები:

- მუსიკალური ხელოვნების ნასწავლი ნიმუშების ცოდნა;
- მუსიკის ისტორიისა და თეორიის ზოგადი საკითხების ცოდნა;
- მუსიკალური დამწერლობის ცოდნა;
- მუსიკალური ტერმინოლოგიის ცოდნა;

- მუსიკალურ-კომპიუტერული პროგრამების ცოდნა;
- შემოქმედებითობა;
- იმპროვიზაციულობა;
- მუსიკის მოსმენის ჩვევა;
- მუსიკალური სმენა;
- მუსიკალური მეხსიერება;
- რიტმის გრძნობა;
- წარდგენის (პრეზენტაციის) უნარი;
- სოციალური უნარები;
- საკუთარი აზრის დასაბუთების უნარი;
- ტოლერანტობა.

ცოდნა და უნარ-ჩვევები ფასდება შემდეგი აქტივობებით:

საშინაო დავალებები

- მასალის მოძიება;
- რეფერატის მომზადება;
- რეცენზიის დანერა;
- ტექსტის (ლიტერატურული და სანოტო) დასწავლა;
- დავალების შესრულება მუსიკალურ-კომპიუტერული პროგრამის გამოყენებით და ა. შ.

საკლასო დავალებები

- შემოქმედებით საქმიანობაში მონაწილეობა: სიმღერა, იმპროვიზაცია, მუსიკალურ-დრამატულ კომპოზიციები, მუსიკალურ-კომპიუტერული პროგრამების შექმნა;
- კონცერტის, წარმოდგენის რეპეტიციებში მონაწილეობა;
- პროექტის მომზადება;
- მუსიკის მოსმენა და ამასთან დაკავშირებული დავალებების შესრულება;
- საკუთარი და სხვისი შესრულების / შემოქმედების განხილვაში მონაწილეობა;
- მუსიკალური ნაწარმოების კონტექსტის განხილვა;
- სხვადასხვა აქტივობის დაგეგმვა და მომზადება;
- საკუთარი ნაშრომის, შემოქმედებითი საქმიანობის წარდგენა;
- სხვადასხვა დავალების შესრულებისას მუსიკალური დამწერლობის გამოყენება და ა. შ.

შემაჯამებელი დავალებების კომპონენტი

შემაჯამებელი დავალების კომპონენტი უკავშირდება სწავლა-სწავლების შედეგს. ამ კომპონენტში უნდა შემოწმდეს ერთი სასწავლო მონაკვეთის (თემა, თავი, პარაგრაფი, საკითხი) შესწავლა-დამუშავების შედეგად მიღწეული შედეგები. კონკრეტული სასწავლო ერთეულის დასრულებისას მოსწავლემ უნდა შეძლოს მუსიკის სტანდარტით განსაზღვრული ცოდნისა და უნარების წარმოჩენა. შესაბამისად, შემაჯამებელი დავალებები უნდა

ამონმებდეს მუსიკის სტანდარტებით განსაზღვრულ შედეგებს.

შემაჯამებელ დავალებათა ტიპები:

სტანდარტის მოთხოვნათა დასაფარად, რეკომენდებულია შემაჯამებელ დავალებათა მრავალფეროვანი ფორმების გამოყენება. მუსიკის შემაჯამებელ დავალებათა ტიპები შეიძლება იყოს:

- კონცერტი/ წარმოდგენა;
- ვიქტორინა;
- მოხსენება-რეფერატი;
- ლექცია-კონცერტი;
- პრეზენტაცია;
- ტესტირება;
- გამოცდა;
- პროექტი.

მოსწავლის მიერ შესრულებული პროექტის სავარაუდო თემები:

თემატური წარმოდგენის/კონცერტის გამართვა; ტელეგადაცემის, რადიოგადაცემის, სპექტაკლის მომზადება; გაზეთის, ჟურნალის, სანოტო ალბომის მომზადება; კლიპის გადაღება სიმღერის, მუსიკალური ნაწარმოების ან სხვა თემაზე; სკოლაში ცნობილი კომპოზიტორის, მომღერლის, რეჟისორის მიწვევა, შეხვედრის ორგანიზება და წარმართვა და ა. შ.

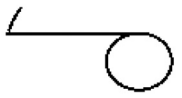
მოთხოვნები, რომლებსაც უნდა აკმაყოფილებდეს შემაჯამებელი დავალებები

- დავალების თითოეულ ტიპს უნდა ახლდეს თავისი შეფასების ზოგადი რუბრიკა;
- ზოგადი რუბრიკა უნდა დაზუსტდეს კონკრეტული დავალების პირობისა და განვლილი მასალის გათვალისწინებით;
- 10 ქულა უნდა გადანაწილდეს რუბრიკაში შემავალ კრიტერიუმებზე;
- მითითებული უნდა იყოს სტანდარტის ის შედეგები, რომელთა შემოწმებასაც ემსახურება შემაჯამებელი დავალება.

თავი III. დაწყებითი საფეხურის მუსიკის სტანდარტი I კლასი

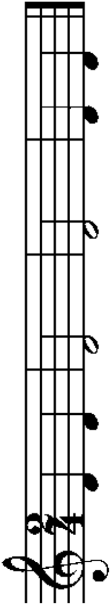
მიმართულება: პრაქტიკული უნარ-ჩვევები

შედეგი / ინდიკატორი	ტიკური აქტივობები	რესურსები	შენიშვნა
მუს. I.1. მოსწავ- ლეს შეუძლია მუსიკალური ენის ნასწავლი ელემენ- ტების ამოცნობა და მათი გამოყენ- ება რიტმულ-ინ- ტონაციურ სავარ- ჯიშოებში			
1. ამოიცნობს გარე- მოში მუსიკალურ და არამუსიკალურ ბგერებს;	ა) მასწავლებელი ასმენინებს მოსწავლეებს სხვადასხვა ხმას: კაკუნს, ტელეფონის ზარს, წყლის ჩხრიალს, ზღვის ხმაურს, ზანზალა- კის წკრიალს, სხვადასხვა ტემპის მქონე მუსიკალური ინსტრუმენტების ხმას, ადამი- ანის სხვადასხვა ტემპისა და რეგისტრის ხმას და მათთან ერთად არკვევს, რომელია მუსიკალური და არამუსიკალური, რომელია	მოსასმენი აპარატურა, აუდიო ჩანაწერი: ზანზალა- კის, ტელეფონის, ზარის, წყლის ჩხრიალის, ზღვის ხმაურის, სხვადასხვა ტემ- პის მქონე მუსიკალური ინსტრუმენტის, ადამიანის სხვადასხვა ტემპისა და	მოცემული აქტივობის შესრულებამდე მოსწავ- ლეებს უნდა ავუხსნათ, რომ ტრადიციულად, მუსიკალურად ითვლება ის ბგერები, რომელსაც გამოსცემს მუსიკალური ინსტრუმენტი ან ადამიანი

	კეთილხმოვანი და არაკეთილხმოვანი? ბ) მასწავლებელი დაფაზე ხატავს ნოტს და სთხოვს მოსწავლეებს, გადახატონ, გააფერადონ და გამოჭიან. ამის შემდეგ მიყოლებით ასმენინებს მუსიკალურ და არამუსიკალურ ზგერებს და სთხოვს, მუსიკალური ზგერების გაგონებისას ასწიონ მათ მიერ დახატული ნოტი.	რეგისტრის ხმის ჩანაწერი; ფანქარი, A4 ფორმატის თეთრი ფურცლები, ფერადი ფანქრები, მაკრატელი.	სიმღერისას. ასევე, ვპასუხობთ მათ შეკითხვებზე - გამოსცემენ თუ არა სხვა სულიერი არსებები, მაგალითად, ბუღბუღი, მუსიკალური ზგერები.
2. განასხვავებს ხმამაღალ და ხმამაბალ ხმოვანებს;	ა) მასწავლებელი ფორტპიანოზე უკრავს/ასმენინებს ერთსა და იმავე ნაცნობ (შესწავლილ ან შესასწავლ) სიმღერას, მაგალითად, "ჭრელო პეპელას" ხმამაბლა, ხმამაღლა და ეკითხება მოსწავლეებს: - რა განსხვავებაა მათ შორის? ბ) მასწავლებელი ასვენებს მოსწავლეებს უკვე შესწავლილ „იავნანას“ და საქართველოს სახელმწიფო ჰიმნს, და ეკითხება, მათი აზრით, რომელი მათგანი უნდა ჟღერდეს ხმამაღლა? ჩუმად? პასუხების მოსმენის შემდეგ ყველანი ერთად უსმენენ ამ ნაწარმოებებს.	ფორტპიანო, სანოტო მასალა ¹ : სიმღერა - „ჭრელო პეპელა“, მოსასმენი აპარატურა, აუდიო ჩანაწერი ² : „იავნანა“, საქართველოს სახელმწიფო ჰიმნი.	
3. ერთ ტონზე სიმღერით იმეორებს მარტივ რიტმულ	მასწავლებლის თხოვნით, მოსწავლეები გულზე მიიღებენ ხელს და უსმენენ თავიანთ გულისცემას. მასწავლებელი ეკითხება: - როგორ გგონიათ,	ფორტპიანო, მეტრონომი.	

1 I-VI კლასის აქტივობებისთვის განკუთვნილი სანოტო მასალა იხილეთ დანართში.

2 I-VI კლასის აქტივობებისთვის განკუთვნილი აუდიო ჩანაწერები იხილეთ თანდართულ DVD-ზე.

ნახაზ, ცვლის ბგერათსიმალღეს;	გულისცემა თანაბარია? ჩქარა ძგერს თუ ნელა? ეს თანაბარი ძგერა არის რიტმი. რიტმი ყვე- ლაფერს აქვს, მათ შორის მუსიკასაც. რიტმი აუცილებელია იმისთვის, რომ მუსიკამ იცოცხ- ლოს, მისი დარღვევით კი მუსიკა “ავად გახდება”. მასწავლებელი ასმენინებს მოსწავლეებს მარშს და სთხოვს, ტაშით ან კაკუნით აჰყენენ მის “გულისცემას”.		
4. ტაშით, კაკუნით იმეორებს მარტივ რიტმულ ნახაზს;	ა) მასწავლებელი აჩვენებს და ასმენინებს მეტ- რონომის კაკუნს სხვადასხვა ტემპში. მოსწავ- ლეები ტაშით აჰყევიან მას. თან დამარცვლით აყოლებენ ქართულის გაკვეთილზე ნასწავლ რომელიმე ლექსს. ბ) მასწავლებელი ერთ ბგერაზე უკრავს რიტმულ ნახაზს. 	მეტრონომი ფორტეპიანო,	ეს აქტივობა შეესაბამება მუს. I.1. შედეგის 7. ინდიკა- ტორსაც.
5. განასხვავებს რიტმულ და არა- რიტმულ კაკუნს;	მასწავლებელი ყოფს კლასს. პირველ ჯგუფს სთხოვს, მასთან ერთად თანაბრად დააკუ- ნონ კალმისტრები მერხებზე და დათვალონ:	საკლასო ნივთები: მერხები, კალმისტრები.	

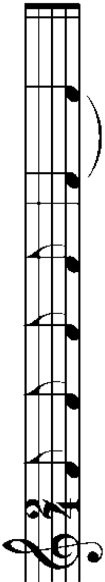
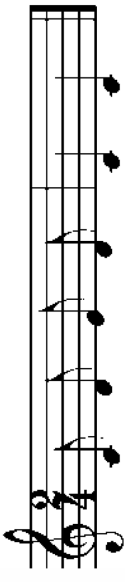
6. აუდერებს ხმას, ინსტრუმენტს ხმამაღლა და ხმადბლა, ხანგრძლივად და წყვეტილად, მოკლედ;	ერთი-ორი, ერთი-ორი, ან ერთი-ორი-სამი, ერთი-ორი-სამი. მათ ყოველი „ერთიანი“ ფეხის დარტყმით უნდა გამოყონ. მეორე ჯგუფს კი შეუძლია სურვილისამებრ აკაკუნოს (პირველი ჯგუფის მიერ დავალების შესრულების შემდეგ), მასწავლებელი ამ ყველაფერს „დირიჟორობს“. აქტივობის დამთავრების მერე მასწავლებელი ეკითხება მოსწავლეებს, რა განსხვავება იყო პირველი და მეორე ჯგუფის შესრულებას შორის?		
6. აუდერებს ხმას, ინსტრუმენტს ხმამაღლა და ხმადბლა, ხანგრძლივად და წყვეტილად, მოკლედ;	მასწავლებელს გაკვეთილზე მოაქვს კურდღლის, კენგურუს, კატისა და დათვის ფოტოები და ეკითხება მოსწავლეებს: „როგორ დადის კურდღელი? კენგურუ?“ „დახტის“ – პასუხობენ მოსწავლეები. მასწავლებელი ინსტრუმენტზე იღებს ბგერებს წყვეტილად და ჩუმად. „ეს კურდღელია თუ კენგურუ?“ „კურდღელი“ – პასუხობენ მოსწავლეები. შემდეგ იღებს ხმამაღლა და წყვეტილად. „ეს კი კენგურუ“ – პასუხობენ მოსწავლეები. მასწავლებელი მოსწავლეებთან ერთად მსჯელობს, რომ „კენგურუ ხმამაღლა იმიტომ დაუჟკარი, რომ ბევრად დიდია და მძიმე, ვიდრე კურდღელი, რომელიც მსუბუქი და პატარაა“. მოსწავლეები უკრავენ ინსტრუმენტზე „კურდღელივით“ და „კენგურუსავით“. იგივე შეიძლება გავიმეოროთ კატისა და დათვის	ფორტეპიანო, ფოტოსურათები³: კურდღელი, კენგურუ, კატა და დათვი.	შეიძლება გამოვიყენოთ ასევე ზღაპრის გმირები: დევი, რწყილი და ჭიანჭველა, პრინცესა და ა. შ.

3 I-VI კლასის აქტივობებისთვის განკუთვნილი ფოტომასალა იხილეთ თანდართულ DVD-ზე.

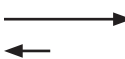
თავი III. ღაწყაპითი საფეხურის მუსიკის სტანდარტი

	შემთხვევაში: კატა „დადის“ ჩუმად და გადაბმით, დათვი – ხმამაღლა და გადაბმით. მოსწავლეები ინსტრუმენტზე დაკვრით „ბაძავენ“ დათვს და კატას. მოსწავლეები მსჯელობენ, თუ კიდევ ვინ ან რა „დადის“ კატასავით? დათვივით? კენჭურუსავით? კურდღელივით?		ეს აქტივობა შეიძლება გამოვიყენოთ აგრეთვე მუს. I.3. შედეგის 2. ინდიკატორისათვის.
7. ტაშით, ფეხის დარტყმით გამოყოფს ტაქტის ძლიერ დროს.	მასწავლებელი უკრავს/ასმენინებს პ. ჩაიკოვსკის „ხის ჯარისკაცების მარშს“ და სთხოვს მოსწავლეებს, რიტმულად დაითვალონ ორზე და ყოველი „ერთი“ ტაშით აღნიშნონ. ამის შემდეგ იგი სთავაზობს მოსწავლეებს, ითამაშონ „ჯარისკაცობაზე“. მუსიკის ფონზე მოსწავლეები დააბიჯებენ და მასწავლებლის თხოვნით იმ ნაბიჯს, რომელიც ემთხვევა ტაქტის ძლიერ დროს, ფეხის ენერგიული გადადგმით აღნიშნავენ, ამ დროს მათ მასწავლებელიც ეშველება ტაშით. იგივე აქტივობა შეიძლება შევასრულოთ ვალსზეც.	ფორტეპიანო, მოსასმენი აპარატურა, სანოტო მასალა ან აუდიო ჩანაწერი: პ. ჩაიკოვსკი - „ხის ჯარისკაცების მარში“, „ვალსი“ ციკლიდან „საბავშვო ალბომი“.	

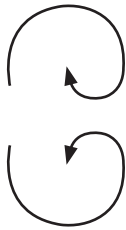
მუს. I.2. მოსწავლეს შეუძლია სიმღერა მარტო და სხვებთან ერთად			
1. სიმღერით იმეორებს ბგერებს,	ა) მასწავლებელი უკრავს საშუალო რეგისტრის სხვადასხვა სიმაღლის ბგერას, მოსწავლეები	ფორტეპიანო	იხ. რეკომენდაცია.

მუსიკალურ ფრაგმენტს;	ხმოვანზე: „ა“/„ე“/„ო“ გაიმღერებენ ამ ბგერებს. ბ) მოსწავლეები ერთ ტონზე სიმღერისას ასახელებენ ხმოვნებს: „ა, ე, ი, ო, უ“. ამ სავარჯიშოს ა, ე, ი, ო, უ იმეორებენ სხვადასხვა ბგერიდან. გ) მოსწავლეები ერთ ტონზე სიმღერისას ასახელებენ მარცხლებს: „და, დე, დი, დო, დუ“, „მა, მე, მი, მო, მუ“ და ა. შ. ამ სავარჯიშოს იმეორებენ სხვადასხვა სიმალლიდან, ბგერათსიმალლის თანდათანობით მატებით. დ) მოსწავლეები იმღერებს ან დაუკრავს მარტივ მოტივს. და, დე, დი, დო, დუ მოსწავლეები ამ მოტივს მღერიან საშუალო რეგისტრში (ხმის დიაპაზონის გათვალისწინებით), ჯერ ხმოვნებზე, შემდეგ მარცხლებზე. ამ სა-		
----------------------	--	--	--

	ვარჯიშოს იმეორებენ სხვადასხვა სიმაღლიდან, აღმაღალი მიმართულებით.		
	ე) მოსწავლეები მღერიან ნასწავლ სავარჯიშოებს მარცვლებზე. ყოველი ფრაზის წინ სუნთქვის აღებას მასწავლებელი ხელის მოძრაობით მიაწინებებს. მოსწავლეები ყურადღებით უყურებენ მას, მისი მინიშნებისას - შეწყდეს გუნდის ხმოვნება, ყველა მოსწავლე ჩერდება.		
2. სიმღერის დროს სწორად რეაგირებს მასწავლებლის მინიშნებებზე (ხმამაღლა, ჩუმად, ნელა, ჩქარა);	ა) აქტივობა: ხმამაღლა თუ ხმადაბლა? მოსწავლეები მღერიან სავარჯიშოებს მარცვლებზე, ხმოვნებზე ხმამაღლა და ჩუმად, აკვირდებიან მასწავლებლის მინიშნებებს, ხელის მოძრაობას, სახის გამომეტყველებას და შესაბამისად ცვლიან ხმოვანების დინამიკას. ბ) აქტივობა: ნელა თუ ჩქარა? მოსწავლეები მღერიან სავარჯიშოებს მარცვლებზე, ხმოვნებზე ნელა, ჩქარა, აკვირდებიან მასწავლებლის მინიშნებებს, ხელის მოძრაობის სიჩქარეს და შესაბამისად ცვლიან ტემპს.	ფორტეპიანო	იხ. რეკომენდაცია.
3. მღერის მარტივ ერთხმიან სიმღერებს აკომპანემენტით, მასწავლებელთან,	ა) აქტივობა: „ეს საწყალი კურდღელი“. მოსწავლეები სწავლობენ მ. დავითაშვილის სიმღერას „ეს საწყალი კურდღელი“. სიმღერის მელოდია და ტექსტი ერთდროულად შეისწავლება. მოსწავლეები სიმღერას შეისწავლიან ფრაზების	ფორტეპიანო, სანოტო მასალა: მ. დავითაშვილი - სიმღერა „ეს საწყალი კურდღელი“.	

თანაკლასელთან ერთად;	მიხედვით. მაგალითად, პირველი ფრაზა - „ეს საწყალი კურდღელი“, მეორე ფრაზა - „ძლიერ ავად გაგვიხდა“ და ა. შ. ბ) მოსწავლეები საუბრობენ ტექსტის შინაარსზე, ახსიათებენ სიმღერის მელოდიას - მხიარულია თუ სევდიანი. სიმღერა სრულდება ნელა, მღერი-ან გადაბმით, ლეგატოზე. შესწავლილ სიმღერას მოსწავლეები მღერიან მარტო და თანაკლასე-ლებთან ერთად, აკომპანემენტის თანხლებით, ან მასწავლებელთან ერთად. სწორად რეაგირებენ მასწავლებლის მინიშნებებზე: სუნთქვის აღება, სიმღერის დასაწყისი, ხმამაღლა, ხმადაბლა, სიმღერის დასასრული.		
4. ტაშით, სიმღერით აჰყვება მუსიკას, მასწავლებლის სიმღერას, აკომპანემენტს.	აქტივობა: „კრიჭი-კრიჭი“. მოსწავლეები შეისწავლიან ლ. იაშვილის სიმღერას „კრიჭი-კრიჭი“ შემდეგი სახით: მასწავლებლის სიმღერას და აკომპანემენტს ტაშს ააყოლებენ, იმახსოვრებენ სიმღერის რიტმულ სურათს და მხოლოდ ამის შემდეგ სწავლობენ მელოდიას.	ფორტიპიანო, სანოტო მასალა: ლ. იაშვილი - სიმღერა „კრიჭი-კრიჭი“.	
რეკომენდაცია:	სიმღერისას ბგერებს გამოვთქვამთ თავისუფლად, პირი არის ზომიერად ღია, ბგერების მდგომარეობა ნორმალური. სასიმღერო სუნთქვა განსხვავდება ჩვეულებრივი სუნთქვისაგან. სიმღერისას ჩავისუნთქავთ უფრო მეტ ჰაერს, მისი მოცულობა უნდა შეესაბამებოდეს მუსიკალური ფრაზის მოცულობას. სუნთქვის აღებას მასწავლებელი-დირიჟორი ხელის მოკლე მოძრაობით მიანიშნებს: 		

გუნდის ჟღერადობის შეწყვეტა გამოიხატება ხელის ასეთი მოძრაობით:

სიმღერის შესრულებისას ყურადღება უნდა მიექცეოდნენ ნიუანსებს. ხმამაღალი სიმღერის დროს სიტყვები მკაფიო სიზუსტით, მკვეთრად გამოითქმება. ჩქარ ტემპში სიტყვებს რაც შეიძლება მოკლედ და მკაფიოდ წარმოვთქვამთ. ჩუმი, დაბალ ხმაზე სიმღერის დროს და, განსაკუთრებით, ნელ ტემპში სიტყვები შერბილებულად უნდა წარმოვთქვათ. ჟღერადი ბგერების დროს სიტყვების დაბოლოება უნდა შესრულდეს მსუბუქად.

თავი III. ღაწუვებით საფუხრის მუსიკის სტანდარტი

მუს. I.3. მოსწავლეს შეუძლია მიმართოს გამოხატვის სხვადასხვა ფორმას გარკვეული განწყობილების გადმოსაცემად.			
1. ხმის, მოძრაობის, მიმიკის, ჟესტის, ტაპის, ხმაურის საშუალებით გამოხატავს ამა თუ იმ განწყობილებას;	ა) მასწავლებელი სთხოვს მოსწავლეებს, დახატონ, გააფერადონ, გამოჭრან და პატარა ჯოხზე დაამაგრონ გალიმებული და მოწყენილი სახეები, ე. წ. „სმაილები“. მოსწავლეები უსმენენ მასწავლებლის მიერ შემოთავაზებულ სხვადასხვა ხასიათის პიესას და სიმღერას. მასწავლებლის თხოვნით, ისინი, ვისაც მოეწონა, ასწვენენ გა-	ფორტეპიანო, მოსასმენი აპარატურა, სანოტო მასალა ან აუდიო ჩანაწერი: პროგრამით გათვალისწინებული განსხვავებული ხასიათის რამდენიმე პიესა და სიმღერა (მასწავ-	

	ლიმბულ სახეს და ვისაც არ მოეწონა, პირიქით, აჩვენებენ მონყენილ სახეს. ბ) მოსწავლეები თვალს ხუჭავენ, უსმენენ მუსიკას და გამოთქვამენ აზრს, თუ “რომელი ფერები დაინახეს” ამ მუსიკაში? ნათელი თუ მუქი? ცივი თუ თბილი? ხატავენ წარმოდგენილი ფერებით. გ) მოსწავლეები უსმენენ მუსიკას და მოსმენის პროცესში, ან წარმოშობის დამთავრებისთანავე მათ უნდა გადანყვიტონ, შესაძლებელია თუ არა, ტაშით აჰყვნენ ამ მუსიკას?	ლებლის შერჩევით); ფურ-ცლები, ფანქრები, პატარა ჯოხები, მაკრატელი.	ბ) წინაპირობა: სახვით და გამოყენებით ხელოვნებაში უკვე ისწავლეს ცივი და თბილი ფერები.
2.მოსმენილ მუსიკალურ ნაწარმოებს მიუხედავად სხვადასხვა თამაშობას (დახუჭობანა, დამალობანა, ომოზანა და ა. შ.) და ქმნის შესაბამის ტექსტს	წინა გაკვეთილზე მასწავლებელი სთხოვს გოგონებს, მოიტანონ გაკვეთილისთვის საჭირო ნივთები. გაკვეთილზე მოსწავლეები უსმენენ ჯ. კახიძის „ნანას“ ფილმიდან „იავნანა“. მასწავლებელი ეკითხება მოსწავლეებს: - რომელი თამაშისთვის გამოგადგებოდათ ეს სიმღერა? „სახ-ლობანასთვის“ – პასუხობენ გოგონები. – მოდი, ვითამაშოთ სახლობანა – ამბობს მასწავლებელი. გოგონები იღებენ თოჯინებს, არწვევენ და „უმ-ლერიან“ ნანას, აძინებენ. ბიჭები ეხმარებიან, აბნელებენ ოთახს, აჩუმებენ თანაკლასელებს. მეორე შემთხვევაში (რ. შუმანი - „მზიარული გლეხი“) შეიძლება გაითამაშონ ასეთი სცენა - მინდორში მუშაობის შემდეგ დაღლილი და	მოსასმენი აპარატურა, აუდიო ჩანაწერი: ჯ. კახიძე - „იავნანა“, რ. შუმანი - „მზიარული გლეხი“; თოჯინები, ნამ-გლეხი, თოხები, ჭურჭელი.	

	კმაყოფილი ბიჭები შინ ბრუნდებიან ლილინით. გოგონები უვლიან, წყალს ასმევენ, უმასპინძლდებიან.		ა) მოსწავლეები უსმენენ საქართველოს სახელმწიფო ჰიმნს (ზ. ფალაშვილი, ი. კეჭყემაძე), დგებიან და მარჯვენა ხელს გულზე იდებენ; ბ) მასწავლებელი სთხოვს მოსწავლეებს, შეარჩიონ, თუ რომელი ნივთი და როგორი მოძრაობა შეეფერება სიმღერას „ჭრელო პეპელა“? „ეს აკვანი ხარატული“? სიფრიფანა ფერადი შარფი, სათამაშო აკვანი თუ თოჯინა. მოსწავლეები ასრულებენ შესაბამის მოძრაობას და თან, განმეორებისას, აჰყვებიან სიმღერას. გ) მოსწავლეები ასრულებენ სიმღერას „ეს საწყალი კურდღელი“ და შინაარსის თითოეულ დეტალს (სიტყვას, ფრაზას) შესაბამისი, მათ მიერვე წინასწარ გამოგონილ და მასწავლებელთან შეთანხმებულ შესტი, კულაციას აყოლებენ.
ვ.სხეულის მოძრაობით გადმოსცემს მუსიკით გამოწვეულ ემოციას.	მოსამგენი აპარატურა, აუდიო ჩანაწერი: სახელმწიფო ჰიმნი, „ჭრელო პეპელა“, „ეს აკვანი ხარატული“; სიფრიფანა ფერადი შარფი, სათამაშო აკვანი და თოჯინა.	ა) მოსწავლეებმა უკვე კარგად იციან, რომ ჰიმნი ჩვენი ქვეყნის მოქალაქეებისთვის მთავარი სიმღერაა. გ) მოსწავლე ამას იოლად იმახსოვრებს, რადგან შესტიკულაცია მისივე გამოგონილია. ასეთი აქტივობისას იგი იოლად აღიქვამს და ამახსოვრდება სიმღერის შინაარსიც და ასევე იოლად გამოხატავს ემოციურ დამოკიდებულებასაც.	

მიმართულება: კომუნიკაცია, ინტერპრატაცია

შედეგი / ინდიკატორი	ტიპური აქტივობები	რესურსები	შენიშვნა
მუს. I.4. მოსწავ- ლეს შეუძლია საკუთარი და- მოკიდებულების გამოხატვა მოსმე- ნილი მუსიკალური ნაწარმოების მიმართ			
1. გამოხატავს დადებით ან უარე- ოფით დამოკიდე- ბულებას მოსმე- ნილი ნაწარმოების მიმართ;	მოცემულ შემთხვევაში ვიყენებთ მუს. I.3. შედეგის 1. ინდიკატორის ა) აქტივობას მხიარული და მოწყვნილი სახეები. მოსწავლე ცდილობს დაასაბუთოს, რატომ მოეწონა ან არ მოეწონა.	იხ. მუს. I.3. შედეგის 1. ა) აქტივობის რესურსები.	შესაძლოა, პირველკლასე- ლებისთვის ძნელი აღმოჩე- ნდეს იმის დასაბუთება, თუ რატომ მოეწონა ან არა. ამ შემთხვევაში დასაბუთებად შეიძლება მივიღოთ ის, რომ „მოეწონა, რადგან მხი- არულია“ და ა.შ.
2. განარჩევს ერთ- მანეთისგან ნაცნობ და უცნობ მელო- დიას;	ა) მოსწავლეებს გაკეთებულ მოაქვს მწვანე და ყვითელი პატარ-პატარა ფერადი ფურცლები. თანმიმდევრულად ასმენინებს მოსწავლეები- სთვის ნაცნობ და უცნობ მუსიკალურ ფრაგმენ- ტებს და სთხოვს მოსწავლეებს, ნაცნობ მელოდი- აზე მწვანე ბარათი ასწიონ, უცნობზე – ყვითელი.	მოსასმენი აპარატურა, აუდიო ჩანაწერი: პროგრამ- ით გათვალისწინებული მუსიკალური ნაწარმოებები (მოსწავლეების შერჩევით), ფერადი ბარათები.	ბ) შესაძლოა, უცნობი მასა- ლის მოსმენისას რომელიმე მოსწავლემ თქვას, რომ „იცის ეს მუსიკა“. მაშინ მოსწავლეები სთხოვს, სიმღერით აჰყვეს, გაიხსე-

	ბ) მასწავლებელი რიგ-რიგობით რთავს ნასწავლ ნაცნობ სიმღერებსა და საბავშვო პიესებს და მოსწავლეები სიმღერით ან ტაშით აჰყვებიან მათ. შიგადაშიგ ურევს უცნობ მასალას (შესაძლოა, ეს იყოს ზედა კლასებში ასათვისებელი მასალა).	ნოს ტექსტი, შინაარსი (თუ სიმღერაა), ან გახსენოს, სად მოუსმენია. აქტიუობა ბ) შეიცავს, ასევე, მუს. I.4. შედეგის 3. ინდიკატორის აქტივობებსა ც.
	გ) მასწავლებელი სთავაზობს მოსწავლეებს, ითამაშონ „გამოიცანი მელოდია“.	გ) ამ ასაკში სიმღერის ამოცნობა გულისხმობს მელოდიის აყოლას, ტექსტის, შინაარსის რომელიმე დეტალის, ან იმ კონტექსტის გახსენებას, სადაც ეს მუსიკა მოისმინა.
3. მოსმენისას ტაშით, სიმღერით, მოძრაობით აჰყვება მუსიკას;	იხ. მუს. I.3. შედეგის 1. ინდიკატორის გ) და 3. ინდიკატორის ბ) აქტივობები.	იხ. მუს. I.3. შედეგის 1. გ) და 3. ბ) აქტივობების რესურსები.
4. მუსიკით გამოწვეულ განწყობილებას, ემოციას გადმოსცემს ნახატში.	მასწავლებელი დაფაზე წერს ორ სათაურს: 1. „სპილო“ და „პატარა გედების ცეკვა“; ან 2. „ვირი“ და „კელას გაფრენა“. ურიგებს მოსწავლეებს უსათაურო ფოტომასალას (1. სპილო, გედები; 2. ვირი, ნებისმიერი მწერი და სხვოვს, შეურიონ ნახატებს შესაფერისი მუსიკა. შესაძლოა, ფოტომასალის დარიგების ნაცვლად/შემ-	წლის ბოლოს, შესაძლებელია, მასწავლებელმა სამი პიესიდან გააკეთებინოს არჩევანი.

	დეგ, მუსიკის მოსმენის შემდეგ მოსწავლეებმა დახატონ შესაბამისი ნახატები.	კორსაკოვი - „კელას გაფრენა“; ფოტოსურათები: სპილო, გედეები, ვირი, კელა (მწერი); ფურცლები და ფერადი ფანქრები.	
მუს.I.5. მოსწავლეს შეუძლია ნასწავლი მუსიკალური ტერმინების გამოყენება.	1. საჭიროების შემთხვევაში ელემენტარულად განმარტავს ტერმინებს;	ა) მოსწავლეები მოიმევენ პ. ჩაიკოვსკის პიესას „ძიძის ზღაპარი“ („საბავშვო ალბომიდან“). მასწავლებელი ეკითხება: - რომელ საკრავზე სრულდება ნაწარმოები? დოლზე, სალამურზე თუ ფორტეპიანოზე? - რა შეიძლება გუწოდოთ ამ პატარა საფორტეპიანო ნაწარმოებს? ნახატი, მოთხრობა თუ მუსიკალური პიესა? სავარაუდოდ, მოსწავლეები პასუხობენ სწორად და მარტივად ახსნიან დასახელებულ ტერმინებს. ბ) მასწავლებელი აჩვენებს მოსწავლეებს დიდი ზომის ფოტოსურათს - საკონცერტო დარბაზის სცენაზე ორკესტრი უკრავს, დარბაზში კი მსმე-	ა) ფორტეპიანო, სანოტო მასალა: პ. ჩაიკოვსკი - „ძიძის ზღაპარი“ ციკლიდან „საბავშვო ალბომი“. ბ) ფოტოსურათი: საკონცერტო დარბაზი; დაფა, მარკერი.

	ნელი ზის. მოსწავლეები აღწერენ სურათს - რას აკეთებენ მუსიკოსები, დარბაზში მყოფი ხალხი? მასწავლებელი დაფაზე წერს სიტყვებს: პოეტი, მსმენელი, მოცეკვავე, შემსრულებელი. მათ უნდა გადახაზონ ორი არასწორი პასუხი.		
2.სწორად წარმოთქვამს ნასწავლ ტერმინებს საუბრის დროს;	მასწავლებელი კლასს დაყოფს ორ ჯგუფად. პირველი ჯგუფის მოსწავლეებიდან გუნდს შექმნის, მეორე ჯგუფის მოსწავლეები ნასწავლ საკრავებზე დაკვრის იმიტირებას ახდენენ. მასწავლებელი ეკითხება მოსწავლეებს: – რა ჰქვია მომღერლებისგან შექმნილ კოლექტივს? მოსწავლეები იხსენებენ ტერმინს „გუნდი“. რას ვუწოდებთ სხვადასხვა საკრავზე შემსრულებელ მუსიკოსთა კოლექტივს? მოსწავლეები იხსენებენ ტერმინს „ორკესტრი“.	სათამაშო მუსიკალური საკრავები: ტურის გარმონი, ქსილოფონი, გიტარა, სალამური, საყვირი და ა.შ.	ტერმინების დამახსოვრებისას მთავარია მასწავლებელმა ისინი მოსწავლისათვის გასაგებად, გამარტივებულად და ასოციაციების მოშველიებით ახსნას.
4. უცნობი ტერმინის, სიტყვის გაგებისას სვამს კითხვებს მათი მნიშვნელობის დაზუსტების მიზნით.	ა) მასწავლებელი აჩვენებს მოსწავლეებს ერთ-ერთი სიმფონიური კონცერტის ამსახველ ფოტომასალას, შესაძლებლობის შემთხვევაში, ვიდეო კადრებს. მოსწავლეები საუბრობენ ნანახის შესახებ, იხსენებენ ტერმინებს: ორკესტრი, შემსრულებელი, მუსიკოსი; ამოიცნობენ ნასწავლ საკრავებს და ასახელებენ მათ. სავარაუდოდ, სვამენ კითხვებს დირიჟორის ვინაობისა და ფუნქციის შესახებ.	ა) ორკესტრის ამსახველი ვიდეოკადრები, ფოტომასალა.	

	ბ) მასწავლებელი ასმენინებს მოსწავლეებს რ. ლალიძის საორკესტრო პიესას „საჭიდაო“. სურვილის მიხედვით, მოსწავლეები უდირიფორე- ბენ ამ ნაწარმოებს, ხელის მოძრაობით აჰყვებიან მუსიკის ხასიათს.	ბ) მოსასმენი აპარა- ტურა, აუდიო ჩანაწერი: რ. ლალიძე – საორკესტრო პიესა „საჭიდაო“.	
მუს. I.6. მოსწავლეს შეუძლია მონაწილეობის მიღება სხვადასხვა სახის ღონისძიე- ბაში	1. მონაწილეობს თამაშებში, კლასის ზეიმში, თემატურ ღონისძიებებში;	აქტივობა: „ინტერვიუ“ მასწავლებელი გაკვეთილის თემად ასახელებს ინტერვიუს. გაკვეთილი იწყება თამაშით - „ინ- ტერვიუ“ . ერთ-ერთი მოსწავლე აიღებს ინ- ტერვიუს თანაკლასელებისაგან. ინტერვიუს თემა, ცხადია, მუსიკაა. ამისათვის მან წინას- წარ უნდა მოიფიქროს საკითხი, რის შესახებაც ესაუბრება მეგობრებს. კითხვები ზოგადი სახის უნდა იყოს და შეეხებოდეს მუსიკას. მაგალითად, გიყვართ თუ არა მუსიკა? ხშირად უსმენთ მუსიკას? როგორი სიმღერები მოგწონთ? დაასახელეთ თქვენი საყვარელი სიმღერა, მომ- ღერადი და ა. შ.	სათამაშო მიკროფონი თვალსაწინოებისთვის კარ- გი იქნება, თუ მასწავლე- ბელი წინასწარ ჩამოართ- მევს ინტერვიუს ერთ-ერთ მოსწავლეს. თემატური თამაშები განსა- კუთრებით სასარგებლო და საჭიროა პირველი-მეორე კლასის მოსწავლეებისათვის. ეს აქტივობა შეიძლება გამ- ოვიყენოთ მუს. 1.3. შედეგის 2. ინდიკატორის მიმართ.

2. ესწრება კონცერტებს, წარმოდგენებს.	ა) მოსწავლე ესწრება სკოლის საანგარიშო კონცერტს, ყურადღებით უსმენს და მომდევნო გაკვეთილზე საუბრობს - რა მოეწონა, რა არ მოეწონა. ბ) აქტივობა: „სტუმრის მოპატიჟება“. მოსწავლეები და მასწავლებელი მოიპატიჟებიან ბენ ქართველ მუსიკოსს (კომპოზიტორს, შემსრულებელს), ანსამბლს; წინასწარ გაეცნობიან მათ მოღვაწეობას, შემოქმედებას, ცხოვრებას, მოსწავლეობას.		ა) სასურველია მოსწავლეთა დასწრება სკოლის საანგარიშო კონცერტზე და სხვადასხვა სახის ღონისძიებაზე, რადგან ზოგი მათგანისთვის ეს კონცერტი შეიძლება იყოს პირველი შეხება მუსიკის საჯარო შესრულებასთან.
--------------------------------------	--	--	--

მუს. I.7. მოსწავლეს აქვს უნარი, პატივისცემით მოეკიდოს სხვის შემოქმედებას, აზრს.	მასწავლებელი მღერის ნასწავლ სიმღერას (მაგალითად, „ჭრელო პეპელას“) ინტონაციურად უსუფთაოდ, რიტმის დარღვევით და სთხოვს მოსწავლეებს, რეაგირება მოახდინონ მის ნამღერზე, მისცენ შენიშვნა, რჩევა და ა.შ. მოსწავლეები გამოთქვამენ საკუთარ აზრს. მასწავლებელი არეგულირებს მათ გამონათქვამებს კორექტულობის თვალსაზრისით.	ფორტეპიანო, სანოტო მასალა: „ჭრელო პეპელა“.	მოსწავლე ყურადღებით უნდა უსმენდეს მასწავლებელს და არ ერეოდეს საუბარში, ასევე თანაკლასელის საუბრის, სიმღერის დროს უნდა იცავდეს ქცევის ნორმებს, შენიშვნის შემთხვევაში იყოს კეთილგანწყობილი, კორექტული.
---	--	--	---

2. მხარს უჭერს და ამხნველებს თანაკლასელებს შემოქმედებით პროცესში (სიმღერა, ეტიუდი, ცეკვა, დაკვრა, საკონცერტო გამოსვლა).	აქტივობა: „პრეზენტაცია“. მოსწავლეებმა უნდა წარადგინონ საკუთარი ნამუშევრები თემაზე „სამშობლო“. ზოგი წარადგენს სიმღერას, ნახატს, ზოგი - ლექსს. მოსწავლეები პატივისცემით ეკიდებიან თანაკლასელების შემოქმედებას, მხარს უჭერენ და ამხნველებენ ერთმანეთს.	ნახატები, ლექსები, სიმღერები სამშობლოზე (მოსწავლეებმა შექმნილი).	
---	--	--	--

მიმართულება: მუსიკალური ნაწარმოების აღქმა კონტექსტში

შედეგი / ინდიკატორი	ტიპური აქტივობები	რესურსები	შენიშვნა
მუს. I.8. მოსწავლეს შეუძლია მოსმენილი ნაწარმოების ყოველდღიური განსჯის დაკავშირება.			
1. ამოიცნობს ნაწარმს სამოსწავლო სიმღერებს;	მოცემულ შემთხვევაში მასწავლებელი იყენებს მუს. I.4. შედეგის 2. ინდიკატორის ბ) აქტივობას, უცნობი მასალის ჩართვის გარეშე. უკრავს ნაწარმს სიმღერების ინსტრუმენტულ ვერსიებს.	ფორტეპიანო, სანოტო მასალა: ნაწარმი სამოსწავლო სიმღერები (მასწავლებლის შერჩევით), მოსასმენი აპარატურა, აუდიო ჩანაწერი: პროგრამით გათვალისწინებული	

	მუსიკალური ნაწარმოებები (მასწავლებლის შერჩევით).		
2. იხსენებს სად, რა გარემოში მოუსმენია ესა თუ ის მუსიკალური ნაწარმოები;	მოსასმენი აპარატურა, აუდიო ჩანაწერი: ჯ. პიერ-პონტერი - "Jingle Bells".	ა) მოსწავლეები უსმენენ ჯ. პიერპონტერის სიმღერას – "Jingle Bells" და მსჯელობენ, როდის და სად მოუსმენიათ ეს სიმღერა? წელიწადის რომელ დროს, რა მოვლენასთან დაკავშირებით უღერს ყველაზე ხშირად იგი? ბ) იგივე აქტივობა შეიძლება განვახორციელოთ ქართული ხალხური სიმღერების (მაგალითად, საშობაო, სააღდგომო) გამოყენებითაც.	ბ) მოსწავლეთა ეროვნებისა და აღმსარებლობის გათვალისწინებით, საშობაო და სააღდგომო სიმღერების გარდა, შესაძლებელია უნივერსალური დატვირთვის – საახალწლო, საგაზაფხულო სიმღერების სწავლებაც.
3. იხსენებს თავის საყვარელ მუსიკალურ ნაწარმოებებს;	ფერადი ბარათები, ფერადი ფანქრები.	მასწავლებელი ურიგებს მოსწავლეებს პატარა ფერად ბარათებს და სთხოვს, დაწერონ მათი საყვარელი სიმღერის/პიესის სახელი ან დახატონ მისი სათაური და გააფორმონ ბარათები სიმღერის შესაფერისი ნახატებით.	
4. მუსიკალური ნაწარმოების შინაარსთან დაკავშირებით სვამს	ფორტიპიანო, სანოტო მასალა: ხალხური სიმღერა „ახ, ლაზარე, ლაზარე“.	მოსწავლეები უსმენენ ხალხურ სიმღერას „ახ, ლაზარე, ლაზარე“. მასწავლებელი ეკითხება: იცით, ვინ არის ლაზარე? პატარა ბიჭი გგონიათ? მოსწავლეებს ებაძებათ შეკითხვები ლაზარეს	

კითხვებს, იხსენებს მსგავს სიუჟეტს, პერსონაჟს;	შესახებ. მასწავლებელი უყვება მათ ლაზარობის რიტუალის შესახებ.		
5. აკვშირებს მუსიკალურ ნაწარმოებთან შესაბამის ვიზუალურ მასალას და იხსენებს საკუთარ შთაბეჭდილებებს (ფოტო, ვიდეო ჩანაწერი...).	ამ შემთხვევაში გამოიყენება მუს.1.4. შედეგის 4. ინდიკატორის აქტივობა. ასევე, მასწავლებელს გაკვეთილზე მოაქვს სხვა ფოტოებიც: გედის, ქათმისფეხებიანი ქოხისა და კუდიანი დედაბრის, პრინციცისა და პრინცის და ა.შ. მოსწავლეები მიუსადაგებენ მათ შესაბამის პიესებს: კ. სენ-სანსის „გედი“, პ. ჩაიკოვსკის „კუდიანი დედაბერი“ ციკლიდან „საბავშვო ალბომი“, „ვალსი“ ბალეტიდან „მძინარე მზეთუნახავი“ და ა. შ. მოსწავლეები იხსენებენ, რომ გედი, სპილო და კენგურუ უნახავთ ზოოპარკში, კუდიანი დედაბერი, მძინარე მზეთუნახავისა და პრინცის ცეკვა – მულტფილში და ა. შ.	მოსამგენი აპარატურა, აუდიო ჩანაწერი: კ. სენ-სანსი - „გედი“, პ. ჩაიკოვსკი - „კუდიანი დედაბერი“ ციკლიდან „საბავშვო ალბომი“, „ვალსი“ ბალეტიდან „მძინარე მზეთუნახავი“; ფოტოსურათები: გედი, ქათმისფეხებიანი ქოხი და კუდიანი დედაბერი, პრინციცა და პრინცი.	ეს აქტივობა ასევე შეიცავს მუს.1.8. შედეგის 2-3 ინდიკატორების აქტივობებსაც.

მუს.1.9. მოსწავლე იცნობს ნასწავლ მუსიკალურ საკრავებს			
1. ჩამოთვლის ნაცნობ მუსიკალურ საკრავებს;	მოსწავლეები გაიხსენებენ, რომელ საკრავებს იცნობენ, როგორ უკრავენ ამ საკრავებზე. მასწავლებელი სთხოვს სალამურზე, დოლზე,	მოსამგენი აპარატურა, აუდიო ჩანაწერი: დასაკრავი სალამურზე, დოლზე;	შეიძლება მასწავლებელმა წინასწარ მოამზადოს მასალა იმ ზღაპრებიდან,

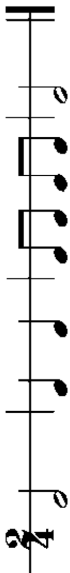
	ფორტეპიანოსა და ფლეიტაზე დაკვრის იმიტირება მოახდინონ. მასწავლებელი მოასმენინებს სალამურისა და დოლის ხმოვანებას. მოსწავლეები ამოიცნობენ საკრავებს ჟღერადობის მიხედვით და ამ საკრავებზე დაკვრის იმიტირებას ახდენენ.	სათამაშო მუსიკალური საკრავები.	რომლის პერსონაჟებიც სხვადასხვა საკრავზე უკრავენ (მაგალითად, „ნიქარა“ – სალამური). ასეთი ასოციაციები უფრო აადვილებს დამახსოვრების პროცესს. ასევე სასურველია ვიზუალური მასალის – მხატვრის ილუსტრაციების გამოყენება.
2. ამოიცნობს საკრავებს ფორმის მიხედვით;	მასწავლებელი მოიტანს დიდი ზომის ფოტოსურათებს, სადაც სხვადასხვა ჯგუფის ხალხური და პროფესიული საკრავებია ასახული. მოსწავლეები ათვალიერებენ და ამოიცნობენ ნასწავლ საკრავებს ფორმის მიხედვით. ესენია: სალამური, დოლი, ფორტეპიანო, ვიოლინო, ფლეიტა. მოსწავლეები ცდილობენ გადახატონ ეს საკრავები სამუშაო რეგულუმში.	დიდი ზომის ფოტოსურათები: სალამური, დოლი, ფორტეპიანო, ვიოლინო, ფლეიტა; ფანქრები, სახატავი რეგულუმები.	იმისათვის, რომ მოსწავლემ ბევრი უცნობი საკრავიდან ამოიცნოს ნასწავლი საკრავები, ის კარგად უნდა იცნობდეს მათ ფორმას.
3. ამოიცნობს საკრავებს ჟღერადობის მიხედვით.	მასწავლებელი მოასმენინებს მოსწავლეებს სამ ფრაგმენტს: ქ. ვ. გლუკის მელოდიას ფლეიტის სათვის ოპერიდან „ორფეოსი“, ვ. ა. მოცარტის „მენუეტს“ ფა მაჟორი და „ხორუმს“ დოლზე. მოსწავლეები ჟღერადობის მიხედვით ამოიცნობენ საკრავებს და ასაბუთებენ საკუთარ პასუხებს.	მოსამგონი აპარატურა, აუდიო ჩანაწერი: ქ. ვ. გლუკი - მელოდია ფლეიტისათვის ოპერიდან „ორფეოსი“, ვ. ა. მოცარტი - „მენუეტი“ ფა მაჟორი, „ხორუმი“ დოლზე.	

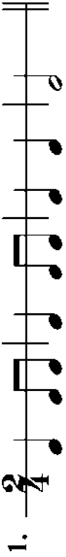
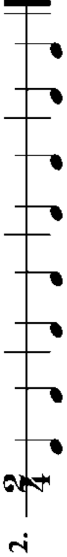
მუს. I.10. მოსწავ- ლეს შეუძლია განასხვავოს გარე- მოში მოსმენილი ხმები.	1. არკვევს ხმის წარმოქმნის წყა- როს (ტელეფონის ზარი, მანქანის მუხრუჭი, ფოთ- ლების შრიალი) და ბაძავს მას;	ა) მოსწავლეები მოისმენენ აუდიო ჩანაწერს - ჩიტების ჭიკჭიკს, ტელეფონის ზარის ხმას, ფორტეპიანოს ჟღერადობას, იმასხოვრებენ მოსმენილი ფრაგმენტების თანმიმდევრობას და განსაზღვრვენ ხმის წარმოქმნის წყაროს. ბ) მასწავლებელი მაგიდაზე დადებს სამ ფოტო- სურათს: პირველზე ბუნებაა გამოსახული, მეო- რეზე - კაბინეტის ტიპის სამუშაო ოთახი, მესამე სურათზე - საფორტეპიანო მუსიკის კონცერტის ამსახველი კადრი. მოსწავლეები განსაზღვრვენ, რომელი სურათები შეესაბამება ნინა აქტივობაში მოსმენილ ფრაგმენტებს და შესაბამისი თანმიმ- დევრობით აწყობენ ფოტოსურათებს.	ა) მოსასმენი აპარატურა, აუდიო ჩანაწერი: ჩიტ- ების ჭიკჭიკი, ტელეფონის ზარის ხმა, ფორტეპიანოს ჟღერადობა. ბ) ფოტოსურათები: პეი- ზაჟი, კაბინეტის ტიპის სამუშაო ოთახი, საფორტე- პიანო მუსიკის კონცერტის ამსახველი კადრი.	ხმების თანმიმდევრობის დამახსოვრების მიზნით, მასწავლებელმა შეიძლება დაავალოს მოსწავლეებს, გააკეთონ მოსმენილი ხმე- ბის შესაბამისი ჩანახატები, რისთვისაც ფრაგმენტებს შორის გააკეთებს 2-3 წუ- თიან პაუზას. აქტივობა ა) შეიძლება გამ- ოვიყენოთ მუს. 1.1. შედეგის 1. ინდიკატორის მიმართ.	
2. განსაზღვრავს ხმის ჟღერადობის ხანგრძლივობას (ხანგრძლივი, ხანმოკლე) და იმე- ორებს მას;	ა) მოსწავლეები ხელთარსებული სხვადასხვა სა- გნის, სასწავლო ნივთის დახმარებით გადმოსცე- მენ სხვადასხვაგვარ ხმას. მაგალითად, ხახუნის, კაკუნის, შრიალის. ამისათვის იყენებენ რეველის ფურცლებს, სახაზავს, კალმებს და ა.შ. ბ) მასწავლებელი სხვადასხვა ხმას (შრიალის, კაკუნის) ხან ხანგრძლივად, ხან ხანმოკლედ გად-	კლასში არსებული სხვა- დასხვა საგანი, სასწავლო ნივთები: რეველის ფურ- ცლები, სახაზავი, კალმის- ტრები და ა.შ.		ეს აქტივობა შეიძლება გამოვიყენოთ მუს. 1.1. შედეგის 3. ინდიკატორის მიმართ.	

	მოსცემს. მოსწავლეები იმეორებენ, ამოიცნობენ, შემდეგ თვითონ ცდილობენ თანაკლასელს გამოაცნობინონ ხანგრძლივი და ხანმოკლე ბგერები.		
3. გამოხატავს დამოკიდებულებას ხმის მიმართ (მოსწონს, არ მოსწონს).	მასწავლებელი მოსწავლეებს ასმენინებს გარემოში არსებულ და მუსიკალურ ბგერებს. მაგალითად, ჩიტების ჭიკჭიკს, ბუზის ბზუილს, სალამურის, დოლის ხმას. მოსწავლეებმა უნდა განსაზღვრონ - რომელია მუსიკალური და არა-მუსიკალური ბგერა, შემდეგ გამოხატონ საკუთარი დამოკიდებულება ხმის მიმართ: რომელი უფრო მეტად მოსწონთ - სალამური თუ დოლი? რომელი უფრო სასიამოვნო მოსასმენია - ჩიტების ჭიკჭიკი თუ ბუზის ბზუილი?	მოსასმენი აპარატურა, აუდიო ჩანაწერი: ჩიტების ჭიკჭიკი, ბუზის ბზუილი, სალამურის, დოლის ხმა.	

II კლასი

მიმართულება: პრაქტიკული უნარ-ჩვევები

შედეგები / ინდიკატორი	ტიპური აქტივობები	რესურსები	შენიშვნა
მუს. II.1. მოსწავლეს შეუძლია მუსიკალური ენის ნაწინაველი ელემენტების ამოცნობა და მათი გამოყენება რიტმულ-ინტონაციურ სავარჯიშოებში.			
1. ერთ ტონზე სიმღერით იმეორებს მარტივ რიტმულ ნახაზს, ცვლის ბგერათსიმღერას, ტემპს;	ა) მასწავლებელი დაფაზე დაწერს რიტმულ ნახაზს. მოსწავლეები ერთ ტონზე სიმღერით იმეორებენ ამ რიტმს, შემდეგ, ამავე რიტმულ სურათზე ცვლიან ბგერათსიმღერას - მონაცვლეობით მღერიან ორ მეზობელ ბგერას. ბ) მასწავლებელი უკრავს ერთ ტონზე მარტივ	ფორტეპიანო, ფოტოსურათი: მუსიკალური კიბე; დაფა, მარკერი.	იხ. რეკომენდაცია.

4. ტაშით, კაკუნით იმეორებს მარტივ რიტმულ ნახაზს;	ა) მასწავლებელი ტაშით ან კაკუნით გამოხატავს ორ რიტმულ ნახაზს. მოსწავლეები პირველს არეკმევენ მარშის რიტმს, მეორეს კი, თანაბარი მოძრაობით, საათის წიკნის ადარებენ. 1. 2. მოსწავლეები ყურადღებით უსმენენ, იმახსოვრებენ ორივე ნახაზს და იმეორებენ. ბ) მასწავლებელი ტაშით ან კაკუნით გამოხატავს წინა აქტივობის ერთ-ერთ რიტმულ სურათს, მოსწავლეები ამოიცნობენ. – მარშია თუ საათის წიკნი? – ეკითხება მასწავლებელი.	ამ აქტივობის ათვისების შემდეგ, შეიძლება მისი გართულება და უკვე სამი რიტმული ნახაზიდან ერთ-ერთის ამოცნობა.
5. თანაკლასელებთან ერთად უკრავს სათამაშო ინსტრუმენტებისგან და სხვადასხვა საგნისაგან შემდგარ „ანსამბლში“, ორკესტრში;	ა) მოსწავლეებმა უნდა შექმნან დასარტყამ საკრავთა ანსამბლი. ამ მიზნით იყენებენ სხვადასხვა საგანს: მაგიდას, სკამს, ხის კოვებს, საჩხაკუნოებს... მასწავლებელი ხალხური სიმღერის „ცანგალა და გოგონა“ მუსიკალურ ფრაზებს დაუნაწილებს პატარ-პატარა ჯგუფებს. სიმღერის პირველ ფრაზას შეასრულებს დასარტყამ საკრავთა ჯგუფი – დოლის იმიტირებით, მეორე ფრაზას „საჩხაკუნო“ საკრავთა ჯგუფი და ა.შ.	ა) ფორტიპიანო, სანოტო მასალა: ხალხური სიმღერა „ცანგალა და გოგონა“; მაგიდა, სკამი, ხის კოვები, საჩხაკუნოები.

	ბ) მოსწავლეებს შეუძლიათ შექმნან კლასის ორკესტრიც. ამ მიზნით უნდა მოიძიონ და მოიტანონ სათამაშო მუსიკალური საკრავები. აუდიო ჩანაწერის ფონზე მოსწავლეები მოახდენენ ამ საკრავებზე დაკვრის იმიტირებას.	ბ) მოსასმენი აპარატურა, აუდიო ჩანაწერი: პროგრამით გათვალისწინებული მუსიკალური ნაწარმოები (მასწავლებლის შერჩევით); სათამაშო საკრავები: გიტარა, ტუჩის გარმონი, საყვირი, ქსილოფონი, ფორტეპიანო, სათამაშო კლავიატურა.	
რეკომენდაცია: თავდაპირველად მოსწავლეები უნდა მიეჩვიონ ერთ ტონზე სიმღერას, შემდეგ მეზობელი ბგერების, ტერცის, კვარტის ფარგლებში აღმავალი და დაღმავალი მელოდიის აღქმას, სიმღერას, გამოცნობას. აღმავალი და დაღმავალი მოძრაობის საილუსტრაციოდ, კარგი იქნება მუსიკალური კიბის ფოტომასალის გამოყენება.			

მუს. II.2. მოსწავლეს შეუძლია სიმღერა მარტო და სხვებთან ერთად			
1. ხმას აყოლებს თანაკლასელების, მასწავლებლის სიმღერას, მუსიკალურ თანხლებას;	მოსწავლეები შეისწავლიან მ. დავითაშვილის „მანანას სიმღერას“. მელოდია და ტექსტი შეისწავლება ერთად, ფრაზებად. მოსწავლეები მღერიან ერთდ, ხმას აყოლებენ მასწავლებლის სიმღერს, ხოლო მისამღერს კი - დამოუკიდებლად, მასწავლებლის დახმარების გარეშე, მუსიკალურ თანხლებასთან ერთად.	მოსასმენი აპარატურა ან ფორტეპიანო, აუდიო ან სანოტო მასალა: მ. დავითაშვილი - "მანანას სიმღერა".	

2. სიმღერით იმეორებს მუსიკალურ ფრაზებს;	მოსწავლეები მღერაიან გამოსეზურ აღმავალ და დაღმავალ მელიდიას კვინტის ფარგლებში, სიტყვებზე „ავიბინე ზევიტ, ისევ ჩამოვირბინე“. ამ ფრაზას იმეორებენ სხვადასხვა სიმაღლიდან, საშუალო რეგისტრის ფარგლებში.	ფორტეპიანო	
3. ენაცვლება თანაკლასელებს სიმღერის ცალკეულ ფრაზებზე შესრულებისას;	ა) მასწავლებელი ასეთ აქტივობას სთავაზობს მოსწავლეებს: ხალხური სიმღერის – „ლაზარე“ – ფრაზების მიხედვით კარგად შესწავლის შემდეგ, დაინანილონ ფრაზები და იმღერონ შემდეგი სახით: პირველი ფრაზა გიორგიმ, მეორე – მარიამმა და ა.შ. ბ) მასწავლებელი, გ. ცაბაძის სიმღერის – „ანა-ბანა“ – კარგად შესწავლის შემდეგ, სთავაზობს მოსწავლეებს სიმღერის შესრულების ასეთ ხერხს: პირველ ფრაზას იმღერებს ყველა ერთად, ხმამაღლა; მეორე ფრაზას-ყველა გულში, ჩუმად, შემდეგ ისევ ხმამაღლა და ა. შ. შესაძლებელია სხვა ვარიანტიც: 1- ხმამაღლა, 2 - მოკუმული პირით, 3 - ისევ ხმამაღლა, 4 - გულში, ჩუმად.	ა) ფორტეპიანო, სანოტო მასალა: ხალხური სიმღერა „ლაზარე“. ბ) ფორტეპიანო, სანოტო მასალა: გ. ცაბაძე - სიმღერა „ანა-ბანა“.	ბ) რადგან გულში სიმღერა რთულია, სასურველია, მასწავლებელმა მოსწავლეები ჯერ მოკუმული პირით ამღეროს, ხოლო შემდეგ გულში, უხმოდ.
4. მღერის თანაკლასელებთან ერთად	მასწავლებელი დაარიგებს ფურცლებს და სთხოვს მოსწავლეებს, დაწერონ, რომელი სიმღერა	ფურცლები, კალმისტრები.	იხ. რეკომენდაცია.

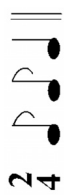
თად პოპულარულ მელოდიებს და ერთხმიან სიმღერებს;	დერის ან მელოდიის შესრულება უნდათ. ისინი წერენ. მომდევნო გაკვეთილზე, მასწავლებელი ატყობინებს მოსწავლეებს ნეოთი გამოკითხვის შედეგებს - რომელმა სიმღერამ ან მელოდიამ მიიღო ყველაზე მეტი ხმა. შემდეგ მოსწავლეები სწავლობენ ამ სიმღერას.	ფორტეპიანო, სანოტო მასალა: ლ. იაშვილი - სიმღერა „კომში, კომში“.	ამ აქტივობის ჩატარებაში, მოსწავლეები ზედმიწევნით კარგად უნდა ერკვეოდნენ მასწავლებლის მინიშვნებებში, ხელის მოძრაობაში. მასწავლებლის მინიშვნებებში უკეთ გარკვევის მიზნით, სასურველია, მოსწავლეებმა თავადაც სცადონ დირიჟორობა, რაც სახალისოა და თამაშის ელემენტებსაც შეიცავს. ასეთი აქტივობა ავითარებს წარმოსახვას, ხვედს გამომსახველ მოძრაობებს, სიმბოლურ აზროვნებას.
5. რეაგირებს მუსიკის მასწავლებლის მინიშვნებებზე (ჩუმად, ხმამაღლა, ნელა, ჩქარა, ერთად, თავიდაც).	მოსწავლეები მღერიან ერთ-ერთ ნასწავლ სიმღერას. მაგალითად, ლ. იაშვილის „კომში, კომში, კომში“. მასწავლებლის მიზანია, შეამოწმოს მოსწავლეთა რეაგირება მის მინიშვნებებზე. მოსწავლეები ყურადღებით უყურებენ მისი ხელის მოძრაობას, სახის გამომეტყველებას და ცდილობენ, ყოველ მინიშვნაზე სწორი რეაგირება მოახდინონ. მაგალითად, მინიშვნების მიხედვით, პირველი ორი ფრაზა იმღერონ ხმამაღლა, შემდეგი ორი - ჩუმად, მეორე კუბლეტის პირველი ორი ფრაზა იმღეროს სოლისტმა, შემდეგი ფრაზები კი - ერთად, მთელმა გუნდმა.		
რეკომენდაცია:	სიმღერის შესწავლისას ვეყრდნობით შემდეგ გეგმას: 1. ვკითხულობთ სიმღერის ტექსტს და ვარჩევთ შინაარსობრივად რთულ ადგილებს; 2. ვისმენთ სიმღერის აუდიო ჩანაწერს ან მასწავლებლის ნამღერს; 3. სიმღერას ვყოფთ ფრაზებად; 4. ფრაზების მიხედვით ვსწავლობთ სიმღერის პირველ, შემდეგ მეორე ხმას ტექსტთან ერთად (სამხმიანობის შემთხვევაში ბანსაც); 5. ვანაწილებთ და		

ვაერთებთ ხმებს მასწავლებლის დახმარებით. 6. წინასწარ გაანალიზებული დინამიკური ნიუანსების დაცვით ვასრულებთ სიმღერას. მასწავლებელმა ძალიან არ უნდა შეზღუდოს მოსწავლეები სიმღერის სწავლის ვადებში. უბრალოდ, ყურადღება მიაქციოს, მოტივირებული არიან თუ არა მოსწავლეები სიმღერის სწავლის დროს და მისცეს დრო, აითვისონ სიმღერა.				
მუს. II.3. მოსწავლეს შეუძლია მიმართოს გამოხატვის სხვადასხვა ფორმას გარკვეული განწყობილების გადმოსაცემად.	1. ხმის, მოძრაობის, მიმიკის, ჟესტის, ტაშის, ხმაურის საშუალებით გამოხატავს ამა თუ იმ განწყობილებას;	მოსწავლეები უსმენენ პროგრამით გათვალისწინებულ სხვადასხვა ხასიათის პიესებს: ი. ბრამსის “უნგრულ ცეკვას” და გურულ ხალხურ “ბატონებს” (ან ორ სხვა პიესას მასწავლებლის შერჩევით). მასწავლებელი მოსმენამდე სთხოვს, მოიფიქრონ, რომელი აქტივობა შეეფერება ამა თუ იმ პიესას. ეს აქტივობებია: ტაშით აყოლა, ფეხების ბაკუნთ, ნარნარი, რწევითი მოძრაობა.	მოსასმენი აპარატურა, აუდიო ჩანაწერი: ი. ბრამსი - „უნგრული ცეკვა“, ხალხური სიმღერა „ბატონები“.	აუცილებელი პირობაა ის, რომ შერჩეული პიესები თავიანთი ხასიათით ერთმანათისაგან რადიკალურად განსხვავდებოდნენ.
2. გამოხატავს ამავე განწყობილებას ინსტრუმენტთან შეხების, ხმაურის, ტაშის, ნახტის საშუალებით;	მოსწავლეები განწყობილების მიხედვით ახსიათებენ ნასწავლ სიმღერებს, მაგალითად, „ლაზარეს“, „კომში, კომში, კომარას“, ხოლო შემდეგ რიგრიგობით მიდიან ინსტრუმენტთან და მასწავლებლის დახმარებით ცდილობენ, შესაბამისი ბგერები ან მცირე, მარტივი მოტივები აიღონ.	ფორტეპიანო, სანოტო მასალა: ხალხური „ლაზარე“, ლ. იაშვილი - სიმღერა „კომში, კომში, კომარა“.	წინაპირობა: მასწავლებელმა უნდა ასწავლოს მოსწავლეს მუსიკალური ბგერების სხვადასხვა ხერხით (იგულისხმება შტრიხები) აღება.	

3. მუსიკალური ნაწარმოებიდან მიღებული განწყობილების გადმოსაცემად სხვებთან ერთად გაითამაშებს მართვ ეტიუდებს შესაბამისი იმპროვიზაციული ტექსტის დამატებით;	მოსწავლეები უსმენენ/სწავლობენ მ. ოთიაშვილის სიმღერას „ნოე ბაბუ“. მასწავლებელი უამბობს მათ ბიბლიურ ამბავს ნოესა და მის კიდობანზე. ამის შემდეგ კლასი აირჩევს ნოეს როლის შემსრულებელ მოსწავლეს, დანარჩენები – განასახიერებენ ხალხს, და მუსიკის ფონზე, მოყოლილი ამბის მიხედვით, სიმღერითა და თავიანთი სიტყვებით გაითამაშებენ ნოეს ამბავს.	ფორტიპიანო, სანოტო მასალა: მ. ოთიაშვილი - სიმღერა „ნოე ბაბუს კიდობანი“.	შესაძლებელია, სიმღერის სიუჟეტს გავცდეთ და ბიბლიური სიუჟეტიდან გამომდინარე შევიყვანოთ ცხოველების წყვილები. სიუჟეტურად გამოსადეგ სიმღერას/სიმღერებს თუ მოვნახავთ, მაშინ ამ სავარჯიშოს გამრავალფეროვნებაც შეიძლება.
4. სხეულის მოძრაობით გადმოსცემს მუსიკით გამოწვეულ ემოციას;	მოსწავლეები უსმენენ რ. შუმანის პიესას „მაცი მხედარი“; მასწავლებელი სთხოვს მათ, თავად გახდნენ პატარა მაცი მხედრები და აჰყვნენ მუსიკას.	მოსასმენი აპარატურა, აუდიო ჩანაწერი: რ. შუმანი - „მაცი მხედარი“.	მოცემულ აქტივობას ნაწილობრივ. ასევე შეესაბამება მუს. II.3. შედეგის 1. ინდიკატორის აქტივობაც.

ვიმართულება: კოოუნიაკაცია, ინტერაკტაცია

შედეგი / ინდიკატორი	ტიკური აქტივობები	რესურსები	შენიშვნა
მუს. II.4. მოსწავლეს შეუძლია საკუთარი და მოკიდებულების გამოხატვა მოსმე-			

ნილი მუსიკალური ნაწარმოების მიმართ.				
1. გამოხატავს დადებით ან უარყოფით დამოკიდებულებას მოსმენილი ნაწარმოების მიმართ;	მოსწავლეები უსმენენ პროგრამით გათვალისწინებულ რომელიმე ნაწარმოებს. მაგალითად, ს. პროკოფიევის “გაოცს” და ს. ცინცაძის საკვარტეტო მინიატურას “სოფლური ცეკვა”. მოსმენის შემდეგ, მასწავლებელი ეკითხება მოსწავლეებს, მოეწონათ თუ არა ნაწარმოები. თითოეულ პასუხზე სვამს კითხვას: რატომ? აქვე აძლევს შესაძლო პასუხების 2-3 ვარიანტს: 1. ნელია; 2. მხიარულია; 3. სწრაფია; 4. მოწყვნილია და ა.შ.	მოსამენი აპარატურა, აუდიო ჩანაწერი: ს. პროკოფიევი - “გაოცს”, ს. ცინცაძე - საკვარტეტო მინიატურა „სოფლური ცეკვა”.	მოსწავლეები აქტიუბა ასევე შეიძლება გამოყენებული იყოს მუს. II.2. შედეგის 2. ინდიკატორისათვის.	
2. იმეორებს მუსიკალურ საქცევს, მარტივ რიტმულ ნახაზს;	მასწავლებელი დაფაზე წერს მარტივ რიტმულ ნახაზს და შეუსაბამებს მას მარტივ მუსიკალურ საქცევს, მაგალითად, მი ბგერის შემომღერებას. მოსწავლეები იმეორებენ მას ჯერ ერთი ბგერიდან, შემდეგ მასწავლებლის დახმარებით, სხვადასხვა სიმალიდან.	ფორტეპიანო, დაფა, მარკერი.		
3. განარჩევს ერთმანეთისგან ნაცნობ და უცნობ მელო-	მასწავლებელი ფორტეპიანოზე ასრულებს შესწავლილი და შეუსწავლილი ნაწარმოების საფორტეპიანო ვერსიებს, მაგალითად, “სისა	ფორტეპიანო, სანოტო მასალა: ხალხური სიმღერა „სისა ტურა”, ფ. შუბერტი -		

დას, ნაცნობ და უცნობ თემას;	ტურას", ფ. შუბერტის "კალმასხს" და ვ. ა. მოცარტის "ღამის პატარა სერენადას" (შესაძლოა, მხოლოდ მელოდიებს, თემებს). მოსწავლეები ხელს სწევენ ნაცნობი მუსიკის გაგონებისას და ასახელებენ მის სათაურსა და ავტორს.	„კალმასხი“, ვ. ა. მოცარტი - „ღამის პატარა სერენადა“.	აქტივობის წინაპირობაა ხალხური სიმღერის „ცანგალა და გოგონას“ ცოდნა.
4. განმეორებითი მოსმენისას ტაშით, სიმღერით, ცეკვით აჰყვება მუსიკას, „დირიჟორობს“ მოსმენისას;	ა) მოსწავლეები უსმენენ ვ. ა. მოცარტის "ღამის პატარა სერენადას", ნაწილს; მეორედ მოსმენისას ისინი ტაშით გამოყოფენ ძლიერ დროს, ხოლო ერთ-ერთი მოსწავლე, სურვილისამებრ, „დირიჟორობს“ მუსიკას. ბ) მოსწავლეები უსმენენ ზ. ფალიაშვილის "ცანგალა და გოგონას" ოპერიდან "დაისი", მსჯელობენ, აგონებთ თუ არა რომელიმე სხვა სიმღერას. კლასი დგება ნრეში და სიმღერითა და ტაშით უწევს თანხლებას ბიჭუნას – ცანგალას და გოგონას ცეკვას. შესაძლოა სიმღერის განმავლობაში ერთმანეთს რამდენიმე წყვილი შეენაცვლოს.	ა) მოსასმენი აპარატურა, აუდიო ჩანაწერი: ვ. ა. მოცარტი - „ღამის პატარა სერენადა“. ბ) მოსასმენი აპარატურა, აუდიო ჩანაწერი: ზ. ფალიაშვილი - "ცანგალა და გოგონა" ოპერიდან „დაისი“.	აქტივობის წინაპირობაა ხალხური სიმღერის „ცანგალა და გოგონას“ ცოდნა.
5. მუსიკით გამოწვეულ განწყობილებას, ემოციას გადმოსცემს ნახატში და შეძლებისდაგვარად აცოცხლებს ამ ნახატს.	მოსწავლეები უსმენენ ფ. შუბერტის სიმღერას "კალმასხი"; მასწავლებელი აჩვენებს მათ კალმასხის ფოტოსურათს და უხსნის მათ, თუ რაზეა სიმღერა. ბავშვები მსჯელობენ, თუ რა განწყობილება გამოიწვია მათში ამ სიმღერამ, ხატავენ თავიანთ შთაბეჭდილებებს და გაითამაშებენ კალმასხისა და მეთევზის ამბავს.	მოსასმენი აპარატურა, აუდიო ჩანაწერი: ფ. შუბერტი - "კალმასხი"; კალმასხის ფოტოსურათი; ფურცლები, ფერადი ფანქრები.	მოცემული შედეგისთვის იხ. ასევე მუს. II. 1. შედეგის 3. ინდიკატორის აქტივობა.

მუს. II.5. მოსწავლეს შეუძლია ნასწავლი მუსიკალური ტერმინების გამოყენება	1. სწორად წარმოთქვამს ნასწავლ ტერმინებს საუბრის დროს;	ა) მასწავლებელს მოაქვს ორკესტრისა და დირიჟორის, სოლისტისა და კონცერტმასისტერის, არფის, ლიტავრების, ჩელოსა და პროგრამით გათვალისწინებული სხვა საკრავების ფოტოები და სათითაოდ აჩვენებს მოსწავლეებს, ისინი კი ასახელებენ მათ. ბ) მოსწავლეს ეძლევა ინსტრუქცია: შეადგინე წინადადებები ამ სიტყვების გამოყენებით: კომპოზიტორი, პიესა, კონცერტი // ან რეპერტუარი, ორკესტრი, დირიჟორი // ან სოლისტი, აკომპანემენტი, Allegro, Adagio, Forte, Piano. გ) მასწავლებელი უკრავს ნაცნობ სიმღერას, ხმამაღლა და ჩუმად, სწრაფად და ნელა, შემდეგ – ცალ-ცალკე მელოდიასა და აკომპანემენტს და სთხოვს მოსწავლეებს, თითოეული მისი შესრულება აღწერონ შესაბამისი ტერმინოლოგიით.	ა) ფოტოსურათები: ორკესტრი და დირიჟორი, სოლისტი და კონცერტმასისტერი, არფა, ლიტავრები, ჩელო. ბ) დაფა, მარკერი. გ) ფორტპიანო, სანოტო მასალა: გ. ცაბაძე - სიმღერა „ანა-ბანა“.	მოცემული აქტივობა შეიძლება გამოვიყენოთ
2. საჭიროების შემთხვევაში განმარტავს მათ;	მასწავლებელი დაფაზე წერს დაუსრულებელ წინადადებებს. მოსწავლეებმა უნდა შეავსონ გამოტოვებული ადგილები:	დაფა, მარკერი, რეგულები, კალმისტრები.		

	1. ჩქარი და ნელი ტემპები ... (Allegro, Adagio); 2. სალამური და საყვირი საკრავებია (ჩასაბერი). 3. გიტარა და არფა ... საკრავებია (სიმებიანი) და ა. შ.		ცოდნის შემჯამებელი შეფასებებისთვის.
3. სვამს კითხვებს მისთვის უცნობი მუსიკალური საკრავის, ცნების სახელწოდების დაზუსტების მიზნით.	სიმღერის შესწავლისას მასწავლებელი უხსნის მოსწავლეებს, თუ რას ნიშნავს პაუზა, როგორ უნდა მოვიქცეთ პაუზის შემთხვევაში. მასწავლებელი დაფაზე წერს პაუზის ნაირსახეობებს. მოსწავლეები მღერიან და მასწავლებლის მინიმუმ ნებაზე - დაიცავით პაუზა, მოსწავლეები შეწყვეტენ სიმღერას.	ფორტეპიანო, სანოტო მასალა: მ. დავითაშვილი - „მანანას სიმღერა“; დაფა, მარკერი.	
მუს. II.6. მოსწავლეს შეუძლია მონაწილეობის მიღება სხვადასხვა სახის ღონისძიებაში			
1. მონაწილეობს კლასის ზეიმში, თემატურ ღონისძიებებში - ახალი წელი, გაზაფხული, შემოდგომა;	მოსწავლეები მონაწილეობენ მუსიკის მასწავლებლისა და კლასის დამრიგებლის მიერ ერთობლივად მომზადებულ ღონისძიებაში, ინანილებენ როლებს, მღერიან ერთად, ანსამბლში და გუნდში, ცეკვვენ.	ღონისძიებისთვის საჭირო რეკვიზიტი.	

2. ესწრება სკოლის საანგარიშო კონცერტს.	მოსწავლე ინტერესით ადევნებს თვალს სკოლაში ჩატარებულ ღონისძიებებს, ესწრება სასკოლო კონცერტებს, იცავს კონცერტზე ქცევის წესებს, მომდევნო გაკვეთილზე კი თანაკლასეულებთან ერთად გამოხატავს თავის შთაბეჭდილებებს. მასწავლებელი ასწავლის აზრის კორექტულად გამოთქმას.		
მუს.II.7. მოსწავლეს აქვს უნარი პატივისცემით მოეკიდოს სხვის შემოქმედებას და აზრს.	1. იცავს ქცევის ნორმებს სხვისი სიმღერის, საუბრის დროს;	აქტივობა „მრგვალი მაგიდა“ მასწავლებლის თხოვნით, მოსწავლეები მერხებს დააწყობენ ისე, რომ წრე შეიკრას და დასხდებიან. გაიმართება დისკუსია თემაზე - „სიმღერა და ჩვენ“. ისინი რიგ-რიგობით გამოთქვამენ საკუთარ აზრს და ითვალისწინებენ მასწავლებლის თხოვნას - მოუსმინონ ერთმანეთს, არ ილაპარაკონ სხვისი საუბრის დროს, პატივისცემით მოეკიდონ ერთმანეთს. ვინც დაარღვევს ქცევის ნორმებს, ის აღარ მიიღებს მონაწილეობას დისკუსიაში. მასწავლებელი ქმნის ერთ ჯგუფს იმ მოსწავ-	სასურველია, მასწავლებელმა მოსწავლეებთან ერთად შეიმუშაოს დისკუსიაში მონაწილეობისას მიღებული ქცევის წესები. მათი დარღვევის შემთხვევაში კი პოზიტიური მინიშნება გააკეთოს, „ჩვენი წესი დაირღვა. საჭიროა მისი შეხსენება“. მასწავლებელმა დრო არ უნდა დაინანოს იმისთვის,

	ლეუბისგან, ვინც არ უსმენს დანარჩენებს და სთხოვს, გაიხსენონ დისკუსიაში მოწინააღმდეგის მიღებული ქცევის წესები და ჩამოთვალონ. მხოლოდ ამის შემდეგ ბრუნდება მოსწავლე საერთო ჯგუფში.		რომ მოსწავლეს ქცევის წესის დაცვის ჩვევა ჩამოუყალიბდეს. ეს ჩვევა მუსიკის მოსმენაშიც დაეხმარება.
2. უფრო ხილდება სხვის ნამუშევარს;	მოსწავლეები მოისმენენ ს. ცინცაძის საკვარტეტო მინიატურას „სოფლური ცეკვა“ და ხატავენ მიღებული შთბეჭდილების მიხედვით. ხატვის დასრულების შემდეგ, ისინი ცვლიან ერთმანეთის ნამუშევრებს, ათვალიერებენ, „შეისწავლიან“ და ფურცლის უკანა მხარეს ფანქრით მიაწერენ საკუთარ აზრს - რა მოეწონათ, რას თვლიან, რომ უნდა შეიცვალოს. მოსწავლეები უფრო ხილდებათ ან ერთმანეთის ნამუშევარს, არ აფუჭებენ, ისმენენ და იღებენ მეგობრის განსხვავებულ აზრს.	მოსასმენი აპარატურა, აუდიო ჩანაწერი: ს. ცინცაძე - საკვარტეტო მინიატურა „სოფლური ცეკვა“; სახალისო ფანქრები.	მოსწავლეებს აუცილებლად უნდა გასწავლით, რომ იყვნენ კეთილგანწყობილი, კორექტულები სხვისი შეფასების დროს.
3. ითვალისწინებს განსხვავებულ აზრს.	იხ. მუს.7. შედეგის 2. ინდიკატორის აქტივობა.		
მუს. II.8. მოსწავლეს ესმის და შეუძლია წარმოაჩინოს, რომ მუსიკა გრძნობების და განწყობილებების გამოსატყვის საშუალებაა.			

1. საუბრობს მუსიკის მოსმენით აღძრულ შთაბეჭდილებებზე;	აქტივობა „წელიწადის რა დროა?“ მასწავლებელი მოასმენინებს პ. ჩაიკოვსკის პიესას „ოქტომბერი“ ციკლიდან „წელიწადის დრონი“. ის დაფაზე წერს სიტყვებს - ზაფხული და შემოდგომა. შემდეგ წაუკითხავს მოსწავლეებს რამდენიმე წინადადებას მ. ბოლქვაძის მოთხრობიდან „დიდი ბაღი“: „ცა გაიქრცა, მზემ ფერი დაჰკარგა, ავად ხომ არ არის?... ბაღები გახმა, ხიდან ფოთლები ჩამოცვივდნენ: წითლები, ყვითლები, ნაცრისფრები, გზებს დაეფინენ, აუზში ჩაიკვივდნენ.“ მოსწავლეებმა უნდა განსაზღვრონ წელიწადის რომელ დროს ეკუთვნის ბუნების ეს აღწერა, ზაფხულს თუ შემოდგომას?	მოსამსმენი აპარატურა, აუდიო ჩანაწერი: პ. ჩაიკოვსკი - „ოქტომბერი“ ციკლიდან „წელიწადის დრონი“; მ. ბოლქვაძე - მოთხრობა „დიდი ბაღი“.	მასწავლებელს შეუძლია დაკავშირების დროს მიზნების მიხედვით გააკეთოს.
2. მუსიკალური ფრაგმენტის მელოდიას, დინამიკას, ტემპს, რიტმს უკავშირებს კონკრეტულ განწყობილებას;	მოსწავლეებმა რეველებში უნდა ჩაწერონ მასწავლებლის მიერ დაფაზე დაწერილი კითხვების შესატყვისი პასუხები. კითხვები ეხება პ. ჩაიკოვსკის უკვე მოსმენილ ნაწარმოებს: 1. როგორია ამ ნაწარმოების მელოდია? ● მხიარული, საცეკვაო; ● მღერადი, ნაღვლიანი. 2. როგორია ხმოვანების სიძლიერე? ● ხმამაღალი; ● ხმადაბალი. 3. როგორია ტემპი? ● ნელი; ● ჩქარი.	მოსამსმენი აპარატურა, აუდიო ჩანაწერი: პ. ჩაიკოვსკი - „ოქტომბერი“ ციკლიდან „წელიწადის დრონი“; დაფა, მარკერი, რეველები, კალმის ტრები.	ეს აქტივობა შეიძლება გამოვიყენოთ მუს. II.5. შედეგები, 2. და 3. ინდიკატორების მიმართ, იმ განსხვავებით, რომ ამ უკანასკნელში ვასახელებთ ტემპების და დინამიკური ნიუანსების ლათინურ სახელწოდებებს.

3. ამოიცნობს თან-აკლასელის მიერ სიმღერით, ღიღინით გადმოცემულ განწყობილებას, გრძნობას.	მასწავლებელი კლასს ყოფს ოთხ ჯგუფად. თითოეულ ჯგუფს არქმევს სიმღერის სახელს. ასეთი ჯგუფებია: „ზაზუნა“, „იავნანა“, „ანა-ბანა“, „მანანას სიმღერა“. მასწავლებელი ფორტე-პიანოზე უკრავს ან ტექსტის დაუსახელებლად მღერის ერთ-ერთი სიმღერის მელოდიას. შესაბამისი სახელწოდების ჯგუფმა უნდა ამოიცნოს სიმღერა და მისი განწყობილება.	ფორტეპიანო, სანოტო მასალა: ხალხური „იავნანა“, გ. ცაბაძე - „ანა-ბანა“, მ. დავითაშვილი - „მანანას სიმღერა“, ლ. ბეთჰოვენი - „ზაზუნა“.	ამ აქტივობის ჩატარებისას მნიშვნელოვანია სიმღერათა ტემპის დაცვა. არასწორი ტემპის შემთხვევაში გაძნელებება განწყობილების ამოცნობა.
---	---	--	---

ვიმართულება: მუსიკალური ნაწარმოების აღქმა კონტაქტში

შედეგი / ინდიკატორი	ტიპური აქტივობები	რესურსები	შენიშვნა
მუს. II.9. მოსწავლეს შეუძლია განასხვავოს შემოქმედებითი პროფესიები და დაუკავშიროს ისინი ხელოვნების კონკრეტულ ნიმუშებს.			
1. ასხვავებს კომპოზიტორის, მხატვრის, მოქანდაკის, პოეტის, მწერლის	მოცემული აქტივობისთვის მასწავლებელი ადგენს და მოსწავლეებს ურიგებს ტესტებს: ა) მოქანდაკე ქმნის: 1. მუსიკას;	ტესტირებისთვის განკუთვნილი ფურცლები.	მასწავლებელი მოსწავლეების ყურადღებას ამახვილებს ტერმინებზე: შექმნა და გაკეთება. განუ-

პროფესიებს და ასახელებს მათთან დაკავშირებულ ერთ ან მეტ ნაწარმებს;	2. ლექსი; 3. ნახატს; 4. ქანდაკებას. ამგვარი ტესტი დგება სხვა პროფესიებისთვისაც (მხატვრი, პოეტი, კომპოზიტორი). ბ) მუსიკას ქმნის: 1. კომპოზიტორი; 2. მოქანდაკე; 3. მწერალი; 4. მხატვარი.		მარტავს განსხვავებას მათ შორის, უხსნის, რომ იქმნება ხელოვნების ნაწარმები: მუსიკალური პიესა, ქანდაკება, ნახატი, ლექსი, მოთხრობა და ა.შ. კეთდება მაგიდა, ჩარჩო, მერხი და ა.შ.	მარტავს განსხვავებას მათ შორის, უხსნის, რომ იქმნება ხელოვნების ნაწარმები: მუსიკალური პიესა, ქანდაკება, ნახატი, ლექსი, მოთხრობა და ა.შ. კეთდება მაგიდა, ჩარჩო, მერხი და ა.შ.
2. ამოიცნობს ხელოვნების ნაწარმოებებს თავის გარემოცვაში;	მასწავლებელი ავალებს მოსწავლეებს, ჩაიწერონ და შემდეგ გაკეთებულზე ჩამოთვალონ ხელოვნების ის ნიმუშები, რომლებსაც ყოველდღიურად ხედავენ. (მაგალითად, ქანდაკება – შინისკენ მიმავალ გზაზე; სურათი – კედელზე; სიმღერა, სპექტაკლი – ტელევიზორში და ა. შ.). მოსწავლეებმა უნდა დაწერონ, თუ რა დარგს მიეკუთვნება ხელოვნების ესა თუ ის ნიმუში, რა ეწოდება, სად ნახა და, სასურველია, ვინ არის ავტორი.	რეგულუბი, კალმისტრები.	მოსწავლეებს შეუძლიათ დავალების შესრულებაში დაიხმარონ მშობლები.	მოსწავლეებს შეუძლიათ დავალების შესრულებაში დაიხმარონ მშობლები.
3. ხელოვნების ნიმუშის ნახვის, მოსმენის შემდეგ ასახელებს ავტორის პროფესიას.	მასწავლებელს გაკვეთილზე მოაქვს და აჩვენებს მოსწავლეებს ხელოვნების შემდეგ ნიმუშებს: ნოდარ დუმბაძის ნაწარმოებს „მე, ბებია, ილიკო და ილარიონი“, ამავე სახელწოდების ქანდაკების ფოტოსურათს, ელენე ახვლედიანის „ზამთრის“ რეპროდუქციას, მოასმენინებს ა. ვივალდის „ზამთრის“ აუდიო ჩანაწერს, წაუკითხავს მაყ-	მოსასმენი აპარატურა, აუდიო ჩანაწერი: ა. ვივალდის - „ზამთარი“; ნ. დუმბაძის წიგნი - „მე, ბებია, ილიკო და ილარიონი“, მ. მრევლიშვილის ლექსი- „დილა მშვიდობისა“; ფოტოსუ-	ამ აქტივობის აუცილებელი პირობაა, თითოეულ ილუსტრაციას ქვეშ ჰქონდეს მიწერილი ავტორის სახელი, გვარი და ნახატის თუ ქანდაკების სახელწოდება. შესაძლებელია ამ ეტაპზე	ამ აქტივობის აუცილებელი პირობაა, თითოეულ ილუსტრაციას ქვეშ ჰქონდეს მიწერილი ავტორის სახელი, გვარი და ნახატის თუ ქანდაკების სახელწოდება. შესაძლებელია ამ ეტაპზე

	ვალა მრეღლიშვილის ლექს „დილა მშვიდობისა“ . შემდეგ ურიგებს ფურცლებს, სადაც მათ მიერ ნანახი (მოსმენილი) ხელოვნების თითოეული ნიმუშის ავტორის გვარი წერია. მოსწავლეებმა ყოველი კონკრეტული გვარის გასწვრივ უნდა მიუთითონ ავტორის პროფესია.	რათები: ე. ახვლედიანი - „ზამთარი“, მ. ბერძენიშ- ვილი - „მე, ბებია, ილიკო და ილარიონი“ (ქანდაკება).	არ განასხვავოთ მწერ- ლისა და პოეტის პრო- ფესიები. ასევე, შეიძლება მასწავლებელმა მოიტანოს და უჩვენოს მოსწავლეებს ლექსებისა და მოთხრობებ- ის კრებული, ესაუბროს მწერლისა და პოეტის პრო- ფესიების შესახებ.
მუს. II.10. მოსწავ- ლეს შეუძლია მოსმენილი ნაწარ- მოების ყოველ- დღიურობასთან დაკავშირება.	1. იხსენებს სად, რა გარემოში მოუსმენია თავისი საყვარელი მუსი- კალური ნაწარმოე- ბები;	მოსწავლეები ასახელებენ თავიანთ საყვარელ მუსიკალურ ნაწარმოებს. მასწავლებელი დაფაზე წერს შესაძლო პასუხებს, თუ სად მოუსმენიათ, ან ისწავლეს ეს ნაწარმოები: სკოლაში, კონცერტზე, სახლში, ტაძარში, მუსიკალურ სკოლაში, დაბადების დღეზე და ა.შ. შემდეგ ფურცლებზე წერენ თავიანთი საყვარელი მუსიკალური ნაწარ- მოების სახელწოდებას (სასურველია ავტორსაც), აფორმებენ ფურცლებს ნახატებით. და ირჩევენ/ ასახელებენ დაფაზე დაწერილი ვარიანტებიდან ერთ-ერთს.	დაფა, მარკერი, ფურცლე- ბი, ფერადი ფანქრები.

2. ყველა მუსიკალურ ნაწარმოებთან დაკავშირებული თქმულებას, მისტორიას, შინაარსს და პასუხობს კითხვებს ამის გარშემო;	მოსწავლეები მღერიან წინა წელს ნასწავლ ხალხურ სიმღერას „ლაზარე“. მასწავლებელი ეკითხება: „გახსოვთ ლაზარეს ამბავი?“ ვის შეუძლია გვიამბოს? ასევე, შესაძლებელია, მასწავლებელმა დასვას შეკითხვები ამ ამბის გარშემო.	ფორტეპიანო, სანოტო მასალა: ხალხური სიმღერა „ლაზარე“.	
3. სვამს კითხვებს მუსიკალური ნაწარმოების ავტორთან, სოფუტთან, ეპოქასთან, შემსრულებელთან დაკავშირებით;	მოსწავლეები უსმენენ ლ. ბეთჰოვენის პიესას „ელიზესადმი“. მასწავლებელი ეკითხება მოსწავლეებს, თქვენი აზრით რას ნიშნავს სათაური „ელიზესადმი“? მოსწავლეები სვამენ შეკითხვებს, ვინ იყო ელიზე? როდის დაწერა ეს პიესა ბეთჰოვენმა? რატომ მიუძღვნა კომპოზიტორმა ეს პიესა პატარა გოგონას? და ა.შ... თავის მხრივ მასწავლებელიც სვამს შეკითხვებს: რომელი საკრავი ასრულებს პიესას? თქვენი აზრით, როგორი გოგონაა ელიზე? (ნაზი, დაფიქრებული. ჰაეროვანი, ხანდახან კი ცეცქი)...	მოსასმენი აპარატურა ან ფორტეპიანო, აუდიო ჩანაწერი ან სანოტო მასალა: ლ. ბეთჰოვენი - საფორტეპიანო პიესა „ელიზესადმი“.	
4. იხსენებს, რომელი გმირის ასოციაციას იწვევს მუსიკალური ნაწარმოები;	მოსწავლეები უსმენენ კ. სენ-სანსის „აკვარიუმს“ (ციკლიდან „ცხოველთა კარნავალი“ და პიესის სათაურის გაგების შემდეგ აკავშირებენ ნაწარმოებს რომელიმე ზღაპრის ამ მულტიფილმის გმირთან (მაგალითად, აკვარიუმის ბინადრები მულტიფილმიდან „იპოვე ნემო“).	მოსასმენი აპარატურა, აუდიო ჩანაწერი: კ. სენ-სანსი - „აკვარიუმი“ (ციკლიდან „ცხოველთა კარნავალი“).	

5. აკავშირებს მუსიკალურ ნაწარმოებთან ვიზუალურ მასალას (ფოტო, ვიდეო) და იხსენებს საკუთარ შთაბეჭდილებებს.	მოსწავლეები უსმენენ/მღერიან გ. ცაბაძის სიმღერას "ანა-ბანა" კინოფილმიდან "ვერის უბნის მელოდიები" და იხსენებენ, რომელ გმირებთან არის დაკავშირებული ეს სიმღერა.	მოსასმენი აპარტურა ან ფორტეპიანო, აუდიო ჩანაწერი ან სანოტო მასალა: გ. ცაბაძე - სიმღერა "ანა-ბანა" კინოფილმიდან "ვერის უბნის მელოდიები".	
---	--	---	--

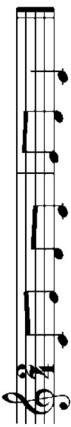
მუს. II. 11. მოსწავლე იცნობს ნასწავლ მუსიკალურ საკრავებს.			
1. ამოიცნობს საკრავს ფორმის მიხედვით;	მასწავლებელი წერს დაფაზე პირველ-მეორე კლასებში ნასწავლ საკრავებს: ვიოლინო, სალამური, ფლეიტა, დოლი, ჩელო, ჩონგური, ფანდური, გიტარა. მოსწავლეები რეგულაბში ან დაფაზე წერენ მსგავსი ფორმის ორ-ორ საკრავს (მაგალითად, ვიოლინო და ჩელო, ფანდური და ჩონგური, სალამური და ფლეიტა). ბ) მასწავლებელს შეუძლია, მიმართოს ასეთ შედარებასაც - მოიტანოს და აჩვენოს ნებისმიერი პოეტისა და მწერლის ნაწარმოები (ლეკსი და მოთხრობა) და მიანიშნოს, რომ ისინი ფორმითაც და ზომითაც განსხვავდებიან.	დაფა, მარკერი, რეგულაბი, კალმისტრები	მოსწავლეებს უნდა გაეახსენოთ მათემატიკის გაკვეთილზე გავლილი მასალა, განსხვავება საგნის ფორმასა და ზომის შორის, რას ნიშნავს ფორმით მსგავსი, ზომით კი - განსხვავებული.

2. ამოიცნობს სოლო ფლერადობის მიხედვით;	ამ აქტივობისათვის, სასურველია გამოვიყენოთ აუდიო ჩანაწერი, რომელშიც სხვადასხვა საკრავის სოლო ფლერადობა იქნება მოცემული (ფორტეპიანოს ხმა, ვიოლინოს ხმა, ჩელოს ხმა, სალამურის ხმა და ა.შ.)	მოსამუშაო აპარატურა, აუდიო ჩანაწერი: ფორტეპიანოს, ვიოლინოს, ჩელოს, სალამურის ტემბრები.	სოლო ნაწარმოების შემდეგ, სასურველია მასწავლებელმა მოასმენინოს მოსწავლეებს ამ საკრავის სოლო პარტია საორკესტრო ფლერადობისას.
3. მოძრაობით ახდენს მათზე დაკვრის იმიტაციას.	ა) მასწავლებელი ჩამოთვლის და წერს პირველ-მეორე კლასებში გაცნობილ მუსიკალურ საკრავებს: ფორტეპიანო, ვიოლინო, სალამური, ფლეიტა, ჩელო, გიტარა, არფა, ჩონგური, ფანდური, დოლი. ამ საკრავებიდან ამოარჩევს სამს და ეკითხება ბავშვებს-როგორ ვუკრავთ ვიოლინოზე? ფორტეპიანოზე? სალამურზე? მოსწავლეები პასუხობენ, აჩვენებენ. ბ) მასწავლებლის მიერ წინასწარ დასახელებული სამი საკრავიდან, მოსწავლეებმა უნდა გამოიყენონ, თუ რომელ საკრავზე უკრავს (დაკვრის იმიტირებას ახდენს) მათი თანაკლასეული. ამ მიზნით ერთი მოსწავლე ერთ-ერთ საკრავზე დაკვრის იმიტირებას ახდენს.	დაფა, მარკერი.	მასწავლებელს შეუძლია მიმართოს ამ აქტივობას ხანგრძლივად, გამოიყენოს სამი საკრავის სხვადასხვა კომბინაცია.
მუს. II.12. მოსწავლეს შეუძლია განასხვავოს გარემოში მოსმენილი ხმები			

1. ასხვავებს ბუნებრივ და ხელოვნურ ხმებს;	მასწავლებელი დაფაზე ხაზავს ორ გრაფას. მოსწავლეებმა პირველ გრაფაში უნდა ჩანერონ ბუნებაში არსებული ხმები, ანუ ბუნებრივი ბგერები, ხოლო მეორე გრაფაში - ხელოვნურად წარმოქმნილი ბგერები. ამისათვის, მასწავლებლის დახმარებით, მოსწავლეები ჩამოთვლიან სახლში, ქუჩაში და ბუნებაში არსებულ ხმებს: ჩიტების ჭიკჭიკი, ბუზის ბზუილი, ქარის ზუზუნს, ფოთლების შრიალს, წვიმის ხმას, მანქანის მუხრუჭის, სიგნალის ხმას, კაკუნის, ზარის ხმას... და ყოველ მათგანს ჩანერენ შესაბამის გრაფაში.	დაფა, მარკერი.	
2. სწორად განსაზღვრავს თითოეულ ხმას (ჭიკჭიკი, სტვენა, ღრჭიალი...).	იხ. მუს. 1.10. შედეგის 1. ინდიკატორის აქტიუობა. ამ აქტიუობის შემდეგ მასწავლებელი სხვადასხვა თანმიმდევრობით მოასმენინებს მუსიკალურ ფრაგმენტებს და სთხოვს მოსწავლეებს, იმავე თანმიმდევრობით დააღვონ ფოტოსურათები, რა თანმიმდევრობითაც მოისმენენ.	იხ. მუს. 1.10. შედეგის 1. ინდიკატორის აქტიუობის რესურსები.	

III კლასი

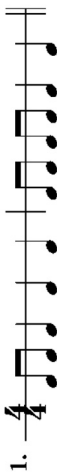
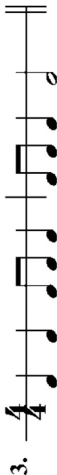
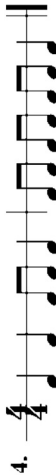
მიმართულება: პრაქტიკული უნარ-ჩვევები

უძევაი / ინდიკატორი	ტიპური აქტივობები	რესურსები	შენიშვნა
მუს.III.1. მოსწავლეს შეუძლია მუსიკალური ენის ნასწავლი ელემენტების ამოცნობა და მათი გამოყენება რიტმულ-ინტონაციურ სავარჯიშოებში			
1. განასხვავებს მუსიკალური ბგერის ხანგრძლივობას გამღერების, ინსტრუმენტზე დაკვრის დროს;	მასწავლებელი დაფაზე დაწერს პატარა მოტივის 2/4 ზომაში ნახევარი გრძლიობის ნოტებით. მოსწავლეები ითვლიან და მღერიან მოტივის ნოტების დასახელებით. შემდეგ მასწავლებელი ამავე მოტივს მერვედი გრძლიობის ნოტებით ჩაწერს. 	ფორტეპიანო, დაფა, მარკერი.	

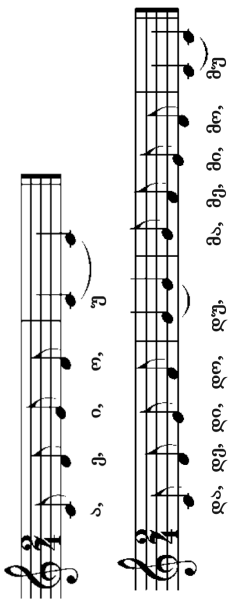
	მოსწავლეები ითვისებენ და მღერიან ნოტების დასახელებით, განასხვავებენ მუსიკალური ბგერების ხანგრძლივობას.				მოსამენი აპარატურა, აუდიო ჩანაწერი: რ. ლალიძე - „საჭიდაო“; დაფა, მარკერი, რვეულები, კალმისტრები.	ეს აქტივობა შეიძლება გამოვიყენოთ მუს. III.8. შედეგზეც. მსგავსი ცხრილი შეიძლება გამოვიყენოთ მოსმენილი მუსიკალური ნაწარმოების/ფრაგმენტის სხვადასხვა ნიშნით დახასიათებისას.									
2. განასხვავებს ნელ და ჩქარ შესრულებას, ხმამაღალ და ხმადბალ ხმოვანებას მუსიკალური ფრაგმენტების მოსმენისას;	მოსწავლეები მოისმენენ რ. ლალიძის „საჭიდაოს“ და დამოუკიდებლად შეავსებენ ცხრილს (ერევიან ნაწარმოების სახელწოდების მიღებული ფორმით ჩაწერას).	<table><tr><th>ნაწარმოები</th><th>ტემპი</th><th>ხმოვანების სიძლიერე</th></tr><tr><td>რ. ლალიძე - საორკესტრო პიესა „საჭიდაო“</td><td></td><td></td></tr></table>	ნაწარმოები	ტემპი	ხმოვანების სიძლიერე	რ. ლალიძე - საორკესტრო პიესა „საჭიდაო“									
ნაწარმოები	ტემპი	ხმოვანების სიძლიერე													
რ. ლალიძე - საორკესტრო პიესა „საჭიდაო“															
3. განასხვავებს რეგისტრებს სხვადასხვა სიმბოლეზე გაუღერიბული მუსიკალური ფრაზის მოსმენისას (მაღალი-დაბალი);	ა) მასწავლებელი უკრავს სანყის მუსიკალურ ფრაზებს სიმღერებიდან „ანა-ბანა“ და „ლაზარე“ სხვადასხვა რეგისტრში. მოსწავლეები გადაწერენ და შეავსებენ მოცემულ ცხრილს (ერევიან ნაწარმოების სახელწოდების მიღებული ფორმით ჩაწერას).	<table><tr><th>სიმღერა</th><th>დაბალი რეგისტრი</th><th>მაღალი რეგისტრი</th></tr><tr><td>გ. ცაბაძე - სიმღერა „ანა-ბანა“</td><td></td><td></td></tr><tr><td>ხალხური სიმღერა „ლაზარე“</td><td></td><td></td></tr></table>	სიმღერა	დაბალი რეგისტრი	მაღალი რეგისტრი	გ. ცაბაძე - სიმღერა „ანა-ბანა“			ხალხური სიმღერა „ლაზარე“					ფორტეპიანო, სანოტო მასალა: გ. ცაბაძე - „ანა-ბანა“, ხალხური „ლაზარე“; დაფა, მარკერი, რვეულები, კალმისტრები.	
სიმღერა	დაბალი რეგისტრი	მაღალი რეგისტრი													
გ. ცაბაძე - სიმღერა „ანა-ბანა“															
ხალხური სიმღერა „ლაზარე“															

	ბ) მასწავლებელს შეუძლია გაართულოს დავალება და თითოეული სიმღერა ორ-ორჯერ, სხვადასხვა რეგისტრში დაუკრას. მოსწავლეები იმახსოვრებენ სიმღერების თანმიმდევრობას და მონიშნავენ ცხრილში შესაბამის რეგისტრს.	<table><tr><th>დაბალი რეგისტრი</th><th>მაღალი რეგისტრი</th></tr><tr><td>1</td><td></td></tr><tr><td>2</td><td></td></tr><tr><td>3</td><td></td></tr><tr><td>4</td><td></td></tr></table>	დაბალი რეგისტრი	მაღალი რეგისტრი	1		2		3		4			
დაბალი რეგისტრი	მაღალი რეგისტრი													
1														
2														
3														
4														
4. განასხვავებს ორ და სამწილად მეტრს ცეკვის, მოძრაობის საშუალებით (ვალსი, პოლკა);	მოსწავლეები ცოცხალი შესრულებით მოისმენენ „ვალსს“ და „პოლკას“ პ. ჩაიკოვსკის „საბავშვო ალბომიდან“. წინასწარ იციან ამ ცეკვების მოძრაობები, სანყისი პოზიცია. ნაწარმოების მოსმენის შემდეგ შესაბამის პოზიციაში დადგომით გამოხატავენ, რომელი ცეკვა მოისმინეს. სურვილის მიხედვით, შეუძლიათ განმეორებით მოისმინონ და აჰყვინენ მუსიკას.	მოსამგენი აპარატურა, აუდიო ჩანაწერი: პ. ჩაიკოვსკი - „ვალსი“, „პოლკა“, საბავშვო ალბომიდან.												
5. მუსიკის მოსმენისას, სიმღერისას გამოყოფს მახვილებით ტაქტის ძლიერ დროს;	მოსწავლეები მოისმენენ პ. ჩაიკოვსკის „ვალსს“ („საბავშვო ალბომიდან“). ცეკვის საშუალებით გამოხატავენ რიტმს და ძლიერ დროს ფეხის დარტყმით გადმოსცემენ.	მოსამგენი აპარატურა, აუდიო ჩანაწერი: პ. ჩაიკოვსკი - „ვალსი“.												
6. თანაკლასელებთან ერთად	მასწავლებელი დაფაზე წერს 4/4 ზომის რამდენიმე მარტივ რიტმულ ნახაზს.	დაფა, მარკერი.		ამისთვის მასწავლებელმა რამდენჯერმე უნდა										

თავი III. ღაწყვითი საფეხურის მუსიკის სტანდარტი

აშვეება მუსიკას, უკრავს სხვა-დასხვა რიტმულ ნახაზს სათამაშო ინსტრუმენტებისა და ყოველდღიური მოხმარების საგნებისგან შემდგარ „ანამბლში“, „ორკესტრში“.	1. 2. 3. 4. 4-5-კაციან ჯგუფებად დაყოფილი მოსწავლეები დამოუკიდებლად შეისწავლიან მათთვის განკუთვნილ რიტმულ ნახაზს და ტაშით გამოხატავენ მას. საბოლოოდ ჯგუფებმა თანმიმდევრულად, პაუზის გარეშე უნდა შეასრულონ მასწავლებლის მიერ დაფაზე დაწერილი გაერთიანებული რიტმული ნახაზი.		გაგარჯიშოს მოსწავლეები გადაბმით შესრულებაში. გაერთიანებულ ჩანაწერში, სასურველია, ერთმანეთს თვალსაჩინოდ გამოეყოს ჯგუფების პარტიები.
---	---	--	--

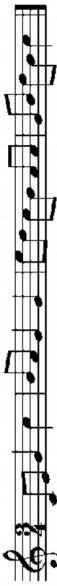
მუს.III.2. მოსწავლეს შეუძლია სიმღერა მარტო და სხვებთან ერთად.			
1. სიმღერით იმეორებს მუსიკალურ	მოსწავლეები ასრულებენ გამღერების ტიპის მუსიკალურ ფრაზებს ხმოვნებზე, მარცვლებზე,	ფორტეპიანო	

ფრაზებს, მელო- დიებს;	სხვადასხვა ტონიდან. 		
2. თანაკლასე- ლებთან ერთად ასრულებს პოპუ- ლარულ მელო- დიებს, ერთხმად და მარტივ ორხმად სიმღერებს მასწავ- ლებლის დახმარე- ბით;	მოსწავლეები სწავლობენ ორხმად სიმღერას „მზე შინა და მზე გარეთა“. შეისწავლება ჯერ პირველი ხმა, შემდეგ მეორე. ხმების კარგად შესწავლის შემდეგ, მღერიან ორ ხმაში. მასწავ- ლებლი ეხმარება ხმით და ინსტრუმენტით.	ფორტეპიანო, სანოტო მასალა: ხალხური „მზე შინა“.	
3. ასრულებს მრავ- ალხმადი სიმღერის ერთ ხმას გაბმული ბანის ფონზე;	მოსწავლეები შეისწავლიან სამხმადი სიმღ- ერის „ვისია, ვისია ქალი ლამაზი“ პირველ ხმასა და ბანს. სიმღერის კარგად შესწავლის შემდეგ, პირველ ხმას გაბმული ბანის ფონზე იმღერებენ მასწავლებლის დახმარებით. შემდეგ ეტაპზე შეი- ძლება მასწავლებელმა შეასრულოს მეორე ხმა.	ფორტეპიანო, სანოტო მასალა: ხალხური სიმ- ღერა „ვისია, ვისია, ქალი ლამაზი“.	
4. მღერის მარტივ სიმღერებს იმ უცხო ენაზე, რომელსაც სწავლობს;	მოსწავლეები სწავლობენ ვ. შაინსკის სიმღერას „ОТ УЛЫБКИ“. არჩევენ ტექსტს, იხსენებენ, სად მოუსმენიათ. მასწავლებელი კითხვებს უსვამს და უამბობს ანიმაციური ფილმის შინაარსს.	ფორტეპიანო, სანოტო მასალა: ვ. შაინსკი - „ОТ УЛЫБКИ“.	

თავი III. ღაფუპითი საფუხურის მუსიკის სტანდარტი

5. სწორად რეაგირებს სადირიჟორო შესატყვისზე (ჩუმად, ხმამაღლა, ნელა, ჩქარა, ერთად, თავიდან).	მოსწავლეები სწავლობენ გ. ცაბაძის სიმღერას „საათი“, ცვლიან ტემპს და ხმოვანების სიძლიერეს მასწავლებლის სადირიჟორო შესატყვისის მიხედვით.	ფორტეპიანო, სანოტო მასალა: გ. ცაბაძე - სიმღერა „საათი“.	
მუს. III.3. მოსწავლეს შეუძლია მიმართოს გამობატვის სხვადასხვა ფორმას გარკვეული განწყობილების გადმოსაცემად.			
1. ხმის, მოძრაობის, ცეკვის, მიმოკის, შესატის, თამაშის საშუალებით გამოხატავს ამა თუ იმ განწყობილებას;	მოსწავლეები ხალხური სიმღერის „თებრონე მიდის წყალზედა“ ინსცენირებას ახდენენ (სურვილის მიხედვით მონაწილეობენ).	ფორტეპიანო, სანოტო მასალა: ხალხური სიმღერა „თებრონე მიდის წყალზედა“; ინსცენირებისთვის საჭირო რეკვიზიტი.	
2. გაითამაშებს სხვებთან ერთად რაიმე ამბავს მუსიკალური ნაწარმოე-	მოსწავლეები უსმენენ/მღერიან ე. გოკიელის – „წითელქუდას სიმღერას“. მთელი კლასის სიმღერის ფონზე საჭირო ატრიბუტიკის გამოყენებით ერთ-ერთი მოსწავლე განასახიერებს მხიარულ	მოსამეინი აპარატურა ან ფორტეპიანო, აუდიო ჩანაწერი ან სანოტო მასალა: ე. გოკიელი –	

ზიდან მიღებული განწყობილების გადმოსაცემად;	პატარა გოგონას – წითელქუდას.	„წითელქუდას სიმღერა“; წითელი ქუდი, კალათა.	
3. გაათამაშებს მარტივ ეტიუდებს შესაბამისი იმპროვიზაციული ტექსტის დამატებით;	მოსწავლეები უსმენენ/მღერიან ი. ბობოხიძის სიმღერას – „გოგო ანა“. შეირჩევა ორი მოსწავლე – გოგო ანა და ბებო ანა. მათ ეძლევათ გარკვეული მითითებები: ბებო ანამ უნდა დაიჩვიოს და წაიყვანოს გოგო ანა წყაროზე, ის კი უნდა შეეცადოს, ხელიდან დაუსხლტეს. მთელი ამ მოქმედების ტექსტი თავად მოსწავლეებმა უნდა მოიფიქრონ. მთელი კლასის სიმღერის ფონზე „გოგო ანა“ და „ბებო ანა“ გაითამაშებენ სიმღერაში აღწერილ სიუჟეტს. ერთ გარკვეულზე, შესაძლოა, რამდენიმე წყვილმა გაითამაშოს.	მოსამყენი აპარატურა ან ფორტეპიანო, აუდიო ჩანაწერი ან სანოტო მასალა: ი. ბობოხიძე – სიმღერა „გოგო ანა“.	
4. სხეულის მოძრაობით გადმოსცემს მუსიკით გამოწვეულ ემოციას.	იხ. მუს. III.3. შედეგის 1. ინდიკატორის აქტივობა.	იხ. მუს. III.3. შედეგის 1. ინდიკატორის აქტივობის რესურსები.	
მუს. III.4. მოსწავლეს შეუძლია მუსიკალური დამწერლობის წასწავლის ნიშნების ამოცნობა.			

1. ამოიცნობს და ხატავს ვიოლინოს გასაღებს;	მასწავლებელი დაფაზე ხაზავს სანოტო სისტემას და წერს ვიოლინოს გასაღებს. მოსწავლეებს ურიგდებათ სანოტო ფორცლები, რომლებზედაც წყვეტილი ხაზებითაა მოცემული ვიოლინოს გასაღების რამდენიმე გამოსახულება და სხვა ფერითაა გამოყოფილი სანწყისი ნერტილი. ყოველ მომდევნო გამოსახულებაში ვიოლინოს გასაღების უფრო დიდი ნაწილია მოხაზული. ამ სახით მოსწავლეები ვარჯიშობენ და სწავლობენ ვიოლინოს გასაღების დაწერას.	დაფა, მარკერი, სანოტო რვეულები, ფანქრები, შლელეები.	
2. განარჩევს და ასახელებს სანოტო სისტემის ხაზებს;	მასწავლებელი დაფაზე დახაზავს სანოტო ხაზებს და ზევიდან ქვევით დანომრავს. მოსწავლეებმა უნდა შეასწორონ შეცდომები.	დაფა, მარკერი.	
3. ამოიცნობს, ასახელებს და წერს ნოტებს ხუთხაზიან სანოტო სისტემაზე.	ა) მოსწავლეები წერენ ნოტებს ხაზებზე და ხაზებს შორის, ასახელებენ მათ; დაფაზე არათანმიმდევრულად დაწერილ ნოტებს მოსწავლეებმა უნდა მიუწერონ სახელწოდებები. ბ) მასწავლებელი დაფაზე ხაზავს სანოტო სისტემას, ვიოლინოს გასაღებს, ზომის მაჩვენებელს - 3/4 და დაწერს მარტივ მოტივს. 	დაფა, მარკერი, სანოტო რვეულები, ფანქრები, საშლელეები.	

მუს. III.5. მოსწავლეს შეუძლია საკუთარი სასწავლო საქმიანობის ორგანიზება.					დავალება იწერება თანაკლასელების რეგულში.
1. მოიტანს გაკვეთილისთვის საჭირო ნივთებს;	მასწავლებელი წვეტილებად ჰყოფს მოსწავლეებს და ავლებს, ერთმანეთისთვის შეადგინონ დავალება სანოტო დამწერლობის საკითხებზე (თითოეულს სჭირდება სანოტო რეგული, ფანქარი, საშლელი). მოსწავლეები ამოწმებენ შესრულებულ დავალებას.	სანოტო რეგულები, ფანქრები, საშლელი.			
2. აქტიურადაა ჩაბმული გაკვეთილის მსვლელობაში;	იხ. მუს. III.3. შედეგის 1. ინდიკატორის აქტივობა.	იხ. მუს. III.3. შედეგის 1. ინდიკატორის აქტივობის რესურსები.			
3. მონაწილეობს გამოკითხვაში;	მოსწავლე პასუხობს კითხვებს გავლილ მასალასთან დაკავშირებით.				
4. სვამს კითხვებს;	ახალი ნაწარმოების მოსმენის შემდეგ მოსწავლეები სვამენ კითხვებს: ვინ არის მისი ავტორი? როდის ცხოვრობდა ის? კიდევ რა ნაწარმოებები აქვს დაწერილი, და ა. შ.	მოსამყენი აპარატურა, აუდიო ჩანაწერი: პროგრამით გათვალისწინებული ნაწარმოებები (მასწავლებლის შერჩევით).			
5. ჩაინერს დავალებაში.	ა) მოსწავლე ატარებს დღიურს, მუსიკის წიგნსა და რეგულს საკლასო და საშინაო დავალებებისათვის. ინიშნავს და ასრულებს დავალებებს;				

თავი III. ღანჯავითი საფეხურის მუსიკის სტანდარტი

	ბ) მოსწავლე ჩანერს მასწავლებლის მიერ მიცემულ დავალებას - დახატოს ილუსტრაციები კ. სენ-სანსის "ცხოველთა კარნავალისთვის", რომელიც ამ და წინა კლასებში მოისმინეს.		
მუს. III.6. მოსწავლეს შეუძლია ჯგუფში მუშაობა.			
1. მუშაობს სხვებთან ერთად;	მოსწავლეები ამზადებენ პროექტს თემაზე „მუსიკალური საკრავები“, იყოფიან ჯგუფებად და ეხმარებიან ერთმანეთს საჭირო მასალის მოძიებაში, გაფორმებასა და წარდგენაში.	აქტივობის ჩასატარებლად საჭირო რეკვიზიტი (მასწავლებლის შერჩევით).	ეს აქტივობა უნდა წარიმართოს მასწავლებლის დახმარებით.
2. ეხმარება თანაკლასელებს;	მასწავლებელი ავალეებს მოსწავლეებს, რომლებიც დადიან სამუსიკო სკოლაში, დაეხმარონ თანაკლასელებს სანოტო დამწერლობის შესწავლაში. მაგალითად, ნინო გააცნობს გიორგის კლავიატურას, ნოტებს ხაზებზე, ხაზებს შორის.	ფორტეპიანო, დაფა, მარკერი.	
3. ყურს უგდებს განსხვავებულ აზრს;	მოსწავლეები საუბრობენ მათი ასაკის მუსიკოსებზე, გამოთქვამენ აზრს, რატომ უყვართ/არ უყვართ ფორტეპიანოზე, ვიოლინოსა ან სხვა საკრავზე დაკვრა/მეცადინეობა.		მასწავლებელი უხსნის მოსწავლეებს, რომ ყოველი განსხვავებული აზრი პატივსაცემია, მიანიშნებს, რომ განსხვავებული აზრის მქონე ადამიანებიდან თითოეული დარწმუნებულია

			თავისი აზრის სისწორეში. ამის გათვალისწინებით, დისკუსიის, კამათის დროს ყურადღებით უნდა მო-ეუსმინოთ სხვას და მშვი-დად გამოეთქვას ჩვენი აზრი.
4. ემზადება ჯგუ-ფური წარმოდგენი-სათვის.	იხ. მუს.III.6. შედეგის 1. ინდიკატორის აქტივობა.	იხ. მუს.III.6. შედეგის 1. ინდიკატორის აქტივობის რესურსები.	

ვიმართულება: კომუნიკაცია და ინტერაქტიუცია

შედეგი / ინდიკატორი	ტიპური აქტივობები	რესურსები	შენიშვნა
მუს.III.7. მოსწავ-ლეს შეუძლია საკუთარი და-მოკიდებულების გამოხატვა მოსმე-ნილი მუსიკალური ნაწარმოების მიმართ			
1. ამოიცნობს და ასახელებს ნაცნობ მელოდიას/მუსი-	მოსწავლეები წინა გაკვეთილებზე მოსმენილი ნაწარმოებებიდან (საგალობელი „ღმერთი უფალი“ და ნ. სულხანიშვილის „მესტვირული“)	მოსასმენი აპარატურა, აუდიო ჩანაწერი: საგალო-ბელი „ღმერთი უფალი“ ,	

კალურ თემას;	ამოცნობენ/განაჩენენ საგალობლისა და ნ. სულხანიშვილის გუნდის თემებს.	ნ. სულხანიშვილი - „მესტ-ვირული“.	
2. მოსმენისას ტაშით, სიმღერით, მოძრაობით, ცეკვით აწყობა მუსიკას;	იხ.მუს.III.7. შედეგის 5. იმ განსხვავებით, რომ დირიჟორობის ნაცვლად, მოსწავლე სხეულის მოძრაობით გადმოსცემს მუსიკის ხასიათს, შინაარსს.	იხ.მუს.III.7. შედეგის 5. ინდიკატორის აქტივობის რესურსი.	
3. ახასიათებს კონკრეტულ მუსიკალურ ფრაგმენტს მელოდიის, ტემპის, ხმოვანების სიძლიერის, მეტრის მიხედვით;	მოსწავლეები უსმენენ ა. ვივალდის „გაზაფხულს“, I ნაწილს, კონცერტების ციკლიდან „წელიწადის დრონი“; მასწავლებელი სთხოვს, ყურადღებით მოისმინონ ნაწარმოები და განმეორებითი მოსმენისას აღნიშნონ ცვლილებები დინამიკაში, დაახასიათონ ტემპი, ბგერითი მომენტები მელოდიაში (ჩიტების ჭიკჭიკის იმიტაცია ვიოლინოების ტრელებში).	მოსასმენი აპარატურა, აუდიო ჩანაწერი: ა. ვივალდი - „გაზაფხული“, I ნაწილი, კონცერტების ციკლიდან „წელიწადის დრონი“;	უმჯობესია, მასწავლებლის დახმარების გარეშე მოხდეს დინამიკის, ტემპისა და ბგერითი მომენტების დაფიქსირება/აღნიშვნა. თუმცა, თავად ტერმინი „ბგერითი“, სასურველია, არ იყოს ნახსენები.
4. ასხვავებს ვოკალურ და ინსტრუმენტულ ნაწარმოებებს;	მასწავლებელი უხსნის მოსწავლეებს, რომ ვოკალურია მუსიკა, თუ მასში მონაწილეობს ხმა, ხოლო ინსტრუმენტულია, თუ მასში მხოლოდ ინსტრუმენტები მონაწილეობენ. მოსწავლეები უსმენენ ზ. ფალიაშვილის კიაზოს სცენას და მოწოდებას ხალხისადმი „თავისუფლება“ ოპერიდან „დაისი“, ცეკვა „ქართული“ ოპერიდან „აბესალომ და ეთერი“ და სხვა ვოკალურ და ინსტრუმენტულ ნაწარმოებებს და განასხვავებენ, ვოკალურია თუ ინსტრუმენტული.	მოსასმენი აპარატურა, აუდიო ჩანაწერი: ზ. ფალიაშვილი - კიაზოს სცენა და მოწოდება ხალხისადმი „თავისუფლება“ ოპერიდან „დაისი“, ცეკვა „ქართული“ ოპერიდან „აბესალომ და ეთერი“.	

5. იმეორებს მუსიკალურ საქცევს, მელოდიას, დამახასიათებელ რიტმულ ნახაზს, „დირიჟორობს“ მოსმენისას;	მასწავლებელი ასმენინებს ნ. სულხანიშვილის საგუნდო ნაწარმოებს „მესტიურული“. ერთ-ერთი მოსწავლე სიმღერით იმეორებს მუსიკალურ საქცევს (აჟყვება მუსიკას) და დირიჟორობს.	მოსამსმენი აპარატურა, აუდიო ჩანაწერი: ნ. სულხანიშვილი - „მესტიურული“.	მასწავლებელი კიდევ ერთხელ უხსნის მოსწავლეებს, როგორ აჩვენებს დირიჟორი სუნთქვის აღებას, სიმღერის დაწყებას, დასასრულს, ხმის მომატებას, დაკლებას და ა. შ.
6. მუსიკით გამოწვეულ განწყობილებას, ემოციას გადმოსცემს ნახატში.	მოსწავლეებს შეუძლიათ დახატონ სურათი მათ მიერ ნასწავლი რომელიმე ხალხური სიმღერის (მაგალითად, „მორბის არაგვის“) მიხედვით.	ფორტეპიანო, სანოტო მასალა: ხალხური „მორბის არაგვი“; სახატავი რვეულები, ფერადი ფანქრები.	
მუს. III.8. მოსწავლეს შეუძლია ნასწავლი მუსიკალური ტერმინების გამოყენება.			
1. იყენებს ნასწავლ ტერმინებს საუბრის დროს და საჭიროების შემთხვევაში განმარტავს მათ;	ა) მასწავლებელი კარნახობს ასეთ ტექსტს: 1. მუსიკალური ნაწარმოები სრულდება ჩქარ ტემპში, ხმამაღლა; 2. ნაწარმოების ბოლოს თანდათან სუსტდება ხმოვანება და ნაწარმოები მთავრდება ჩუმად, ხმადაბლა. მოსწავლეები ჩაინერგენ ტექსტს და დაფაზე	ა) დაფა, მარკერი, რვეულები, კალმისტრები.	გამარტივების მიზნით, შესაძლებელია, ჯერ ტექსტის ერთი ნაწილი მივანოდოთ მოსწავლეებს, შემდეგ კი მეორე.

დაწერილ ტერმინებს: Allegro, Forte, Piano, Diminuendo. ბავშვები ტექსტში მითითებულ სიტყვებს: ჩქარ ტემპში, ხმამაღლა, ხმოვანების შესუსტება, ჩუმად, შეცვლიან ლათინური ტერმინებით და ხელახლა დაწერენ ტექსტს. ბ) მოსწავლეებმა უნდა დაუკავშირონ სიტყვები შესაბამის წინადადებებს: 1) სპექტაკლი შედგება რამდენიმე ... 2) მოქმედებებს შორის შესვენებას ეწოდება ... 3) საოპერო სპექტაკლში მღერიან ... • ანტრაქტი; • არიებს, ანსამბლებს, დუეტებს; • მოქმედებისაგან. გ) მოსწავლეები და მასწავლებელი საუბრობენ თემაზე „სტუმრად ოპერის თეატრში“. იყენებენ ნასწავლ ტერმინებს: რეპეტიცია, ორკესტრი, დირიჟორი, სოლისტი, აკომპანემენტი, ბალეტი, ოპერა, თეატრალური/საოპერო/საბალეტო დასი, მოქმედება/აქტი, ანტრაქტი, არია, ანსამბლი, დუეტი.	ბ) დაფა, მარკერი.	
2. სუამს კითხვებს ახალი ტერმინის, სიტყვის მნიშვნელობის დაზუსტების მიზნით.	ფორტეპიანო, სანოტო მასალა: გ. ცაბაძე - სიმღერა „საათი“.	მასწავლებელი ამღერებს ორ-სამ მოსწავლეს რიგრიგობით ერთსა და იმავე სიმღერას (მაგალითად, გ. ცაბაძის „საათს“) და ეკითხება: - როგორი ხმით მღერის გიორგი? მარიამი? სანდრო? მოსწავლეები პასუხობენ. - ხმის როგორი ტემპი?

		ბრი აქვს გიორგის? მარიამს? სანდროს? (სავარაუდოდ, ვაჟკაცური, ძლიერი, ნერვილი, ნაზი და ა. შ.). მასწავლებლის დახმარებით მოსწავლეებმა უნდა მიაგნონ ახალი ტერმინის - ტემპრის განმარტებას (ტემპრი არის ხმის შეფერილობა, ელფერი).		
მუს. III.9. მოსწავლეს შეუძლია მონაწილეობის მიღება სხვადასხვა სახის ღონისძიებაში.				
1. მონაწილეობს კლასის ღონისძიებებში;	ხუთ-ხუთი მოსწავლისგან შემდგარი ჯგუფები შესვენებებზე აწარმოებენ თავიანთი თანატოლების გამოკითხვას: მესამე კლასში ნასწავლი სიმღერებიდან რომელი გიყვართ ყველაზე მეტად? მეორე დღეს ჯგუფები ითვლიან შედეგებს და ავლენენ სიმღერას, რომელიც ყველაზე მეტ მოსწავლეს უყვარს.	ფურცლები, კალმისტრები.		
2. მონაწილეობს და ესწრება სკოლის საანგარიშო კონცერტს;	მასწავლებლის დახმარებით მოსწავლე/მოსწავლეები ამზადებენ ერთ ან რამდენიმე ნომერს სკოლის საანგარიშო კონცერტისათვის, არ აცდენენ რეპეტიციებს, აქტიურად მონაწილეობენ	სკოლის კონცერტის ჩასატარებლად საჭირო რეკვიზიტი (მასწავლებლის შერჩევით).		

	ბენ მზადების პროცესში, უსმენენ და ტაშით აფასებენ სხვების გამოსვლებსაც.		
3. დადის თეატრში, კონცერტზე, მუზეუმში.	მოსწავლე კლასთან ამ მშობლებთან ერთად ესწრება სხვადასხვა კულტურულ ღონისძიებას. უზიარებს კლასს შთაბეჭდილებებს (ზეპირად ან აკეთებს ჩანაწერს).	ფურცლები, კალმისტრები.	

მუს.III.10. მოსწავლეს აქვს უნარი, პატივისცემით მოეკიდოს სხვის შემოქმედებასა და აზრს.			
1. დადებითად აფასებს თანაკლასელების მიერ გამოვლენილ ნებისმიერ უნარს - სიმღერა, ცეკვა, ხატვა, რიტმის გრძნობა, წერის უნარი;	მოსწავლეები აფასებენ ერთმანეთის ნამუშევრებს - ნახატებს, რომლებიც შეიქმნა ე. გრიგის პიესის „დილა“ (სუიტიდან „პერ გიუნტი“) მოსმენის შემდეგ. მასწავლებლის კითხვაზე - რა მოეწონათ მეგობრის ნახატში (ფერები, პერსონაჟის, საგნების თავისებური ასახვა, შთაბეჭდილების, განწყობილების თავისებური გამოხატვა), მოსწავლეები დადებითი სურვილებით, კეთილგანწყობით (რაზეც მასწავლებელი წინასწარ მიუთითებს) ახასიათებენ ერთმანეთის ნამუშევრებს.	მოსასმენი აპარატურა, აუდიო ჩანაწერი: ე. გრიგი - პიესა „დილა“; სახატავი რეკულები, ფერადი ფანქრები.	

2. აცდის სხვებს პასუხის დასრულებას;				
3. კორექტულია აზრის გამოთქმის დროს.	იხ. მუს. III. 10. შედეგის 1. ინდიკატორის აქტივობის რესურსები.			
მუს. III. 11. მოსწავლეს ესმის და შეუძლია წარმოაჩინოს, რომ მუსიკა გრძნობებისა და განწყობილებების გამოხატვის საშუალებაა.				
1. საუბრობს იმაზე, რა განწყობილებას უქმნის ესა თუ ის მუსიკალური ნაწარმოები;	მასწავლებელი გაასხენებს მოსწავლეებს ნასწავლ სიმღერას - მ. აროშიძის „კანფეტების თოვლს“. მოსწავლეებმა ამ სიმღერის განწყობილების მიხედვით, უნდა მოიფიქრონ რამდენიმე სიტუაცია - სად შეიძლება უღერდეს ეს სიმღერა? (დაბადების დღე, ახალი წელი, მეჯლისი და ა.შ.).	ფორტეპიანო, სანოტო მასალა: მ. აროშიძე - სიმღერა „კანფეტების თოვლი“.		
2. მუსიკალური საკრავის ტემბრს უკავშირებს კონკ-	მოსწავლეები მოისმენენ ქ. ვ. გლუკის მელოდიას ფლეიტისათვის ოპერიდან „ორფეოსი“ და მოცემულ ცხრილში შემოხაზავენ შესაბამის სიტყვას.	მოსასმენი აპარატურა, აუდიო ჩანაწერი: ქ. ვ. გლუკი - მელოდია		

			ფლეიტისათვის ოპერიდან „ორფეოსი“; სამუშაო რეგულაციები, კალმ-ისტრები.	
			ფორტეპიანო, სანოტო მასალა: ლ. ბეთჰოვენი - „ზაზუნა“, „შენ ხარ ვენახი“, „ცანგალა და გოგონა“, ა. ბასილაი - „ცისარტყელები“; დაფა, მარკერი.	
			მოსასმენი აპარატურა, აუდიო ჩანაწერი: ი. ს. ბახი - ბრანდენბურგის კონცერტი №2, III ნაწილი, დ. სკარლათი - სონატა, K.	

	ნარმომადგენელი იღებს ბარათს და კითხულობს მითითებული ნაწარმოების სახელწოდებას. მას-წავლებელი ასმენინებს მითითებულ ნაწარმოებს, ხოლო მოსწავლეები თავიანთ ჯგუფებში ახასიათებენ მუსიკალურ ნაწარმოებს (ეოკალურია, თუ საკრავიერი, სავარაუდოდ, რა შემადგენლობისთვისაა დაწერილი და რას გვიხატავს მუსიკა) და საკუთარ ვერსიას წარადგენენ კლასის წინაშე.	159, დო მაჟორი; ბარათები.	
--	--	---------------------------	--

მიმართულება: მუსიკალური ნაწარმოების აღქმა კონტაქტში

შედეგი / ინდიკატორი	ტიპური აქტივობები	რეჟისები	შენიშვნა
მუს. III.12. მოსწავლეს შეუძლია განასხვავოს ხელოვნების დარგები და ხელოვნებასთან დაკავშირებული პროფესიები.			
1. ასხვავებს ხელოვნების სხვადასხვა დარგს - მუსიკას, მხატვრობას, ქანდაკე-	ხელოვნების სხვადასხვა დარგის ცნობილი ნარმომადგენლებისა და მათ მიერ შექმნილი ნაწარმოებების სახელწოდებები მოსწავლეებმა წერილობითი სახით უნდა წარადგინონ გაკვეთილზე. მაგალითად, ლიტერატურა: ა. ლინდგრენი - "უკუი	ხელოვნების სხვადასხვა დარგის ცნობილი ნარმომადგენლებისა და მათ მიერ შექმნილი ნაწარმოების სახელწოდებების	

ბას, ცეკვა, პოეზიას;	გრძელნიინდა", "სახურავის ბინადარი კარლ-სონი"; მხატვრობა: ნ. ფიროსმანი - "გოგონა ბუშტით"; ქანდაკება: მ. ბუჩქინიშვილი - "მუზა"; ცეკვა: "სამია", "პოლკა"; პოეზია: პ. იაშვილი - "მთაში მოსულა ზამთარი".	ნუსხა (მოსწავლეთა შერჩევით).	
2. აკვშირებს ხელოვნების დარგებთან შესაბამის პროფესიებს და აღწერს მათ საკმანობას (მაგალითად, მუსიკა – კომპოზიტორი – წერს მუსიკას);	იხ. წინა აქტივობა. მოსწავლეები ერთმანეთის მოძიებულ ინფორმაციას გაარჩევენ, აღწერენ ხელოვნების სხვადასხვა დარგის წარმომადგენლების საქმიანობას, დახასიათებენ მათ მიერ შექმნილ მათთვის ცნობილ ნაწარმოებებს.	იხ. წინა აქტივობის რესურსები.	
3. ასახელებს ხელოვნების ამა თუ იმ დარგის ორ ან მეტ ნიმუშს და ამ დარგის გამომსახველ საშუალებებს, მასალას.	მოსწავლეები ავსებენ წინადადებებში გამოტოვებულ ადგილებს: 1. ... ქმნის მუსიკას მუსიკალური ნოტების საშუალებით; 2. მომღერალი ასრულებს ...; 3. ... შესაქმნელად მოქანდაკე იყენებს ...ს; 4. საღებავები და ტილოს სჭირდება ...-ის შესაქმნელად.	დაფა, მარკერი, რეგულერი, კალმისტრები.	

მუს.III.13. მოსწავლეს შეუძლია მოსმენილი ნაწარმოების ყოველდღიურობასთან დაკავშირება.	მასწავლებელი კლასს დაყოფს ორ ჯგუფად, მოასმენინებს ე. გრიგის „დილას“ სუიტიდან „პერ-გიუნტი“. თითოეული ჯგუფი მოიფიქრებს ამ ნაწარმოებთან დაკავშირებულ კითხვებს და წერილობითი სახით ჩააბარებს მასწავლებელს.	მოსასმენი აპარატურა, აუდიო ჩანაწერი: ე. გრიგი - „დილა“ სუიტიდან „პერ-გიუნტი“.	ამ აქტივობით ფასდება მოსწავლეთა დამოუკიდებელი აზროვნების, ანალიზის, ჯგუფში მუშაობის უნარი.
2. პარალელს აგლეხს მოსმენილ და წაკითხულ ნაწარმოებებს შორის;	მოსწავლეები კითხულობენ გალაკტიონის ლექსს „ქართ დატირებული“ და ლადო ასათიანის ლექსს „შემოდგომა მოვიდა“, ურიგდებანთ რეპროდუქციები: ჯონ ევერეტ მილეს „შემოდგომის ფოთლები“ და ფიროსმანის „ყურძნის კრეფა“. მოსწავლეები შეუსაბამებენ ერთმანეთს ლექსებსა და ნახატებს. ამის შემდეგ უსმენენ ორ ნაწარმოებს: პ. ჩაიკოვსკის „ოქტომბერს“, და ა. გივადის „შემოდგომა“; მსჯელობენ, რომელი შეესაბამება ლექსისა და ნახატის მათ მიერ შერჩეულ წყვილებს.	მოსასმენი აპარატურა, აუდიო ჩანაწერი: პ. ჩაიკოვსკი - „ოქტომბერი“, ა. გივადის - „შემოდგომა“; ფოტომასალა: ჯონ ევერეტ მილეს - „შემოდგომის ფოთლები“, ნ. ფიროსმანის - „ყურძნის კრეფა“; ლექსები: გალაკტიონ ტაბიძე - „ქართ დატირებული“, ლ. ასათიანი - „შემოდგომა მოვიდა“.	შესაძლებელია, იგივე აქტივობა გაკეთდეს წელიწადის სხვა დროებთან დაკავშირებით, აგრეთვე, სასურველია, თუ ამ კონკრეტულ აქტივობას მასწავლებელი შემოადგომის სეზონზე განახორციელებს.
3. აკავშირებს მუსიკალური ნაწარმოებების სიუჟეტს,	ა) მოსწავლეები უსმენენ/სწავლობენ მ. დავითაშვილის სიმღერას „პატარა მატარებელი“ და მსჯელობენ, ყოველდღიური მოვლენებიდან, კერ-	მოსასმენი აპარატურა, აუდიო ჩანაწერი: მ. დავითაშვილი - სიმღერა „პატარა	

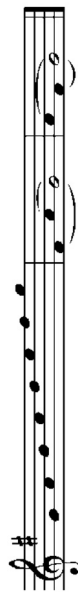
ტექსტს ყოველ- დღიურ მოვლენ- ებთან (მგზავრობა, თამაში, ამინდი...).	ძოდ რომელია სიმღერაში ასახული: მგზავრობა, გაკვეთილზე ყოფნა თუ ტყეში გასეირნება? ბ) მოსწავლეები უსმენენ დ. თორაძის საორკესტრო პიესას “დილა” და მსჯელობენ: როგორ დილაა, წვიმიანი, ქარიანი თუ მზიანი?	მატარებელი” , დ. თორაძე - საორკესტრო პიესა “დილა“.									
მუს.III.14. მოსწავ- ლეს შეუძლია ერთმანეთისგან განასხვავოს ნასწავლი მუსი- კალური საკრავე- ბი.											
1. ამოიცნობს საკრავებს სოლო ჟღერადობის დროს;	მასწავლებელი დაფაზე ხაზავს ცხრილს. პირ- ველ გრაფაში ჩანერს მოსასმენი ნაწარმოების სახელწოდებას, მეორე გრაფა მოსწავლეებმა უნდა შეავსონ. ისინი მოსმენილ ნაწარმოებში ამოიცნობენ საკრავის ტემბრს და მის გასწვრივ ჩანერგნ.	მოსასმენი აპარატურა, აუდიო ჩანაწერი: დ. სკარლატი - სონატა დო მაჟორი, ვივალდი - „გაზაფხული” (“წელიწადის დრონი”), დასაკრავი ჩონგურზე; დაფა, მარკერი.	<table><tr><th>ნაწარმოები</th><th>საკრავი</th></tr><tr><td>დ. სკარლატი - სონატა</td><td></td></tr><tr><td>ა. ვივალდი - კონცერტი „გაზაფხული”</td><td></td></tr><tr><td>ფრაგმენტი ხალხური მუსიკალური ნაწარმოე- ბიდან</td><td></td></tr></table>	ნაწარმოები	საკრავი	დ. სკარლატი - სონატა		ა. ვივალდი - კონცერტი „გაზაფხული”		ფრაგმენტი ხალხური მუსიკალური ნაწარმოე- ბიდან	
ნაწარმოები	საკრავი										
დ. სკარლატი - სონატა											
ა. ვივალდი - კონცერტი „გაზაფხული”											
ფრაგმენტი ხალხური მუსიკალური ნაწარმოე- ბიდან											

2. განასხვავებს საკრავებს მასალის მიხედვით;	მასწავლებელი ასეთ დავალებას აძლევს მოსწავლეებს: რამდენიმე მოსწავლისგან შემდგარმა ჯგუფმა უნდა მოიძიოს ინფორმაცია ხისა და ლითონის რომელიმე საკრავის დამზადების წესის, მასალის შესახებ და წარუდგინოს თანაკლასელებს შემდეგ გაკვეთილზე. მაგალითად, მოიძიებენ მასალას ფლეიტის შესახებ და ამზადებენ თვალსაჩინოებას დიდი ფორმატის ფურცელზე.	მასწავლებელს შეუძლია თავად მოიტანოს მუსიკალური ენციკლოპედია ან ისარგებლოს ინტერნეტით და ერთ-ერთი გაკვეთილი მასალის მოძიებას, დახმარებას დაუთმოს.
3. ხატავს ინსტრუმენტს ან მის რომელიმე ნაწილს.	მასწავლებელი აჩვენებს მოსწავლეებს ფოტოსურათებს, სადაც ერთ სივრცეშია გამოსახული კონტრაბასი, ჩელო და ვიოლინო. მოსწავლეები აკვირდებიან საკრავების ფორმას, ზომას და შემდეგ ხატავენ მათ რვეულებში.	ფოტოსურათები: კონტრაბასი, ჩელო, ვიოლინო; სახატავი რვეულები, ფერადი ფანქრები.
		მოსწავლეებმა უნდა დაიცვან კონტრაბასის, ჩელოსა და ვიოლინოს მასშტაბები.

IV კლასი

მიმართულება: პრაქტიკული უნარ-ჩვევები

შედეგი / ინდიკატორი	ტიკური აქტივობები	რესურსები	შენიშვნა
მუს. IV.1. მოსწავლეს შეუძლია მუსიკალური ენის ნაწინაველი ელემენტების გამოყენება იმპროვიზაციულ სავარჯიშოებში			
1. მუსიკის მოსმენის დროს განასხვავებს მაჟორსა და მინორს;	მასწავლებელი დაუკრავს ერთსახელიან მაჟორსა და მინორს. მოსწავლეები ასახელებენ კილოს მიხრილობას, მღერაინ მაჟორული და მინორული გამის დასაწყისს (I-III საფეხურები).	ფორტეპიანო	მაჟორისა და მინორის ამოცნობისას ყურადღება უნდა გაფაზხვილოთ გამის მესამე საფეხურზე.
2. მღერის უახლოეს ზგერებს ტონიკის გარშემო (ტონიკური ზგერის შემომღერება);	მასწავლებელი დაუკრავს რომელიმე გამის, მოსწავლეები მღერაინ ამ გამის პირველ საფეხურს (ტონიკას) და ჯერ ასახელებენ გარემომცველ ზგერებს, შემდეგ შემომღერებენ მას (ქვემოდან, ზემოდან).	ფორტეპიანო	გამაში ტონიკის შეგრძნება (სიმღერით, მოსმენისას), მისი შემომღერება ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი საკითხია ინტონაციური სავარჯიშოების დროს.

3. სიმღერით იმეორებს ინტერვალებს კვინტის ფარგლებში;	მასწავლებელი დაფაზე ჩამოწერს ნასწავლ ინტერვალებს: პრიმას, სეკუნდას, ტერციას, კვარტას, კვინტას. მოსწავლეები ფორტეპიანოს დახმარებით და დასახელებული თანმიმდევრობით იმეორებენ ამ ინტერვალებს ერთი და იგივე ტონიდან.	ფორტეპიანო, დაფა, მარკერი.	შემდგომ ეტაპზე, სიმღერის სასცენოს ინტერვალების თანმიმდევრობას ერთ ტონზე (მაგალითად, კვინტა, სეკუნდა, ტერცია, პრიმა, კვარტა). სხვადასხვა ტონიდან.
4. ნაცნობ მელოდიას შეურჩევს ტექსტს;	მოსწავლეები ტექსტის გარეშე სწავლობენ ხალხურ სიმღერას „ნანა“. მოსწავლეებმა ამ სიმღერის მელოდიის ხასიათის მიხედვით უნდა შეარჩიონ სიტყვიერი ტექსტი. მათ უნდა განსაზღვრონ, რა შინაარსის უნდა იყოს იგი.	ფორტეპიანო, სანოტო მასალა: ხალხური სიმღერა „ნანა“, ხალხური პოეზიის კრებული.	
5. ნაცნობ მელოდიას მღერის ნელა, ჩქარა (ტემპი); ხმამაღლა, ხმადბლა (ხმოვანების სიძლიერე);	მასწავლებელი დაფაზე წერს ტერმინებს - Allegro, Adagio, Crescendo. მოსწავლეები მღერიან გ. გორდეზიანის სიმღერას „რა დილა თენდება“ და მასწავლებლის მიერ მითითებული ტერმინების შესაბამისად ცვლიან სიმღერის ტემპსა და ხმოვანებას.	ფორტეპიანო, სანოტო მასალა: გ. გორდეზიანი - „რა დილა თენდება“; დაფა, მარკერი.	
6. არკვევს, ფორტეპიანოს რომელ რეგისტრში უღერს მუსიკალური ფრაგმენტი;	მასწავლებელი დაუკრავს რომელიმე შესასწავლი სიმღერის (მაგალითად, ს. ცინცაძის „სიმღერა შავ კატაზე“) საწყის ფრაგმენტს სხვადასხვა რეგისტრში (დაბალ, მაღალ, საშუალო), მოსწავლეები განასხვავებენ და ასახელებენ რეგისტრს.	ფორტეპიანო, სანოტო მასალა: ს. ცინცაძე - „სიმღერა შავ კატაზე“.	

7. ამოიცნობს ინსტრუმენტზე, ლილინით სხვა ტექსტზე შესრულებულ ნაცნობ მელოდიას;	მასწავლებელი დაფაზე წერს სამი მასწავლებლის სამღერის სახელწოდებას: “მორბის არაგვი”, ა. კერესელიძის “წვიმა”, ვ. კახიძის “ანო და ვანო”. შემდეგ იმღერებს (ტექსტის გარეშე, სხვა ტექსტზე) ერთ-ერთი სიმღერის სანყის ფრაზას. მოსწავლეებმა უნდა ამოიცნონ სიმღერა.	ფორტეპიანო, სანოტო მასალა: ხალხური “მორბის არაგვი”, ა. კერესელიძე – “წვიმა”, ვ. კახიძე – “ანო და ვანო”; დაფა, მარკერი.	
8. სიმღერის შესრულების/მუსიკის მოსმენისას გამოყოფს მახვილებით ძლიერ დროს;	მოსწავლეები რეგულარულად გადმოიღონ ანის სიმღერის - “რა დილა თენდება” სიტყვიერ ტექსტს. სიმღერის დროს აქცენტით, ხმის მომატებით გამოყოფენ ძლიერ დროს, ხოლო სიტყვიერ ტექსტში მონიშნავენ იმ სიტყვებს (მარცვლებს), რომლებზეც ხდება აქცენტირება.	ფორტეპიანო, სანოტო მასალა: გ. გორდეზიანი - “რა დილა თენდება”, სიმღერის სიტყვიერი ტექსტი, რეგულაციები, კალმისტრები.	
9. უცვლელი მეტრის პირობებში ტაპით ან კაკუნით წარმოადგენს სხვადასხვა რიტმულ ნახაზს;	მასწავლებელი კლასს დაყოფს სამ ჯგუფად. მოსწავლეებმა 3/4 ზომაში თავად უნდა მოიგონონ და ჩანერონ რიტმული ნახაზი. პირველი ჯგუფის ნახაზს ტაპით ან კაკუნით შეასრულებს მეორე ჯგუფი, მეორე ჯგუფისას - მესამე და ა. შ.	სანოტო რეგულაციები, ფანქრები, საშლელები.	
10. თანაკლასელების მიერ გაზომულად გაფორმებულ ტონს, მარტივ რიტმულ ფიგურას (ოსტინატო) უხამებს საკუთარ ან	მოსწავლეთა ერთი ჯგუფი მღერის ოსტინატურ რიტმულ ფიგურას ერთ ტონზე, ხოლო მეორე ჯგუფი, მასწავლებლის დახმარებით შეუწყობს მელოდიურ საქცევს ან სხვა რიტმულ ნახაზს.	ფორტეპიანო	“ოსტინატო” მელოდიური საქცევის ან რიტმის უცვლელ, მრავალგზის განმეორებას გულისხმობს.

სხვა ხმას (კაკუნი, საკრავი) მელო-დიურ საქცევს, რიტმულ ფიგურას;			
11. თანაკლასე-ლებთან ერთად “უკრავს” სხვა-დასხვა რიტმულ ნახაზს სათამაშო ინსტრუმენტებისა და ყოველდღიური მოხმარების სა-გნებისგან შემდ-გარ “ანსამბლში”, “ორკესტრში”.	მოსწავლეეთა ერთი ჯგუფი დასარტყამ საკრავ-ებზე უკრავს ოსტინატურ რიტმულ ფიგურას, ხოლო მეორე ჯგუფი უხამებს მელოდიურ საქცევს ან სხვა რიტმს მუსიკალურ საკრავებზე - ფორტეპიანოზე, ტუჩის გარმონზე, საყვირზე, გიტარაზე, დოლზე და ა.შ.	ფორტეპიანო, სათამაშო საკრავები: დოლი, მარაკა-სი, ქსილოფონი, ტუჩის გარმონი, საყვირი, გიტარა და ა. შ.	ამ აქტივობისთვის შეი-ძლება გამოვიყენოთ წინა აქტივობის ან მსგავსი ოსტინატური რიტმული ფიგურა.

მუს.IV.2. მოსწავ-ლეს შეუძლია სიმღერა მარტო და სხვებთან ერთად.			
1. მღერის მაჟორსა და მინორს თან-აკლასელებთან ერთად;	მოსწავლეები მღერიან აღმავალ და დაღმავალ გამსებურ მელოდიას კვინტის ფარგლებში, მაჟორული, მინორული მიხრილობით და სხვა-დასხვა რიტმული სურათის გამოყენებით (რიტმს თავად იგონებენ).	ფორტეპიანო, დაფა, მარკ-ერი.	ამ მელოდიის სიმღერა შეიძლება ხმოვნებზე, მარცვლებზე, ასევე გამის (მაგალითად, სოლ მაჟო-რის, სოლ მინორის) ბგერ-

	ეპის დასახელებით.			
2. თანაკლასე- ლებთან ერთად მღერის ინტერ- ვალებს კვინტის ფარგლებში;	სეკვენციები ინტერვალე- ბზე აღმავალი და დაღმა- ვალი მოძრაობა ინტონაცი- ური სავარჯიშოების ერთ-ერთი შემადგენელი ნაწილია. სასურველია, ამ სავარჯიშოს შესრულები- სას არ გასცდნენ ოქტავის დიაპაზონს.	ა) ფორტეპიანო	მასწავლებელს შეუძლია თვითონ ჩაწეროს/შეა- სრულოს I და II ხმების პარტია. სიმღერის დროს კი ყურადღებას მიაქცევს მოსწავლეებს.	
3. მღერის მარტო, წყვილში, გუნ- დში ერთხმად და ორხმად სიმღ- ერებს ხალხური და კლასიკური რეპერ- ტუარიდან;	ა) მოსწავლეები იმეორებენ ნასწავლ ინტერვა- ლებს და მღერიან დო მაჟორში, გამის თითოეულ საფეხურზე: ჯერ პრიმებს, შემდეგ სეკუნდებს, ტერციებს, კვარტებს, კვინტებს. მაგალითად, პრიმებს - დო-დო, რე-რე, მი-მი და ა. შ. სეკუნდებს - დო-რე, რე-მი, მი-ფა და ა. შ. ტერციებს - დო-მი, რე-ფა, მი-სოლ და ა. შ. კვარტებს - დო-ფა, რე-სოლ, მი-ლა და ა. შ. კვინტებს - დო-სოლ, რე-ლა, მი-სი და ა. შ. ბ) მასწავლებლის დახმარებით რომელიმე ნას- წავლი სიმღერის მელოდიაში არსებულ ინტერვა- ლებს გამოარჩევენ და ამის მიხედვით მღერიან.	ბ) ფორტეპიანო, სანოტო მასალა: პროგრამით გათ- ვალისწინებული სიმღერა (მასწავლებლის შერჩევით).	ფორტეპიანო, სანოტო მასალა: ხალხური “მორ- ბის არაგვი”, მოსასმენი აპარატურა, აუდიო ჩანაწ- ერი: სიმღერის I და II ხმების ჩანაწერი.	ფორტეპიანო, სანოტო მასალა: ვ. შაინსკი –
4. მღერის იმ უცხო ენაზე, რომელსაც	მოსწავლეები სწავლობენ ვ. შაინსკის “Песенка крокодила Гены”. ასახელებენ პერსონაჟებს,		მოსწავლეები სწავლობენ ხალხურ სიმღერას “მორბის არაგვი”. მთელი კლასი შეისწავლის ჯერ პირველ, შემდეგ მეორე ხმას. პირველი ხმის კარგად დასწავლის შემდეგ, მოსწავლეები მასწავლებლის დახმარებით მღერიან პირველ ხმას მეორე ხმის აუდიო ჩანაწერთან ერთად. შემდეგ შეისწავლიან მეორე ხმას და იმღერებენ პირველი ხმის ჩანაწერთან ერთად. ამის შედეგად ადვილად შეაერთებენ I და II ხმებს.	

სწავლობ;	ნიგნს და მის ავტორს - ე. უსპენსკის, ანიმაციურ ფილმს. არჩევენ ტექსტს, საუბრობენ შინაარსზე, აქ გადმოცემულ განწყობაზე.	“Песенка крокодила Гены”	
5. მღერის დინამიკური ნოუანსების დაცვით.	მასწავლებელი დაფაზე წერს დინამიკურ ნოუანსებს: Forte, Piano, Mezzo Forte, Mezzo Piano. მოსწავლეები მის მიერ მითითებული დინამიკური ნოუანსის დაცვით ასრულებენ ე. უსპენსკის “Песенка крокодила Гены”.	ფორტეპიანო, სანოტო მასალა: ე. უსპენსკი – “Песенка крокодила Гены”; დაფა, მარკერი.	
მუს. IV.3. მოსწავლეს შეუძლია განსაზღვროს და გადმოსცეს მისთვის საინტერესო განწყობილება, სიუჟეტი, თემა.			
1. სხვებთან ერთად გაითამაშებს მარტივ სცენებს კონკრეტული მუსიკალური ნაწარმოების/ფრაგმენტის განწყობილების გამოხატვის მიზნით;	მასწავლებელი მოასმენინებს მოსწავლეებს ცეკვა “ქართულს” ოპერიდან “აბესალომ და ეთერი” (სახელწოდების დაუსახელებლად), მოსწავლეებმა უნდა ამოიცნონ, რომელი ცეკვაა და აჩვენონ მისი რამდენიმე ილეთი.	მოსამენი აპარატურა, აუდიო ჩანაწერი: ზ. ფალიაშვილი – ცეკვა “ქართული” ოპერიდან “აბესალომ და ეთერი”	

2. პანტომიმით გამოხატავს გარკვეულ განწყობილებას;	მოსწავლეებს ევალუბათ, პანტომიმით და მიმოიკით გამოხატონ სიხარულის, შიშის, გაბრაზების, ოცნების განწყობილება. შეუძლიათ გამოიყენონ ხელთ არსებული საგნები.	რეკვიზიტი განწყობილების გადმოსაცემად.	
3. ამოიცნობს თანაკლასელის მიერ გამოხატულ განწყობილებას;	მასწავლებელი კლასს დაყოფს ორ ჯგუფად. პირველი ჯგუფი გადმოსცემს რაიმე კონკრეტულ განწყობილებას პანტომიმით, მეორე ჯგუფი კი ამოიცნობს მას.	რეკვიზიტი განწყობილების გადმოსაცემად.	
4. მოსმენილი მუსიკალური ნაწარმოების შთაბეჭდილებით თხზავს ტექსტს;	მასწავლებელი ასმენინებს მოსწავლეებს ლ. ბეთჰოვნის მე-9 სიმფონიის ფინალის თემას - "ოდა სიხარულს". მოსწავლეებმა სახელწოდებისა და მუსიკის შთაბეჭდილებით თავად უნდა მოიფიქრონ, მოხაზონ ტექსტის ესკიზი. პირველი რიგში, უნდა განისაზღვროს ტექსტის შინაარსი - სახუმარო, სადღესასწაულო, ზღაპრული თუ სხვა.	მოსასმენი აპარატურა, აუდიო ჩანაწერი: ლ. ბეთჰოვენი სიმფონია №9, ფინალი, ფინალის თემა - "ოდა სიხარულს"; რეგულუბი, კალმისტრები.	ამ ფრაგმენტზე ტექსტის შეთხზვისას, მოსწავლეებმა უნდა გამოიყენონ სიმფონიის თემის სახელწოდება - "ოდა სიხარულს".
5. პერსონაჟის ხასიათს უსადაგებს მუსიკალურ ფრაგმენტს;	მოსწავლეები გახსენებენ სიკოსა და საქოს პერსონაჟებს გ. დოლიძის ოპერიდან "ქეთო და კოტე", მოისმენენ ორ მუსიკალურ ფრაგმენტს: სიკოსა და საქოს კუპლეტებს და კიაზოს მონოდებას ხალხისადმი "თავისუფლება" ზ. ფალიაშვილის ოპერიდან "დაისი". მოსწავლეებმა პერსონაჟების ხასიათს უნდა მიუსადაგონ ერთ-ერთი მოსმენილი მუსიკალური ფრაგმენტი.	მოსასმენი აპარატურა, აუდიო ჩანაწერი: გ. დოლიძე - სიკოსა და საქოს კუპლეტები ოპერიდან "ქეთო და კოტე", ზ. ფალიაშვილი - კიაზოს მონოდება ხალხისადმი "თავისუფლება" ოპერიდან "დაისი".	

6. კონკრეტულ ამბავს, სიუჟეტს უსადაგებს მისთვის ცნობილ მუსიკალურ ნაწარმოებს.	მოსწავლეთა ერთი ნაწილი გაითამაშებს სცენას პ. ჩაიკოვსკის ბალეტიდან “შაქნატუნა”: ნათლია დროსელმაიერი მარისა და ფრიცს საშობაოდ ჩუქნის ულავათო, სასაცილო თოჯინას. მოსწავლეთა დანარჩენმა ნაწილმა უნდა ამოიცნოს და განსაზღვროს, რომელი მუსიკალური ნაწარმოებიდან არის ეს სცენა.	სცენის გასათამაშებლად საჭირო რეკვიზიტი.	ამ აქტივობამდე მოსწავლეები კარგად უნდა იცნობდნენ ამ ნაწარმოებს - ბალეტის ლიბრეტოს და მუსიკალურ ფრაგმენტებს.
მუს.IV.4. მოსწავლეს შეუძლია მუსიკალური დამწერლობის ნასწავლი ნიშნების ამოცნობა და ჩანერა.			ამ აქტივობამდე მოსწავლეები კარგად უნდა იცნობდნენ ამ ნაწარმოებს - ბალეტის ლიბრეტოს და მუსიკალურ ფრაგმენტებს.
1. ასახელებს და წერს ნოტებს ხუთხაზიან სანოტო სისტემაზე;	მოსწავლეებმა უნდა დაასახელონ ნოტები ხუთხაზიან სისტემაზე, მაგალითად, პირველი ხაზის ქვევით, მეხუთე ხაზის ზევით, მესამე და მეოთხე ხაზებს შორის და დაფაზე დაწერილ ნოტებს მიუწერონ სახელწოდებები.	დაფა, მარკერი.	
2. ასხვავებს და ჩანერს გრძლიობებს, პაუზებს (მთელი, ნახევარი, მეოთხედის, მერვედის);	მასწავლებელი დაფაზე დაწერს მთელი, ნახევარი, მეოთხედი, მერვედი გრძლიობის ნოტებს ერთ მწკრივში, ხოლო ამავე გრძლიობის პაუზებს მეორე მწკრივში. მოსწავლეებმა ერთნაირი გრძლიობის ნოტები და პაუზები ერთმანეთს უნდა დაუკავშირონ;	დაფა, მარკერი, სანოტო რეგულები, ფანქრები, საშლელები.	

3. კლავიატურაზე ასახელებს ნასწავლ ოქტავეებს;	მოსწავლეებმა უნდა დაასახელონ - სად იწერება და კლავიატურაზე აჩვენონ - სად იჟღერებს პირველი ოქტავის ფა, ლა, რე, სი და ა.შ. მეორე ოქტავის დო, მი, ფა, სოლ და ა.შ.;	ფორტეპიანო	ვინაიდან მოსწავლეები ბანის გასაღებს შეისწავლიან მე-5 კლასში, მცირე და დიდი ოქტავეების გაცნობაც ამავე კლასში მოხდება.
4. კითხულობს და ტაშით გამოხატავს მარტივ რიტმს.	მოსწავლეებს ევალებათ, გადაწერონ მასწავლებლის მიერ მითითებული ერთხმიანი სანოტო მაგალითი ვიოლინოს გასაღებში, ნაიკითხონ ნოტები და ტაშით და ნოტების დასახელებით (გამღერების გარეშე) გამოხატონ მაგალითში მოცემული რიტმული სურათი. 	სანოტო რვეულები, ფანქრები, საშულებები.	
მუს. IV.5. მოსწავლეს შეუძლია საკუთარი სასწავლო საქმიანობის ორგანიზება.			
1. მოიძიებს და მოიტანს სასწავლო პროცესისათვის საჭირო ნივთებს;	მასწავლებელი ხსნის თემას "ფოლკლორი და პროფესიული მუსიკალური შემოქმედება". მოსწავლეებმა უნდა მოიძიონ და მოიტანონ ამ თემის გარშემო არსებული მათთვის ხელმისაწვდომი მასალა: ხალხური პოეზიის ნიმუშები, ხალხური სიმღერების, ცეკვების ამსახველი	მოსასმენი აპარატურა, აუდიო ჩანაწერი: ხალხური სიმღერები, ცეკვები, პროფესიული მუსიკალური ნაწარმოებები - სანოტო ტექსტები, აუდიო, ვიდეო	მასწავლებელი ყურადღებას ამახვილებს ფოლკლორსა და პროფესიულ შემოქმედებას შორის არსებულ განსხვავებაზე.

	ფოტომასალა, აუდიო ჩანაწერი, ასევე, პროფესიული მუსიკალური შემოქმედების ამსახველი მასალა - სანოტო ტექსტები, ფოტოსურათები, აუდიო, ვიდეო მასალა.	მასალა, ხალხური პოეზიის ნიმუშები, ფოტომასალა (მოსწავლეების შერჩევით).	
2.ჩაინერს დავალებას;			
3.აქტიურადაა ჩაბმული გაკვეთილის მსვლელობაში;	მოსწავლეები აქტიურად არიან ჩაბმულნი გაკვეთილის მსვლელობაში (გაკვეთილის თემაა- "ფოლკლორი და პროფესიული მუსიკალური შემოქმედება"): მოსწავლეთა ერთი ჯგუფი საუბრობს მოცემული თემის გარშემო, მეორე - სვამს კითხვებს, მესამე - აჩვენებს ამ თემაზე მოძიებულ ფოტომასალას, მეოთხე - ასმენინებს ამ თემაზე მოძიებულ მუსიკალურ მასალას.	იხ. წინა აქტივობის რესურსები.	შესაძლებელია, ერთ გაკვეთილზე მხოლოდ ორმა ჯგუფმა წარმოადგინოს შესაბამისი ორი დავალება. ორი ჯგუფის დავალება კი შემდეგ გაკვეთილზე შემოწმდება.
4.მონაწილეობს გამოკითხვაში;	ერთ-ერთ გაკვეთილზე, მოსწავლეები თავად გაუძღვებიან გაკვეთილის მსვლელობას. აირჩევა ორი მოსწავლე - მოსწავლეობის და მისი თანაშემწის ფუნქციის შემსრულებელი. მათ უნდა ჩაატარონ მოსწავლეთა გამოკითხვა ტესტური სახით (განვიღოთ მასალაზე). ამისათვის წინასწარ მოამზადებენ საკითხებს, განსაზღვრავენ შეფასების სისტემას, მაგალითად - ქულები 1, 2, 3 - და შეადგენენ ტესტს.	ფურცლები, კალმისტრები.	მოსწავლეობისა და მისი თანაშემწის მომავალ კანდიდატურებს მასწავლებელი უხსნის, რომ მათ მიერ თანა კლასელების შეფასება უნდა იყოს მაქსიმალურად პოზიტიური. რაც მთავარია, კლასმა უნდა იცოდეს, რომ ეს არის თანაკლასელების შეფასება და მასწავლებლის მიერ დაწერილ საბოლოო ნიშანზე არ

			აისახება. მოსწავლისთვის ძალიან მნიშვნელოვანია, როგორ შეუფასებენ მას მეგობრები. ეს ზემოქმედებას ახდენს მის თვით-შეფასებაზე და, შეიძლება, უარყოფითი ზეგავლენაც იქონიოს. ამიტომ თან-აკლასელების შეფასება მაქსიმალურად ლიბერალური უნდა იყოს.
5. სვამს კითხვებს;	იხ. მუს.IV.5. შედეგის 4. ინდიკატორის აქტივობა.		
6. კონკრეტული ამოცანის შესაბამისად გეგმავს შესასრულებელ სამუშაოს თანმიმდევრობას.	მოსწავლე ამზადებს პრეზენტაციას სახელწოდებით - „ლუდვიგ ვან ბეთჰოვენი ჩემს ასაკში და მისი მუსიკა ბავშვებისათვის“. მოსწავლე: 1. მოიძიებს ინფორმაციას ბეთჰოვენის ბავშვობაზე და ამზადებს მცირე ზომის ტექსტს; 2. გაიხსენებს, ბეთჰოვენის რომელი ნაწარმოები ისწავლეს გასულ კლასებში („ზაზუნა“, „ელიზესადმი“), მოიძიებს აუდიო ჩანაწერებს, იხსენებს ამ ნაწარმოებებთან დაკავშირებულ ამბებს; 3. მოიძიებს ფოტომასალას; 4. კრებს შეგროვილ მასალას და მათი დახმარებით აწყობს პრეზენტაციას თანაკლასელებისათვის.	მოსასმენი აპარატურა, აუდიო ჩანაწერი: ლ. ბეთჰოვენი – „ზაზუნა“, „ელიზესადმი“, ფოტომასალა, ინტერნეტი.	მოცემული აქტივობა ასევე შეიძლება შევსაბამოთ მუს.IV.6. შედეგის 1 ინდიკატორს.

მუხ.IV.6. მოსწავ- ლეს შეუძლია ჯგუფში მუშაობა.	მასწავლებელი მოსწავლეთა ორ ჯგუფს აძლევს თემას პრეზენტაციისათვის - კლასიკური მუსიკის საკრავები. პირველი ჯგუფი მოიძიებს მასალას სიმებიანი და ხის ჩასაბერი საკრავების შესახებ, მეორე ჯგუფი - ლითონის ჩასაბერი და დასარტყამი საკრავების შესახებ. მოსწავლეები ირჩევენ რომელიმე საკრავს და მენყვილესთან ერთად დასახავენ შესასრულებელი სამუშაოს გეგმას. მუხ.IV.5. შედეგის 6. ინდიკატორის აქტივობის განხორციელება შესაძლებელია წყვილშიც, თუ გადანაწილებზე შესასრულებელი ამოცანები.	მუსიკალური ენციკლოპე- დია, ინტერნეტი	ამ შედეგის ყველა აქტივო- ბა ერთ თემას ეხება. ყოველ მათგანში განიხილება პრეზენტაციისათვის მზადების ცალკეული ეტაპი. იმ შემთხვევაში, თუ სკოლა არ არის უზრუნველყოფი- ლი ინტერნეტ-კავშირით, მასწავლებელი მოსწავ- ლეებს ეხმარება ინფორ- მაციის სხვა წყაროდან მოძიებაში.
2. მუშაობს ინდი- ვიდუალურად და სხვებთან ერთად;	მოსწავლეები დაკისრებული ამოცანის გადა- საჭრელად (იხილეთ ნინა აქტივობა) მუშაობენ ინდივიდუალურად: ინტერნეტის, მუსიკალური ენციკლოპედიის საშუალებით მოიძიებენ ტე- ქსტურ და ფოტომასალას მათ მიერ არჩეული საკრავის გარშემო. აცნობენ ამ მასალას ერთ- მანეთს, აჯერებენ ინფორმაციას.		
3. ყურს უგდებს გან- სვავებულ აზრს;	მოსწავლეთა 5-კაციანი ჯგუფები ამზადე- ბენ პრეზენტაციებს თემებზე "პეიზაჟი მუსი- კისა"	ენციკლოპედიური ლიტ- ერატურა, ინტერნეტი,	თემების შეთავაზებისას მასწავლებელი ითვალ- ისწინებს მათთვის საჭირო ინფორმაციის მოძიებაში.

	კაში", "საფორტეპიანო კონცერტი", "ჩასაბერი საკრავები", "ქართული კომპოზიტორები" და ა. შ. თითოეულ ჯგუფში ნაწილდება ფუნქციები. მოსწავლეები იცავენ ჯგუფური მუშაობის პრინციპებს და ითვალისწინებენ ერთმანეთის აზრს.	ფორტეპიანო, კომპიუტერი, აუდიო, ვიდეო, ფოტომასალა (მოსწავლეთა შერჩევით); დაფა, მარკერი.	ისწინებს მოსწავლეთა ცოდნის მარაგს, ინტერესებს. პრეზენტაცია გარკვეული ინფორმაციის თავმოყრის, ჯგუფური მუშაობის, წარდგენის ჩვენების ჩამოყალიბებას უწყობს ხელს. გასათვალისწინებელია, რომ მოსწავლეები შესაძლებლობების მიხედვით თანაბრად უნდა გადაწვდნენ ჯგუფებში.
4. მონაწილეობს გუნდურ სამუშაოში.	იხ. წინა აქტივობა	პრეზენტაციისთვის საჭირო სხვადასხვა ნივთი	აქ იგულისხმება ის ნამუშევრები, რომლებიც დასახეს წინა აქტივობებში (მუს.IV.6. შედეგზე).

მიმართულება: კომუნიკაცია, ინტერპრატაცია

შედეგი / ინდიკატორი	ტიპური აქტივობები	რესურსები	რესურსები
მუს.IV.7. მოსწავლეს შეუძლია საუბარი მოსმენილი მუსიკალური ნაწარმოების შესახებ.			
1. მუსიკის მოსმენის დროს ასრულებს სხვადასხვა დავალებას - მიანიშნებს ნაცნობი საკრავის, ვოკალის შემოსვლას;	მოსწავლეები უსმენენ ი. ჰაიდნის - სიმფონიას №103, I ნაწილის შესავალს. მასწავლებელი სთხოვს მოსწავლეებს, თვალდახუჭულებმა მოუსმინონ და წარმოიდგინონ ორკესტრი, მოინიშნონ გონებაში, რომელი ინსტრუმენტები იწყებენ სიმფონიას, როდის უღერს დაბალი სიმებიანები, მაღალი სასულები, როდის – ვიოლინოები, როდის – მთელი ორკესტრი. მეორედ მოსმენისას ფურცელზე თანმიმდევრულად უნდა ჩაწერონ მათთვის ნაცნობი ტემბრის მქონე საკრავები (ლიტავები, ჩელოები და კონტრაბასები, ფლეიტები, ვიოლინოები, tutti), ან მიანიშნონ, რომელი ჯგუფის საკრავი უღერს.	მოსასმენი აპარატურა, აუდიო ჩანაწერი: ი. ჰაიდნი - სიმფონია №103, Es-dur, I ნაწილი; ფურცლები, კალმისტრები.	შესაძლებელია, ფრაგმენტი მოისმინონ სამჯერ, დაიმახსოვრონ ტემბრების თანმიმდევრობა და უპასუხოთ ზეპირად.

იმავე გაკვეთილზე, იგივე აქტივობა შეიძლება შესრულდეს პ. ჩაიკოვსკის ბალეტ “მაცნატუნას” ფრაგმენტებთან დაკავშირებითაც.

2. ამოიცნობს ადრე მოსმენილი ნაწარმოებების ფრაგმენტებს;	მასწავლებელი მოასმენინებს მოსწავლეებს ხალხურ სიმღერებს (გავლილი მასალიდან, მაგალითად, „მორბის არაგვი“, ქართლური „მრავალფამიერი“, „იმერული მგ ზავრული“, „ალილო“). მოსწავლეებმა უნდა ამოიცნონ და დაწერონ სიმღერის სახელწოდება და რომელ კუთხეს ეკუთვნის.	მოსასმენი აპარატურა, აუდიო ჩანაწერი: „მორბის არაგვი“, „ქართლური მრავალფამიერი“, „იმერული მგ ზავრული“, მეგრული „ალილო“.	ჩელო და ტენორი შერჩეულია სპეციალურად. მასწავლებელს შეუძლია მიაწოდოს მოსწავლეებს, რომ ჩელოს ტემბრი განსაკუთრებით წააგავს ადამიანის ტემბრს.
3. ასახელებს ეოკალურ და ინსტრუმენტულ ტემბრებს;	მოსწავლეები უსმენენ ფ. შუბერტის - „სერენადას“, სადაც სოლისტის პარტიას ასრულებს ჩელო; და იმავე ნაწარმოებს, ორკესტრის შესრულებით და ტემბრების გარჩევით და, აგრეთვე, ტენორის შესრულებით, არჩევენ და ახასიათებენ ტემბრებს, საუბრობენ მათ მსგავსებასა და განსხვავებაზე	მოსასმენი აპარატურა, აუდიო ჩანაწერი: ფ. შუბერტი - „სერენადა“, (იხ. მისამართები აქტივობიდან).	
4. ახასიათებს კონკრეტულ მუსიკალურ ფრაგმენტს ტემპის, ხმოვანების სიძლიერის, მეტრის, საკრავთა ტემბრების მიხედვით;	მოსწავლეებს ეძლევათ გაკვეთილის თემა - ვ. ა. მოცარტი და მისი ნაწარმოები - „თურქული მარში“ საფორტეპიანო სონატიდან № 11, A dur, III ნაწილი. ნაწარმოების მეორედ მოსმენის შემდეგ მოსწავლეებმა უნდა განიხილონ/დაახასიათონ „თურქული მარში“ ტემპის, ხმოვანების სიძლიერის, მეტრის, განწყობილების მიხედვით.	მოსასმენი აპარატურა, აუდიო ჩანაწერი: ვ. ა. მოცარტი - „თურქული მარში“ საფორტეპიანო სონატიდან № 11, A dur, III ნაწილი.	
5. ზოგადად ახასიათებს შემსრულებელთა შემადგენლობას;	იხ. მუს. IV.7. შედეგის 1. ინდიკატორის აქტივობა.	იხ. მუს. IV.7. შედეგის 1. ინდიკატორის აქტივობის რესურსები.	

6. იყენებს საუბრის დროს ნასწავლ ტერმინებს.	მოსწავლეებს ევალებათ, ისაუბრონ უკვე მოსმენილი/გაეღილი ნაწარმოების შესახებ (ნაწარმოები უნდა შეარჩიონ საკუთარი დამოკიდებულებიდან გამომდინარე) და საუბრისას მაქსიმალურად გამოიყენონ ნასწავლი ტერმინები.		
მუს.IV.8. მოსწავლეს შეუძლია მონაწილეობის მიღება სხვადასხვა სახის ღონისძიებაში			
1. მონაწილეობს კლასის კონცერტში, კარანავალში, მეჯლისში;	მოსწავლეები ემზადებიან კარნავალისათვის. მათ უნდა განასახიერონ პერსონაჟები სხვადასხვა ოპერიდან, ბალეტიდან, მიუზიკლიდან, მაგალითად, კინტოები საქო და სიკო - ვ. დოლიძის ოპერიდან “ქეთო და კოტი”, მასხარა მ. ბალანჩიშვილის ოპერიდან “დარეჯან ცბიერი”, მაკნატუნა - პ. ჩაიკოვსკის ბალეტიდან “მაკნატუნა”, გედი-გოგონა - პ. ჩაიკოვსკის ბალეტიდან “გედების ტბა”, პეპი - დ. ტურიაშვილის მიუზიკლიდან “პეპი გრძელი წინდა”.	მოსამენი აპარატურა, აუდიო ჩანაწერი: ვ. დოლიძე – საქოსა და სიკოს კუბულები ოპერიდან “ქეთო და კოტი”, მ. ბალანჩიშვილი – მასხარას სიმღერა ოპერიდან “დარეჯან ცბიერი”, დ. ტურიაშვილი – მიუზიკლი “პეპი გრძელი წინდა”. პ. ჩაიკოვსკი – ფრაგმენტები ბალეტებიდან “მაკნატუნა”, “გედების ტბა”; პერსონა-	იგულისხმება, რომ მოსწავლეებს აქამდე უკვე მოსმენილი აქვთ აღნიშნული ნაწარმოებები.

		შის განსასახიერებლად საჭირო სხვადასხვა ნივთი, ნიღბები.	
2. მონაწილეობს და ესწრება სკოლის საანგარიშო კონცერტს;	მოსწავლეები მონაწილეობას იღებენ სკოლის საანგარიშო კონცერტის მომზადებასა და მსვლელობაში. მასწავლებლის დახმარებით ინანილებენ ფუნქციებს, ემზადებიან და მუშაობენ ინდივიდუალურად, ჯგუფებში (საანსამბლო ნომრის შემთხვევაში), იღებენ მასწავლებლის, მოწვეული რეჟისორის რჩევებს.	კონცერტისათვის საჭირო რეკვიზიტი.	
3. მონაწილეობს ვიქტორინაში;	მასწავლებელი სთავაზობს მოსწავლეებს -ჩაატარონ კლასის ვიქტორინა, რომელიც რამდენიმე ეტაპად წარიმართება. ესენია: თეორიული ნაწილი (მონმდება მოსწავლეთა თეორიული ცოდნა), პრაქტიკული უნარ-ჩვევების გამოვლენა (სიმღერა, განწყობილების გამოხატვა, რიტმული ნახაზის ამოცნობა, სცენის გათამაშება და ა.შ.) და მუსიკალური ნაწარმოების მოსმენა, საუბარი მოსმენილის გარშემო.	ვიქტორინის ჩასატარებლად საჭირო რეკვიზიტი.	
4. წარდგება აუდიტორიის წინაშე შემსრულებლის, შემოქმედის ან კონფერანსიის როლში.	იხ. მუს.IV.5. შედეგის 6 აქტივობა. აქ მოსწავლე აუდიტორიის წინაშე წარდგება, როგორც პრეზენტაციის წამყვანი.		

მუს.IV.9. მოსწავლეს შეუძლია ქცევის ნორმების დაცვა კულტურულ ღონისძიებებზე დასწრებისას.	1. ხელს არ უშლის წარმოდგენის, კონცერტის, კინოფილმის მსვლელობას; კლასი გეგმავს კონცერტზე წასვლას. მასწავლებელი უხსნის მოსწავლეებს, რომ კონცერტზე დასწრებისას უნდა დაიცვან გარკვეული წესები, რათა თავადაც ყურადღებით მოუსმინონ და ხელი არ შეუშალონ შემსრულებლებსა და სხვა მსყურებლებს. მათ უნდა დაიკავონ ბილეთზე მითითებული ადგილი, კონცერტის დაწყებამდე ყურადღებით წაიკითხოთ პროგრამა, დაიცვან სიჩუმე მსვლელობის დროს (არ ილაპარაკონ და არ იხმაურონ, გამორთონ მობილური ტელეფონი). ასევე, კინოსგან განსხვავებით, საკონცერტო დარბაზში არ შეიძლება კანფეტების ან/და პოპკორნის მირთმევა. ნაწარმოების დასრულების შემდეგ, შემსრულებელი მოწონების ნიშნად ტაშით დააჯილდოონ. მასწავლებელი სთავაზობს მოსწავლეებს, „გაიარონ რეპეტიცია“. ყველა ამ წესის დაცვით გაითამაშონ სცენა „ვესწრებით კონცერტს“, სადაც თანაკლასელები გაითამაშებენ სიმებიანი კვარტეტის კონცერტს (აუდიო ჩანაწერის ფონზე).	მოსასმენი აპარატურა, აუდიო ჩანაწერი: ი. ჰაიდნი - სიმებიანი კვარტეტი თხზ. 77, № 1. I ნაწილი.	რადგან რეგიონებში ნაკლებად არის საჯარო კონცერტებზე დასწრების საშუალება, სასურველია, პერიოდული ხასიათი მიეცეს სხვა კლასების, სკოლების კონცერტებზე, წარმოდგენებზე დასწრებას.
--	---	--	---

2. წინასწარ შე- თანხმებული წესების თანახმად გამოხატავს და- მოკიდებულებას წინარმოების დას- რულების შემდეგ;	იხ. წინა აქტივობა			სასურველია, ამ სახელის მქონე მოსწავლე კლასში არ სწავლობდეს, რომ უარყოფითი ქცევა მასთან არ გაიგივდეს.
3. წინასწარ შე- თანხმებული წესებ- ის თანახმად იქცევა გამოფენაზე, მუზე- უმში;	მოსწავლეები მასწავლებელთან ერთად გეგ- მვენ თეატრის, კინოსა და მუსიკის მუზეუმში წასვლას. მასწავლებელი სთხოვს მოსწავლეებს მოიფიქრონ სიტუაცია, რომელმაც შეიძლება გააზრდოს მუზეუმის მომსახურე პერსონალი - რა შეიძლება დააშავოს ზაჩანამ მუზეუმში ყოფნისას? ამ სიტუაციის მიხედვით, მოსწავ- ლეები ადგენენ მუზეუმში ქცევის წესებს, წერენ დიდი ფორმატის ქაღალდზე და აკრავენ თვალსა- ჩინო ადგილას.	დაფა, ფორმატი, მარკერი.		
4. აცდის სხვებს აზრის გამოთქმას მსჯელობის დროს.	მოსწავლეებმა უნდა მოიფიქრონ ორი სიტუაცია: როგორ მოიქცევა სანდრო კლასში გამართული დისკუსიის დროს, და როგორ მოიქცევა ნინო იმავე სიტუაციაში. ამ სიტუაციების მიხედვით, მოსწავლეებმა უნდა დაადგინონ დისკუსიის, კამ- ათის დროს მიღებული ქცევის წესები, დაწერონ ფორმატზე და გააკრან თვალსაჩინო ადგილას.	დაფა, ფორმატი, მარკერი.		

მუს.IV.10. მოსწავლეს ესმის და შეუძლია წარმოაჩინოს, რომ მუსიკა/ხელოვნება თვითგამოხატვის საშუალებაა.	1. საუბრობს იმის შესახებ, თუ რა განწყობილებას უქმნის ესა თუ ის მუსიკალური ნაწარმოები;	მასწავლებელი უამბობს მოსწავლეებს ფლანდრიელი გრაფის ეგმონტის შესახებ, რომელიც წინამძღოლობდა თავის ხალხს დამპყრობელთა წინააღმდეგ ბრძოლაში, აჩვენებს მის ქანდაკებას და პორტრეტს და ასმენინებს ლ. ბეთჰოვენის „უვერტიურას ი. ვ. გოეთეს დრამისათვის“ ეგმონტი“. მოსწავლეები მსჯელობენ, როგორ იცვლება მუსიკაში გადმოცემული განწყობილებები: დამძიმებული, მწუხარი, მშფოთვარი, სასონარკვეთილი, ამბოღებული, მეტოქი, მოზეიმი და ა. შ.	მოსასმენი აპარატურა, აუდიო ჩანაწერი: ლ. ბეთჰოვენი - უვერტიურა ი. ვ. გოეთეს დრამისათვის „ეგმონტი“, ფოტო-მასალა.
2. რამდენიმე შეთავაზებული სათაურიდან შეარჩევს ერთ-ერთს მოსმენილი მუსიკალური ნაწარმოებისთვის;	მოსწავლეები მოისმენენ ო. თაქთაქიშვილის „იუმორესკას“ კამერული ორკესტრისათვის (სახელწოდების დაუსახელებლად). მასწავლებელი დაფაზე წერს სამი სათაურის სახელწოდებას: „მენუეტი“, „იუმორესკა“, „ნანა“. მოსწავლეებმა მოსმენილი ნაწარმოების განწყობილების მიხედვით უნდა შეარჩიონ შესატყვისი სათაური.	მოსასმენი აპარატურა, აუდიო ჩანაწერი: ო. თაქთაქიშვილი - „იუმორესკა“ კამერული ორკესტრისათვის.	იხ. წინა აქტივობის რესურსები.
3. საუბრობს მუსიკალური ნაწარ-	მოსწავლეებმა უნდა ისაუბრონ ო. თაქთაქიშვილის „იუმორესკას“ მოსმენით გამოწვეულ შთა-		

მოუბის მოსმენით გამოწვეულ შთაბეჭდილებებზე და იმ ასოციაციებზე, რომელთაც ინგვეს ეს ნაწარმოები;	ბეჭდილებებზე, ასოციაციებზე, ჩამოთვალონ სიტუაციები, სადაც შეიძლება უღერდეს ამ ხასიათის მუსიკა, ასევე შეუძლიათ შექმნან ასოციაციური რუკა (ე. წ. „აბლაბუდა“) და ჩაწერონ ამ ნაწარმოების მოსმენით გამოწვეული ასოციაციები.		მოსწავლეები უნდა მივიყვანოთ იქამდე, რომ თავად შეძლონ ამ განმარტებების გაკეთება.
4. მსჯელობს იმის შესახებ, რისი გამოხატვა შეიძლება მელოდიის, სვებასზე გამოხატვა ველობითი ხერხის საშუალებით; ჩამოთვლის რამდენიმე მიზეზს, რომელთათვისაც ქმნიან ადამიანები ხელოვნების ნაწარმოებებს.	მასწავლებელი დაფაზე წერს სიტყვებს - მელოდია, ტემპი, რიტმი, მეტრი და ეკითხება მოსწავლეებს: - რაში/როგორ იყენებს კომპოზიტორი ჩამოთვლილ მუსიკის შექმნისას? სავარაუდოდ, ხერხებს მუსიკის შექმნისას? სავარაუდოდ, მოსწავლეები პასუხობენ, რომ ამ გამომსახველობითი ხერხების საშუალებით კომპოზიტორი ქმნის სხვადასხვა ხასიათის მუსიკას. მაგალითად, ნელი ტემპი, მინორული ჟღერადობის მღერადი მელოდია, ძირითადად, სეცდიანი ხასიათის გადმოცემის საშუალებებაა, ჩქარი ტემპი და მღერადი მიხრილობის ენერგიული მელოდია - მხიარული ხასიათის და ა. შ.	დაფა, მარკერი.	

მიმართულება: მუსიკალური ნაწარმოების აღმა კონტაქტში

შედეგი / ინდიკატორი	ტიპური აქტივობები	რესურსები	შენიშვნა
მუს.IV.11. მოსწავლეს შეუძლია განსხვავოს მუსიკოსთა სპეციალობები და შეადაროს ისინი ერთმანეთს.			
1. განასხვავებს კომპოზიტორისა და შემსრულებლის პროფესიებს;	მასწავლებელი შეასვენებს მოსწავლეს, რომ მუსიკალურ ნაწარმოებს ქმნის კომპოზიტორი, მაგრამ, ამასთანავე, აუხსნის, რომ ნაწარმოების „სიცოცხლისთვის“ საჭიროა კიდევ სხვა მუსიკოსი – ის, ვისაც ნაწარმოები ჩვენამდე მოაქვს. ამიტომ, შემსრულებლის როლი ნაწარმოების არსებობაში ძალზე მნიშვნელოვანია. მან უნდა მოასმენინოს მსმენელს ნაწარმოები იმ სახით, რა სახითაც ავტორმა ჩაიფიქრა. მასწავლებელი ასმენინებს მოსწავლეს გ. ა. მოცარტის - რონდოს, „თურქული მარშ“, III ნაწილს საფორტეპიანო სონატიდან №11 ელისო ვირსალაძის შესრულებით.	მოსამენი აპარატურა აუდიო ჩანაწერი: გ. ა. მოცარტი - რონდო, „თურქული მარშ“, III ნაწილი საფორტეპიანო სონატიდან №11, A-dur, ელისო ვირსალაძის შესრულებით.	
2. ასახელებს კომპოზიტორის,	მასწავლებელი დაფაზე სამ რიგად წერს სიტყვებს: 1. კომპოზიტორი, პიანისტი, მევიო-		

პიანისტის, მევიოლინეს, დირიჟორის, მომღერლის და ა.შ. სპეციალობებს;	ლინე, დირიჟორი, მომღერალი; 2. ორკესტრი, ტენორი, საფორტეპიანო, სავიოლინო მუსიკა, ვოკალური მუსიკა; 3. ქმნის, მღერის, უკრავს, ხელმძღვანელობს. მოსწავლე ერთმანეთს უკავშირებს ისრებით შესაბამის სიტყვებს.		
3. ისენებს, რომელი სპეციალობის მუსიკოსი უნახავს და მოუსმენია.	მოსწავლეები მასწავლებელთან ერთად ესრებიან კონცერტს. მეორე გაკვეთილზე საუბრობენ ამ კონცერტზე და ისენებენ შემსრულებლების სპეციალობებს.		

მუს.IV.12. მოსწავლეს შეუძლია განიხილოს მოსმენილი მუსიკალური ნაწარმოებები.			
1. ახსიათებს მოსმენილ ნაწარმოებებს განწყობილების მიხედვით;	მასწავლებელი ასმენინებს მოსწავლეებს ლ. ბეთჰოვენის "ოდა სიხარულს" მე-9 სიმფონიის ფინალის თემას და ეკითხება მოსწავლეებს, ეთანხმებიან თუ არა აზრს, რომ ამ მუსიკაში სიხარულია გადმოცემული? როგორი სიხარული – პატიარა ბიჭის ან გოგონასი, რომელსაც ახალი სათამაშო აჩუქეს თუ მილიონობით ადამიანის ბედნიერება? მასწავლებელი უამბობს მოსწავლეებს, რომ ესაა სიმფონია – დიდი ნაწარმოები	მოსამენი აპარატურა, აუდიო ჩანაწერი: ლ. ბეთჰოვენი - სიმფონია №9. ფინალი, ფინალის თემა - "ოდა სიხარულს".	

	სიმფონიური ორკესტრისათვის, რომელშიც ბეთჰოენმა, ეს საყოველთაო სიხარული რომ გამოეხატა, პირველად შემოიყვანა ადამიანის ხმები; უამბობს ასევე, თუ რა შინაარსისაა ის ტექსტი, რომელსაც მომღერლები ასრულებენ . შემდეგ გაკვეთილზე კი ბავშვები პასუხობენ მასწავლებლის კითხვებს ამ ნაწარმოებთან დაკავშირებით.			ამ აქტივობის შესრულების წინაპირობაა ის, რომ მოსწავლეები კარგად უნდა ერკვეოდნენ, თუ რომელ ნაწარმოებს ვუწოდებთ კლასიკურს, რომელს - ხალხურს და რომელს - თანამედროვეს.						
2. განასხვავებს სხვადასხვა სახის სპექტაკლს (საბალეტო, საოპერო, დრამატული);	მასწავლებელი მოსწავლეებთან ერთად განიხილავს და აყალიბებს, თუ რა განსხვავებაა საბალეტო, საოპერო, დრამატულ სპექტაკლებს შორის: სამივე მათგანში რაიმე ამბავი გათამაშდება სცენაზე, მაგრამ, დრამატულისაგან განსხვავებით საოპერო სპექტაკლში ამბავი გადმოიცემა სიმღერით, საბალეტოში – ცეკვით. მასწავლებელი სთხოვს მოსწავლეებს, გაიხსენონ, თუ რომელ დრამატულ, საოპერო და საბალეტო სპექტაკლებს დასწრებიან და რომელ თეატრში.		ა) მოსასმენი აპარატურა, აუდიო ჩანაწერი: “ასლანური მრავალფაზიური”, დასაკრავი ფანდურზე; ფ. შოპენი - პოლონეზი №3, ლა მაჟორი; ფ. შუბერტი - “სერენადა”; დ. ტურიაშვილი - მიუზიკლი ” პეპი გრძელი წინდა”;							
3. განასხვავებს კლასიკურ, ხალხურ და თანამედროვე მუსიკალურ ნაწარმოებებს;		ა) მოსწავლეები უსმენენ მუსიკას და მათთვის დარიგებულ ცხრილში აფიქსირებენ, თუ რომელი ნაწარმოებია კლასიკური, ხალხური და თანამედროვე:	<table><tr><td>“ასლანური მრავალფაზიური” ,</td><td></td></tr><tr><td>“ჯ. ლენონი, პ. მაკარტი - “Ob-La-Di, Ob-La-Da”</td><td></td></tr><tr><td>ფ. შუბერტი - “სერენადა”;</td><td></td></tr></table>	“ასლანური მრავალფაზიური” ,		“ჯ. ლენონი, პ. მაკარტი - “Ob-La-Di, Ob-La-Da”		ფ. შუბერტი - “სერენადა”;		
“ასლანური მრავალფაზიური” ,										
“ჯ. ლენონი, პ. მაკარტი - “Ob-La-Di, Ob-La-Da”										
ფ. შუბერტი - “სერენადა”;										

დ. ტურიიშვილი - მიუზიკლი "პეტი გრძელი წინდა"; დასაკრავი ფანდურზე; ფ. შოპენი - პოლონეზი №3, ლა მაჟორი;	ბ) მასწავლებელი სთხოვს მოსწავლეებს, შინ დახატონ, გამოჭრან და პატარა ჯოხზე დაამაგრონ ჩოხაში/ქართულ კაბაში, თანამედროვე ევროპულ კოსტიუმში და ძველებურ, მე-17-18 საუკუნეების კოსტიუმებში გამოწყობილი ფიგურები (ასეთი ფიგურები მათ შეიძლება იპოვონ მუსიკის სახელმძღვანელოში). გაკეთილზე იგი უხსნის/შეასწავლებს მოსწავლეებს, თუ როგორ ნაწარმოებებს ვუნოდებთ ხალხურს, კლასიკურს და თანამედროვეს. რთავს მუსიკას და სთხოვს მოსწავლეებს, ხალხურ ნაწარმოებზე ასწიონ ჩოხიანი ფიგურა, თანამედროვეზე – თანამედროვე კოსტიუმიანი და ა.შ. მოცემული აქტივობისთვის მასწავლებელი იყენებს მაქსიმუმ სამ-სამ ხალხურ, კლასიკურ და თანამედროვე ნაწარმოებს.	იხ. მუს.IV.12. შედეგის 1 აქტივობის რეესურსები.
ჟ. ლენონი, პ. მაკარტნი - "Ob-La-Di, Ob-La-Da". ბ) კოსტიუმირებული ფიგურები.	იგულისხმება, რომ მუსიკის მასწავლებელი ფიგურების გამოჭრას ათანხმებს ხატვის მასწავლებელთან.	
იხ. მუს.IV.12. შედეგის 1 აქტივობა.	იხ. მუს.IV.12. შედეგის 1 აქტივობა.	იხ. მუს.IV.12. შედეგის 1 აქტივობა.
4. სვამს და უპასუხებს შეკითხვებს ნაწარმოების შინაარსთან, ავტორთან, ჟანრთან დაკავშირებით.		

მუს.IV.13. მოსწავლეს შეუძლია განასხვავოს ერთმანეთისგან მუსიკალური საკრავები.				
1. ასხვავებს ხალხური მუსიკის საკრავებს კლასიკური მუსიკის ინსტრუმენტები-საგან;	მასწავლებელი დაფაზე წერს შემდეგი საკრავების სახელწოდებებს: ფანდური, ჩონგური, დოლი, ვიოლინო, ფლეიტა, ფორტეპიანო, ჩელო, დუდუკი, სალამური, დიპლიპიტო. მოსწავლეებმა T დიაგრამაში უნდა ჩანერონ ხალხური და კლასიკური მუსიკის საკრავები (მარცხნივ - ხალხური, მარჯვნივ - კლასიკური).	დაფა, მარკერი.		
2. ხატავს ინსტრუმენტებს;	მასწავლებელი მოიტანს ფოტოსურათებს - ჩელოს, კონტრაბასის და ვიოლინოს გამოსახულებით (ხემის გარეშე) და ავალებს მოსწავლეებს დაუხატონ ხეში თითოეულ საკრავს.	ვიოლინოს, ჩელოს, კონტრაბასის დიდი ზომის ფოტოსურათები (ხემის გარეშე), სახატავი რვეულები, ფანქრები.		
3. ამოიცნობს საკრავებს სოლო და ერთობლივი ფლერადობის დროს;	სხვადასხვა საკრავის ტემბრის გაცნობისას მასწავლებელი სარგებლობს მოცემული გეგმით: 1. ვუსმენთ საკრავს სოლო ფლერადობით, ან ორკესტრში გამოვარჩევთ სოლო პარტიას; 2. ვახასიათებთ საკრავის ტემბრს ეპითეტებით: ნაზი, უხეში, მძლავრი, სასიამოვნო და ა. შ.;	მოსასმენი აპარატურა, აუდიო ჩანაწერი: პროგრამით გათვალისწინებული ნაწარმოებები (მასწავლებლის შერჩევით).	რეკომენდებული მოსასმენი მასალა: სალამურის სოლო ან ნაწარმოები სალამურის პარტიით, ფლეიტის სოლო ან კონცერტი ფლეიტისა და ორკესტრისათვის, ვიოლინოს სოლო ან კონცერტი ვიოლინოსა	

	3. ვადარებთ საკრავის ტემბრს და ამავე ჯგუფის სხვა ნაცნობ საკრავებს.		და ორკესტრისათვის, ჩონგურის სოლო ან ხალხური სიმღერა ჩონგურის თანხლებით, საფორტეპიანო ნაწარმოები ან კონცერტი ფორტეპიანოსა და ორკესტრისათვის.
4. გამოყოფს და ასახელებს საკრავის ცალკეულ ნაწილებს (ხეში, ფორაკი, კლავი-ში...);	მოსწავლეები დაფაზე დაწერილ საკრავებს - ფორტეპიანო, ვიოლინო - დაუკავშირებენ შემდეგ ნაწილებს: ხეში, ფორაკი, კლავიში, დეკა, პედალი, გრიფი.	დაფა, მარკერი.	
5. ასაბუთებს თავის დამოკიდებულებას იმ ინსტრუმენტის მიმართ, რომელიც გამოარჩია სხვა ინსტრუმენტები-საგან (მოსწონს მასზე შესრულების მანერა, ტემბრი, ფორმა...).	მასწავლებელი დაფაზე წერს შემდეგი ნაწარმოებების სახელწოდებებს: ო. თაქთაქიშვილი - "იუმორესკა", ვ. ა. მოცარტი - "თურქული მარში", ხალხური დასაკრავი ჩონგურზე. ამ ნაწარმოებების მოსმენის შემდეგ მოსწავლეებმა უნდა გამოარჩიონ საკრავი და ცხრილში ჩაწერონ. ასევე, მიუთითონ, რომელი საკრავი მოსწონთ.	მოსასმენი აპარატურა, აუდიო ჩანაწერი: ო. თაქთაქიშვილი - "იუმორესკა", ვ. ა. მოცარტი - "თურქული მარში", III ნაწილი საფორტეპიანო სონატიდან №11, A-dur, ხალხური დასაკრავი ჩონგურზე; დაფა, მარკერი.	მოსწავლეებმა უნდა მიუთითონ - რის მიხედვით მოსწონთ რომელიმე საკრავი.

მიმართულება: პრაქტიკული უნარ-ჩვევები

შედეგი / ინდიკატორი	ტიკური აქტივობები	რესურსები	შენიშვნა
მუს.V.1. მოსწავლეს შეუძლია მუსიკალური ენის ნასწავლი ელემენტების და საკრავების გამოყენება იმპროვიზაციულ სავარჯიშოებში.			
1. განასხვავებს მასწავლებლებს და მასწავლებლებს დაუკრავს ლ. ბეთჰოვენის “ზაზუნას”.	მასწავლებელი იმდენჯერ ან დაუკრავს ლ. ბეთჰოვენის “ზაზუნას”. მოსწავლეები ამოიცნობენ კილოს მიხრილობას. შემდეგ მასწავლებელი ამ სიმღერის მიხედვით კილოს შეცვლის მაჟორული და იმდენჯერ მასწავლებელი აქტივობის განხორციელებისას მასწავლებელი ეხმარება მოსწავლეებს კითხვების საშუალებით: “რა შეიცვალა? უცვლელია თუ არა რიტმული სურათი? რიგით მერამდენე ბგერა უდერს მელოდიაში სხვაგვარად და ინტერეს ცვლილებას?” მასწავლებელი ყოფს კლასს ორ ჯგუფად - ერთმა უნდა იმდენჯერ სიმღერა	ფორტეპიანო, სანოტო მასალა: ლ.ბეთჰოვენი - “ზაზუნა”.	

	მასწავლებელი ან მინორული მიხრილობით, მეორემ უნდა ამოიცნოს. შემდეგ ჯგუფები ცვლიან ფუნქციებს.		
2. მღერის მასწავლებელი და მინორული სამხმოვანებას;	მოსწავლეები მღერიან ვ. ა. მოცარტის სიმღერას “სევდა გაზაფხულზე” ნოტების დასახელებით, განსაზღვრავენ კილოს მიხრილობას და არ კვებენ, რომ ეს სიმღერა იწყება ტონიკური სამხმოვანების ბგერებით და მასწავლებელი დევნა ამავე სიმღერაში ცვლიან მასწავლებელს მოვანებას მინორულით და ნოტების დასახელებით მღერიან.	ფორტეპიანო, სანოტო მასალა: ვ. ა. მოცარტი - “სევდა გაზაფხულზე”.	კარგი იქნება, თუ მოსწავლეები ჯგუფურად შეისწავლიან მათ მხარეში არსებულ ფოლკლორს. მათთვის მიღწევად ჩაითვლება ერთი სიმღერის მოძიება და შესწავლა. გასათვალისწინებელია, რომ საქართველოს ყველა რეგიონი იძლევა ამის საშუალებას. სასურველია, ეს აქტივობა უფროსკლასიდან დაიწყოს (მე-8, მე-9 კლასი) ერთად დაიგეგმოს. მე-5 კლასი შესაფერისი ასაკია მსგავსი საქმიანობის დასაწყებად. შესაძლებელია ასევე, სკოლაში მოინვიონ ხალხური სიმღერების მცოდნე ადამიანები.
3. სიმღერით აბოლოებს მასწავლებელი ან თანაკლასელის მიერ დაწყებულ მელოდიას, უპასუხებს მუსიკალურ ფრაზას;	მასწავლებელი კლასს დაყოფს ორ ჯგუფად. პირველი ჯგუფი დაიწყებს “შავლეგოს” სიმღერას, მეორე ჯგუფი დააბოლოებს პირველის მიერ დაწყებულ ფრაზებს, შემდეგ ჯგუფები შეცვლიან თავიანთ ფუნქციებს.	ფორტეპიანო, სანოტო მასალა: “შავლეგო”.	
4. სიმღერით იმეორებს ინტერვალებს ოქტავის ფარგლებში;	მოსწავლეები მღერიან ინტერვალებს ერთი ტონიდან, სხვადასხვა ტონიდან, ნასწავლი სიმღერების სანყის ფრაზებში ადგენენ ინტერვალებს, მღერიან ამ ფრაზებს, მაგალითად, ტერციას - რ.	ფორტეპიანო, სანოტო მასალა: ლ. ბეთჰოენი - “ზაზუნა”, რ. როჯერსი - “დო, რე, მი”, რ. ლალდე-	

	როგორცის სიმღერაში “დო, რე, მი”, კვარტას - ლ. ბეთოვენის სიმღერაში “ზაზუნა”, სექსტას - რ. ლალიძის სიმღერაში - ვალსი კინოფილმიდან “ყვავილი თოვლზე”.	ვალსი კინოფილმიდან “ყვავილი თოვლზე”.	
5. ნაცნობ სიმღერას უცვლის ტექსტი;	მასწავლებელი იმღერებს ქართულ-კახურ “მრავალფემიერს” (ტექსტის გარეშე), შემდეგ დაფაზე დაწერს ხალხური “ცოლი გამიდიდგულდა” -ს და რომელიმე სუფრული სიმღერის ტექსტს. მოსწავლეებმა სწორად უნდა შეურჩიონ ტექსტი მრავალფემიერის მელოდიას.	ფორტეპიანო, სანოტო მასალა: „მრავალფემიერი“, ხალხური სიმღერები -, ცოლი გამიდიდგულდა“, „მრავალფემიერი“-სიტყვიერი ტექსტი.	
6. ნაცნობ მელოდიას მღერის სხვადასხვა ტონალობაში (სხვადასხვა სიმაღლეზე);	მოსწავლეები ი. გურგულის სიმღერას – “ოდელია, დელა” მღერიან სხვადასხვა ტონალობაში, შემდეგ მასწავლებლის ნამღერის მიხედვით არკვევენ, როგორ შეიცვალა ტონალობა - მაღალი რეგისტრისაკენ თუ დაბალი რეგისტრისაკენ.	ფორტეპიანო, სანოტო მასალა: ი. გურგულია – “ოდელია, დელა”.	
7. ამოიცნობს ლილით, სხვა ტექსტზე, ინსტრუმენტზე შესრულებულ ნაცნობ სიმღერას;	მასწავლებელი ქართულ-კახური “გლესამ და გლესამ, ნამგალოს” მელოდიას (სიმღერის სახელწოდების დაუსახელებლად) იმღერებს სხვა შრომის სიმღერის ტექსტზე, მაგალითად: „სიმინდსა თოხნა დავუწყით ერთად დავცახოთ ბანიო”. მოსწავლეებმა უნდა ამოიცნონ სიმღერა („გლესამ და გლესამ”) და გაიხსენონ მისი ტექსტი.	ფორტეპიანო, სანოტო მასალა: ხალხური „გლესამ და გლესამ, ნამგალო”; „სიმინდსა თოხნა დავუწყით” - სიტყვიერი ტექსტი.	
8. განასხვავებს ორ და სამწილად	მასწავლებელი დაფაზე წერს ოთხი ნაწარმოების სახელწოდებას, ეყენია: ჟ. ბიზე - ოპერა “კარ-	მოსამგენი აპარატურა, აუდიო ჩანაწერი: ჟ. ბიზე	

მეტრის მუსიკის მომხმენის დროს;	მენი", ბიჭუნათა გუნდი; ლ. ბეთოპოვენი - საფორტეპიანო სონატა №1, f-moll; ზ. ფალიაშვილი - ანსამბლი - „წამწამსა და წამწამს შუა“ და ცეკვა "მირზაია" ოპერიდან "აბესალომ და ეთერი". მოსწავლეები გადანერგნ. მასწავლებელი მოასმენინებს თითოეულ ნაწარმოებს მცირე შესვენებებით, მოსწავლეები ყოველი ნაწარმოების გასწვრივ მიანერგნ ზომას.	- ბიჭუნათა გუნდი ოპერიდან „კარმენი“, ლ. ბეთოპოვენი - საფორტეპიანო სონატა №1, f-moll, ზ. ფალიაშვილი - ანსამბლი - „წამწამსა და წამწამს შუა“ და ცეკვა "მირზაია" ოპერიდან "აბესალომ და ეთერი"; დაფა, მარკერი.
9. უცვლელი მეტრის პირობებში ტაპით ან კაკუნით წარმოადგენს სხვადასხვა რიტმულ ნახაზს;	მასწავლებელი წერს გრძელ რიტმულ სურათს 3/4 ზომაში, დანომრავს ტაქტებს და მოსწავლეთა სამ ჯგუფს მიუთითებს ორ-ორი ტაქტი შეუჩერებლად გამოხატონ ტაპით. ინყებს პირველი, აგრძელებს მეორე, მესამე, ისევ პირველი და ა. შ.	დაფა, მარკერი.
10. თანაკლასელთა მიერ გაბმულად გაუფლერებულ ტონს (ოსტინატო), მარტივ რიტმულ ფიგურას უხამებს საკუთარ ან სხვა (საკრავი, კაკუნი და სხვ.) ხმას, მელი-	მასწავლებელი დაფაზე წერს კანონის ტიპის ორხმიან რიტმულ სურათს მოსწავლეები ტაპით გამოხატავენ, სწავლობენ ამ რიტმს, შემდეგ პირველი ჯგუფი შეასრულებს პირველი ხმის რიტმულ ნახაზს, ხოლო მეორე	დაფა, მარკერი.

დიურ საქცევს, რიტმულ ფიგურას;	ჯგუფი ორი ტაქტის დაგვიანებით ჩაერთვება კანონის მსგელობაში.			
11. თანაკლასე-ლებთან ერთად უკრავს სხვადასხვა რიტმულ ნახაზს სათამაშო ინ-სტრუმენტებისა და ყოველდღიური მოხმარების სა-გნებისგან შემდ-გარ “ანსამბლში”, “ორკესტრში”.	მასწავლებელი კანონის ტიპის ორხმიან რიტ-მულ სურათს (იხილეთ წინა აქტივობის კანონი) შემდეგი სახით შეასრულებინებს მოსწავლეებს: პირველ ხმას დასარტყამ “საკრავებზე” შეასრუ-ლებს მოსწავლეთა ერთი ჯგუფი, მეორე ხმას ტურის გარმონზე ან საყვირზე - მეორე ჯგუფი.	სათამაშო „დასარტყამი საკრავები“, ტურის გარ-მონი, საყვირი.	ტურის გარმონზე მხოლოდ მისი მფლობელი დაუკრავს. მასწავლებელს საშუალება ეძლევა, შეახსენოს მოსწავ-ლეებს ჰიგიენის დაცვის წესები.	

მუს.V.2. მოსწავ-ლეს შეუძლია სიმ-ღერა მარტო და სხვებთან ერთად.				
1. მღერის მაჟორსა და მინორს თან-აკლასელებთან ერთად;	მოსწავლეები იმდერებენ ერთსახელაან მაჟორსა და მინორს, მაგალითად, დო მაჟორსა და დო მინორს, რე მაჟორსა და რე მინორს. ერთ ტონზე მაჟორისა და მინორის სიმღერის შემდეგ, ცვ-ლიან ბგერათსიმღელეს და მღერიან სხვადასხვა ბგერიდან ხან მაჟორს, ხან მინორს.	ფორტეპიანო	იხ. მუს.V.1. შედეგის 1 ინდი-კატორის აქტივობა.	

2. თანაკლასელებთან ერთად მღერის ინტერვალებს ოქტავის ფარგლებში;	იხ. მუს.V.1. შედეგის 4 ინდიკატორის აქტივობის რესურსი.	იხ. მუს.V.1. შედეგის 4 ინდიკატორის აქტივობა.	
3. მღერის მარტო, წყვილში, გუნდში ერთ და ორხმიან სიმღერებს ხალხური და კლასიკური რეპერტუარიდან;	ა) ფორტეპიანო, სანოტო მასალა: ი. გურგულია - “თეთრი გვირილა”. ბ) ფორტეპიანო, სანოტო მასალა: ხალხური „შაე-ლეგო”.	ა) მოსწავლეთა ორი ჯგუფი ერთმანეთს ეჯიბრება სიმღერის (ი. გურგულია “თეთრი გვირილა”) შესრულებაში. ამისათვის გამოიყოფა ფიური (აირჩევიან კარგი მუსიკალური მონაცემების მოსწავლეები), რომელსაც ევალება განსაზღვროს: 1) მღერის თუ არა გუნდი სუფთა ინტონაციით; 2) ასრულებს თუ არა დინამიკური ნიუანსების დაცვით; 3) ასრულებს თუ არა საკუთარი ინტერპრეტაციით. ბ) მასწავლებელი კლასს დაყოფს ორ ჯგუფად. პირველი ჯგუფი დაინიშნება “შავლებს” სიმღერას, მეორე ჯგუფი დააბოლოებს პირველის მიერ დაწყებულ ფრაზებს, შემდეგ ჯგუფები შეცვლიან თავიანთ ფუნქციებს. როცა კარგად შეისწავლიან II ხმას, მასწავლებელი შეუერთებს მათ I ხმას. მომდევნო ეტაპზე მოსწავლეები სწავლობენ I ხმას, და დასწავლის შემდეგ მასწავლებელი მღერის მათთან ერთად II ხმას. შემდეგ ეტაპზე მასწავლებელი ყოფს მოსწავლეებს 2 ჯგუფად - 2 პარტიის შემსრულებლად და მისი დახმარებით სრულდება სიმღერის 2 ხმა.	

4. მღერის კანონის ტიპის საგარეო-შოებს;	მასწავლებელი კლასს დაყოფს ორ ჯგუფად - პირველ და მეორე ჯგუფად. მოსწავლეები სწავლობენ ჰენდელის კანონს ნოტების დასახელებით, შეისწავლება კანონის ერთი ხმა. ამ ხმის კარგად დასწავლის შემდეგ, ჯგუფები იმღერებენ ორხმიან კანონს.	ფორტეპიანო, სანოტო მასალა: გ. ფ. ჰენდელი - კანონი.	
მუს. V.3. მოსწავლეს შეუძლია განსაზღვროს და გადმოცეს მისთვის საინტერესო, განწყობილება, სიუჟეტი, თემა.			
1. სხვებთან ერთად გაითამაშებს მარტივ სცენებს კონკრეტული მუსიკალური ნაწარმოების / ფრაგმენტის განწყობილების გამომავლის მიზნით;	მოსწავლეები უსმენენ ქართულ ხალხურ სიმღერას „გლესამ და გლესამ ნამგალო“ და მასწავლებელთან ერთად განიხილავენ, თუ როდის შეიძლება და შესრულებულიყო ეს სიმღერა? მასწავლებელი შეახსენებს ბავშვებს, რომ ძველქართულად ივლისს მკათათვე ეწოდებოდა, მაშასადამე, მუშაობისას, ალბათ, ძალიან ცხელია. მასწავლებელი სთხოვს მოსწავლეებს, აღწერონ, მათი აზრით, როგორ გამოიყურებოდნენ მომკვლეები (შესაძლოა აჩვენოს ვან გოგის „მომკვლის“ რეპროდუქცია), როგორ ამოძრავებდნენ ნამგლიან ხელებს, როგორ მიუძღვით	მოსასმენი აპარატურა, აუდიო ჩანაწერი: „გლესამ და გლესამ, ნამგალო“, ფოტო მასალა: ვან გოგი – „მომკვლი“ (რეპროდუქცია); მუსიკა, მაკრატლები და ფერადი ფანქრები.	

	წინ მეცვეური და ამხნევებთ, როგორ აჩქარებენ მოძრაობას თანდათან. მასწავლებელი ასწავლის მოსწავლეებს სიმღერას და სთხოვს ბიჭუნებს, შინ მუყაოსაგან გამოჭრან ნამგლეები. მეორე დღეს ბიჭები გამოდიან, ირჩევენ მეცვეურს და ჩანანერისა და/ან მთელი კლასის სიმღერის ფონზე გაითამაშებენ ნამგლის ლესვას, მკას, სიმღერასთან ერთად თანდათან აჩქარებენ ხელების მოძრაობას, მეცვეური კი თავისი შეცახილებით ამხნევებს მათ. გოგონები თვალს ადევნებენ ბიჭების თამაშს და აფასებენ მათ შესრულებას ათქულიანი სისტემით. ასაბუთებენ თავიანთ შეფასებებს.		
2. პანტომიმით გამოხატავს გარკვეულ განწყობილებას;	მოსწავლეები უსმენენ ჟ.-ფ. რამოს საკლავეს-ინო პიესას „პრინცესა“. თითოეული მათგანი წარმოიდგენს, თუ როგორია პრინცესა ამ პიესის მიხედვით და მუსიკის ფონზე პანტომიმით, უსიტყვოდ გაითამაშებს კლასის წინაშე ისე, რომ თანაკლასელებს მიახვედროს მისი ხასიათი (ჭირვეული, მხიარული, მშვიდი, ნაზი..). დანარჩენმა მოსწავლეებმა კი უნდა ამოიცნონ, რისი გამოხატვა სურდა გამომსვლელს.	მოსასმენი აპარატურა, აუდიო ჩანაწერი: ჟ.-ფ. რამო – „პრინცესა“.	
3. ისმენს თანაკლასელთა აზრს საკუთარ შესრულებაზე;	იხ. მუს. V.3. შედეგის 2. ინდიკატორის აქტივობა. შემსრულებელი ისმენს, თუ როგორ აფასებენ მის თამაშს სხვა მოსწავლეები.	იხ.: მუს. V.3. შედეგის 2. ინდიკატორის აქტივობის რესურსები.	

4. აფასებს თანაკლასელთა მიერ შესრულებულ თეატრალურ ეტიუდს;	იხ. მუს.V.3. შედეგის 1 ინდიკატორის აქტივობისა და. მუს.V.3. შედეგის 2 ინდიკატორის აქტივობის რესურსები.	იხ. მუს.V.3. შედეგის 1 ინდიკატორის აქტივობა. იხ. მუს.V.3. შედეგის 2 ინდიკატორის აქტივობა.	მოსასმენი აპარატურა, აუდიო ჩანაწერი: „ხასანბეგურა“, „ჩელა“, „შავლეგო“.	შეიძლება მოსწავლეებს დაევალოთ ინფორმაციის მოძიება შალვა ახალციხელზე, ელზე ისტორიის მასწავლებლის დახმარებით.
5. პერსონაჟის ხასიათს უსადაგებს მუსიკალურ ფრაგმენტს;	მასწავლებელი უამბობს მოსწავლეებს მხედართმთავარ შალვა ახალციხელზე, რომელიც თამარის დროს მოღვაწეობდა, მის მიერ მოგებულ ბრძოლებზე და მის ლეგენდარულ სიმამაცეზე, რომელსაც ხალხმა სიმღერაც კი მიუძღვნა. მასწავლებელი ასმენინებს მათ სამ სიმღერას და სთხოვს მოიფიქრონ, მათი აზრით, რომელი ეძღვნება შალვა ახალციხელს? „ხასანბეგურა“, „ჩელა“ თუ „შავლეგო“?	მოსწავლეები უსმენენ ეთერის არიას „დედინაცვალი“ ზ. ფალიაშვილის ოპერიდან „აბესალომ და ეთერი“. მასწავლებელი მოაგონებს მათ ეთერის ამბავს (თუ არ იციან, მიუთითებს, წაიკითხონ) და ეკითხება: კიდევ რომელ ზღაპარს მოგაგონებთ ღარიბი, ობოლი ეთერისა და უფლისწულ აბესალომის ამბავი? კონკრეტულ – პასუხობენ მოსწავლეები. მასწავლებელი ეკითხება, როგორ ჰგონიათ, რა დროს იმღერებდა კონკრეტულ ასეთ, სევედიან არიას? მეფისის წინ, როცა დედინაცვალმა მარცვლეულის გადარჩევა დაავალა – პასუხობენ მოსწავლეები. მასწავლებელი სთხოვს	მოსასმენი აპარატურა, აუდიო ჩანაწერი: ზ. ფალიაშვილი – ეთერის არია „დედინაცვალი“ ოპერიდან „აბესალომ და ეთერი“.	ამ ეპიზოდს შეიძლება მოჰყვეს გაგრძელებაც: კეთილი ფერის მოფერება, კონკრეტული მეფისზე წასვლა, პრინცთან ცეკვა. შესაბამისად, ფონად ვიყენებთ: „ფერია დრაჟეს ცეკვას“ ჩაიკოვსკის „მანტუნიდან“, ლალიძის „რონდო – ტოკატას“ პირველი ფრაგმენტი და „კონკრეტული“ პროკოფიევის ბალეტურიდან „კონკრეტული“.
6. კონკრეტულ ამბავს, სიუჟეტს უსადაგებს მისთვის ცნობილ მუსიკალურ ნაწარმოებს და შეძლებისდაგვარად გაითამაშებს მას.	მოსწავლეები უსმენენ ეთერის არიას „დედინაცვალი“ ზ. ფალიაშვილის ოპერიდან „აბესალომ და ეთერი“. მასწავლებელი მოაგონებს მათ ეთერის ამბავს (თუ არ იციან, მიუთითებს, წაიკითხონ) და ეკითხება: კიდევ რომელ ზღაპარს მოგაგონებთ ღარიბი, ობოლი ეთერისა და უფლისწულ აბესალომის ამბავი? კონკრეტულ – პასუხობენ მოსწავლეები. მასწავლებელი ეკითხება, როგორ ჰგონიათ, რა დროს იმღერებდა კონკრეტულ ასეთ, სევედიან არიას? მეფისის წინ, როცა დედინაცვალმა მარცვლეულის გადარჩევა დაავალა – პასუხობენ მოსწავლეები. მასწავლებელი სთხოვს	მოსასმენი აპარატურა, აუდიო ჩანაწერი: ზ. ფალიაშვილი – ეთერის არია „დედინაცვალი“ ოპერიდან „აბესალომ და ეთერი“.	მოსასმენი აპარატურა, აუდიო ჩანაწერი: ზ. ფალიაშვილი – ეთერის არია „დედინაცვალი“ ოპერიდან „აბესალომ და ეთერი“.	ამ ეპიზოდს შეიძლება მოჰყვეს გაგრძელებაც: კეთილი ფერის მოფერება, კონკრეტული მეფისზე წასვლა, პრინცთან ცეკვა. შესაბამისად, ფონად ვიყენებთ: „ფერია დრაჟეს ცეკვას“ ჩაიკოვსკის „მანტუნიდან“, ლალიძის „რონდო – ტოკატას“ პირველი ფრაგმენტი და „კონკრეტული“ პროკოფიევის ბალეტურიდან „კონკრეტული“.

თავი III. ღაწყვითი საფეხურის მუსიკის სტანდარტი

	გოგონებს, გაითამაშონ ეს ეპიზოდი: დედინაცვა- ლი და მისი ქალიშვილები უბრძანებენ კონკიას გადაარჩიოს ფეტივი და ხორბალი, თვითონ კი მე- ჯლისზე მიემგზავრებიან. ეთერის არიის ფონზე სევედიანი კონკია „მარცვლეულს არჩევს“.			
მუს.V.4. მოსწავლეს შეუძლია მარტივი რიტმული ნახაზის, მელოდიის წაკით- ხვა და გადაწერა.	1. კითხულობს და წერს ნოტებს ვიოლინოს, ბანის გასაღებში;	მოსწავლეები გაიხსენებენ ოქტავებს, ნოტებს ვიოლინოს და ბანის გასაღებში. მათ ევალე- ბათ ჩაწერონ და დაუკრან მასწავლებლის მიერ მითითებული ბგერები. მაგალითად, მცირე ოქტავის დო#, ფა, ლაჰ ბანის გასაღებში, პირ- ველი ოქტავის დო და მი ბანის და ვიოლინოს გასაღებში, მეორე ოქტავის რე#, ფა, სოლ ვი- ოლინოს გასაღებში და ა.შ.	ფორტეპიანო, სანოტო რეგეულები, ფანქრები, საშლელეები.	თუ სკოლაში ინსტრუმენტი არ არის, მაშინ, უმჯობესია მოსწავლეებმა წინასწარ გამზადონ მუყაოსაგან ფორტეპიანოს კლავიატურა.
2. ამოიცნობს ალ- ტერაციის ნიშნებს;		მოსწავლეებმა სანოტო ჩანაწერში მოცემულ ნოტებს უნდა მიუწერონ ჯერ ამბაღლების, ხოლო შემდეგ დადაბლების ნიშნები, განმარტონ სიტყვები - დიეზი, ბემოლი, ბეკარი და კლავია- ტურაზე არეგონონ ბგერის ამბაღლება, დადაბლება და გაბათილება.	ფორტეპიანო, სანოტო რეგეულები, ფანქრები, საშლელეები.	

3. ასახელებს ოქტავეებს;	მოსწავლეებმა უნდა ჩამოთვალონ ნასწავლი ოქტავეები და აჩვენონ კლავიატურაზე, ასევე დაუკრან სხვადასხვა ოქტავის ბეგრა.	ფორტეპიანო	
4. წერს, კითხულობს და ტაშით გადმოსცემს რიტმულ ნახაზს;	მოსწავლეები ნასწავლი სიმღერების რიტმულ ნახაზს ტაშით ან კაკუნით გამოხატავენ, დაფაზე წერენ ოთხი-ხუთი სიმღერის რიტმულ სურათს (საწყისი მუსიკალური ფრაზების რიტმს), ხოლო შემდეგ წინასწარ დასახელებული ოთხი-ხუთი სიმღერიდან ამოიკნობენ ერთ-ერთს, რიტმული სურათის დახმარებით.	დაფა, მარკერი.	
5. ეყრდნობა სანოტო ტექსტს ნაწარმოების დასწავლის დროს.	მოსწავლეებმა უნდა გამოიყენონ საკუთარი ცოდნა მუსიკალური დამწერლობის სფეროში და ისწავლონ რ. როჯერსის სიმღერა “დო, რე, მი” სანოტო ნიმუშიდან.	ფორტეპიანო, სანოტო მასალა: რ. როჯერსი – “დო, რე, მი”.	ეს სიმღერა თითქმის ყველასათვის არის ცნობილი, ამიტომ მისი მელოდია იოლად შეისწავლება. სასურველია, თუ წინასწარ სიმღერის რიტმულ ნახაზს ტაშით ან კაკუნით გამოვხატავთ.
მუს. V. 5. მოსწავლეს შეუძლია საკუთარი სასწავლო საქმიანობისთვის ორგანიზება.			

1. ცალკეული ამოცანის გადასაჭრელად გეგმავს შესასრულებელი სამუშაოს თანმიმდევრობას;	მასწავლებელი აცნობებს მოსწავლეებს, რომ კლასში იგეგმება სპექტაკლი (იხ. მუს.V.8.1) იაკობ გოგებაშვილის მოთხრობის "ივანანამ რა ჰქმნა?" თემაზე. მასწავლებელი სთხოვს მოსწავლეებს, შინ მოიფიქრონ და დაწერონ პირველად განსახორციელებელი სამი ყველაზე აუცილებელი ქმედება, და, ასევე მოიფიქრონ, მათი აზრით ვინ უნდა განახორციელოს ეს ქმედებები.	რეჟისორები, კალმისტრები.	
2. აქტიურადაა ჩაბმული გაკვეთილის მსვლელობაში;			
3. სვამს კითხვებს;			
4. მონაწილეობს გამოკითხვაში.			

მუს.V.6. მოსწავლეს შეუძლია სხვებთან თანამშრომლობა.			
1. მუშაობს სხვებთან ერთად ამოცანის გადასაჭრელად;	იხ. მუს.V.7. შედეგის 1 ინდიკატორის აქტივობის რესურსები.		

2. საჭიროების შემთხვევაში ითხოვს დახმარებას და ეხმარება სხვებს;	მასწავლებლის დავალებით და დახმარებით მოსწავლეები გავლილ მასალას უხსნიან თანაკლასელს, რომელმაც წინა გაკვეთილები გააცდინა.		
3. ანაწილებს სამუშაო ფუნქციებს და მოვალეობებს.	იხ. მუს. V.5. შედეგის 1 ინდიკატორის აქტივობა.	იხ. მუს. V. 5. შედეგის 1 ინდიკატორის აქტივობის რესურსები.	

მიმართულება: მუსიკალური ნაწარმოების აღქმა კონტექსტში

შედეგი / ინდიკატორი	ტიპური აქტივობები	რესურსები	რესურსები
მუს. V.7. მოსწავლეს შეუძლია მოსმენილი მუსიკალური ნაწარმოების განხილვა.			
1. ამოიცნობს მოსმენილი ნაწარმოებების ფრაგმენტებს;	კლასი იყოფა რამდენიმე გუნდად და ემზადება ვიქტორინისათვის „გამოიცანი მუსიკალური ნაწარმოები“. მოსწავლეები იღებენ ფურცელს, კალამს, აწერენ გუნდების სახელებს და ყურადღებით უსმენენ შემოთავაზებულ მუსიკალურ ფრაგმენტებს. მასწავლებელი ასე-	მოსასმენი აპარატურა, აუდიო ჩანაწერი: პროგრამით გათვალისწინებული ნაწარმოებები (მასწავლებლის შერჩევით); ფურცლები, კალამები.	მუსიკალური მასალა უნდა იყოს ერთმანეთისაგან რადიკალურად განსხვავებული. ინსტრუმენტული ნაწარმოების პირობებში ძირითადი თემა ერთხელ

	ნინებს მათ ხუთ მუსიკალურ ფრაგმენტს და თითოეულის მოსმენის შემდეგ მოსაფიქრებლად აძლევს ორ ნუთს. გუნდები ჩუმად მსჯელობენ და თანხმდებიან ერთ, საერთო პასუხზე. წინასწარ დათქმული პირობის თანახმად, ისინი წერენ ავტორის სახელს, გვარს, ნაწარმოების სახელწოდებას. გუნდი დამატებით ქულებს მიიღებს ყოველი დამატებითი ინფორმაციისათვის მოცემული ნაწარმოების გარშემო.		მანც სრულად უნდა გატარდეს.
2. გადმოსცემს თავის შთაბეჭდილებას სიტყვიერად, ნახატივ;	მოსწავლეები უსმენენ ჟ. ფ. რამოს პიესას „ჩიტების გადახილი“. მასწავლებელი ეკითხება, მათი აზრით, შეესაბამება თუ არა მუსიკა პიესის სათაურს? მოსწავლეები ასაბუთებენ თავიანთ აზრს და ხატავენ პიესის მოსმენით მიღებულ შთაბეჭდილებებს.	მოსასმენი აპარატურა, აუდიო ჩანაწერი: ჟ. ფ. რამო – „ჩიტების გადახილი“, ფერადი ფანქრები, ფურცლები.	
3. ახასიათებს შემსრულებელთა შემადგენლობას;	მასწავლებელი დაფაზე წერს სიტყვებს: სოლო, კვარტეტი, ორკესტრი, გუნდი. მოსწავლეებმა თითოეულ მათგანს უნდა მიუწერონ შემსრულებელთა რაოდენობა.	დაფა, მარკერი.	
4. ამოიცნობს მოსმენისას ნაცნობ მუსიკალურ ფორმებს;	მასწავლებელი შეასვენებს მოსწავლეებს რონდოსა და კუპლეტურ ფორმას და სთხოვს, გაიხსენონ, რა განსხვავებაა მათ შორის. ამის შემდეგ უსმენენ ვ. ა. მოცარტის სონატის (№11, A-dur) III - ნაწილს და ფ. შუბერტის სიმღერას „მენისქვილი და ნაკადული“ ციკლიდან „მშვენიერი მენისქვილი ქალი“ და ცდილობენ, ამოიცნონ	მოსასმენი აპარატურა, აუდიო ჩანაწერი: მოცარტი - სონატა №11, A-dur, III - ნაწილი, ფ. შუბერტი - „მენისქვილი და ნაკადული“ ციკლიდან „მშვენიერი მენისქვილი ქალი“.	ფ. შუბერტის „მენისქვილი და ნაკადული“ უცნობი მუსიკალური მასალა, ამასთან, ენა მოსწავლეებისთვის გაუგებარია, შესაბამისად, მთლიანად სიმღერა აღიქმება, როგორც მუსიკა

	მათი ფორმა. ამოცანის გადავლილების მიზნით, მასწავლებელი სთავაზობს მოსწავლეებს - მსგავსი და განსხვავებული მუსიკალური მასალა სიმბოლოებით თანმიმდევრულად გამოსახონ ერთ სტრიქონზე. მაგალითად, ერთნაირი მუსიკალური მონაკვეთები - წრით, განსხვავებული - სამკუთხედით ან, როგორც მიღებულია, ლათინური ასო-ნიშნებით: A-თი მსგავსი, ხოლო B-თი, C-თი და სხვ. - განსხვავებული.		ტექსტის შინაარსის გარეშე. მოცარტის სონატის ფინალი კი, ე.წ. „თურქული მარში“ - მეტ-ნაკლებად ნაცნობია. სასურველია, თუ ფორმების ამოცნობას ნაცნობი მუსიკალური მასალით დაკავშირებით და შემდეგ თანდათან შეფურევეთ უცნობს. მოცემული აქტივობა ამის მაგალითია. თუ გაუჭირდებათ, შესაძლოა მოვასმენინოთ ნაწარმოების ისეთი ფრაგმენტი, რომელშიც ფორმის ნიშნების გარჩევა შესაძლებელია, მაგალითად, 3 კუპლეტი, რეფრენის მინიმუმ სამჯერ გატარება.
5. განასხვავებს ვოკალურ და ინსტრუმენტულ ტემბრებს;	მოსწავლეები უსმენენ ბახ-გუნოს Ave Maria-ს ვოკალურ და ინსტრუმენტულ ვერსიებს და პასუხობენ შეკითხვას, რომელ ჩანანში ესმით ვოკალური/ინსტრუმენტული ტემბრები.	მოსასმენი აპარატურა, აუდიო ჩანანერი: ბახ-გუნო - Ave Maria.	
6. ახასიათებს კონკრეტულ მუსიკალურ ფრაგმენტს მეტრის, საკრავთა,	მოსწავლეები უსმენენ ა. ხაჩატურიანის „ცეკვას ხმლებით“ და ცდილობენ ამოიცნონ ნაცნობ საკრავთა ტემბრები, გამოყოფონ ტექტის ძლიერი დრო და დაადგინონ ნაწარმოების მეტრი (შეიძლება მოვავსონ „ხორუმბიკ“), მაჟორია თუ	მოსასმენი აპარატურა, აუდიო ჩანანერი: ა. ხაჩატურიანი - „ცეკვა ხმლებით“.	

ხმის ტემპრების, კილოს მიხრილო-ბის (მაჟორი, მინორი) მიხედვით;	მინორი (დაასაბუთონ, მათი ზრით, რატომ არის ნაწარმოები დაწერილი მაჟორში/მინორში).		
7. იყენებს მუსიკალურ ტერმინებს საუბრის დროს.	მოსწავლეები ახასიათებენ წინა აქტივობაში განხილულ ნაწარმოებს და, მასწავლებლის მითითებისამებრ, იყენებენ ყველა იმ ტერმინს, რომელიც ისწავლეს. თუკი რომელიმე მოსწავლე დახასიათებისას ნასწავლი ტერმინის ქართულ ეკვივალენტს გამოიყენებს, მასწავლებელი შეაჩერებს და სთხოვს მოსწავლეებს, დაეხმარონ მეგობარს და შეასხენონ ნასწავლი ტერმინი.		
მუს.V.8. მოსწავლეს შეუძლია მონაწილეობის მიღება სხვადასხვა სახის ღონისძიებაში			
1. მონაწილეობს კლასის სპექტაკლში, კარნავალში;	მოსწავლეები ემზადებიან კლასის სპექტაკლისათვის, ამისათვის მიმართავენ იაკობ გოგებაშვილის მოთხრობას “იავნანამ რა ჰქმნა?”. შეირჩევიან მსახიობები, რეჟისორი, დრამატურგი (რომელიც, მასწავლებლის დახმარებით, პიესის სახით დაწერს ი. გოგებაშვილის მოთხრობის ცალკეულ ეპიზოდებს), მხატვარი, მუსიკალური	კლასის სპექტაკლის ჩასატარებლად საჭირო სხვადასხვა დანიშნულების ნივთი.	

	გამფორმებელი (რომელიც ჯ. და ვ. კახიძეების დაწერილ მუსიკას გამოიყენებს) და სხვა დამხმარე პერსონალი.		
2. მონაწილეობს და ესწრება სკოლის საანგარიშო კონცერტს;	მოსწავლეები ემზადებიან სკოლის კონცერტისათვის. ამისათვის, იქმნება მოსწავლეთა ჯგუფები: 1) ჯგუფი, რომელიც კონცერტის პროგრამის შექმნაზე იზრუნებს; 2) ჯგუფი, რომელიც შემსრულებლის (მსახიობის) როლში წარდგება; 3) ჯგუფი, რომელიც საკონცერტო ნომრების მომზადებასა და შესრულების ხარისხზე აგებს პასუხს; 4) ჯგუფი, რომელიც კონცერტისათვის საჭირო რესურსებს მოიპოვებს; 5) მოსწავლე-რეჟისორს დაევალება შემსრულებელთა სცენაზე მუშაობის ორგანიზება; 6) მხატვარი მსახიობთა ჩაცმულობაზე და სცენის მოწყობაზე იზრუნებს; 7) კონფერანსიუ კონცერტის მსვლელობას გაუძღვება.	სკოლის კონცერტის ჩასატარებლად საჭირო სხვადასხვა დანიშნულების ნივთი.	
3. ესწრება შეხვედრა-საღამოებს: კომპოზიტორთან, შემსრულებელთან;	მოსწავლეები გეგმავენ წლის განმავლობაში ჩასატარებელ შეხვედრა-საღამოებს, ამისათვის ასახელებენ მათთვის სასურველ კომპოზიტორს, შემსრულებელს, განერენ გრაფიკს და გააკრავენ კედელზე.	დიდი ფორმატის ქაღალდი, დაფა, მარკერი.	

4. თანაკლასე- ლებთან ერთად ეს- წრება საჯარო კონ- ცერტს, სპექტაკლს;	მოსწავლე, საჯარო კონ- ცერტზე, სპექტაკლზე დას- წრებისას იქცევა კლასში შემუშავებული ქცევის საერთო წესების თანახმად.		
5. დადის ექსკურ- სიებზე ხელოვნათა სახლ-მუზეუმებში;	დიდი ფორმატის ქალღი, დაფა, მარკერი.	მოსწავლეები გეგმავენ წლის განმავლობაში მოსაწყობ ექსკურსიებს ხელოვნათა სახლ-მუზეუმებში, განერენ გრაფიკს და გააკრავენ კედელზე.	
6. მონაწილეობს და წარმართავს ვიქტორინას;	ვიქტორინის ჩასატარე- ბლად საჭირო სხვადასხვა ნივთი.	მოსწავლეები მონაწილეობენ ვიქტორინაში - ეჯიბრებიან პარალელური კლასის მოსწავლეებს. ამისათვის, მოაწესრიგებენ საკუთარ ცოდნას საგნის თეორიულ ნაწილში, პრაქტიკულ უნარ-ჩვევებში (სიმღერა, რიტმის გამოხატვა, მელო-დიის ამოცნობა, პერსონაჟის განსახიერება, ანალიზის უნარი მუსიკის მოსმენის შემდეგ და სხვ.).	
7. წარდგება აუ- დიტორიის წინაშე შემსრულებლის, ავტორის ან კონ- ფერანსიეს როლში.	იხ.მუს.V.8. შედეგის 2 ინდიკატორის აქტივობის რესურსები.	იხ. მუს.V. 8. შედეგის 2. ინდიკატორის აქტივობა.	

მუს.V.9. მოსწავლეს შეუძლია ქცევის ნორმების დაცვა კულტურულ ღონისძიებებზე დასწრებისას.				
1. ხელს არ უშლის კონცერტის, კინოფილმის მსვლელობას;	მასწავლებელი ორ ერთმანეთისგან განსხვავებულ სიტუაციას აღუწერს მოსწავლეებს: თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორიის დიდ დარბაზში კლასიკური მუსიკის კონცერტი მიმდინარეობს. სრულდება ლ. ბეთჰოვენის მეხუთე სიმფონია. კონცერტს ესწრებიან მეხუთე კლასის მოსწავლეები. გიორგი ყურადღებით უსმენს მუსიკას, მან კონცერტის დაწყებამდე გამოერთო მობილური ტელეფონი, ტაშს უკრავს მხოლოდ ნაწარმოების დასრულების შემდეგ, რადგან იცის, რომ მრავალნაწილიანი ნაწარმოების ყოველი ნაწილის შემდეგ ტაშს არ უკრავენ. ლევანი საღეჭ რეზინს ღეჭავს, მობილური ტელეფონით ერთობა, საუბრობს გვერდით მჯდომთან. მოსწავლეები ამ ორი სიტუაციის გაანალიზების შემდეგ ადგენენ კონცერტზე ქცევის ნესებს, წერენ დიდი ფორმატის ქაღალდზე და აკრავენ თვალსაჩინო ადგილას.	დიდი ფორმატის ქაღალდი, დაფა, მარკერი.		
2. წინასწარ შეთანხმებული	მოსწავლეებმა კარგად იცან ქცევის ნესები კონცერტის მსვლელობის დროს (იხ. წინა	დაფა, მარკერი.		

ნესების თანახმად გამოხატავს და-მოკიდებულებას ნაწარმოების დასრულების შემდეგ;	აქტივობა), ახლა კი უნდა განსაზღვრონ ქცევის წესები ნაწარმოების (კონცერტის) დასრულების შემდეგ. მასწავლებლის მიერ დაფაზე დაწერილი ვარიანტებიდან განსაზღვრავენ - რომელია მართებული და არამართებული: 1) მოსწავლე ნაწარმოების დასრულებით სთანვე მიდის სახლში, არ ელოდება მსმენელის/მაცურებლის აპლოდისმენტებს; 2) ტაშით გამოხატავს თავის დამოკიდებულებას ნაწარმოების დასრულების შემდეგ; 3) ელოდება, როდის ჩაცხრება ტაში და თუ კონცერტი დასრულებულია, მიდის სახლში; 4) შესვენების დროს თავის აზრს, შთაბეჭდილებას უზიარებს გვერდით მჯდომს; 5) მოსწავლეს არ აინტერესებს სხვისი აზრი ნაწარმოების შესახებ და არც თავად გამოხატავს თავისას.		
3. წინასწარ შეთანხმებული წესების თანახმად იქცევა გამოფენაზე, მუზეუმში;	მასწავლებლის დავალებით, მოსწავლეები განსაზღვრავენ და განერენ ქცევის წესებს გამოფენაზე, მუზეუმში ყოფნისას, გამოაკრავენ შესაბამის ადგილას.	დიდი ფორმატის ქალაქი, დაფა, მარკერი.	

4. კორექტულია აზრის გამოთქმის, ნაწარმოების განხილვის დროს;	მოსწავლეებმა უნდა გაითამაშონ ერთმანეთისგან განსხვავებული ორი სიტუაცია: მეგობრის მიერ ფორტეპიანოზე შესრულებული ნაწარმოების შესახებ (რომელმაც არცთუ ისე კარგად დაუკრა), მოსწავლეებმა უნდა გამოთქვან საკუთარი აზრი. როგორ გააკეთებს ამას სანდრო? ვის მიერ გამოთქმული აზრი იქნება კორექტული?		ამ აქტივობისას მოსწავლეები მასწავლებლის დახმარებით მიდიან დასკვნამდე, რომ ნებისმიერი კრიტიკული შენიშვნის მიცემა შეიძლება პოზიტიური ფორმით, კეთილგანწყობით.
5. ტოლერანტულია განსხვავებული პოზიციის მიმართ.			
მუს.V.10. მოსწავლეს ესმის და შეუძლია წარმოაჩინოს, რომ მუსიკა/ხელოვნება კულტურის თვითგამოხატვის საშუალებაა.			
1. საუბრობს, რა ინფორმაცია მიიღო რომელიმე ისტორიულ პერიოდზე იმ ეპოქის ხელოვნების	მოსწავლეები გაიხსენებენ სასწავლო წლის განმავლობაში ნასწავლი კომპოზიტორების შემოქმედებას, მათი მოღვაწეობის პერიოდს (ეპოქას) და შეაფასებენ დროის დიაგრამას. ქრონოლოგიურად ჩამოწერენ გამოჩენილი კომპოზიტორების	დაფა, მარკერი.	იგულისხმება, რომ მითითებული წლები მხოლოდ კომპოზიტორთა ცხოვრებისა და მოღვაწეობის პერიოდის, ეპოქის

ნაწარმოების გაცნობით;	მოდგანეობის წლებს, გვარებს და მათ იმ ნაწარმოებებს, რომლებსაც უკვე იცნობენ. ფ. მენდელსონი (1809-1847), ი. ბახი (1665-1750), ფ. შოპენი (1810-1849), ლ. ბეთჰოვენი (1770-1827), ზ. ფალიაშვილი (1871-1933), ვ. ა. მოცარტი (1756-1790), ვ. დოლიძე (1890-1933) <table border="1" data-bbox="474 890 824 1489"> <thead> <tr> <th>წლები</th><th>კომპოზიტორები</th><th>მათი ნაწარმოებები</th></tr> </thead> <tbody> <tr><td> </td><td> </td><td> </td></tr> <tr><td> </td><td> </td><td> </td></tr> <tr><td> </td><td> </td><td> </td></tr> <tr><td> </td><td> </td><td> </td></tr> <tr><td> </td><td> </td><td> </td></tr> <tr><td> </td><td> </td><td> </td></tr> <tr><td> </td><td> </td><td> </td></tr> </tbody> </table>	წლები	კომპოზიტორები	მათი ნაწარმოებები																						მიმანიშნებელია და მათი დამახსოვრება არ უნდა წარმოადგენდეს თვითმიზანს.
წლები	კომპოზიტორები	მათი ნაწარმოებები																								
2. საუბრობს, რა გაიგო ამა თუ იმ ხალხის კულტურის შესახებ მისი მუსიკის გაცნობით;	მოსწავლეები წარუდგენენ კლასს წინასწარ მოძიებულ ინფორმაციას სხვადასხვა ხალხის ხალხური ცეკვების შესახებ. ტექსტურ მასალასთან უნდა ახლდეს ამ ხალხის ყოფა-ცხოვრების, კულტურის ამსახველი ფოტომასალა, მოსწავლეთა მიერ შექმნილი ეროვნული კოსტუმების ესკიზები და ხალხური ცეკვების აუდიო ჩანაწერი. მაგალითად, პოლონური, გერმანული, იტალიური და სხვა.	მოსასმენი აპარატურა, აუდიო ჩანაწერი: ქართული, პოლონური, გერმანული, იტალიური და სხვა ხალხური ცეკვები (მოსწავლეთა შერჩევით), ინფორმაცია, ფოტომასალა, ჩანახატები, ესკიზები.																								

3. საუბრობს სხვა-დასხვა კულტურის განმასხვავებელ ნიშნებზე, თავისებურებებზე;	<table><tr><td>იტალიური ტარანტელა</td><td>არგენტინული ტანგო</td><td>ფრანგული მენუეტი</td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr></table>	იტალიური ტარანტელა	არგენტინული ტანგო	ფრანგული მენუეტი				მოსწავლეები შეავსებენ მასწავლებლის მიერ დაფაზე დაწერილ ცხრილს, შესაბამის გრაფაში ჩაწერენ მოცემული ციკლების დამახასიათებელ ნიშნებს:	დაფა, მარკერი, რეველუ-ბი, კალმისტრები.	მოსწავლეებმა უნდა მიუთითონ ტემპი, ზომა, სასურველია ხასიათიც.
იტალიური ტარანტელა	არგენტინული ტანგო	ფრანგული მენუეტი								
4. ამოიცნობს ქართული მუსიკის უცნობ ნიმუშებს სტილის მიხედვით.	მასწავლებელი მოასმენინებს მოსწავლეებს ორ უცნობ ნაწარმოებს, მაგალითად, ა. ხაჩატურიანის “ცეკვას ხმლებით” და რ. ლალიძის საფორტეპიანო პიესას “რონდო-ტოკატა”. მოსწავლეებმა სტილის მიხედვით უნდა ამოიცნონ ქართული ნაწარმოები.	მოსამგენი აპარატურა, აუდიო ჩანაწერი: ა. ხაჩატურიანი – “ცეკვას ხმლებით” ბალეტიდან “გაიანე”, რ. ლალიძე – “რონდო-ტოკატა”.								

მიმართულება: მუსიკალური ნაწარმოების აღმაკვეთი

შედეგი / ინდიკატორი	ტიპური აქტივობები	რესურსები	შენიშვნა
მუს.V.11. მოსწავლეს შეუძლია ხელოვნების დარგების და სინთეზურ ხელოვნებაში მათი კავშირების განხილვა.			

1. ახასიათებს ხელოვნების სინთეზური დარგების (კინო, თეატრი, მუსიკალური თეატრი) შემადგენელ ელემენტებს;	მასწავლებელი დაავალდებს მოსწავლეებს დანერონ, თუ რა არის საჭირო და ვინ მონაწილეობს: ა) დრამატული სპექტაკლის შექმნაში; ბ) ფილმის შექმნაში; გ) ნახატის შექმნაში; დ) ოპერის შექმნაში; ე) ქანდაკების შექმნაში.	დაფა, მარკერი, რეკულები, კალმისტრები.	
2. ასახელებს ხელოვნების სინთეზურ დარგებთან დაკავშირებულ პროფესიებს და მათ თვალსაჩინო წარმომადგენლებს;	წინა აქტივობის შესრულებასთან ერთად ან მისი შესრულების შემდეგ, მოსწავლეები მოიძიებენ ცნობილი მხატვრების, რეჟისორების გვარებს და მათ ცნობილ ნამუშევრებს. ამის შემდეგ თითოეულ მათგანს შეუძლია სურვილის მიხედვით მოამზადოს პრეზენტაცია: „კინო“, „თეატრი“, „ოპერა“, „მხატვრობა“, „ქანდაკება“.	ინტერნეტი, ენციკლოპედია, სხვა ლიტერატურა.	
3. განარჩევს სხვადასხვა სახის სპექტაკლს (საბალეტო, საოპერო, დრამატული);	მოსწავლეები ასრულებენ დავალებას: მათ ისრით უნდა დააკავშირონ პირველ და მეორე სვეტში ჩამოწერილი ერთმანეთის შესაბამისი სიტყვები. ოპერა დრამატული სპექტაკლი ბალეტი ცეკვა სიმღერა მეტყველება		
4. იხსენებს სინთეზური ხელოვნების იმ ნიმუშებს, რომლებიც უნახავს	იხ. მუს. V.11. შედეგის 5 ინდიკატორის აქტივობა.	იხ. მუს. V.11. შედეგის 5. ინდიკატორის აქტივობის რესურსები.	

და რომლებსაც დასწრებია;															
5. ასახელებს იმ საკონცერტო და თეატრალურ დარბაზებს, სადაც წარმოდგენას დაესწრო;	მოსწავლე იწერს საშინაო დავალებას: მშობლების დახმარებით მან უნდა მოიძიოს და ცხრილის პირველ სვეტში ჩაწეროს საქართველოში არსებული, მისთვის ცნობილი საკონცერტო დარბაზები, მეორე სვეტში - თეატრები, ხოლო მესამეში აღნიშნოს, ჩამოწერილთაგან რომელში ყოფილა თვითონ.	დაფა, მარკერი, რეგულები, კალმისტრები.													
	<table><tr><td>საკონცერტო დარბაზი</td><td>თეატრი</td><td>მე ვყოფილვარ</td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td colspan="3">გაკვეთილზე კი, მასწავლებელი სთხოვს მოსწავლეს, გაიხსენოს, რომელ სპექტაკლს ან რომელი მუსიკოსის კონცერტს დასწრებია.</td></tr></table>	საკონცერტო დარბაზი	თეატრი	მე ვყოფილვარ							გაკვეთილზე კი, მასწავლებელი სთხოვს მოსწავლეს, გაიხსენოს, რომელ სპექტაკლს ან რომელი მუსიკოსის კონცერტს დასწრებია.				
საკონცერტო დარბაზი	თეატრი	მე ვყოფილვარ													
გაკვეთილზე კი, მასწავლებელი სთხოვს მოსწავლეს, გაიხსენოს, რომელ სპექტაკლს ან რომელი მუსიკოსის კონცერტს დასწრებია.															
6. ჩამოთვლის უმაღლეს სასწავლებლებს, რომლებშიც აღიზრდებიან ხელოვნების სხვადასხვა დარგის წარმომადგენლები.	მოსწავლეები ავსებენ ცხრილს: <table><tr><td>პროფესია</td><td>სასწავლებელი</td></tr><tr><td>მომღერალი</td><td>თეატრისა და კინოს უნივერსიტეტი</td></tr><tr><td></td><td>სამხატვრო აკადემია</td></tr><tr><td>მოქანდაკე</td><td>კონსერვატორია</td></tr><tr><td>სცენოგრაფი</td><td></td></tr><tr><td>ფერმწერი</td><td></td></tr></table>	პროფესია	სასწავლებელი	მომღერალი	თეატრისა და კინოს უნივერსიტეტი		სამხატვრო აკადემია	მოქანდაკე	კონსერვატორია	სცენოგრაფი		ფერმწერი		დაფა, მარკერი, რეგულები, კალმისტრები.	
პროფესია	სასწავლებელი														
მომღერალი	თეატრისა და კინოს უნივერსიტეტი														
	სამხატვრო აკადემია														
მოქანდაკე	კონსერვატორია														
სცენოგრაფი															
ფერმწერი															

მუს.V.12. მოსწავლეს შეუძლია განიხილოს მოსმენილი მუსიკალური ნაწარმოებები.	1. განასხვავებს ქართულ ხალხურ და პროფესიულ ნაწარმოებებს; ა) მოსწავლეები უსმენენ ქართულ ხალხურ სიმღერას "ჩაკრულო" და "ჩაკრულო" ზ. ფალიაშვილის ოპერიდან "აბესალომ და ეთერი". მასწავლებელი სთხოვს გამოიყენონ, რომელი მათგანია ხალხური/პროფესიული მუსიკის ნიმუში. ბ) იგივე აქტივობა ხორციელდება ხალხური "ურმულისა" და დ. არაყიშვილის "ურმულის" (ოპერიდან "თქმულება შოთა რუსთაველზე") მაგალითზე. გ) იგივე აქტივობა ხორციელდება საჭიდაოს დასაკრავისა და რ. ლალიძის "საჭიდაოს" მეშვეობით.	მოსასმენი აპარატურა, აუდიო ჩანაწერი: ხალხური "ჩაკრულო", "ურმული", ხალხური დასაკრავი "საჭიდაო"; ზ. ფალიაშვილი - ფრაგმენტი "აბესალომ და ეთერის" II აქტიდან ("ჩაკრულო"), დ. არაყიშვილი - "ურმული" ოპერიდან "თქმულება შოთა რუსთაველზე". რ. ლალიძე - "საჭიდაო".
2. საუბრობს ნასწავლი ნაწარმოების ბუნების ავტორების შესახებ;	მოსწავლეები უსმენენ ლ. ბეთხოვენის პირველ საფორტეპიანო სონატას და იხსენებენ მის სხვა ნაწარმოებებს და მასთან დაკავშირებულ ინფორმაციას, რომელიც გასულ წლებში აითვისეს. შემდეგი გაკვეთილისთვის მასწავლებელი ავალეს მათ მოიძიონ დამატებითი ინფორმაცია ბეთხოვენზე და გაუზიარონ თანაკლასელებს.	მოსასმენი აპარატურა, აუდიო ჩანაწერი: ლ. ბეთხოვენი - სონატა №1 f-moll.

3. ადარებს ნასწავლ ნაწარმოებებთან დაკავშირებულ ინფორმაციას – ჟანრი, ნაწარმოების პროგრამა, ფორმა;			
4. განასხვავებს ხალხური მუსიკის პოპულარულ ნიმუშებს საქართველოს კუთხეებისა და ჟანრების მიხედვით.	მოსწავლე დააჯგუფებს შესწავლილ და მოსმენილ ხალხურ სიმღერებს ჟანრების მიხედვით. მაგალითად, ხასანბეგურა, შავლეგო – ისტორიული, საბრძოლო, „ჩელა“ და „დილა“ – ლირიკული, „ალილო“ და „კირიალესა“ – დღესასწაულებზე შესასრულებელი, სანესო და ა.შ. აქვე მიუწერენ, თუ რომელ კუთხეს მიეკუთვნება ესა თუ ის სიმღერა.	დაფა, მარკერი, რეგულერი, კალმისტრები.	

მუს.V.13. მოსწავლეს შეუძლია განასხვავოს და დააჯგუფოს მუსიკალური საკრავები.			
1. ამოიცნობს საკრავებს სოლო, ასევე ანსამბლში ფლერადობის დროს;	მოსწავლეებმა უნდა გაიხსენონ ინსტრუმენტული ანსამბლის რამდენიმე სახეობა. მასწავლებელი დაფაზე წერს რამდენიმე სახის ანსამბლის სახელწოდებას, მაგალითად, საფორტეპიანო დუეტი, სასულე კვინტეტი, სიმეზანი კვარტეტი,	დაფა, მარკერი, რეგულერი, კალმისტრები.	

	ხალხურ საკრავთა ტრიო. მოსწავლემ საკუთარი სურვილისამებრ უნდა შეარჩიოს ორი-სამი მათგანი და განეროს მისი შემადგენლობა. მოსწავლეები ერთმანეთს უცვლილიან ნამუშევრებს, აფასებენ, აკეთებენ კომენტარს. ისინი კორექტულები უნდა იყვნენ სხვისი ნამუშევარის მიმართ.			შესაძლებელია, ამ აქტივობის ნაწილი ხელოვნების გაკვეთილზე შესრულდეს.					
2. ხატავს ან ძერწავს საკრავებს;	მასწავლებელი კლასს ყოფს ოთხ ჯგუფად. თითოეულმა ჯგუფმა უნდა გამოძერწოს სიმებიანი, ხისა და ლითონის ჩასაბერი და დასარტყამი საკრავები (შესაძლებლობის ფარგლებში, ორი-სამი საკრავი მაინც). მოსწავლეებმა უნდა ისარგებლონ ინტერნეტით, საკრავთა ფოტომასალით.	ფოტოსურათები: ვიოლინო, ჩელო, ფლეიტა, ტრომბონი, ვალტორნა, დოლი, თეფშები; საძერწი მასალა.							
3. აჯგუფებს საკრავებს ბგერის მიღების წესის ან მასალის მიხედვით.	მოსწავლეებმა ნასწავლი ხალხური საკრავები უნდა დააჯგუფონ ბგერის მიღების წესის მიხედვით და გააერთიანონ სიმებიანი, ჩასაბერი და დასარტყამი საკრავების ჯგუფებში. <table><tr><td>სიმებიანი</td><td>ჩასაბერი</td><td>დასარტყამი</td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr></table>	სიმებიანი	ჩასაბერი	დასარტყამი				დაფა, მარკერი, რვეულები, კალმისტრები.	
სიმებიანი	ჩასაბერი	დასარტყამი							
	მსგავსი აქტივობა სრულდება საორკესტრო საკრავებზეც.								

VI კლასი

მიმართულება: პრაქტიკული უნარ-ჩვევები

შედეგი / ინდიკატორი	ტიკური აქტივობები	რესურსები	შენიშვნა
მუს.VI.1. მოსწავლეს შეუძლია იმპროვიზაციულ სავარჯიშოებში მონაწილეობა.			
1. ერთსა და იმავე მელოდიურ საქცევს აუღერებს მაჟორსა და მინორში;	ა) მოსწავლეები ადგენენ რ. ლაღიძის „სიმღერა თბილისზე“ კილოს მიხრილობას - მაჟორია თუ მინორი. მღერიან მის პირველ ფრაზას მინორულ მიხრილობაში, შემდეგ ცვლიან მიხრილობას და მღერიან მაჟორში. ბ) მოსწავლეები იხსენებენ წინა კლასებში შესწავლილ კანონს "Freje Jacques" და მღერიან მის მინორულ ვერსიას.	ფორტეპიანო, სანოტო მასალა: რ. ლაღიძე -, სიმღერა თბილისზე”.	ა) რამდენადაც დავალება შეიცავს გარკვეულ სირთულეებს, მასწავლებელმა უნდა გაითვალისწინოს და, ცალკეულ შემთხვევებში, დაეხმაროს მოსწავლეებს.
2. მაჟორული და მინორული სამხმოვანების ბგერებზე თხზავს რიტმულ და ინ-	ა) მასწავლებელი უკრავს ტონიკური სამხმოვანების ბგერებს და სთხოვს მოსწავლეებს, ამ ბგერების გამოყენებით მოიფიქრონ და იმღერონ რაიმე მოტივი/მარტივი მელოდია; ბ) მოსწავლეები უსმენენ „რაინდთა ცეკვას“ ს.	ა) ფორტეპიანო ბ) მოსასმენი აპარატურა,	სასურველია, ამ აქტივობაში ყველა მოსწავლემ მიიღოს მონაწილეობა. მოსწავლეები გამოვლენ, რომლებიც სურვილს გამოთქვამენ. დანარჩენი

ტონაციურ მოდელებს;	პროკოფიევის ბალეტიდან - „რომეო და ჯულიეტა“ და განსაზღვრავენ, რომ ნაწარმოები იწყება მინორული სამხოვანებით. მასწავლებელი სთავაზობს მათ, მაჟორული სამხოვანებისთვის მოიფიქრონ რაიმე მხატვრული შინაარსი და შემდეგ მისთვის შესაფერისი რიტმული ფორმულა, მაგალითად, შეიძლება შევსახენოთ ვ. ა. მოცარტის სიმღერის - „სევდა გაზაფხულზე“ - პირველი სტრიქონი.	აუდიო ჩანაწერი: პროკოფიევი - „რაინდთა ცეკვა“ ბალეტიდან „რომეო და ჯულიეტა“. ვ.ა.მოცარტი - „სევდა გაზაფხულზე“.	მოსწავლეები სახლში მოამზადებენ დავალებას და შემდეგ გაკვეთილებზე იმღერებენ ან დაუკრავენ შეთხზულ მოტივს.
	გ) მასწავლებელი მაჟორსა და მინორში უკრავს მარტივ აკორდულ თანმიმდევრობას (T-S-D-T, ან T-S-T64-D-T). მოსწავლემ, დაფიქრების შემდეგ უნდა იმღეროს ამ თანხლებების შესაბამისი რაიმე მოტივი, მარტივი მელოდია.	გ) ფორტეპიანო	გ) იხ. წინა აქტივობის შენიშვნა.
3. სიმღერით აბოლოებს მასწავლებლის ან თანაკლასელის მიერ დაწყებულ მელოდიას, უპასუხებს მუსიკალურ ფრაზას;	ა) სამ ჯგუფად დაყოფილი მოსწავლეები ვ. აზარ-აშვილის სიმღერის „დინამი“ სანოტო ტექსტში წინასწარ გამოყოფენ ფრაზებს, დანომრავენ და შეასრულებენ სიმღერას შემდეგი სახით: იწყებს პირველი ჯგუფი პირველი ფრაზით, აგრძელებს მეორე ჯგუფი მეორე ფრაზით და ა. შ.; ბ) მასწავლებელი და მოსწავლეები მღერიან ს. ცინცაძის სიმღერას - „ტოროლა“ შემდეგი პირობით: იწყებს ერთი მოსწავლე, მასწავლებელი დადის მერხებს შორის და რომელ მოსწავლესთანაც შეჩერდება, ის განაგრძობს სიმღერას.	ფორტეპიანო, სანოტო მასალა: ვ. აზარაშვილი - „დინამი“, ს. ცინცაძე - „ტოროლა“.	ბ) სასურველია ამ აქტივობაში მოსწავლეთა დიდმა ნაწილმა მიიღოს მონაწილეობა.

4. მღერის ინტერვალებს ოქტავის ფარგლებში;	მოსწავლეები მღერიან ნასწავლ ინტერვალებს სხვადასხვა რეგისტრში, შემდეგ, ერთი და იმავე ტონიდან, ასევე მღერიან ერთი ტონალობის ფარგლებში, გამის ყველა საფეხურზე აღმა-ვალი მიმართულებით (მაგალითად, ტერციებს, კვარტებს ყველა საფეხურზე და ა.შ.).	ფორტეპიანო	ამ აქტივობას წინ უძღვის ერთი და სხვადასხვა ტონიდან ინტერვალების აგების მყარი ცოდნა, სანო-ტო ტექსტში ინტერვალე-ის მოძიების, დადგენის ჩვევები.																
5. განსაზღვრავს მისთვის ნაცნობი სიმღერის საწყის ინტერვალს;	მოსწავლეები გაიხსენებენ ნასწავლ სიმღერებს და მათი საწყისი ინტერვალების მიხედვით შეავსებენ ცხრილს. <table border="1"> <thead> <tr> <th>სიმღერა</th><th>ტერცია</th><th>კვარტა</th><th>სექსტა</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td>„ლილე“</td><td></td><td></td><td></td></tr> <tr> <td>„ციცინათე-ლა“</td><td></td><td></td><td></td></tr> <tr> <td>„ი. გურ-გულია - „საქანელა“</td><td></td><td></td><td></td></tr> </tbody> </table> გურგულიას სიმღერაში - „საქანელა“, საწყისი ინტერვალის განსაზღვრის შემდეგ პოულობენ იმავე ინტერვალს მთელ სიმღერაში.	სიმღერა	ტერცია	კვარტა	სექსტა	„ლილე“				„ციცინათე-ლა“				„ი. გურ-გულია - „საქანელა“				ფორტეპიანო, სანოტო მასალა: ხალხური სიმღერები - „ლილე“, „ციცინათელა“; ი. გურგულია - „საქანელა“.	
სიმღერა	ტერცია	კვარტა	სექსტა																
„ლილე“																			
„ციცინათე-ლა“																			
„ი. გურ-გულია - „საქანელა“																			
6. ნასწავლ ლექსს შეურჩევს/შეთხზავს მელოდიას;	მოსწავლეებმა გაკვეთილზე ნასწავლ რომელიმე ლექსს შინაარსის მიხედვით უნდა შეურჩიონ მელოდია ნასწავლი სიმღერებიდან, მაგალითად, გ. ტაბიძის „წამყე ბეთანიისაკენ“, ლ. ასათიანის „ბარდნაღა“.	ფორტეპიანო, სანოტო მასალა: პროგრამით გათვალისწინებული ნასწავლი სიმღერები; ქართული პოეზიის ნიმუშები (მოსწავლეების შერჩევით).																	

7. მოცემულ მელოდურ საქცევს მღერის სხვადასხვა საფეხურიდან (დიატონური სეკვენცია);	მოსწავლეები “ციცინათელას” სანყის ორ ფრაზას იმღერებენ აღმავალი მიმართულებით, გამის ყოველი მომღერნო საფეხურიდან (აღმავალი სეკვენცია), შესაძლებელია, მოსწავლეთა სამმა ჯგუფმა თანმიმდევრობით შეასრულოს აღმავალი სეკვენციის რგოლები.	ფორტეპიანო, სანოტო მასალა: “ციცინათელა”.	
8. ტაშით/კაკუნით და სიმღერით წარმოადგენს მისთვის ნაცნობ ორ და სამწილადი სტრუქტურის მელოდებს;	ა) მასწავლებელი დაფაზე წერს სამი მუსიკალური ნაწარმოების სახელწოდებას. ესენია: ტორეადორის კუბლეტები ჟ. ბიზეს ოპერიდან “კარმენი”, ზავშვთა გუნდი ამავე ოპერიდან და მარში ჯ. ვერდის ოპერიდან “აიდა”. მოსწავლეები ამ ნაწარმოებების მოსმენის შემდეგ, ტაშით ან კაკუნით წარმოადგენენ თითოეული ნაწარმოების რიტმულ სურათს, შემდეგ მოსწავლეთა ერთი ჯგუფი გამოხატავს რიტმს, ხოლო მეორე - ამოიცნობს ნაწარმოებს. ბ) აქტივობა ხორციელდება ი. ბოზოხიდის სიმღერის - “ფიფქები” - მეშვეობით, მოსწავლეები ტაშით წარმოადგენენ სამწილად მეტრს ძლიერი დროის აქცენტებით, მასწავლებელი ასევე ტაშით ასრულებს მელოდიის რიტმულ ნახაზს და მუს. VI.1. შედეგის ვინდოკატორის აქტივობაში გამოყენებული პრინციპით “გადასცემს” სხვა მოსწავლეებს.	ა) მოსასმენი აპარატურა, აუდიო ჩანაწერი: ჟ. ბიზე - ტორეადორის კუბლეტები ოპერიდან “კარმენი”, ჯ. ვერდი - მარში ოპერიდან “აიდა”; დაფა, მარკერი. ბ) ფორტეპიანო, სანოტო მასალა: ი. ბოზოხიძე - „ფიფქები”.	ამ აქტივობის ჩატარებამდე მოსწავლეებს მოსმენილი უნდა ჰქონდეთ დასახელებული მუსიკალური მასალა.
9. თანაკლასელებთან მონაცვლე-	კლასი იყოფა სამკაცციან ჯგუფებად, თითოეული ჯგუფი ფურცელზე წერს ორტაქტიან რიტმულ	დაფა, მარკერი.	

ობით ტაშით ქმნის რიტმულ კომპოზიციებს;	ნახაზს ნებისმიერ ზომაში, მეორე ჯგუფი თავის მხრივ წერს და აწვდის შემდეგს, ვიდრე ჯგუფების რაოდენობა არ ამოიწურება, შედეგად ვიღებთ ცვალებადი მეტრის რიტმულ სურათს. რიტმული ნახაზი იწერება დაფაზე. საბოლოოდ, მოსწავლეები ტაშით შეასრულებენ მათ მიერ შექმნილ რიტმულ ნახაზს.		
10. გაბმულად შესრულებულ რიტმულ ფიგურას, ჰარმონიულ თანმიმდევრობას სიმღერით უხამებს სხვადასხვა მელოდიურ ხმას, რიტმულ ფიგურას.	იხ. მუს.VI.1. შედეგის 2. ინდიკატორის აქტივობა.	იხ.: მუს.VI.1. შედეგის 2. ინდიკატორის აქტივობის რესურსები.	

მუს.VI.2. მოსწავლეს შეუძლია სიმღერა მარტო და სხვებთან ერთად.			
1. თანაკლასელებთან ერთად მღერის აკორდებს;	ა) მოსწავლეები მღერიან მაჟორულ და მინორულ სამხმოვანებებს სხვადასხვა რეგისტრში, შემდეგ ერთი და იმავე ტონიდან, ასევე მღერიან ერთი ტონალობის ფარგლებში, გამის ყველა საფეხ-	ფორტეპიანო	

	ურზე, აღმავალი მიმართულებით (დიატონური სეკვენცია); ბ) კლასი იყოფა სამ ჯგუფად. მოსწავლეები ჯერ მულოდიურად, შემდეგ ჰარმონიულად იღებენ სამხმიან აკორდებს, ცვლიან ხმებს.			იხ. სიმღერის შესწავლის ზოგადი ხასიათის რეკომენდაციები მეორე კლასის ცხრილში.
2. მღერის მარტო, წყვილში, გუნდში, ერთ და ორხმიან სიმღერებს ხალხური და კლასიკური რეპერტუარიდან;	მოსწავლეები შეისწავლიან შემდეგ სიმღერებს: “ციცინათელას”, ი. გურგულისას “საქანელას”, ს. ცინცაძის “ტოროლას” (სიმღერის შესწავლის დადგენილი ხერხების მიხედვით).	ფორტეპიანო; სანოტო მასალა: ”ციცინათელა”, ი. გურგულია – “საქანელა”, ს. ცინცაძე – “ტოროლა”.		
3. მღერის კანონის ტიპის სავარჯიშოებს, სიმღერებს;	ა) მოსწავლეები სწავლობენ და მღერიან კანონის ტიპის სავარჯიშოებს მოსწავლეების შერჩევით. მოსწავლეები იყოფიან ორ ჯგუფად, პირველი და მეორე ხმები მღერიან ერთსა და იმავე მელოდიას იმ განსხვავებით, რომ მეორე ხმა სიმღერას იწყებს რამდენიმე ტაქტით გვიან, რაც კანონის შესრულების აუცილებელი პირობაა; ბ) იხ. მუს. VI. 1. შედეგის 1. ინდიკატორის ბ) აქტივობა.	ფორტეპიანო, სანოტო მასალა: კანონის ტიპის სავარჯიშო (მოსწავლეების შერჩევით).		
4. არჩევს და იყენებს სხვადასხვა გამომსახველობით ხერხს მუსიკალური	მოსწავლეები მღერიან ”ციცინათელას”, და დაფაზე წერენ ამ ნაწარმოების შესრულებისას მათ მიერ წინასწარ არჩეულ გამომსახველობით საშუალებებს.	ფორტეპიანო, სანოტო მასალა: „ციცინათელა“.		

ნაწარმოების შესრულებისას;			
	მოსწავლეები ნასწავლი სიმღერების სანოტო ტექსტში გამოარჩევენ მუსიკალურ-გამომსახველობით ხერხებს (ტემპი, დინამიკური ნიუანსები, მათთვის ნაცნობი შესრულების ხერხები - სტაკატო, ლეგატო) და მათი გამოყენებით ასრულებენ სიმღერას.	იხ. მუს. VI.2. შედეგის 2. ინდიკატორის აქტივობის რესურსები.	

მუს. VI. 3. მოსწავლეს შეუძლია განსაზღვროს და გადმოსცეს მისთვის საინტერესო განწყობილება, სიუჟეტი, თემა.			
1. სხვებთან ერთად გაითამაშებს მარტივ სცენებს კონკრეტული მუსიკალური ნაწარმოების/ფრაგმენტის განწყობილების გამობატვის მიზნით;	იხ. VI.3. შედეგის 2..ინდიკატორის ბ) აქტივობა.	იხ. VI. 3. შედეგის 2. ინდიკატორის ბ) აქტივობის რესურსები.	

2. პანტომიმით გამოხატავს გარკვეულ განწყობილებას;	ა) მოსწავლეები უსმენენ ფრაგმენტს ფ. ლოუს მიუზიკლიდან “ჩემი მშვენიერი ლედი” I could have dance all night (მთელი ღამე ვიცეკვებდი) მასწავლებელი უხსნის, რომ ეს ბუნდოვანი გოგონას სიმღერაა, რომელსაც სიხარულისაგან არ ეძინება და მზადაა ცეკვით გაათენოს ღამე. მასწავლებელი სთხოვს მოსწავლეებს, მუსიკის ფონზე პანტომიმით განასახიერონ გახარებული გოგონა. ბ) მოსწავლეები უსმენენ ფრაგმენტს ნოდარ გაბუნიას „იგავიდან“ და ცდილობენ გარკვეონ, რომელია ძალი, მამალი, მელა. გარკვევის შემდეგ მოსწავლეები პანტომიმით განასახიერებენ სამივე პერსონაჟს (ერთგვარი ჯგუფური პანტომიმური სცენა).	მოსამენი აპარატურა, აუდიო ჩანაწერი: ფ. ლოუ – I could have dance all night, ფრაგმენტი მიუზიკლიდან “ჩემი მშვენიერი ლედი”, ნ. გაბუნია – „იგავი“ (3'13" – 4'53" – მამალი და ძალი; 6'24 – 7'22 – მელა, 9'12" – 11'24" – ძალი დაედეგა მელას, დაჩქვრა და კუდი მოსწყვტა).	
3. ისმენს თანაკლასელთა აზრს საკუთარ შესრულებებზე;	აქტივობას შეიძლება გუწოდოთ „მუსიკალური კონკურსი“. სურვილისამებრ, კლასი იყოფა მონაწილეებად და ჟიურის წევრებად. მონაწილეები სათითაოდ გამოდიან და მღერიან ნასწავლ სიმღერას, ჟიური კი ქულებით აფასებს მათ და ასაბუთებს თავის შეფასებას, რის შესახებაც „ჟიურის“ წევრები წინასწარ არიან ინფორმირებული.	მუსიკალური კონკურსის ჩასატარებლად საჭირო რეკვიზიტი.	
4. აფასებს თანაკლასელთა მიერ შესრულებულ თეატრალურ ეტიუდს;	იხ. მუს. VI.3. შედეგის 2. ინდიკატორის ა) აქტივობა. იხ. მუს. VI.3. შედეგის 2. ინდიკატორის ბ) აქტივობა: მოსწავლეები მსჯელობენ, თუ რომელი	იხ.: მუს. VI.3. შედეგის 2. ინდიკატორის ა) აქტივობის რესურსები. იხ. მუს. VI.3. შედეგის 2.	

	მოსწავლის შესრულება შეესაბამებოდა მუსიკის შინაარსსა და განწყობილებას.	ინდიკატორის ბ) აქტივობის რესურსები.	
5. პერსონაჟის ხასიათს უსადაგებს მუსიკალურ ფრაგმენტს;	იხ. მუს. VI.3. შედეგის 2. ინდიკატორის ა) აქტივობა იხ. მუს. VI. 3. შედეგის 2. ინდიკატორის ბ) აქტივობა.		
6. კონკრეტულ ამბავს, სიუჟეტს უსადაგებს მისთვის ცნობილ მუსიკალურ ნაწარმოებს და შეძლებისდაგვარად გაითამაშებს მას იმპროვიზებული ტექსტის გამოყენებით;	იხ. მუს. VI.3. შედეგის 2. ინდიკატორის ბ) აქტივობა – მუსიკალურ-პანტომიმურ ფრაგმენტებს შორის მოსწავლეები ასრულებენ მთხრობელის ფუნქციას.	მოსასმენი აპარატურა, აუდიო ჩანაწერი: ნ. გაბუნია – „იგავი“ (3'13" – 4'53" – მამალი და ძაღლი; 6'24" – 7'22" – მელა, 9'12" – 11'24" – ძაღლი დაედეგნა მელას, დარჩეწქვა და კუდი მოსწყვიტა).	
7. კონკრეტული მუსიკალური ფრაგმენტის საკრავებს შორის გაუღერებოდას კმნის ტექსტურ დიალოგს.			

მუს. VI.4. მოსწავლეს შეუძლია მუსიკალური დამწერლობის გამოყენება	1. კითხულობს და წერს ნოტებს ვიოლინოს, ბანის გასაღებში;	ა) მასწავლებელი დაფაზე ხაზავს სანოტო სისტემას და ვიოლინოს გასაღებს. სანოტო სისტემის გარშემო ორ-ორჯერ წერს შვიდივე ნოტის სახელწოდებას. მოსწავლეებმა ნოტების სახელწოდებები უნდა დააკვირონ შესაბამის სივრცესთან სანოტო სისტემაზე. სოლ, ლა, მი, რე, ფა, მი, რე დო, ფა, სოლ, სი, დო, ლა, სი	ბ) მასწავლებელი ქმნის რამდენიმე ნაცნობი სიმღერის მელოდიის სანოტო ჩანაწერს ვიოლინოს და ბანის გასაღებში, რომლებშიც განზრახ გამოტოვებს ცალკეულ ბგერებს. მოსწავლე ფორტიპიანოზე იღებს (უკრავს) სანოტო ჩანაწერში დაფიქსირებულ ნოტებს და ავსებს გამოტოვებულ ბგერებს საკუთარი შეხედულების მიხედვით.	ა) დაფა, მარკერი. ბ) ფორტიპიანო, სანოტო ჩანაწერი მასწავლებლის შერჩევით.	ეს სავარჯიშო მასწავლებელმა შეიძლება გამოიყენოს ტესტური დავალები-სათვის.
2. ამოიცნობს და იყენებს ალტერაციის ნიშნებს;	ა) მოსწავლეებმა უნდა დაწერონ გამა სოლ მაჟორი, აამაღლონ ამ გამის მეორე, მეოთხე საფეხურები, დაადაბლონ ამ გამის მეექვსე, მეორე საფეხურები, შემდეგ დაუკრან/აჩვენონ	ა) ფორტიპიანო, დაფა, მარკერი, სანოტო რეგულე-ბი, ფანქრები, საშლელე-ბი.			

	კლავიატურაზე, ბოლოს კი ნოტების დასახელებით წაითხოვ მასწავლებლის მიერ დაწერილი აღმავალი და დაღმავალი ქრომატიული სოლ მაჟორი.	ბ) მასწავლებელი ქმნის რამდენიმე ნაცნობი სიმღერის მელოდიის სანოტო ჩანაწერს, რომლებშიც განზრახ წერს ისეთ ნოტებს, რომელთაც ალტერაცია ან გაბათილება ესაჭიროებათ. მოსწავლე ფორტეპიანოზე იღებს/უკრავს სანოტო ჩანაწერში დაფიქსირებულ ნოტებს, ხვდება დაშვებულ შეცდომებს და ასწორებს.	ბ) ფორტეპიანო, სიმღერის სანოტო ჩანაწერი მასწავლებლის შერჩევით.	მოსწავლეებს წინასწარ აქვთ ნასწავლი, როგორ იწერება პუნქტირული რიტმი.
3. ჩანერს ტაშით ან კაკუნით გადმოცემულ რიტმულ ნახაზს;	მოსწავლეები მოისმენენ ტორეადორის კუპლეტებს ჟ. ბიზეს ოპერიდან “კარმენი,” განსაზღვრავენ მეტრს (ზომას), ტაშით გამოხატავენ რიტმულ სურათს და ჩანერგენ სანოტო რეგულეში.	მოსასმენი აპარატურა, აუდიო ჩანაწერი: ჟ. ბიზე - ტორეადორის კუპლეტები ოპერიდან “კარმენი”.		
4. ნაწარმოების, მისი ფრაგმენტის გადაწერის დროს არ უშვებს შეცდომებს;	მოსწავლეები გადაწერენ ე. დი კაპუას სიმღერის “O Sole mio” მელოდიას, დაადგენენ ტონალობას, დაასახელებენ ჩანერგულ ნოტებს, კაკუნით გამოხატავენ რიტმულ სურათს.	ფორტეპიანო, სანოტო მასალა: ე. დი კაპუა - “O Sole mio”.		ეს აქტივობა შეიძლება გამოვიყენოთ მუს. VI.1. შედეგის გ. ინდიკატორზეც.
5. მცირე ფორმის საფორტეპიანო ნაწარმოების/ფრაგმენტის მოსმენისას	ა) მოსწავლეებმა უნდა მოიძიონ ფ. შოპენის ვალსის №7 cis-moll სანოტო მასალა, ინტერნეტის საშუალებით მოისმინონ ორი პიანისტის (შესაძლებელია, ერთი მათგანი იყოს მოსწავლე/სტუ-	ა) მოსასმენი აპარატურა, ფორტეპიანო, აუდიო და სანოტო მასალა: ფ. შოპენი - ვალსი №7 cis-moll.		ეს აქტივობა შეიძლება გამოვიყენოთ მესამე მიმართულების პირველ ორ შედეგზე, რასაც დაე-

თვალს ადევნებს სანოტო ჩანანერს	დენტი) მიერ შესრულებული ამ ვალსის ჩანანერი და პარალელურად თვალი ადევნონ სანოტო ტექსტს. მომდევნო გაკვეთილზე მოსწავლეები ერთმანეთს გაუზიარებენ შთაბეჭდილებებს, გააცნობენ მათ მიერ მოსმენილი პიანისტების გვარებს.	ბ) მოსასმენი აპარატურა, აუდიო და სანოტო მასალა: ფ. შოპენი –მაზურეკი, თხზ. 33 №2, D-dur.	მატება საუბარი-განხილვა ნაწარმოების ხასიათზე და შემსრულებლის ინტერპრეტაციაზე.
6. იყენებს სანოტო სისტემის ცოდნას ნაწარმოების დასწავლის, კომპიუტერულ პროგრამებზე მუშაობისას.	მოსწავლეები ე. დი კაპუას სიმღერას “O Sole mio” შეისწავლიან სანოტო ტექსტიდან და იმღერებენ ნოტების დასახელებით.	სანოტო მასალა: ე. დი კაპუა - “O Sole mio”	ამ აქტივობისთვის მოსამზადებელი ეტაპი იქნება 4. ინდიკატორის აქტივობაში მითითებული სავარჯიშო.
მუს.VI.5. მოსწავლეს შეუძლია საკუთარი სასწავლო საქმიანობის წარმართვა.			

1. მოიძიებს გაკვეთილისათვის საჭირო მუსიკალურ, ლიტერატურულ და ვიზუალურ მასალას;	ა) მოსწავლეებმა უნდა მოიძიონ და გაკვეთილზე მოიტანონ ინფორმაცია, აუდიო და ფოტომასალა ქართველ მუსიკოს-შემსრულებელთა (პიანისტების, მევიოლინების, დირიჟორების) ცხოვრებისა და მოღვაწეობის შესახებ. ბ) მოსწავლეები უსმენენ ფრაგმენტებს ნ. გაბუნია - “იგავიდან”, მასწავლებლის დავალებით შინ მოიძიებენ სულხან-საბა ორბელიანის იგავს „სოფლის მაშენებელი“ და მ. სარაღიძის მულტიპლიკაციურ ფილმს „ტყის კვარტეტი“. შემდეგ გაკვეთილზე ჰყვებიან იგავს და უზიარებენ თანაკლასელებს მულტიფილმით მიღებულ შთაბეჭდილებებს.	ა) ინტერნეტი, მუსიკალური ენციკლოპედია, აუდიო და ფოტომასალა (მოსწავლეთა შერჩევით). ბ) მოსასმენი აპარატურა, აუდიო ჩანაწერი: ნ. გაბუნია - “იგავი” (ფრაგმენტები).	
2. ცალკეული ამოცანის გადასაჭრელად გეგმავს შესასრულებელი სამუშაოს თანმიმდევრობას;	მოსწავლეებს ევალუბათ, დაწერონ რეფერატი რომელიმე ქართველი ან უცხოელი კომპოზიტორის ცხოვრებისა და შემოქმედების შესახებ. ამისათვის მათ უნდა გამოიყენონ მასწავლებლის მიერ მიცემული გეგმა: 1. კონკრეტული ნაწარმოების დახასიათება; 2. ამა თუ იმ კომპოზიტორის ცხოვრების მიმოხილვა; 3. კომპოზიტორის შემოქმედების დახასიათება; 4. ეპოქის მიმოხილვა. მოსწავლეებმა ჩამოთვლილი საკითხები მათთვის სასურველი თანმიმდევრობით უნდა დააღაგონ და მხოლოდ ამის შემდეგ შეუდგნენ რეფერატზე მუშაობას.		

თავი III. ღაწყვითი საფეხურის მუსიკის სტანდარტი

3. გაკვეთილის, რეპეტიციის შემდეგ უფლის მუსიკალურ ინსტრუმენტებს, აუდიო-ვიდეო აპარატურას, ფირებს.	მოსასმენი აპარატურის და აუდიო ჩანაწერების გაფრთხილების მიზნით, მოსწავლეებს შეუძლიათ განერონ და შესაბამის ადგილზე გამოაკრან აპარატურის მოხმარების წესები.	დაფა, მარკერი, დიდი ფორმატის ქაღალდი.	
მუს. VI.6. მოსწავლეს შეუძლია სხვებთან თანამშრომლობა.			
1. ანაწილებს ჯგუფში სამუშაოს, ფუნქცია-მოვალეობებს;	წლის საანგარიშო კონცერტის ორგანიზებისათვის მოსწავლეები განერენ შესასრულებელი სამუშაოს გეგმას და ყოველი მოსწავლის მოსწავლეთა ჯგუფის ფუნქციებს; გააკრავნ თვალსაწიწო ადგილას.	დაფა, მარკერი, დიდი ფორმატის ქაღალდი.	
2. ითვალისწინებს და იყენებს ჯგუფის წევრების შესაძლებლობებს;	ლონისძიების ჩასატარებლად გამოიყოფა მოსწავლეთა ჯგუფი, რომელსაც ევალება სწორად განსაზღვროს თანაკლასელთა შესაძლებლობები და შესაბამისად, სწორად განაწილოს ფუნქციები.	ლონისძიების ჩასატარებლად საჭირო სხვადასხვა დანიშნულების საგანი.	
3. ეხმარება სხვებს კონკრეტული ამო-	ლონისძიების ჩასატარებლად გამოიყოფა მოსწავლეთა ჯგუფი, რომელსაც ევალება,	ლონისძიების ჩასატარებლად საჭირო სხვადასხვა	ამ შემთხვევაში გასათვალისწინებელია მოსწავლეთა

ცანის შესრულებაში და საჭიროების შემთხვევაში თავად ითხოვს დახმარებას;	საჭიროების შემთხვევაში ტექნიკურ საკითხებში დაეხმაროს თანაკლასელებს. მაგალითად, რეპეტიციის დროს ჩართოს აუდიო ჩანაწერი, განათება და ა. შ.	დანიშნულების საგანი.	ინტერესი და გამოცდილება ტექნიკასთან ურთიერთობისას.
4. კამათის დროს ისმენს და ითვალისწინებს ჯგუფის წევრის არგუმენტს;	იხ. მუს. VI.6. შედეგის 5. ინდიკატორის აქტივობის რესურსები.	იხ. მუს. VI.6 . შედეგის 5. ინდიკატორის აქტივობის რესურსები.	
5. აფასებს საკუთარ და სხვის მიერ გაწეულ სამუშაოს.	ლონისძიების ჩატარების შემდეგ, გაკვეთილი ეთმობა მის განხილვას. მოსწავლეები აფასებენ, რა გამოვიდა კარგად, რა – ნაკლებად კარგად. პირველ რიგში, თითოეული მათგანი საუბრობს საკუთარ, შემდეგ სხვისი გამოსვლის შესახებ, განიხილვენ ხარვეზებს და გეგმავენ, როგორ უნდა მოქცნენ მომავალში ხარვეზების თავიდან ასაცილებლად. სურვილისამებრ, მოსწავლეებს შეუძლიათ დაწერონ და კლასს წაუკითხონ რეცენზიის ტიპის მცირე ტექსტი, რომელშიც აღწერენ და შეაფასებენ ღონისძიებას, კორექტულად გამოთქვამენ თავიანთ შენიშვნებსაც, იქნებოთ კეთილგანწყობილი.	ფურცლები, კალმისტრები.	შესაძლოა, მასწავლებელმა ერთ-ერთ ან რამდენიმე მოსწავლეს (მათი სურვილისამებრ) სთხოვოს, შეითავსოს ჟურნალისტიკის როლი და დაწეროს რეცენზია კონცერტის შესახებ. ამ შემთხვევაში, მასწავლებელმა მოსწავლეს წინასწარ უნდა აუხსნას თუ როგორ იწერება რეცენზია.

მიმართულება: კომუნიკაცია და ინტერაქტიუმი

შედეგი / ინდიკატორი	ტიპური აქტივობები	რესურსები	რესურსები
მუს. VI.7. მოსწავლეს შეუძლია მოსმენილი მუსიკალური ნაწარმოების განხილვა და შეფასება.	1. ამოიცნობს ნაწარმოებს, მის ფრაგმენტს;	მოსასმენი აპარატურა, აუდიო ჩანაწერი: რ. ლალიძე – „სიმღერა თბილისზე“, ე. დი კაპუა – „O Sole mio, ჯ. ვერდი – კვარტეტი ოპერიდან „რიგოლეტო“ (მითითებული ფრაგმენტები).	სასურველია, თუ ეს მოწვევები ნაწარმოების სხვადასხვა ადგილიდან იქნება აღებული და არა მხოლოდ დასაწყისიდან. აქტივობა წლის განმავლობაში რამდენჯერმე ხორციელდება და პედაგოგს შეუძლია ჩ-ის მომზადება, სხვადასხვა ფრაგმენტი შეიტანოს, რაც აქტივობის რამდენჯერმე ჩატარებისთვის გამოადგება.
2. გადმოსცემს თავის შთაბე-	იხ. მუს. VI.6. შედეგის 5. ინდიკატორის აქტივობა.		

ქდილებას სიტყვიერად, ნახატი, ჩანაწერის სახით;				
3. ახასიათებს შემსრულებელთა შემადგენლობას;	მოსწავლეები ასახელებენ ნაწარმოებს, რომელიც ყველაზე მეტად მოსწონთ, ახასიათებენ ამ ნაწარმოების შესრულებისთვის საჭირო შემსრულებელთა რაოდენობასა და შემადგენლობას.			
4. ამოიცნობს მოსმენისას ნაცნობ მუსიკალურ ფორმებს;	იხ. მუს. VI.11. შედეგის 3. ინდიკატორის აქტივობა. მასწავლებლის მიერ შერჩეულ ნაწარმოებში მოსწავლეები აღგენენ ფორმას.	ფორტეპიანო, სანოტო მასალა: პროგრამით გათვალისწინებული ნაწარმოებები (მასწავლებლის შეჩევით).		
5. ახასიათებს კონკრეტულ მუსიკალურ ფრაგმენტს მეტრის, საკრავთა, ხმის ტემბრების, კილოს მიხრილობის მიხედვით;	ა) მოსწავლეები უსმენენ ორ ფრაგმენტს ჟ. ბიზეს ოპერიდან „კარმენი“. ესენია: ტორეადორის კუბლეტები და ბიჭუნათა გუნდი. ადარებენ მათ ინდიკატორის პარამეტრების შესაბამისად. ბ) იგივე აქტივობა ხორციელდება „წინწყაროსა“ და იმერული „ნადურის“ მეშვეობით.	მოსამენი აპარატურა, აუდიო ჩანაწერი: ჟ. ბიზე – ბიჭუნათა გუნდი და ტორეადორის კუბლეტები ოპერიდან „კარმენი“, „წინწყარო“, იმერული „ნადური“.		
6. მსჯელობს მუსიკალური ნაწარმოების შესრულებაზე;	მასწავლებელი მოასმენინებს მოსწავლეებს ვ. აზარაშვილი - „ნოქტიურნს“ კამერული ორკესტრისათვის და იგივე ნაწარმოებს ორი ვიოლინოსა და ფორტეპიანოს შესრულებით. მოსწავლეები ახასიათებენ თითოეულ მათგანს (ტემპი, ნიუანსები, განვითარება, ტემბრების	მოსამენი აპარატურა, აუდიო ჩანაწერი: ვ. აზარაშვილი - „ნოქტიურნი“ (ვერსიები: 1. ორი ვიოლინოსა და ფორტეპიანოსათვის;		

	მონაცვლეობა განვითარების ეტაპებზე, მაგალითად, დასაწყის, კულმინაციურ და ფინალურ მონაკვეთებში, დინამიკა და ა. შ.).	2. კამერული ორკესტრი-სათვის).	
7. იყენებს ნაცნობ მუსიკალურ მასალას ღონისძიებების გაფორმებისას.	მოსწავლეები გეგმავენ თემატურ ღონისძიებას. იხსენებენ შესწავლილ, მოსმენილ მუსიკალურ ნაწარმოებებს და არჩევენ მათ ღონისძიების თემის შესაბამისად.		

მუს. VI.8. მოსწავლეს შეუძლია მონაწილეობის მიღება სხვადასხვა სახის ღონისძიებაში.			
1. მონაწილეობს კლასის სპექტაკლში, კარნავალში, მეგჯლისში;	მოსწავლეები კლასის კარნავალზე განასახიერებენ საოპერო პერსონაჟებს შესაბამისი მუსიკალური მასალის ფონზე. მაგალითად, ფიგაროს - ჯ. როსინის ოპერიდან “სევილიელი დალაქი” (ფიგაროს კავატიონა), მაკარს - ვ. დოლიძის ოპერიდან “ქეთო და კოტე” (მაკარის არია - “ფულეები”), სიკოს და საქოს ამავდროულად (სიკოს და საქოს კუბლეთები), ბაბალეს - ვ. დოლიძის ოპერიდან “ქეთო და კოტე” (კვარტეტი - “აბა, ჩემო ბაბალე”), პაპაგენოს და პაპაგენას - ვ. მოცარტის	მოსასმენი აპარატურა, აუდიო ჩანაწერი: ჯ. როსინი – ფიგაროს კავატიონა ოპერიდან “სევილიელი დალაქი”, ვ. დოლიძე – მაკარის არია “ფულეები”, სიკოსა და საქოს კუბლეთები, კვარტეტი- “აბა, ჩემო ბაბალე”, ოპერიდან “ქეთო და კოტე”, ვ. მოცარტი –	

	ოპერადან “ჯადოსნური ფლეიტა” (პაპაგენოსა და პაპაგენას დუეტი).	პაპაგენოსა და პაპაგენას დუეტი ოპერადან “ჯადოსნური ფლეიტა”. პერსონაჟთა განსახიერებლად საჭირო სხვადასხვა დანიშნულების ნივთი.	
2. მონაწილეობს და ესწრება სკოლის საანგარიშო კონცერტს;	იხ. მუს. V.8. შედეგის 2. ინდიკატორის აქტივობა.	იხ. მუს. V.8. შედეგის 2. ინდიკატორის აქტივობის რესურსები.	
3. ესწრება შეხვედრა-საღამოებს: კომპოზიტორთან, შემსრულებელთან;	იხ. მუს. V.8. შედეგის 3. ინდიკატორის აქტივობა.	იხ. მუს. V.8. შედეგის 3. ინდიკატორის აქტივობის რესურსები.	მოსწავლე, საჯარო კონცერტზე, სპექტაკლზე დასწრების შემდეგ წერს რეცენზიას - მოიძიებს საჭირო მასალას შემსრულებლის (დასის) შემოქმედებითი მოღვაწეობის შესახებ, ასახავს საკუთარ შთაბეჭდილებებს, აზრებს.
4. თანაკლასე-ლებთან ერთად ესწრება საჯარო კონცერტს, სპექტაკლს;	იხ. მუს. V.8. შედეგის 4. ინდიკატორის აქტივობა.	იხ. მუს. V.8. შედეგის 4. ინდიკატორის აქტივობის რესურსები.	მოსწავლე, საჯარო კონცერტზე, სპექტაკლზე დასწრების შემდეგ წერს რეცენზიას - მოიძიებს საჭირო მასალას შემსრულებლის (დასის) შემოქმედებითი მოღვაწეობის შესახებ, ასახავს საკუთარ შთაბეჭდილებებს, აზრებს.
5. დადის ექსკურსიებზე ხელოვნთა სახლ-მუზეუმში;	იხ. მუს. V.8. შედეგის 4. ინდიკატორის აქტივობა.	იხ. მუს. V.8. შედეგის 4. ინდიკატორის აქტივობის რესურსები.	
6. მონაწილეობს და ადგენს კითხვარს	მოსწავლეები ადგენენ კითხვარს ვიქტორინის ჩასატარებლად. კითხვები მრავალფეროვანია და		

ვიქტორინისთვის;	მოსწავლეთა პრაქტიკულ, შემოქმედებით უნ- არებს ამოწმებს. მაგალითად, სიმღერის, ცეკვის, განწყობილების გადმოცემის, სცენის გათამაშებ- ის, პერსონაჟის განსახიერების და ა. შ.		
7. წარდგება აუ- დიტორიის წინაშე შემსრულებლის, შემოქმედის ან კონ- ფერანსიეს როლში;	7. წარდგება აუდიტორიის წინაშე მოსწავლეები გეგმავენ საკუთარი კლასის საავტორო კონ- ცერტის ჩატარებას. კონცერტში მონაწილეობას მიიღებენ ის მოსწავლეები, ვინც გამოთქვამენ სურვილს აუდიტორიის წინაშე წარადგინონ სა- კუთარი შემოქმედება: საავტორო სიმღერა, ლექ- სი, კომპოზიცია, ნახატი და ა.შ.შემსრულებლის, შემოქმედის ან კონფერანსიეს როლში;	კონცერტის ჩასატარე- ბლად საჭირო სხვადასხვა ნივთი.	
8. ეხმარება აუ- ტოსკლასელებს ზეიმის მუსიკალურ გაფორმებაში.	მოსწავლეები ეხმარებიან უმცროსკლასელებს სახალწლო ზეიმის ორგანიზებაში, იყენებენ საკუთარ გამოცდილებას ამ სფეროში: შეასწავ- ლიან სიმღერებს, ლექსებს, აგვარებენ ორგანი- ზაციულ საკითხებს და ა.შ.		
მუს. VI.9. მოსწავ- ლეს ესმის და შეუძლია წარ- მოაჩინოს, რომ მუსიკა/ხელოვნე- ბა კომუნიკაციის საშუალებებია).			

1. აცნობიერებს, რომ მუსიკა მას ეხმარება ადამიანებთან ურთიერთობაში;	მოსწავლეები უსმენენ პაპაგენოსა და პაპაგენას დუეტს ვ. ა. მოცარტის ოპერიდან „ჯადოსნური ფლეიტა და სათითაოდ ახსიათებენ ნაწარმოებს. მასწავლებელი ყურადღებას უმახვილებს იმ ფაქტზე, რომ ამ მუსიკამ თითოეულ მათგანში მსგავსი შეგრძნება გამოიწვია.		
2. აცნობიერებს, რომ მუსიკის ერთობლივი მოსმენა ადამიანებში მსგავს განცდებს ბადებს;	მოსამყენი აპარატურა, აუდიო ჩანაწერი: ვ. ა. მოცარტი – პაპაგენოსა და პაპაგენას დუეტი ოპერიდან „ჯადოსნური ფლეიტა“.		
3. იხსენებს მუსიკალურ და ხელოვნების სხვა დარგის ნაწარმოებებს, რომლებშიც მსგავსი იდეზია გამოხატული;			
4. საუბრობს იმაზე, რომ მუსიკა გამოიყენება კინოში, თეატრში, საინფორმაციო საშუალებებში;	ა) მასწავლებელი აჩვენებს მოსწავლეებს უხმო ფრაგმენტს ნ. ჯანელიძის ფილმიდან „იავნანა“, როცა გაზრდილი ქეთი დედას სიმღერით იცნობს და ეკითხება, მიხვდნენ თუ არა, რა მოხდა? ხოლო შემდეგ – აჩვენებს იმავე მონაკვეთის გახმოვანებულ ვარიანტს. მოსწავლეები მსჯელობენ მუსიკის როლის მნიშვნელობაზე სინთეზური ხელოვნების სხვა დარგებში.	ვიდეო აპარატურა, ვიდეო მასალა: ფრაგმენტები ნ. ჯანელიძის ფილმიდან „იავნანა“, დისნეის ფანტაზია კივალდის „ნელინადის დრონის“ მიხედვით.	

	ბ) იმავე აქტივობას ახორციელებს უ. დისნეის ფანტაზიით ვივალდის „წელიწადის დრონის“ მიხედვით. ამ შემთხვევაში, შესაძლოა, ჯერ მუსიკა მოვასმენინოთ.
5. საუბრობს იმაზე, რომ წინა ეპოქაში შექმნილი მუსიკალური ნაწარმოები/ხელოვნების ნიმუში მისთვის დღესაც გასაგებია.	მოსწავლეები უსმენენ ბახ-გუნოს Ave Maria-ს. მასწავლებელი ურიგებს მათ ფურცელზე დაწერილ სხვადასხვა შინაარსის 3 ტექსტს, მათ შორის ერთ-ერთი შესაბამისი ლოცვაა - "ღვთისმშობელს ქალწულს", სხვები კი კონტრასტული შინაარსის მოთხრობისა და ლექსის ფრაგმენტები. მასწავლებელი სთხოვს მათ, შეუსაბამონ მუსიკას ერთ-ერთი ტექსტი. პასუხის შემდეგ მასწავლებელი უხსნის მათ, რომ აკომპანენტი წარმოადგენს ბახის პრელუდიას - დამოუკიდებელ ნაწარმოებს (შეუძლია მოასმენინოს კიდეც) და შეიქმნა 1722 წელს, ეს ნაწარმოები კი 1859 წელს. მას შემდეგ არაერთ სპექტაკლში თუ კინოფილმში გამოიყენეს (არსებობს სხვადასხვაგვარი შესრულება), დღეს მათაც ამოიცნეს მისი შინაარსი. ე. ი., ეს ნაწარმოები გასაგებია შექმნიდან სამას წელზე მეტი ხნის შემდეგაც.
	მოსასმენი აპარატურა, აუდიო ჩანაწერი: ი.ს. ბახი – პრელუდია და ფუგა №1 C-dur, პრელუდია, ბახ-გუნო – Ave Maria.
	ეს აქტივობა სრულდება იმ შემთხვევაში, თუ მისწავლებლები არ იცნობენ ამ ნაწარმოებს. წინააღმდეგ შემთხვევაში, მასწავლებელს შეუძლია სხვა ნაწარმოები მოასმენინოს მათ.

მიმართულება: კომუნიკაცია და ინტერაქტიუმი

ზედატი / ინდიკატორი	ტიპური აქტივობები	რეზულტი	რეზულტი
მუს.VI.10. მოსწავლე იცნობს ქართული და მსოფლიო მუსიკალური ხელოვნების ცნობილ ნიმუშებსა და წარმოადგენლებს.			
1. სხვადასხვა ხერხით გადმოცემს ცნობილი მუსიკალური ნაწარმოების თემას, რიტმულ სურათს და ამოიცნობს მას მოსმენისას;	ერთ-ერთი მოსწავლე ყურსასმენებით უსმენს ი. გურგულიას „საქანელას“ და მოსმენის შემდეგ მელოდიისა და სიტყვების გარეშე, რიტმული სურათის დაკავებით, მიმიკით, ჟესტებით, პანტომიმით ცდილობს მიახვედროს სხვა მოსწავლეები, თუ რა სიმღერას მოუსმინა. ეინც პირველი გამოცნობს, უკვე ის შეუდგება ახალი სიმღერის მოსმენას და თანაკლასელებისთვის მის განმარტებას.	მოსამგენი აპარატურა, აუდიო ჩანაწერი: ი. გურგულია – „საქანელა“.	
2. საუბრობს კომპოზიტორების შემოქმედების შესახებ;	გასულ წლებში მუსიკის გაკვეთილზე შესწავლილი და მოსმენილი მუსიკალური მასალის საფუძველზე მოსწავლე ასახელებს მისთვის ყველაზე საყვარელ კომპოზიტორს, მასწავლებლის მიერ მითითებულ ლიტერატურაში მოიძიებს ინფორ-	მასწავლებლის მიერ დასახელებული ლიტერატურა ამა თუ იმ კომპოზიტორის შემოქმედების შესახებ.	

	მაცვას და საუბრობს მისი შემოქმედების, ასევე ცნობილი ნაწარმოებების შესახებ. მისთვის ნაცნობი ტერმინოლოგიის გამოყენებით ცდილობს, ელემენტარულად დაახასიათოს კომპოზიტორის სტილი.			ამ აქტივობის შესასრულებლად მოსწავლეები წინასწარ უნდა ფლობდნენ ამ ინფორმაციას.	
3. უსმენს და ამოიცნობს ცნობილ მუსიკოს-შემსრულებელს სხვადასხვა მახასიათებლის მიხედვით (ხმის ტემბრით, რეპერტუარის მიხედვით...);	მოსწავლეები ამოიცნობენ ე. დი კაპუსა - "O Sole mio"-ს ლ. პავაროტის შესრულებით და „ღამის დედოფლის არიას“ მოცარტის ოპერიდან „ჯადოსნური ფლეიტა“, ასახელებენ თითოეული მათგანის ავტორს, ნაწარმოების სახელწოდებას, შემსრულებლის სახელს, ხმის ტემბრს. თანხლები-ის შემადგენლობას.	მოსასმენი აპარატურა, აუდიო ჩანაწერი: ე. დი კაპუსა - „შოლე მისო“ ლ. პავაროტის შესრულებით, მოცარტი - „ღამის დედოფლის არია“ ოპერიდან „ჯადოსნური ფლეიტა“ დიანა დამრაუს შესრულებით.		ამ კონკრეტული შემთხვევისათვის მასწავლებელმა შეიძლება გამოიყენოს მ. ტიბალდი კეზას მონოგრაფია „პაგანინი“ - თბ): ხელოვნება, 1986.	
4. მოიძიებს და-მატებით ინფორმაციას მისთვის საინტერესო ნაწარმოების, კომპოზიტორის, შემსრულებლის შესახებ.	ა) მასწავლებელი უამბობს მოსწავლეებს ეპიზოდს ცნობილი მევიოლინე - ნიკოლო პაგანინის ცხოვრებიდან (ვიოლინოს სიმების დაწყების ამბავს), ავალებს მოსწავლეებს, დამოუკიდებლად ან მშობლის დახმარებით მოძიოს ინფორმაცია პაგანინის ბავშვობისა და მისი ცხოვრების სხვა ეპიზოდის შესახებ, დაწერონ, ან შეპირად წარუდგინონ ეს ინფორმაცია თანაკლასელებს; ბ) მასწავლებელი ატარებს მოზაიკური ტიპის გაკვეთილს: კლასი იყოფა რამდენიმე გუნდად და თითოეული გუნდი შეაჯერებს იმ ინფორ-	ბ) დაფა, მარკერი.			

	მაცია, რომელიც ამ აქტივობისას მოიპოვეს. დაფა იყოფა იმდენ ნაწილად, რამდენ გუნდადაც კლასი გაყო. გუნდები სათითაოდ გამოდიან და თითო-თითო წინადადებად წერენ მათ მიერ მოპოვებულ ინფორმაციას მის ამონაწერებში. მაგალითად, გუნდი 1. პაგანინი დაიბადა გენუაში; გუნდი 2. მისი მამა ღარიბი მუსიკოსი იყო; გუნდი 3. მამა ნიკოლოს აიძულებდა, ბევრი ემეცადინა ვიოლინოზე; გუნდი 1. ის ადრეული ბავშვობიდან წარმატებით გამოდიოდა კონცერტებზე... და ა. შ. თუ გუნდების ზოგიერთი ფრაზა ერთმანეთს დაემთხვევა, გაკვეთილის ბოლოს მათ გადახაზვენ, მიღებულ ტექსტს კი გადაიწერენ რეგულში და შემდეგი გაკვეთილისათვის ისწავლიან.	
--	--	--

მუს. VI.11. მოსწავლეს შეუძლია შეადაროს ერთმანეთს მუსიკალური ნაწარმოებები.		
1. ნასწავლ ნაწარმოებებს ადარებს ერთმანეთს;	ა) მოსწავლეები უსმენენ ფ. შოპენის ორ მარტეკს - თხზ. 33 №1 და თხზ. 33 №2, პირობითად არქმევენ პირველ და მეორე მარტეკებს და რეგულში ქმნიან ცხრილს, წერენ მსგავს და	მოსასმენი აპარატურა, აუდიო ჩანაწერი: ფ. შოპენი – მარტეკები: თხზ. 33 №1 და თხზ. 33 №2, “შინა

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

3. ახასიათებს ნაც- ნობ მუსიკალურ ფორმებს;	<table><tr><td>ვარიაცია</td><td>ერთი თემის რამდენიმე სახე- ცვლილი გამეორება.</td></tr><tr><td>რონდო</td><td>რეფრენისა და ეპიზოდებისა- გან შედგენილი ნაწარმოები, რომელშიც განსხვავებულ ეპიზოდებს შორის მოქცეული რეფრენი უცვლელად მეორ- დება.</td></tr><tr><td>კუპლეტური ფორმა</td><td>განსხვავებული სალექსო ტექსტები ერთსა და იმავე მუსიკაზე.</td></tr><tr><td>მარტივი სამნაწილიანი ფორმა</td><td>ნაწარმოები განსხვავებული ხასიათის შუა ნაწილით და მსგავსი კიდურა ნაწილებით.</td></tr></table> ფორმებისთვის დამახასიათებელი ნიშნები.	ვარიაცია	ერთი თემის რამდენიმე სახე- ცვლილი გამეორება.	რონდო	რეფრენისა და ეპიზოდებისა- გან შედგენილი ნაწარმოები, რომელშიც განსხვავებულ ეპიზოდებს შორის მოქცეული რეფრენი უცვლელად მეორ- დება.	კუპლეტური ფორმა	განსხვავებული სალექსო ტექსტები ერთსა და იმავე მუსიკაზე.	მარტივი სამნაწილიანი ფორმა	ნაწარმოები განსხვავებული ხასიათის შუა ნაწილით და მსგავსი კიდურა ნაწილებით.		
ვარიაცია	ერთი თემის რამდენიმე სახე- ცვლილი გამეორება.										
რონდო	რეფრენისა და ეპიზოდებისა- გან შედგენილი ნაწარმოები, რომელშიც განსხვავებულ ეპიზოდებს შორის მოქცეული რეფრენი უცვლელად მეორ- დება.										
კუპლეტური ფორმა	განსხვავებული სალექსო ტექსტები ერთსა და იმავე მუსიკაზე.										
მარტივი სამნაწილიანი ფორმა	ნაწარმოები განსხვავებული ხასიათის შუა ნაწილით და მსგავსი კიდურა ნაწილებით.										
4. განასხ- ვავებს ხალხური მუსიკის პოპუ- ლარულ ნიმუშებს საქართველოს კუთხეების მიხედ- ვით;	იხ. მუს. VI.11. შედეგის 1. ინდიკატორის ბ) აქტივობა.	იხ. მუს. VI.11. შედეგის 1. ინდიკატორის ბ) აქტივო- ბის რესურსები.									

5. საუბრობს იმის შესახებ, რატომ მოეწონა ესა თუ ის ნაწარმოები.															
მუს.VI.12. მოსწავ- ლე იცნობს სხ- ვადასხვა ტიპის ანსამბლისა და ორკესტრის შე- მადგენლობას.	1. ასხვავებს და აჯგუფებს საკრავებს ბგერის მიღების წესის, მასალის მიხედვით;	ა) მოსწავლეები მოისმენენ სამ ნაწარმოებს: ი. ს. ბახის ტოკატას და ფუგას ორგანიისათვის, რე მინორი, ჟ. ფ. რამოს პიესას კლავესინისათვის “ქათამი”, ფ. შოპენის მარტურეკს, თხზ. 33 2, რე მაჟორი. მოსწავლეებმა უნდა ამოიცნონ საკრავ- ვი, შემდეგ მასწავლებლის მიერ დაფაზე დაწ- ერილ კომპოზიტორის გვარს და მის ნაწარმოებს ჩაწერენ შესაბამის გრაფაში.	მოსამენი აპარატურა, აუდიო ჩანაწერი: ი. ს. ბახი – ტოკატა და ფუგა ორგანიისათვის, d-moll, ჟ. ფ. რამო – “ქათამი”, ფ. შოპენი – მარტურეკი, თხზ. 33 №2 D-dur.												
<table><tr><td>კომპოზიტორი</td><td>ნაწარმოები</td><td>საკრავი</td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr></table>				კომპოზიტორი	ნაწარმოები	საკრავი									
კომპოზიტორი	ნაწარმოები	საკრავი													

2. ხატავს ან ძერწავს საკრავებს, ორკესტრს, შემსრულებლებს; 3. განასხვავებს სიმფონიური, კამერული, სასულე, სიმებიანი ორკესტრის შემადგენლობას;	მუსიკოს-შემსრულებელთა ფოტოსურათების დათვალიერების შემდეგ, მოსწავლეებმა კონტურით უნდა გამოსახონ მევიოლინეს, ფლეიტის-ტის, დირიჟორის და ა. შ. სილუეტი. ა) მოსწავლეები გაიხსენებენ ნასწავლი საკრავების სახეწოდებას და შეავსებენ მოცემულ ცხრილს.	ფოტოსურათები: მევიოლინე, ფლეიტისტი, დირიჟორი, არფისტი. ა) დაფა, მარკერი, რვეული-ბი, კალმისტრები.	შემდეგ აქტივობად, მოსწავლეებმა შეიძლება თვითონ შეადგინონ მსგავსი ცხრილი კამერული და სასულე ორკესტრებისათვის და ჩაწერონ ამ ორკესტრებში შემავალი საკრავები.

	ბ) მოსწავლეები უსმენენ ვ. აზარაშვილის “ნო-ქტიურნს” კამერული ორკესტრისათვის და მეხუთე ნაწილს ჰ. ბერლიოზის ”ფანტასტიკური სიმფონიიდან” და პასუხობენ შეკითხვაზე, თუ როგორი საორკესტრო ხმოვანებაა (სიმფონიური, კამერული, სასულიერო) თითოეულ ნაწარმოებში? ასაბუთებენ თავიანთ პასუხებს.	ბ) მოსასმენი აპარატურა, აუდიო ჩანაწერი: ჰ. ბერლიოზი – “ფანტასტიკური” სიმფონია, მეხუთე ნაწილი “კუდიანების შაბაში”, ვ. აზარაშვილი - “ნოქტიურნი”.	
4. განიხილავს ანსამბლის სხვადასხვა შემადგენლობას.	მოსწავლეები მოისმენენ ნ. გაბუნიას “იგავს” ინსტრუმენტული ანსამბლისა და სოლისტები-სათვის და საუბრობენ ამ ნაწარმოებზე - ინსტრუმენტული ანსამბლის შემადგენლობაზე, საკრავთა რაოდენობაზე, ტემბრზე, ნაწარმოების ხასიათზე.	მოსასმენი აპარატურა, აუდიო ჩანაწერი: ნ. გაბუნია – “იგავი”.	

თავი IV საბნის სწავლება

პირველი კლასი

ბგერები ჩვენს ირგვლივ

მიზანი:

მუსიკის მოსმენის, სიმღერის, ანალიზის, საკუთარი აზრის გამოხატვის (სიტყვით, იმიტირებით) უნარ-ჩვევები.

რესურსები:

მოსასმენი აპარატურა;
გარემოში არსებული ხმების და საკრავთა ტემბრის აუდიო ჩანაწერი;
ფორტეპიანო;
სანოტო მასალა: სიმღერა - „ჭრელო პეპელა,” ლ. იაშვილი - სიმღერა „კრიჭი-კრიჭი”, მ. დავითაშვილი - სიმღერა „პატარა გუგული,” პ. ჩაიკოვსკი - პიესა „ხის ჯარისკაცების მარში”;
სხვადასხვა ფერის ბარათები;
სახატავი რვეულები, ფერადი ფანქრები.

შედეგები:

მუს. I.1. მოსწავლეს შეუძლია მუსიკალური ენის ნასწავლი ელემენტების ამოცნობა და მათი გამოყენება რიტმულ-ინტონაციურ სავარჯიშოებში;
მუს. I.2. მოსწავლე მღერის მარტო და სხვებთან ერთად;
მუს. I.3. მოსწავლეს შეუძლია მიმართოს გამოხატვის სხვადასხვა ფორმას გარკვეული განწყობილების გადმოსაცემად;
მუს. I.4. მუსიკით გამონეულ ემოციას გადმოგცემს ნახატში;
მუს. I.5. მოსწავლე იყენებს ნასწავლ მუსიკალურ ტერმინებს;
მუს. I.6. მოსწავლეს შეუძლია მონაწილეობა სხვადასხვა სახის ღონისძიებაში;
მუს. I.8. მოსწავლეს შეუძლია მოსმენილი ნაწარმოების ყოველდღიურობასთან დაკავშირება;
მუს. I.9. მოსწავლე იცნობს ნასწავლ მუსიკალურ საკრავებს;
მუს. I.10. მოსწავლეს შეუძლია განასხვავოს გარემოში მოსმენილი ხმები.

აქტივობების ჩამონათვალი:

მუსიკალური და არამუსიკალური ბგერების გახმოვანება;
„ზღაპარი მუსიკოს დათვზე”;
მუსიკალური და არამუსიკალური ბგერების ამოცნობა (მუსიკალური ფრაგმენტის მოსმენის დროს);
აქტივობა - „ნახატის გახმოვანება”;
მელოდიის მიმართულების გამოცნობა (სახიერი კავშირით);
თამაში - „მუსიკალური ბარათები”.
აქტივობა - განწყობილება და სხვადასხვა ხასიათის სიმღერები;
აქტივობა - „ადაამიანის ხმა თუ საკრავი?”;
აქტივობა - ფორტეპიანოს ხმოვანებით შექმნილი სურათები;

სხეულის მოძრაობით ემოციის გადმოცემა (პ. ჩაიკოვსკის მუსიკის მოსმენის შემდეგ);

მუსიკის მოსმენით გამოწვეული შთაბეჭდილების ასახვა ნახატში.

მასწავლებელი კლასს დაყოფს ორ ჯგუფად - პირველ ჯგუფს ევალება, გაახმოვანოს გარემოში არსებული ხმები - ფოთლების შრიალი, ფუტკრის ზუზუნის, ხახუნის ხმა. რესურსებად შეიძლება გამოვიყენოთ რვეულის ფურცლები, ხახუნის გამომწვევი სხვადასხვა საგანი. მოსწავლეები აშრიალევენ ფურცლებს, ერთმანეთს უხახუნებენ საგნებს, მოკუმული პირით გამოხატავენ ფუტკრის ზუზუნს. მეორე ჯგუფს ევალება, ფორტეპიანოს დახმარებით გამოხატოს დათუნების ბაჯბაჯი, ჩიტების ჭიკჭიკი. ამისათვის, მოსწავლეები იყენებენ სხვადასხვა რეგისტრის ხმოვანებას (**მუს. I.1. მოსწავლეს შეუძლია მუსიკალური ენის ნასწავლი ელემენტების ამოცნობა და მათი გამოყენება რიტმულ-ინტონაციურ სავარჯიშოებში**), (**მუს. I.6. მოსწავლეს შეუძლია მონაწილეობა სხვადასხვა სახის ღონისძიებაში (ინდიკატორი: მონაწილეობს თამაშებში, კლასის ზეიმში, თემატურ ღონისძიებებში)**).

ბუნებაში არსებული ხმების შესახებ მასწავლებელი ზღაპარს უამბობს მოსწავლეებს: ერთი მევიოლინე, რომელსაც ნადირობა უყვარდა და ოცნებობდა, დათვზე ენადირა, შეხვდა მეზობელს.

- ტყეში დათვი ვნახე, - უთხრა მან.

მონადირემ აიღო თოფი და ტყისაკენ გაემართა. დიდხანს იარა, დაიღალა და იქვე ჩამოჯდა. უეცრად ესმის: „ძნ, ძნ“. მონადირეს გაუკვირდა, - ვინ უკრავს ტყეში?

- გაიფიქრა მან. ხედავს - ხის ქვეშ დათვი დამჯდარა, ხის ნაფოტს ეთამაშება, გამოჰკრავს თათს და ნაფოტი ხმას გამოსცემს: „ძნ, ძნ“, დათვიც ყურადღებით უსმენს.

სახლში დაბრუნებულ მევიოლინეს მეზობელმა ჰკითხა:

- რა ქენი, მოკალი დათვი?

- არა.

- რატომ?

- როგორ მოვკლავდი, როცა დათვიც ისეთივე მუსიკოსი ყოფილა, როგორიც მე ვარ. რას უსმენდა დათვი?

რას გამოსცემდა ხის ნაფოტი?

ბავშვები, სავარაუდოდ, პასუხობენ: ხმებს, ბგერებს.

მასწავლებელი ესაუბრება მოსწავლეებს ბუნებაში, გარემოში წარმოქმნილი ხმების შესახებ: ერთად ჩამოთვლიან გარემოში არსებულ ხმებს - ჩიტების ჭიკჭიკსა და გალობას, ზარის წკრიალს, მანქანის მუხრუჭისა და საყვირის, ჭექა-ქუხილის, ქარის ზუზუნის, კაკუნის, ფოთლების შრიალის ხმას და ა. შ.

მასწავლებელი მოასმენინებს მოსწავლეებს გარემოში არსებულ ხმებს (ჩიტების ჭიკჭიკს, ზღვის ტალღების ხმას, ქარის ზუზუნს...) და საკრავის მიერ გამოცემულ ბგერებს - ფორტეპიანოს ჟღერადობას, ვიოლინოს ხმას...) (**მუს. I.9. მოსწავლე იცნობს ნასწავლ მუსიკალურ საკრავებს (ინდიკატორი: ასხვავებს საკრავების ჟღერადობას)**).

მოსწავლეები თავად ამოიცნობენ მუსიკალურ და არამუსიკალურ ბგერებს და იმახსოვრებენ ამ ტერმინებს (**მუს. I.10. მოსწავლეს შეუძლია განასხვავოს გარემოში მოსმენილი ხმები (ინდიკატორი: არკვევს ხმის წარმოქმნის წყაროს)**; **მუს. I.5. მოსწავლე იყენებს ნასწავლ მუსიკალურ ტერმინებს**).

გაკვეთილის მომდევნო აქტივობა ხატვას ეთმობა. მასწავლებელი სთავაზობს, თავად

გადაწყვიტონ, რომელი - მუსიკალური თუ არამუსიკალური ბგერების წყაროს (რა ან ვინ გამოსცემს ამ ბგერებს) დახატვა ურჩევნიათ **(მუს. I.4. მუსიკით გამოწვეულ ემოციას გადმოგვცემს ნახატში).**

ხატვის დასრულების შემდეგ, თითოეული მათგანი ფიქრობს, როგორ გაახმოვანოს საკუთარი ნახატი. კლასი გაიყოფა ორ - მუსიკალური და არამუსიკალური ბგერების - ჯგუფად. ჯერ ერთი ჯგუფის წევრები გააკეთებენ პრეზენტაციას (ერთნაირი ნახატების ავტორები ერთიანდებიან), შემდეგ მეორე **(მუს. I.3. მოსწავლეს შეუძლია მიმართოს გამოხატვის სხვადასხვა ფორმას გარკვეული განწყობილების გადმოსაცემად).**

მასწავლებელი მიმართავს სხვადასხვა რიტმულ-ინტონაციურ სავარჯიშოს, რათა მოსწავლეები თავისუფლად განასხვავებდნენ ხმამაღალ და ხმადაბალ ხმოვანებას, ხანგრძლივ და ხანმოკლე ბგერებს, ერთ ტონზე სიმღერას და ბგერათსიმღერის შეცვლას, ალმავალ და დალმავალ მოძრაობას, მარტივ რიტმებს. ასეთი სავარჯიშოებია:

მასწავლებელი დაუკრავს ალმავალ გამისებურ მელოდიას გრძლად, მძიმედ, ხმამაღლა და დასვამს კითხვას: რას გაგონებთ ეს მელოდია - ბებიას, რომელიც კბეზე ადის თუ ცელქ ბიჭუნას, რომელიც ეზოში სათამაშოდ მიიჩქარის? სავარაუდო პასუხია - ბებიას. მოსწავლეები ტაშით გამოხატავენ ამ მარტივ რიტმს.

მასწავლებელი დაუკრავს დალმავალ გამისებურ მელოდიას მსუბუქად, ხმადაბლა, მოკლე გრძლიობის ბგერებით და დასვამს იმავე კითხვას. სავარაუდო პასუხია - ცელქი ბიჭუნა. მოსწავლეები, ასევე, ტაშით გამოხატავენ დალმავალი გამისებური სვლის რიტმულ ნახაზს **(მუს. I.1. მოსწავლეს შეუძლია მუსიკალური ენის ნასწავლი ელემენტების ამოცნობა და მათი გამოყენება რიტმულ-ინტონაციურ სავარჯიშოებში).**

თამაში - „მუსიკალური ბარათები.“ მოსწავლეებს ურიგდებათ სხვადასხვა ფერის ბარათები, რომლებშიც სიმბოლოებით გამოხატული იქნება ალმავალი და დალმავალი მელოდია (სიმბოლოდ შეიძლება გამოვიყენოთ ისრების მიმართულება), ხანგრძლივი და ხანმოკლე ბგერები (სიმბოლოდ შეიძლება გამოვიყენოთ დიდი და პატარა ბურთების, წრეების მოხაზულობა), ხმამაღალი და ხმადაბალი ხმოვანება (სიმბოლოდ შეიძლება გამოვიყენოთ ნახატი - ფართოდ გაღებული პირი და მოკუმული ტუჩები - „ჩურჩულის მდგომარეობაში“).

მასწავლებელი წინასწარ აფრთხილებს, რა სახის დავალებას შეასრულებენ მოსწავლეები. მაგალითად, მათ უნდა გამოიყენონ ალმავალია თუ დალმავალი მოცემული მელოდია.

მასწავლებელი დაუკრავს ალმავალ მელოდიას, შემდეგ დალმავალს - მოსწავლეები ასწევენ შესაბამის ბარათს.

შემდეგ, მასწავლებელი დაუკრავს ხანგრძლივ და ხანმოკლე ბგერებს, მოსწავლეები შესაბამისი ბარათით რეაგირებენ.

და ბოლოს, მასწავლებელი დაუკრავს ხმამაღალი და ხმადაბალი ჟღერადობის ბგერებს, მოსწავლეები ამჯერადაც ასწევენ შესატყვის ბარათებს **(მუს. I.6. მოსწავლეს შეუძლია მონაწილეობა სხვადასხვა სახის ღონისძიებაში (ინდიკატორი: მონაწილეობს თამაშებში, კლასის ზეიმში, თემატურ ღონისძიებებში).**

(მუს. I.1. მოსწავლეს შეუძლია მუსიკალური ენის ნასწავლი ელემენტების ამოცნობა და მათი გამოყენება რიტმულ-ინტონაციურ სავარჯიშოებში).

კომენტარი: წინამდებარე აქტივობებით ფასდება მოსწავლეთა ბგერათსიმღერები, დინამიკური სმენა, რიტმის გრძნობა, ანალიზის, დამოუკიდებლად გადაწყვეტილების მიღების უნარ-ჩვევები. მათი გამოყენება შესაძლებელია განმსაზღვრელი შეფასების დროსაც.

მასწავლებელი რამდენიმე კითხვას უსვამს მოსწავლეებს და ნაბიჯ-ნაბიჯ მიდის ძირითად მიზნამდე. - როდესაც მხიარული განწყობა გაქვთ, რომელ სიმღერას იმღერებთ, „პატარა გუგული“ თუ „ეს საწყალი კურდღელი“? რატომ? მასწავლებლის დახმარებით მოსწავლეები დაახასიათებენ (სავარაუდოდ, ახსნიან, რომ პირველი სიმღერა მხიარულია, ხოლო მეორე - სევდიანი) და გაითამაშებენ ამ სიმღერებთან დაკავშირებულ სცენებს. მაგალითად, ებმებიან მატარებელში და სიმღერით მიჰყვებიან ორთქმავალს, ან გაითამაშებენ, როგორ უვლიან ავადმყოფს (**მუს. I.2. მოსწავლე მღერის მარტო და სხვებთან ერთად**), (**მუს. I.3. მოსწავლეს შეუძლია მიმართოს გამოხატვის სხვადასხვა ფორმას გარკვეული განწყობილების გადმოსაცემად**).

მოსწავლეები საუბრობენ იმის შესახებ, თუ რა განწყობილების სიმღერები მოუსმენიათ, მაგალითად, როგორი ხასიათისაა საახალწლო სიმღერები, ან ნანა, რომელსაც უმღერიან ძილის წინ და ა. შ. (**მუს. I.8. მოსწავლეს შეუძლია მოსმენილი ნაწარმოების ყოველდღიურობასთან დაკავშირება**).

მასწავლებელი ეკითხება მოსწავლეებს: - შეიძლება თუ არა ადამიანმა თავისი გრძნობები მუსიკალურ საკრავზე შესრულებითაც გადმოგვცეს?

მასწავლებელი სთხოვს, ჩამოთვალონ მათთვის ნაცნობი მუსიკალურ საკრავები, გაიხსენონ, სად უნახავთ და მოუსმენიათ (**მუს. I.9. მოსწავლე იცნობს ნასწავლ მუსიკალურ საკრავებს**). იგი ასეთ აქტივობას მიმართავს - მოსწავლეები მღერიან უკვე ნასწავლ სიმღერებს „ჭრელო პეპელა“, ლ. იაშვილის „კრიჭი-კრიჭი“. ამავე სიმღერებს მასწავლებელი ფორტეპიანოზეც დაუკრავს. - რა და რა სახით შესრულდა სიმღერები? მოსწავლეები, სავარაუდოდ, პასუხობენ, რომ ერთ შემთხვევაში სიმღერა ადამიანის ხმით სრულდება, ხოლო მეორე შემთხვევაში მას საკრავზე - ფორტეპიანოზე ვასრულებთ (**მუს. I.2. მოსწავლე მღერის მარტო და სხვებთან ერთად**).

მასწავლებელი ეკითხება მოსწავლეებს: - შეიძლება თუ არა ფორტეპიანოს ხმოვანებით სხვადასხვა სურათი შეიქმნას? აბა, ვცადოთ. მასწავლებელი ჩიტების ჭიკჭიკის შესაბამისად, ტრელებით უკრავს მაღალი რეგისტრის ბგერებს და ეკითხება მოსწავლეებს: - რას გაგონებთ ფორტეპიანოს ხმოვანება - ჩიტების ჭიკჭიკს თუ მგლების ძუნძულს?

შემდეგ მასწავლებელი დაბალი რეგისტრის ბგერებს უკრავს გამომსახველად და ეკითხება: - ახლა რას მოგაგონებთ ფორტეპიანოს ხმოვანება - გოგონების ხტუნვას თუ დათუნიების ბაჯბაჯს? (**მუს. I.8. მოსწავლეს შეუძლია მოსმენილი ნაწარმოების ყოველდღიურობასთან დაკავშირება**).

შემდეგ მასწავლებელი დაუკრავს პ. ჩაიკოვსკის პიესას „საბავშვო ალბომიდან“ („ხის ჯარისკაცების მარში,“ სათაურის დაუსახელებლად) და სთხოვს მოსწავლეებს, სხეულის მოძრაობით გამოხატონ მუსიკით გადმოცემული ემოცია. როგორ იმოძრავენ? სავარაუდოდ, მოსწავლეები მარტივად გრძნობენ მუსიკის ხასიათს და ჯარისკაცებივით დადიან (**მუს. I. 3. სხეულის მოძრაობით გადმოსცემს მუსიკით გამოწვეულ ემოციას (ინდიკატორი: ხმის, მოძრაობის, მიმიკის, ფესტის, ტაშის, ხმაურის საშუალებით გამოხატავს ამა თუ იმ განწყობილებას)**). ისინი ხვდებიან, რომ მუსიკა, რომელსაც მოუსმინეს, ფორტეპიანოზე სრულდება.

შემდეგ მოსწავლეები ამ საფორტეპიანო პიესის სათაურს ამოიცნობენ მასწავლებლის მიერ დასახელებული სამი ვარიანტიდან (ის აჩვენებს სურათებს), მაგალითად, „ყვავილების ცეკვა“, „ჯარისკაცების მარში“, „ბუნება იღვიძებს“. მოსწავლეები საკუთარ შთაბეჭდილებებს ნახატებში ასახავენ (**მუს. I.8. მოსწავლეს შეუძლია მოსმენილი ნაწარ-**

მოცუბის ყოველდღიურობასთან დაკავშირება (ინდიკატორი: აკავშირებს მუსიკალურ ნაწარმოებთან შესაბამის ვიზუალურ მასალას - ფოტო, ვიდეო ჩანაწერი).

მეორე კლასი

ჩონგური და ფანდური

მიზანი:

მუსიკის მოსმენის, საკუთარი აზრის გამოხატვის უნარ-ჩვევების განვითარება

რესურსები:

მოსასმენი აპარატურა;
 აუდიო ჩანაწერი: მეგრული სიმღერა - „ნანა“, ხალხური სიმღერა - „გაზაფხული“, ფანდურის თანხლება;
 ფორტეპიანო;
 სანოტო მასალა: ფანდურზე შესასრულებელი სიმღერა - „გაზაფხული“; ხალხური ზღაპარი - „მეჩონგურე“;
 ჩონგურისა და ფანდურის დიდი ზომის ფოტოსურათები;
 დაფა, მარკერი.

შედეგები:

მუს. II.1. მოსწავლეს შეუძლია მუსიკალური ენის ნასწავლი ელემენტების ამოცნობა და მათი გამოყენება რიტმულ-ინტონაციურ სავარჯიშოებში;
 მუს. II.2. მოსწავლეს შეუძლია სიმღერა მარტო და სხვებთან ერთად;
 მუს. II.4. მოსწავლეს შეუძლია საკუთარი დამოკიდებულების გამოხატვა მოსმენილი მუსიკალური ნაწარმოების მიმართ;
 მუს. II.5. მოსწავლეს შეუძლია ნასწავლი მუსიკალური ტერმინების გამოყენება;
 მუს. II.11. მოსწავლე იცნობს მუსიკალურ საკრავებს.

აქტივობების ჩამონათვალი:

ხალხური ზღაპარი „მეჩონგურე“;
 მუსიკის მოსმენა და საკუთარი დამოკიდებულების გამოხატვა;
 ხატვა - მოსმენილი ნაწარმოების განწყობილების მიხედვით;
 ხალხურ საკრავებზე დაკვრის იმიტირება;
 ხალხური საკრავების შესახებ მიღებული ინფორმაციის დახარისხება და განაწილება (ვენის დიაგრამაში);
 ხალხური სიმღერის შესწავლა და ფანდურის თანხლებით (აუდიო ჩანაწერის დახმარებით) შესრულება.

მასწავლებელი ასეთ დავალებას აძლევს მოსწავლეებს: მათ უნდა გაიხსენონ ქართული ხალხური ზღაპარი, რომელშიც ერთ-ერთი ხალხური საკრავის შესახებ არის მოთხრობილი, ზღაპარს ამ საკრავის სახელწოდება ჰქვია. სავარაუდოდ, მოსწავლეები გაიხსენებენ ზღაპარს - „მეჩონგურე“. მასწავლებელი უამბობს:

– „იყო ერთი ხელმწიფე, ჰყავდა ერთადერთი ქალი, რომელიც სილამაზით მზეს ეცილებოდა. მამა მის მთხოვნელებს ეუბნებოდა: ამა და ამ ადგილას, ამა და ამ ბაღში იზრდება უკვდავების ვაშლი, ვინც ამ ვაშლის ნაყოფს მომიტანს, ჩემ ქალს იმას მივათხოვებო.“

ვაშლის საძებრად ბევრი ვაჟკაცი წავიდა, მაგრამ უკან არავინ დაბრუნებულა. ხელმწიფის მახლობლად ერთი მეჩონგურე ცხოვრობდა. მივიდა ხელმწიფესთან, მასაც ოქროს ვაშლის მიტანა დაავალეს. აიღო მეჩონგურემ ჩონგური და გაუდგა გზას, ცხრა მთა გადაიარა, მიადგა ერთ უზარმაზარ ბაღს, რომელიც ისეთი მაღალი კედლით იყო შემოვლებული, რომ ჩიტიც ვერ გადაფრინდებოდა. უკრავს მეჩონგურე და მღერის ტკბილად, ამ სიმღერას ყურს უგდებს მთელი ქვეყანა, ტყემ შეაჩერა ფოთლების შრიალი, ცაში მონავარდო ფრინველები ბალისკენ მიფრინავენ, ყურს უგდებენ ჩონგურის ხმას. სიმღერამ დაატკბო ყველაფერი, ქვის კედელიც კი. უცებ გაიხსნა კედელი და გამოჩნდა ყვავილებით მოფენილი გზა, გზა პირდაპირ ბაღში მიდიოდა. უკვდავების ვაშლი თურმე ამ ბაღში იდგა და მას მცველად ჰყავდა გველეშაპი, ვინც ბაღს მიეკარებოდა, ცოცხლად ყლაპავდა. მას მოესმა უცხო ხმა, საზიზღარი პირი დააღო და დაიღმუვლა.

მეჩონგურე უკრავს და მღერის, თვალებიდან თქრიალით მოსდის მღუღარე ცრემლი. გველეშაპი ღრიალით გამოექანა მეჩონგურისაკენ, მაგრამ უცებ შეჩერდა, ჩონგურის ტკბილმა ხმამ გააბრუა, დიდხანს უსმენდა გაჩუმებული, ველარ გაუძლო მისმა ბოროტმა გულმაც და თვალებიდან ცრემლები გადმოსცვივდა. გველეშაპი გონს მოვიდა, მონყვითა უკვდავების ვაშლი და გაუწოდა მეჩონგურეს, უთხრა: წაილე, ჩემს სიცოცხლეში ასეთი ხმა არა მსმენია, წაილე ეს ვაშლი და სიტყვას გაძღვე დღეის იქით აღარ დავღვარო შენი მოდგმის სისხლი. გახარებულმა მეჩონგურემ ხელი დაავლო უკვდავების ვაშლს და გამობრუნდა. ხელმწიფემ დანაპირები შეუსრულა მეჩონგურეს და დიდი ქორწილი გადაიხადეს.

მასწავლებელი: - მოგისმენიათ ჩონგურის ხმა? ზღაპრის მიხედვით, როგორი ჟღერადობა აქვს ჩონგურს? უხეში, მძლავრი, თუ სასიამოვნო, ტკბილი? მოსწავლეები პასუხობენ **(მუს. II.4. მოსწავლეს შეუძლია საკუთარი დამოკიდებულების გამოხატვა მოსმენილი მუსიკალური ნაწარმოების მიმართ (ინდიკატორი: გამოხატავს დადებით ან უარყოფით დამოკიდებულებას).**

მასწავლებელი მოასმენინებს მეგრულ სიმღერას „ნანა“ ჩონგურის თანხლებით (სათაურის დაუსახელებლად). მოსწავლეები ყურს უგდებენ ჩონგურის ხმოვანებას, გამოხატავენ საკუთარ დამოკიდებულებას მოსმენილი ნაწარმოების მიმართ (მოსწონთ, არ მოსწონთ), საკრავის ხმის ტემბრის მიმართ, ახასიათებენ ტემპს, ხმოვანების სიძლიერეს **(მუს. II.1. მოსწავლეს შეუძლია მუსიკალური ენის ნასწავლი ელემენტების ამოცნობა და მათი გამოყენება რიტმულ-ინტონაციურ სავარჯიშოებში (ინდიკატორი: ახასიათებს კონკრეტულ მუსიკალურ ფრაგმენტს მელოდიის, ტემპის, ხმოვანების სიძლიერის მიხედვით).**

მასწავლებელი აჩვენებს ჩონგურის დიდი ზომის სურათს. მოსწავლეები ათვალიერებენ და ცდილობენ, გადახატონ, შემდეგ მასწავლებლის დავალებით, მოსწავლეები მოსმენილი ნაწარმოების (მეგრული „ნანა“) განწყობილების მიხედვით დახატავენ ერთ-ერთს სამი დასახელებული ვარიანტიდან: „საჭიდაო“, „ლაშქრული“, „ნანა“. მასწავლებელი ეკითხება: - რომელი სათაური მოუხდება მოსმენილ ნაწარმოებს? ამ ხასიათის მუსიკას? **(მუს. II.1. მოსწავლეს შეუძლია მუსიკალური ენის ნასწავლი ელემენტების ამოცნობა და მათი გამოყენება რიტმულ-ინტონაციურ სავარჯიშოებში (ინდიკატორი: მუსიკით გამოწვეულ ემოციას გადმოსცემს ნახატში).**

მასწავლებელი უხსნის, რომ ფანდურისგან განსხვავებით (მათ უკვე შეისწავლეს ეს საკრავი), ჩონგური ოთხსიმინია და მასზე ჩამოკვრის გარდა, სიმების მოზიდვითაც უკრავენ. ცხადია, მასწავლებელი აჩვენებს საკრავზე დაკვრის ხერხებს, მოსწავლეებიც

ცდილობენ, ჩონგურზე დაკვრის იმიტირება მოახდინონ, ერთმანეთისგან განასხვავონ სიმების ჩამოკვრისა და სიმების მოზიდვის ხერხები (სასურველია, მასწავლებელს ჰქონდეს ეს ხალხური საკრავები), **(მუს. II.11. მოსწავლე იცნობს მუსიკალურ საკრავებს (ინდიკატორი: მოძრაობით ახდენს მათზე დაკვრის იმიტაციას).**

მასწავლებელი კიდევ ერთხელ აჩვენებს მოსწავლეებს ჩონგურისა და ფანდურის დიდი ზომის სურათებს, ჩამოთვლის იმ ნაწილებს, რომლისგანაც შედგება ჩონგური და ფანდური, ახასიათებს მათ. ეს ნაწილებია: დეკა, გრიფი, ჯორაკი, საქცევები (არა აქვს ჩონგურს), სიმები. მოსწავლეები იმახსოვრებენ ამ ტერმინებს, ამოიცნობენ და ასახელებენ თითოეულ მათგანს **(მუს. II.5. მოსწავლეს შეუძლია ნასწავლი მუსიკალური ტერმინების გამოყენება).** **(მუს. II.11. მოსწავლე იცნობს მუსიკალურ საკრავებს (ინდიკატორი: ამოიცნობს საკრავს ფორმის მიხედვით).**

მასწავლებელი დაფაზე წერს ორ ხალხურ ლექსს. ამ ლექსების მიხედვით მოსწავლეებმა უნდა დაადგინონ, რა მასალისგან მზადდება ეს ხალხური საკრავები.

დაჰკარ და დაჰკარ, ფანდურო,
შე თუთა წმინდის ხისაო,
პაპიჩემისა გათლილო,
ბებიჩემის ხნისაო.

დაუკარ, ჩემო ჩონგურო,
კარგა მაძლიე ბანო,
შე გამოთლილო ღვიისო,
ვერ დაგაჭარბებს ბალიო.

მასწავლებელი დაფაზე ხატავს ვენის დიაგრამას. მოსწავლეებმა უნდა ჩაწერონ ჩონგურისა და ფანდურის საერთო და განმასხვავებელი ნიშნები - საერთოა - დეკა, გრიფი, სიმები, ჯორაკი, მასალა (ხის) და სიმების ჩამოკვრითი დაკვრის ხერხი, განმასხვავებელია - საქცევები და სიმების მოზიდვით დაკვრის ხერხი (მხოლოდ ჩონგურზე), ასევე სიმების რაოდენობა. **(მუს. II.11. მოსწავლე იცნობს მუსიკალურ საკრავებს (ინდიკატორი: ამოიცნობს საკრავს ფორმის მიხედვით).**

მოსწავლეები სწავლობენ ხალხურ სიმღერას - „გაზაფხული“, რომელიც ფანდურზე შესასრულებელ სიმღერათა რიცხვს მიეკუთვნება. სიმღერის მელოდია და ტექსტი ერთდროულად შეისწავლება **(მუს. II.2. მოსწავლეს შეუძლია სიმღერა მარტო და სხვებთან ერთად).** მასწავლებელი ასწავლის სიმღერის ჯერ პირველ ფრაზას, შემდეგ მეორეს. პირველი სტროფის შესწავლის შემდეგ კი მოსწავლეები ისწავლიან მისამღერს, ხოლო სიმღერის ბოლომდე შესწავლის შემდეგ, იმღერებენ ფანდურის თანხლებით (მასწავლებელი ჩართავს აუდიო ჩანაწერს).

მზე მწვერვალზე გადმოდგა,
მოაფრქვია სხივები,
გაიშალნენ იები,
გაიფურჩქნენ ვარდები.

მისამღერი:
ნაკადული ჩუხჩუხებს
კლდიდან კლდეზე ვარდნილი,
არემარემ მოისხა
გაზაფხულის მანდილი.

მეორე კლასი

ერთად გადავარჩინოთ ბუნება⁵**მიზანი:**

მუსიკის საგნის ინტეგრირება სხვა სასკოლო დისციპლინებთან (მოცემულ შემთხვევაში, ბუნებასა და ხელოვნებასთან), ერთობლივი აქტივობის განხორციელება, მუსიკალური ხატების ყოველდღიურობასთან დაკავშირება, მათი გააზრება და გაცოცხლება ხელოვნების სხვა დარგების (ნახატის, თეატრალიზებული მოქმედების) მეშვეობით, გუნდური მუშაობის ჩვევის ჩამოყალიბება, საჯარო გამოსვლის ელემენტარული ჩვევების გამომუშავება.

რესურსები:

სანოტო ჩანაწერი: გ. გორდეზიანი – „რა დილა თენდება“;
 აუდიო ჩანაწერები: გ. გორდეზიანი – „რა დილა თენდება“, სენ-სანსი – „ცხოველთა კარნავალი“, ბეთჰოვენი – სიმფონია №5 c-moll, პირველი ნაწილი, ე. გრიგი – „დილა“ სუიტიდან „პერ გუნტი“, პ. ჩაიკოვსკი – „ყვავილების ვალსი“;
 ვიდეოკლიპი: მაიკლ ჯექსონი - Earth song;
 ფერადი ფურცლები, ნებო, ფანქრები და მაკრატელი. ცხოველების ნიღბები, პოლიეთილენის, ქალაღის პარკები. ეკრანი, პროექტორი და ხმის გამაძლიერებლები.

სცენარი ხელს უწყობს შემდეგი შედეგების მიღწევას:

მუს. II.2. მოსწავლეს შეუძლია სიმღერა მარტო და სხვებთან ერთად;
 მუს. II.3. მოსწავლეს შეუძლია მიმართოს გამოხატვის სხვადასხვა ფორმას გარკვეული განწყობილების გადმოსაცემად;
 მუს. II.4. მოსწავლეს საკუთარი დამოკიდებულების გამოხატვა მოსმენილი მუსიკალური ნაწარმოების მიმართ;
 მუს. II.5. მოსწავლეს შეუძლია ნასწავლი მუსიკალური ტერმინების გამოყენება;
 მუს. II.6. მოსწავლეს შეუძლია მონაწილეობის მიღება სხვადასხვა სახის ღონისძიებაში;
 მუს. II.8. მოსწავლეს ესმის და შეუძლია წარმოაჩინოს, რომ მუსიკა გრძნობებისა და განწყობილებების გამოხატვის საშუალებაა;
 მუს. II.12. მოსწავლეს შეუძლია მოსმენილი ნაწარმოების ყოველდღიურობასთან დაკავშირება. ინდიკატორი: მოსწავლეს შეუძლია განასხვავოს გარემოში მოსმენილი ხმები.

გრაფიკი:

I გაკვეთილი – ბუნების მასწავლებლის მოწვევა, სპექტაკლის დაგეგმვა, სპექტაკლისათვის საჭირო რეკვიზიტის დამზადება;
II გაკვეთილი – სპექტაკლისათვის საჭირო რეკვიზიტის დამზადება, როლების გადანაწილება, სიმღერის შესწავლა;
III– IV გაკვეთილი – რეპეტიცია, მშობლებისა და სტუმრებისათვის მოსაწვევი ბარათების დამზადება;
V გაკვეთილი – დარბაზის მომზადება, სპექტაკლის ჩატარება.

⁵ სცენარი ხორციელდება მუსიკის, ბუნებისა და ხელოვნების მასწავლებლების აქტიური მონაწილეობით. შესაბამისად, სურვილის შემთხვევაში, შესაბამისი აქტივობები შეიძლება გადანაწილდეს შესაბამისი საგნის გაკვეთილებზე.

I გაკვეთილი

ბუნების მასწავლებელი მუსიკის მასწავლებლის თხოვნით ამზადებს პრეზენტაციას იმის შესახებ, თუ რა ზიანს აყენებენ ჩვენს მიერ გადაყრილი პოლიეთილენის პარკები ბუნებას, ცხოველებს და ფრინველებს. ასევე, ქალაქის ფურცლებთან, წიგნებსა და რვეულებთან გაუფრთხილებელი მოპყრობა – ხეების მოჭრის მიზეზია, ხოლო ხეების მოჭრამ შეიძლება დედამიწის გაუდაბნოება გამოიწვიოს.

პრეზენტაციის შემდეგ მასწავლებლები სთავაზობენ ბავშვებს, გამართონ მუსიკალური ნარმოდგენა „ერთად გადავარჩინოთ ბუნება“ და მოიწვიონ სტუმრები (მასწავლებლები, მშობლები, მეგობრები). ასევე ავალეს მათ, შემდეგი გაკვეთილისათვის მოიტანონ ფერადი ფურცლები, ნებო, ფანქრები და მაკრატელი. სპექტაკლი მუსიკალურად გაფორმდება გ. გორდეზიანის სიმღერით „რა დილა თენდება“, კ. სენ-სანსის ციკლით „ცხოველთა კარნავალი“, ბეთჰოვენის მეხუთე სიმფონიის პირველი ნაწილით, ე. გრიგის „დილით“ სუიტ-იდან „პერ გუნტი“, პ. ჩაიკოვსკის – „ყვავილების ვალსით“, მ. ჯექსონის ვიდეოკლიპით Earth song. მასწავლებლები და მოსწავლეები გეგმავენ სპექტაკლს, ანაწილებენ როლებს: ლომი, კუ, კენგურუ, სპილო, ანტილოპა, ჩიტები, ხეები და ყვავილები, ასევე ტყისმჭრელი და ბავშვები. მოსწავლეებს ურიგდებათ როლები, რომლებიც შინ უნდა ისწავლონ⁶. უსმენენ მუსიკალურ ნომრებს. მასწავლებელი სთხოვს მათ, ყურადღებით მოუსმინონ, ნარმოდგინონ და აღწერონ, როგორია ესა თუ ის ცხოველი (მუს. II.3. მოსწავლეს შეუძლია მიმართოს გამოხატვის სხვადასხვა ფორმას გარკვეული განწყობილების გადმოსაცემად, მუს. II.8. მოსწავლეს ესმის და შეუძლია ნარმოაჩინოს, რომ მუსიკა გრძნობებისა და განწყობილებების გამოხატვის საშუალებაა. მუს. II.4. მოსწავლეს შეუძლია საკუთარი დამოკიდებულების გამოხატვა მოსმენილი მუსიკალური ნაწარმოების მიმართ). გაკვეთილზე სწავლობენ/იმეორებენ ასევე სიმღერას: გ. გორდეზიანის „რა დილა თენდება“. (მუს. II.2. მოსწავლეს შეუძლია სიმღერა მარტო და სხვებთან ერთად).

II გაკვეთილზე გაიმეორებენ ნასწავლ სიმღერას და როლებს მუსიკის თანხლებით. მუსიკისაგან მიღებულ შთაბეჭდილებებზე დაყრდნობით ხელოვნების მასწავლებლის დახმარებით იწყებენ ფერადი ქაღალდებისა და ფანქრებისაგან რეკვიზიტის ამზადებას (თითოეული თავისი როლისათვის და, ასევე, საერთოდ, სპექტაკლისათვის) (მუს. II.4. მოსწავლეს შეუძლია საკუთარი დამოკიდებულების გამოხატვა მოსმენილი მუსიკალური ნაწარმოების მიმართ. ინდიკატორი: გამოხატავს დადებით ან უარყოფით დამოკიდებულებას მოსმენილი ნაწარმოების მიმართ; მუსიკით გამოწვეულ განწყობილებას, ემოციას გადმოსცემს ნახატში და, შეძლებისდაგვარად, აცოცხლებს ამ ნახატს). კლასში დანეშულ სამუშაოს განაგრძობენ ხელოვნების გაკვეთილზე და დაასრულებენ შინ, მშობლების დახმარებით; „ტყისმჭრელმა“ ასევე უნდა მოიტანოს სათამაშო ცული (ნაჯახი). კიდევ ერთხელ ზუსტდება ნომრების თანმიმდევრობა.

III–IV გაკვეთილი – ეთმობა რეპეტიციას.

ნარმოდგენის მსვლელობა ასეთია: მისალმებისა და წარდგენის შემდეგ (წარადგენენ მასწავლებლები) სცენაზე ჩანს საკლასო ოთახი. ბავშვები ერთმანეთს ესვრიან ქალაქის თვითმფრინავებს. ერთ–ერთი მათგანი (ბიჭუნა) ცდილობს შეაჩეროს ისინი, მოაწესრიგოს ოთახი. შემოდის მასწავლებელი და ატყობინებს ბავშვებს, რომ ხვალ მიდიან ტყეში, პიკნიკზე.

6 სცენარის განხორციელებამდე მასწავლებლებმა წინასწარ უნდა მოამზადონ სპექტაკლის ტექსტი, ნაუკითხო მოსწავლეებს და ჰკითხოთ აზრი. ამის შემდეგ ერთად აირჩიონ როლების შემსრულებლები, და მიეხმარონ მათ როლების გადანერაში.

სცენაზეა ტყე (ხეები – დეკორაციაა, ერთ-ერთ ხეს და ყვავილებს კი ბავშვები განა-სახიერებენ). შემოდინ ბავშვები, გზადაგზა ფოტოებს უღებენ ერთმანეთს. მაგრამ, თან-დათან ამჩნევენ ბუნების სილამაზეს და ახლა ფოტოებს უღებენ ყვავილებს, პეპლებს, ხის ტოტზე დასკუპულ ციყვს, ხის ქვეშ ამოსულ სოკოებს. მასწავლებელი უხსნის მათ, თუ რა დიდი მნიშვნელობა აქვს ბუნებას ადამიანის ცხოვრებაში. ცოტა ხანში ნახემსებას გად-ანწყვეტენ, ამოიღებენ საჭმელს და შესაფუთ პოლიეთილენის პარკებს იქვე დაყრიან. „ხე“ იწყებს „ტოტების“ ქნევას და ყვირილს „რას აკეთებ, რას აკეთებ“, ასევე „ყვავილები“ და „ჩიტები“. ბავშვებს ვერ გაუგიათ, რა ხდება.

სენ-სანსის „ცხოველთა კარნავალის“ შესაბამისი სათაურის პიესების ფონზე მოდი-ან: ლომი, ანტილოპა, კუ, სპილო, და სხვა მონაწილეები. თავდაპირველად შემოდის ლომი, უკან თამაშ-თამაშით მოჰყვებიან ბოკვერები, ერთ-ერთ მათგანს თათზე ბავშვების მიერ გადაგდებული პოლიეთილენის პარკი აქვს ჩამოცმული. ბავშვები თავიდან ცოტა შეშინდე-ბიან და ხეებს ამოეფარებიან. მაგრამ როცა ლომი ალაპარაკდება, გათამამდებიან. ლომი საუბრობს ბუნების დანაგვიანებაზე, მის მავნებლობაზე⁷ (ლომის სვლა სენ-სანსის მუსი-კაზე დაახლოებით 30–60 წამი გრძელდება, იგივე ხდება სხვა ცხოველების⁸ შემთხვევაშიც. ბავშვები განსხვავებულად რეაგირებენ თითოეული ცხოველი-პერსონაჟის გამოჩენაზე: გაიოცებენ, რომ მათ ლაპარაკი იციან, ზოგიერთს მოეფერებიან კიდეც) ამბობენ თავი-ანთ ტექსტს. ბოლოს – ლაპარაკობს ხე, იმის შესახებ, რომ ბავშვები არ უფრთხილდებიან წიგნებსა და რვეულებს, რის გამოც იჭრება ხეები და ნადგურდება⁹ ბუნება. ყვავილი უამ-ბობს ბავშვებს, თუ როგორ მოჭრეს მის თვალწინ ხე (სასურველია, ამ ეპიზოდში გამოყენ-ებული იყოს ვაჟა-ფშაველას მოთხრობის – „ია“ – შესაბამისი ფრაგმენტი). „დიდი ამბავი, ერთი ხე თუ მოჭრეს“ – ამბობს ბავშვების ერთი ნაწილი. სხვები არ ეთანხმებიან. სცენაზე შუქი ქრება და ეკრანზე გადის მაიკლ ჯექსონის Earth song¹⁰. კლიპის დამთავრების შემდეგ მასწავლებელი ამბობს: „ხედავთ, რა შეიძლება მოხდეს ჩვენი გაუფრთხილებლობის გამო?“ „რა უნდა ვქნათ?“ – ერთად კითხულობენ ბავშვები. და ა. შ. აჟღერდება ლ. ბეთჰოვენის მეხუთე სიმფონია და ცხოველები გარბიან. მოდის ტყისმჭრელი და იწყებს ხის მოჭრას. ბავშვები და ყვავილები ერთად სთხოვენ მას, არ მოჭრას ხე. ტყისმჭრელი კი პასუხობს, რომ სკოლას წიგნები და რვეულები შემოაკლდა, ბავშვებმა სულ დააცალეს ფურცლები. მათ ხომ სჭირდებათ წიგნები და რვეულები? ჰოდა, ქალაქი ხისგან კეთდება, ამიტომაც ჭრის მას. ბავშვები პირობას დებენ, რომ ამიერიდან ყოველთვის გაუფრთხილდებიან ქალაქს და არც ბუნებას დაანაგვიანებენ. ტყისმჭრელს უხარია, მადლობას უხდის ბავშვებს, რომ მოჭრას გადაარჩინეს ხე.

შემდეგ ეპიზოდში ბავშვები ასუფთავებენ გარემოს. მადლიერი ყვავილები მათთვის ცეკვავენ პ. ჩაიკოვსკის – „ყვავილების ვალსზე“ და ბავშვებსაც იწვევენ საცეკვაოდ. შემ-დეგ „ცხოველების კარნავალის“ ფინალის ფონზე ტყიდან გამოდიან ცხოველები და მად-ლობას უხდიან ბავშვებს. ბოლოს ყველა ერთად მღერის გ. გორდეზიანის სიმღერას „რა დილა თენდება“.

მასწავლებელი ასწავლის ბავშვებს, რომ სპექტაკლის ბოლოს აუცილებლად უნდა გა-დაუხადონ მაყურებელს მადლობა, ტაშზე თავის დაკვრით (**მუს. II.7. მოსწავლეს აქვს უნ-**

7 თითოეული მონაწილე ცხოველის ტექსტი უნდა შეადგინოს ბუნების მასწავლებელმა და იგი უნდა იყოს ლაკონური, რამდენიმე წინადადებისაგან შემდგარი, ინფორმაციულად დატვირთული.

8 თითოეული მონაწილე ცხოველის ტექსტი უნდა შეადგინოს ბუნების მასწავლებელმა და იგი უნდა იყოს ლაკონური, რამდენიმე წინადადებისაგან შემდგარი, ინფორმაციულად დატვირთული.

9 შესაძლებელია შესაბამისი შინაარსის ფრაგმენტების გამოყენება ვაჟა-ფშაველას „ხმელი წიფელიდან“.

10 შეხედულების მიხედვით, შეიძლება მასწავლებელმა ჩაანაცვლოს.

არი, პატივისცემით მოეკიდოს სხვის შემოქმედებასა და აზრს).

ასევე ავალებს მოსწავლეებს, დაამზადონ მოსწავვე ბარათები მშობლებისა მასწავლებლებისათვის: თითოეული როლის შემსრულებელი აფორმებს მოსწავვე ბარათს ნახატი/ფოტოთი/აპლიკაციით და ა. შ. (მუს. II.10. მოსწავლეს შეუძლია მოსმენილი ნაწარმოების ყოველდღიურობასთან დაკავშირება. აკავშირებს მუსიკალურ ნაწარმოებთან ვიზუალურ მასალას (ფოტო, ვიდეო) და იხსენებს საკუთარ შთაბეჭდილებებს).

V გაკვეთილი – მოსწავლეები განალაგებენ სცენაზე რეკვიზიტს. დაწყების წინ მასწავლებლები წარადგენენ სპექტაკლს.

დასრულებისას ბავშვები გამოდიან და თავს უკრავენ მაყურებელს (მუს. II.6. მოსწავლეს შეუძლია მონაწილეობის მიღება სხვადასხვა სახის ღონისძიებაში).

მესამე კლასი

“ლიული – მზარეულის შებენი”

მიზანი:

ტექსტის (მუსიკის მნიშვნელობის შესახებ) გააზრება, საკუთარი აზრის გამოთქმა – დასაბუთება, დამოკიდებულების გამოხატვა კითხვა-პასუხის, შეფასების, ხელოვნების სხვა დარგის მეშვეობით, ცნებების: ორკესტრი, რეპეტიცია, საკრავთა ჯგუფები, პარტიტურა, დირიჟორი – გაცნობა და პრაქტიკაში განხორციელება (საორკესტრო პარტიტურასთან და დირიჟორის მუშაობის გამოცდილების მიღება).

რესურსები:

ს. მოგილევსკაია - “ვიოლონჩელი სანტა ტერეზა” (მოთხრობები მუსიკაზე). თბ, ნაკადული, 1979;

სათამაშო ინსტრუმენტები და მცირე საყოფაცხოვრებო ნივთები;

მოსწავლეების მიერ შესრულებული ნახატები;

აუდიო ჩანაწერი - ჟ. ბ. ლიულის “გავოტი”, დამატებითი მოსასმენი მასალა მასწავლებლის შერჩევით;

რიტმული პარტიტურა ¹¹.

სცენარი ხელს უწყობს შემდეგი შედეგების მიღწევას:

მუს. III.1. მოსწავლეს შეუძლია მუსიკალური ენის ნასწავლი ელემენტების ამოცნობა და მათი გამოყენება რიტმულ-ინტონაციურ სავარჯიშოებში;

მუს. III.5. მოსწავლეს შეუძლია საკუთარი სასწავლო საქმიანობის ორგანიზება;

მუს. III.7. მოსწავლეს შეუძლია საკუთარი დამოკიდებულების გამოხატვა მოსმენილი მუსიკალური ნაწარმოების მიმართ;

მუს. III.8. მოსწავლეს შეუძლია ნასწავლი მუსიკალური ტერმინების გამოყენება;

მუს. III.9. მოსწავლეს შეუძლია მონაწილეობის მიღება სხვადასხვა სახის ღონისძიებაში;

მუს. III.11. მოსწავლეს ესმის და შეუძლია წარმოაჩინოს, რომ მუსიკა გრძნობებისა და განწყობილებების გამოხატვის საშუალებაა;

¹¹ ჟ. ბ. ლიულის “გავოტის” სანოტო ჩანაწერის მიხედვით მასწავლებელმა უნდა შექმნას და მოსწავლეებს დაურიგოს რიტმული პარტიტურა, ასწავლოს მასში ორიენტირება. სანოტო მასალა მოცემულია სცენარის ბოლო.

მუს. III.12. მოსწავლეს შეუძლია განასხვავოს ხელოვნების დარგები და ხელოვნებასთან დაკავშირებული პროფესიები;

მუს. III.13. მოსწავლეს შეუძლია მოსმენილი ნაწარმოების ყოველდღიურობასთან დაკავშირება.

გრაფიკი:

I გაკვეთილი - მოთხრობის წაკითხვა, საუბარი, კითხვა-პასუხი, მუსიკის მოსმენა, გავოტის შესახებ ინფორმაციის მოსმენა;

მეორე გაკვეთილისთვის საშინაო დავალების შესრულება - თემატური ნახატის შექმნა, საკრავების მოძიება და მოტანა;

II გაკვეთილი - მოთხრობის განმეორება, საორკესტრო პარტიების განაწილება და რეპეტიცია;

III გაკვეთილი - გამოფენის მოწყობა, მასწავლებლის დირიჟორობით გავოტის შესრულება.

I გაკვეთილი:

აქტივობა – მოთხრობის მოსმენა-გააზრება

მასწავლებელი უკითხავს მოსწავლეებს ს. მოგილევსკაიას მოთხრობას “ლიული – მზარეულის შეგირდი” წიგნიდან “ვილონჩელი სანტა ტერეზა”. კითხვას დროდადრო წყვეტს შეკითხვებით: როგორ გგონიათ, როგორ მოიქცა პატარა ჯოვანი ბატისტა, როცა ჰერცოგ გიზის კარეტა დაინახა? რა მოხდა, როცა ჰერცოგს საყვარელი მწვერის ავადმყოფობა შეატყობინეს? რა გააკეთა გაბრაზებულმა მზარეულმა? როგორ გგონიათ, ვინ უშლიდა ხელს ჰერცოგის ორკესტრანტებს? მოთხრობის დასასრულს ასმენინებს ლიულის “გავოტს” და აუცილებლად ეკითხება, “თქვენ რომ საფრანგეთის მეფე ყოფილიყავით, როგორ მოიქცეოდით?” და ასევე, ეუბნება, რომ ლიულმ მართლაც განაგრძო მუსიკის სწავლა მეფის დახმარებითა და ხელშეწყობით და სიცოცხლის ბოლომდე მისი მეგობარი იყო. ასევე, უსვამს შეკითხვას: “როგორ გგონიათ, რატომ გახდა იტალიელი ბიჭუნა ჯოვანი ბატისტა ფრანგი კომპოზიტორი ჟან ბატისტა ლიული?” (შეიძლება აჩვენოს ლიულის პორტრეტი. იხ.: ილუსტრ. 1.) (მუს. III.5. მოსწავლეს შეუძლია საკუთარი სასწავლო საქმიანობის ორგანიზება. ინდიკატორები: აქტიურადაა ჩაბმული გაკვეთილის მსვლელობაში; მონაწილეობს გამოკითხვაში; სვამს კითხვებს. მუს. III.12. მოსწავლეს შეუძლია განასხვავოს ხელოვნების დარგები და ხელოვნებასთან დაკავშირებული პროფესიები. მუს. III.13. მოსწავლეს შეუძლია მოსმენილი ნაწარმოების ყოველდღიურობასთან დაკავშირება). მასწავლებელი ავალეს მოსწავლეებს, შინ დახატონ მოსმენილი მოთხრობის ის მონაკვეთი, რომელიც ყველაზე მეტად მოეწონათ და დაამახსოვრდათ, რათა შემდეგი გაკვეთილისთვის კლასში გამოფენა მოაწყო (მუს. III.7. მოსწავლეს შეუძლია საკუთარი დამოკიდებულების გამოხატვა მოსმენილი მუსიკალური ნაწარმოების მიმართ. ინდიკატორი: მუსიკით გამოწვეულ განწყობილებას, ემოციას გადმოსცემს ნახატში; მუს. III.5. მოსწავლეს შეუძლია საკუთარი სასწავლო საქმიანობის ორგანიზება (ინდიკატორები: მოიტანს გაკვეთილისთვის საჭირო ნივთებს; ჩაინერს დავალებას).

მეორე დავალებაა, მოიტანონ სათამაშო ინსტრუმენტები (ჩასაბერი სათამაშოები, ქსილოფონი, სამკუთხედი, დოლი, ასევე საყოფაცხოვრებო ნივთები, მაგალითად, ორი კოვზი, ჭიქები, პლასტმასის პატარა ჯამი და სხვ.)

აქტივობა: ვუკრავთ ორკესტრში

მასწავლებელი სვამს კითხვებს მოთხრობის ირგვლივ, ხოლო შემდეგ ეკითხება მოსწავლეებს, ვის აქვს სურვილი, თავად მოუთხროს ეს ამბავი თანაკლასელებს. სასურველია, თუ ერთი მოსწავლის მიერ დაწყებულ თხრობას სხვები გააგრძელებენ. როცა მსურველები თხრობას დაამთავრებენ, მასწავლებელი ეკითხება სხვებს, ხომ არ დაამატებდნენ რამეს. ამის შემდეგ კიდევ ერთხელ უსმენენ გავოტს. მასწავლებელი უხსნის, რომ გავოტი ეს არის სწრაფი, მხიარული ცეკვა (იხ.: ილუსტრ. 2,3) და სთხოვს, დაასახელონ მათთვის ცნობილი სხვა ევროპული ცეკვები (ვალსი, მენუეტი), რა განსხვავებაა მათ შორის. ასევე, შეიძლება აჩვენოს ჟ. ბ. ლიულის გავოტი ოპერიდან „ატისი“ და გავოტი ს. პროკოფიევის ბალეტიდან „რომეო და ჯულიეტა“ და ეკითხება, მოსმენილი პიესები ვოკალური მუსიკის ნიმუშია თუ ინსტრუმენტული? რა ტემპში, რომელ რეგისტრში ჟღერს? სად ჟღერს ხმამაღლა, ხმადაბლა? რომელი ნაცნობი ინსტრუმენტის ტემბრი გესმით? **(შედეგი: მუს.III.1. მოსწავლეს შეუძლია მუსიკალური ენის ნასწავლი ელემენტების ამოცნობა და მათი გამოყენება რიტმულ-ინტონაციურ სავარჯიშოებში ინდიკატორები: განასხვავებს ნელ და ჩქარ შესრულებას, ხმამაღალ და ხმადაბალ ხმოვანებას მუსიკალური ფრაგმენტების მოსმენისას; განასხვავებს რეგისტრებს სხვადასხვა სიმაღლეზე გაჟღერებული მუსიკალური ფრაზის მოსმენისას (მაღალი – დაბალი); განასხვავებს ორ- და სამწილად მეტრს ცეკვის, მოძრაობის საშუალებით (ვალსი, პოლკა); სიმღერისას, მუსიკის მოსმენისას გამოყოფს მახვილებით ტაქტის ძლიერ დროს; მუს.III.7. მოსწავლეს შეუძლია საკუთარი დამოკიდებულების გამოხატვა მოსმენილი მუსიკალური ნაწარმოების მიმართ. ინდიკატორი: განასხვავებს ვოკალურ და ინსტრუმენტულ ნაწარმოებებს; იმეორებს მუსიკალურ საქცევს, მელოდიას, დამახასიათებელ რიტმულ ნახაზს; “დირიჟორობს” მოსმენისას; მუს.III.8. მოსწავლეს შეუძლია ნასწავლი მუსიკალური ტერმინების გამოყენება).**

მასწავლებელი და მოსწავლეები შეთანხმდებიან, რომ თავადაც იღებენ მონაწილეობას გავოტის შესრულებაში, ოღონდ ლიულის მსგავსად, ქვაბებს და ტაფებს კი არა, სათამაშო ინსტრუმენტებს და მცირე ზომის საყოფაცხოვრებო ნივთებს გამოიყენებენ. თავდაპირველად ყველანი თანაბარი კაკუნით, ძლიერი დროის აქცენტირებით (მხოლოდ პირველ თვლაზე, მასწავლებლის დირიჟორობით) აჰყვებიან მუსიკას, ხოლო შემდეგ კლასი დაიყოფა ჯგუფებად ერთგვაროვანი ინსტრუმენტებისა და ტემბრების მიხედვით („წკრიალა“ სამკუთხედი, ქსილოფონი, ჭიქა; დასარტყამი საკრავები სიმაღლის გარეშე – დოლი, პატარა ჯამი, ხის კოვზები; სათამაშო ჩასაბერი საკრავები), მოსინჯავენ თავიანთი “საკრავების ტემბრებს” და მონიშნავენ ამა თუ იმ ტემბრის ჩართვის ადგილებს, მაგალითად, პიანოზე ჩუმიად დაუკრავენ „წკრიალა“ საკრავები, ფორტეზე, კადანსირებისას – ყველა საკრავი ერთად და ა. შ. იწყებენ რეპეტიციას. მასწავლებლის დირიჟორობით “საკრავთა ჯგუფები” თანდათანობით შეისწავლიან თავიანთ “პარტიებს” გავოტის ჩანაწერის თანხლებით და ფურცელზე ამონერილი რიტმული პარტიტურის დახმარებით. თითოეული ჯგუფი რამდენჯერმე გაიმეორებს თავის პარტიას, შემდეგ შეისწავლიან „გადაბმის“ ადგილებს, სადაც ერთ ჯგუფს მეორე ცვლის, შემდეგ სწავლობენ ჯგუფების თანმიმდევრობას, ბოლოს ყველა ერთად თავიდან ბოლომდე უკრავს ნაწარმოებს. **(შედეგი: მუს.III.1. მოსწავლეს შეუძლია მუსიკალური ენის ნასწავლი ელემენტების ამოცნობა და მათი გამოყენება რიტმულ-ინტონაციურ სავარჯიშოებში ინდიკატორები: გამოხატავს მუსიკის რიტმს ფეხის დარტყმით, ტაშით; თანაკლასელებთან ერთად აჰყვება მუსიკას, “უკრავს” სხვა-**

დასხვა რიტმულ ნახაზს სათამაშო ინსტრუმენტებისა და ყოველდღიური მოხმარების საგნებისგან შემდგარ “ანსამბლში”, “ორკესტრში”; მუს. III.8. მოსწავლეს შეუძლია ნასწავლი მუსიკალური ტერმინების გამოყენება).

აქტივობა – საკლასო ღონისძიება

III გაკვეთილამდე, შესვენებაზე, მუსიკის გაკვეთილის დაწყებამდე მოსწავლეები თავიანთ ნახატებს კედლებზე აკრავენ (კედლები არ უნდა დააზიანონ). გაკვეთილზე კიდევ ერთხელ ყვებიან ლიულის ამბავს და მასწავლებლის დირიჟორობით ასრულებენ ლიულის გავოტს. სურვილის მიხედვით შეიძლება ერთ-ერთმა მოსწავლემ იდირიჟოროს კიდევ (მუს. III.9. მოსწავლეს შეუძლია მონაწილეობის მიღება სხვადასხვა სახის ღონისძიებაში. ინდიკატორი: მონაწილეობს კლასის ღონისძიებებში; მუს. III.1. მოსწავლეს შეუძლია მუსიკალური ენის ნასწავლი ელემენტების ამოცნობა და მათი გამოყენება რიტმულ-ინტონაციურ სავარჯიშოებში. ინდიკატორი: თანაკლასელებთან ერთად აჰყვება მუსიკას, “უკრავს” სხვადასხვა რიტმულ ნახაზს სათამაშო ინსტრუმენტებისა და ყოველდღიური მოხმარების საგნებისგან შემდგარ “ანსამბლში”, “ორკესტრში”).

გავრცელება

ქან გაბისტი ლიული

Moderato (♩=108)

p

sempre staccato

f

p

crescendo

sempre staccato

1 1 2 3 1 2 1 2 3 2 1 3 2 3 2 3

p

senza

sempre staccato

p

sf p

p

simile

ილუსტრ. 1. ჟან ბატისტ ლიულის პორტრეტი

ილუსტრ. 2. გავოტი

ილუსტრ. 3. გავოტის მოცეკვავეები.

მეოთხე კლასი

ინტერპრეტაცია

მიზანი:

ახალი ტერმინის და მასთან დაკავშირებული მხატვრული მოვლენების ათვისება და პრაქტიკაში განხორციელება, საკუთარი აზრის გამოთქმა – დასაბუთება, დამოკიდებულების გამოხატვა: კითხვა–პასუხის, შედარების, შეფასების, ხელოვნების სხვა დარგის – ხატვის – მეშვეობით.

რესურსები:

აუდიო ჩანაწერი - ვ. გოკიელი - "წითელქუდას სიმღერა" ჯ. კახიძე - "მზის სიმღერა", ა. ბასილაია - "ცისარტყელები" ან სხვა მასალა მასწავლებლის შერჩევით; ა. ვივალდი - „გაზაფხული“ დედნისეული შესრულება, ა. ვივალდი, „გაზაფხული“ – რემიქსი; ვ. ა. მოცარტი „თურქული მარში“ ე. ვირსალაძისა და ვ. ჰოროვიცის შესრულებით ან სხვა მასალა მასწავლებლის შერჩევით. ხატვისათვის საჭირო მასალა.

სცენარი ხელს უწყობს შემდეგი შედეგების მიღწევას:

მუს.IV.2. მოსწავლეს შეუძლია სიმღერა მარტო და სხვებთან ერთად;
მუს.IV.3. მოსწავლეს შეუძლია განსაზღვროს და გადმოსცეს მისთვის საინტერესო განწყობილება, სიუჟეტი;
მუს.IV.5. მოსწავლეს შეუძლია საკუთარი სასწავლო საქმიანობის ორგანიზება;
მუს. IV.6. მოსწავლეს შეუძლია ჯგუფში მუშაობა;
მუს.IV.7. მოსწავლეს შეუძლია საუბარი მოსმენილი მუსიკალური ნაწარმოების შესახებ. ინდიკატორი: იყენებს საუბრის დროს ნასწავლ ტერმინებს.
მუს.IV.10. მოსწავლეს ესმის და წარმოაჩენს, რომ მუსიკა/ხელოვნება თვითგამოხატვის საშუალებაა;
მუს.IV.12. მოსწავლეს შეუძლია განიხილოს მოსმენილი მუსიკალური ნაწარმოებები.

გრაფიკი:

I გაკვეთილი - ახალი ტერმინის (ინტერპრეტაცია) გაცნობა, სიმღერა, ხატვა.
II გაკვეთილი - ნასწავლი ტერმინის განმეორება–განმარტება, ინტერპრეტაციების შედარება, ახალი ტერმინების გაცნობა (რემიქსი, დედანი ანუ ორიგინალი).

I გაკვეთილი

შესავალი:

კლასში შემოსულ მოსწავლეებს ხვდებათ დაფაზე დიდი ასოებით დაწერილი სიტყვა ინტერპრეტაცია. სავარაუდოდ, ისინი მაშინვე დასვამენ შეკითხვას, თუ რას ნიშნავს ეს? (მუს.III.5. მოსწავლეს შეუძლია საკუთარი სასწავლო საქმიანობის ორგანიზება. ინდიკატორი: სვამს კითხვებს). მასწავლებელი „საიდუმლოებით მოცული“ სახით პასუხობს, რომ ინტერპრეტაცია ის უნარია, რომელიც ყველა მათგანს გააჩნია და გაკვეთილის ბოლოს ისინი აუცილებლად მიხვდებიან, თუ რა არის იგი. ამისათვის კი, პირველ რიგში, საჭიროა გაიმეორონ ადრე ნასწავლი სიმღერები.

აქტივობა "რა არის ინტერპრეტაცია"

მასწავლებელი სთხოვს რამდენიმე მოსწავლეს, სათითაოდ გამოვიდნენ და იმღერონ ვ. გოკიელის "ნითელქუდას სიმღერა" და თან გაითამაშონ, როგორც მათ წარმოუდგენიათ, ან იგივე გააკეთონ ჯ. კახიძის "მზის სიმღერაზე". სასურველია, შეირჩეს ისეთი სიმღერა, რომელიც შეუძლიათ იმღერონ როგორც გოგონებმა, ისე ბიჭებმა, მაგალითად, აბასილიას "ცისარტყელები" (მუს. IV.2. მოსწავლეს შეუძლია სიმღერა მარტო და სხვებთან ერთად. მუს. IV.3. მოსწავლეს შეუძლია განსაზღვროს და გადმოსცეს მისთვის საინტერესო განწყობილება, სიუჟეტი, თემა. ინდიკატორები: სხვებთან ერთად გაითამაშებს მარტივ სცენებს კონკრეტული მუსიკალური ნაწარმოების ფრაგმენტის განწყობილების გამოხატვის მიზნით; პერსონაჟის ხასიათს უსადაგებს მუსიკალურ ფრაგმენტს; კონკრეტულ ამბავს, სიუჟეტს უსადაგებს მისთვის ცნობილ მუსიკალურ ნაწარმოებს).

მასწავლებელი დაფაზე ჩამოწერს იმ მოსწავლეების სახელებს, რომელთაც შეასრულებს სიმღერა/განსახიერეს პერსონაჟი და მათ მიერ შესრულებული ამავე პერსონაჟების სავარაუდო თვისებებს. მოსმენის შემდეგ ეკითხება მოსწავლეებს: როგორი ნითელქუდა იყო ანა? სალომე? მორცხვი? ცელქი? მხიარული? როგორი მზე იყო გიორგი? სანდრო? მხიარული? თამამი? კეთილი? (მუს. IV.3. მოსწავლეს შეუძლია განსაზღვროს და გადმოსცეს მისთვის საინტერესო განწყობილება, სიუჟეტი, თემა. ინდიკატორი: მისთვის თანაკლასელთა აზრს საკუთარ შესრულებაზე; აფასებს თანაკლასელთა მიერ შესრულებულ თეატრალურ ეტიუდს).

მასწავლებელი ყველა გამომსვლელი მოსწავლის სახელს მიუწერს დახასიათებას და ბოლოს ეკითხება: როგორ გგონიათ, რატომ განსხვავდებოდა ერთმანეთისაგან მათი შესრულება? ხომ ერთი და იგივე სიმღერა იმღერეს? (მუს. IV.5. მოსწავლეს შეუძლია საკუთარი სასწავლო საქმიანობის ორგანიზება. ინდიკატორები: აქტიურადაა ჩაბმული გაკვეთილის მსვლელობაში; მონაწილეობს გამოკითხვაში; მუს. IV.6. მოსწავლეს შეუძლია ჯგუფში მუშაობა. ინდიკატორები: ყურს უგდებს განსხვავებულ აზრს). მოსწავლეები მსჯელობენ და მასწავლებლის დახმარებით მიდიან დასკვნამდე, რომ ყველა ადამიანი თავისებურად ასრულებს ამა თუ იმ ნაწარმოებს, იმიტომ, რომ სხვადასხვანაირად წარმოიდგენს მას. სწორედ ამგვარ შესრულებას უწოდებენ ინტერპრეტაციას - მუსიკოსი ასრულებს ავტორის მიერ დაწერილ ტექსტს, იცავს მის მითითებებს და ამავე დროს საკუთარი შეხედულებისამებრ უმატებს გარკვეულ თავისებურებებს, რაც ნაწარმოებს განუმეორებლობას ანიჭებს.

ახლა მასწავლებელი სთავაზობს მოსწავლეებს, დახატონ ნითელქუდა და მზე - საკუთარი ინტერპრეტაციით: მოიფიქრონ, როგორ გამოიყურება ნითელქუდა გარდა იმისა, რომ ნითელი ქუდი ახურავს - როგორი ქუდია, ფართოფარფლიანი შლაპა თუ ბერეტი? როგორი კაბა აცვია? გრძელი თუ მოკლე? რა ფერის თმა აქვს - ქერა, ყავისფერი თუ შავი? კიკინები, ნაწნავები თუ გაშლილი? ხვეული თუ სწორი? მზე როგორია, ნითელი, ყვითელი თუ ფორთოხლისფერი? როგორ გამოსახავთ სხივებს? ილიმის თუ არა? ცაზე ღრუბლებია თუ არა? გზა როგორია? ტყეა თუ ბუჩქნარი? ბილიკი ფართოა თუ ვიწრო? და ა. შ. ამ დავალების ერთ-ერთი მთავარი პირობაა, იმუშაონ ჩუმად და დამოუკიდებლად. წინააღმდეგ შემთხვევაში მივიღებთ ჯგუფურ ინტერპრეტაციას (მუს. V.7. მოსწავლეს შეუძლია მოსმენილი მუსიკალური ნაწარმოების განხილვა. ინდიკატორი: გადმოსცემს თავის შთაბეჭდილებას ნახატით).

მოსწავლეები განიხილავენ საკუთარ ნახატს, რამდენად დამოუკიდებლად შეიქმნა. ცხრილში მონიშნავენ, რა უკარნახა მასწავლებელმა, რა განსაზღვრეს თვითონ. ცხრილი, სავარაუდოდ, ასე შეივსება:

	ნახატის შემადგენელი დეტალები	დეტალების განაწილება ნახატში	გოგონას გარეგნობა	მზე	პეიზაჟი
მე		•	•	•	•
მასწავლებელი	•				

ცხრილის შევსების შემდეგ მოსწავლეები აღმოაჩენენ და საუბრობენ, რა ჰქონდათ მიცემული (ნახატის შემადგენელი დეტალები) და რისი ინტერპრეტაცია მოახდინეს მათ (დეტალების განაწილება ნახატში, გოგონა, მისი გარეგნობა, მზე, პეიზაჟი).

მეორე გაკვეთილზე მასწავლებელი და მოსწავლეები გაიხსენებენ „წინა გაკვეთილზე“ ნასწავლ ახალ სიტყვას“ (**მუს.V.7. მოსწავლეს შეუძლია მოსმენილი მუსიკალური ნაწარმოების განხილვა. ინდიკატორი: იყენებს მუსიკალურ ტერმინებს საუბრის დროს**) და მოსწავლეები სათითაოდ, საკუთარი სიტყვებით განმარტავენ მას. მასწავლებელს შეუძლია ხუმრობით უთხრას, რომ მან ახლა სიტყვა ინტერპრეტაციის რამდენიმე ინტერპრეტაცია მოისმინა.

აქტივობა „შეადარე ინტერპრეტაციები“

მასწავლებელი ასმენინებს მოსწავლეებს ა. ვივალდის - „გაზაფხულის“ ტრადიციულ და გათანამედროვეებულ ვერსიებს და მოსწავლეებს აძლევს ცხრილს, რომელშიც უნდა ჩაწერონ განსხვავებები ტემბრის, დინამიკის, რეგისტრისა და ა. შ. მიხედვით:

მუსიკალური ტექსტი (2-3 წთ)	ა. ვივალდი - „გაზაფხული“ დედნისეული (ტრადიციული) შესრულება	ა. ვივალდი - „გაზაფხული“ (გათანამედროვეებული შეს- რულება) რემიქსი
ტემპი		
სოლო საკრავი		
ინსტრუმენტები		
რიტმი		
რეგისტრი		

მასწავლებელი უხსნის, რა განსხვავებაა დედანსა და რემიქსს შორის და ეხმარება მოსწავლეებს ისაუბრონ ამის შესახებ შესრულებული დავალების მიხედვით. სთხოვს, გაიხსენონ მათთვის ცნობილი სხვა რემიქსები არა მარტო მუსიკის, არამედ ხელოვნების სხვა დარგებშიც (**მუს.IV.12. მოსწავლეს შეუძლია განიხილოს მოსმენილი მუსიკალური ნაწარმოებები. მუს. IV.6. მოსწავლეს შეუძლია ჯგუფში მუშაობა (ინდიკატორი: ყურს უგდებს განსხვავებულ აზრს).**

შემდეგ ერთი და იგივე ნაწარმოების დედნისეული ვერსიის ორ სხვადასხვა შესრულებას ისმენენ: ელისო ვირსალაძის და ვლადიმერ ჰოროვიცის შესრულებით, და ასახელებენ

მათ შორის საუკეთესოს. მასწავლებელი ეხმარება მათ საუბრის დროს აზრის ნათლად ჩამოყალიბებაში. აწვდის ტიპურ გამონათქვამებს, მათ წყობას: მაგალითად, ნაწარმოების ინტერპრეტაცია, დედანთან მიახლოებული ინტერპრეტაცია; თავისუფალი ინტერპრეტაცია და ა. შ. (მუს. IV.5. მოსწავლეს შეუძლია საკუთარი სასწავლო საქმიანობის ორგანიზება. ინდიკატორი: აქტიურადაა ჩაბმული გაკვეთილის მსვლელობაში; მონაწილეობს გამოკითხვაში; მუს. IV.12. მოსწავლეს შეუძლია განიხილოს მოსმენილი მუსიკალური ნაწარმოებები).

მასწავლებელი დაფაზე წერს სამ სახელწოდებას: „ხის ჯარისკაცების სვლა“, „თოჯინების კეკ-უოკი“, „ჯამბაზი დადის თოჯზე“. იგი სთხოვს მოსწავლეებს, წარმოიდგინონ და ჩამოაყალიბონ თავიანთი აზრები, როგორ შეიძლება თითოეული ეს სათური გადმოიცეს მუსიკაში. მოსწავლეები აუცილებლად დასვამენ შეკითხვას, თუ რა არის კეკ-უოკი. მასწავლებელი დაფაზე წერს cake walk და სთხოვს მოსწავლეებს, თარგმნონ ორივე სიტყვა (cake – ნამცხვარი, walk – სვლა, გასეირნება) და უხსნის, რომ ეს იყო პოპულარული ცეკვა, რომლის საუკეთესო შემსრულებელსაც ნამცხვრით აჯილდოებდნენ.

მასწავლებელი ასმენინებს მოსწავლეებს კ. დებიუსის - „თოჯინების კეკ-უოკს“ და სთხოვს, ჩამოწერილი სამიდან შეურჩიონ მას სათური. მას მერე, რაც მოსწავლეები ამოიცნობენ სწორ პასუხს, მასწავლებელი კვლავ ჩართავს მუსიკას და მოსწავლეებთან ერთად „ნაიცეკვებს ნამცხვრით“ (შეუძლია აჩვენოს ილუსტრაციები) (მუს. IV.7. მოსწავლეს შეუძლია საუბარი მოსმენილი მუსიკალური ნაწარმოების შესახებ. ინდიკატორი: იყენებს საუბრის დროს ნასწავლ ტერმინებს. მუს. IV.10. მოსწავლეს ესმის და წარმოაჩენს, რომ მუსიკა/ხელოვნება თვითგამოხატვის საშუალებაა. ინდიკატორები: საუბრობს იმის შესახებ, თუ რა განწყობილებას უქმნის ესა თუ ის მუსიკალური ნაწარმოები; რამდენიმე შეთავაზებული სათურიდან შეარჩევს ერთ-ერთს მოსმენილი მუსიკალური ნაწარმოებისთვის; საუბრობს მუსიკალური ნაწარმოების მოსმენით გამოწვეულ შთაბეჭდილებებზე და იმ ასოციაციებზე, რომელთაც იწვევს ეს ნაწარმოები; მსჯელობს იმის შესახებ, რისი გამოხატვა შეიძლება მელოდიის, სხვადასხვა გამომსახველობითი ხერხის საშუალებით).

Phot. Paul Boyer.

LE CAKE-WALK

Pl. 11

ამის შემდეგ, სთხოვს მათ, მოიფიქრონ და განახორციელონ ამ ნაწარმოების თავი-
ანთი "ინტერპრეტაცია": სურვილისამებრ, ნახატითა ან ცეკვით (ჯგუფური ან ინდივიდუ-
ალური). (მუს.IV.10. მოსწავლეს ესმის და წარმოაჩენს, რომ მუსიკა/ხელოვნება თვით-
გამოხატვის საშუალებაა; მუს.IV.7. მოსწავლეს შეუძლია მოსმენილი მუსიკალური
ნაწარმოების განხილვა).

ამგვარად, შემოდის სამი ახალი ტერმინი: ინტერპრეტაცია, დედანი ანუ ორიგინალი
და რემიქსი.

მეხუთე კლასი

ოპერა და ბალეტი

მიზანი:

მუსიკის მოსმენის, განხილვისა და შეფასების, საკუთარი აზრის გამოხატვის,
სიმღერის, პერსონაჟის განსახიერების, სცენის გათამაშების, ინფორმაციის დახ-
არისხების, დაჯგუფებისა და განაწილების უნარ-ჩვევების განვითარება.

რესურსები:

მოსასმენი აპარატურა;

აუდიო ჩანაწერი: ჯ. ვერდი - „რეკვიემი“, ზ. ფალიაშვილი - „აბესალომ და ეთერი“,
ვ. დოლიძე - „ქეთო და კოტე“, ჯ. როსინი - „სევილიელი დალაქი“ (ფრაგმენტები);
ვიდეოკადრები ბალეტებიდან: პ. ჩაიკოვსკი - „გედების ტბა“ და „მაკნატუნა“, ვ.
მაჭავარიანი - „ოტელო“;

ფორტეპიანო;

სანოტო მასალა: ზ. ფალიაშვილი - „აბესალომ და ეთერი“, ვ. დოლიძე - „ქეთო და
კოტე“;

დაფა, მარკერი.

შედეგები:

მუს.VI.2. მოსწავლეს შეუძლია სიმღერა მარტო და სხვებთან ერთად;

მუს.VI.3. მოსწავლეს შეუძლია განსაზღვროს და გადმოსცეს მისთვის საინტერე-
სო განწყობილება, სიუჟეტი, თემა;

მუს.VI.5. მოსწავლეს შეუძლია საკუთარი სასწავლო საქმიანობის წარმართვა;

მუს.VI.7. მოსწავლეს შეუძლია მოსმენილი მუსიკალური ნაწარმოების განხილვა
და შეფასება;

მუს.VI.8. მოსწავლეს შეუძლია მონაწილეობის მიღება სხვადასხვა სახის ღონ-
ისძიებაში;

მუს.VI.10. მოსწავლე იცნობს ქართული და მსოფლიო მუსიკალური ხელოვნების
ცნობილ ნიმუშებსა და წარმომადგენლებს;

მუს.VI.11. მოსწავლეს შეუძლია შეადაროს ერთმანეთს მუსიკალური ნაწარმოე-
ბები.

აქტივობების ჩამონათვალი:

მუსიკის მოსმენისას ვოკალური ხმის ამოცნობა და ხმების შემოსვლის თანმიმ-
დევრობის განსაზღვრა;

დრამატული, საოპერო და საბალეტო სპექტაკლის სცენის (ერთსა და იმავე სიუჟეტზე) გათამაშება;

მიღებული ინფორმაციის დაჯგუფება, დახარისხება და განაწილება (ცხრილში); საოპერო ნაწარმოებების მოსმენა, განხილვა, შეფასება, ვოკალური პარტიის (მელოდიის) შესწავლა, პერსონაჟის განსახიერება;

საბალეტო ნაწარმოებების მოსმენა, ვიდეოკადრების ნახვა, განხილვა, შეფასება, პერსონაჟის განსახიერება;

მიღებული ინფორმაციის დაჯგუფება, დახარისხება და განაწილება (ცხრილში).

მასწავლებელი ესაუბრება მოსწავლეებს ადამიანის ხმის უსასრულო და ამოუწურავ შესაძლებლობებზე: ადამიანის „ხმა“ საუბრობს მშვიდად და აუღელვებლად, მას შეუძლია ყველაზე მძაფრი ემოციაც კი გამოხატოს. ეს ხმა გალობს ეკლესიაში, ასრულებს ხალხურ თუ საესტრადო სიმღერებს, ჯაზსა და როკს. ადამიანის ხმა ბაძავს სხვას და სხვისი ხმით ლაპარაკობს, მღერის, ზოგჯერ კი საკრავებს და ბუნების ხმებსაც კი ბაძავს. ხმის ამ უნარს იმიტაციას (მიბაძვას) უწოდებენ. შემდეგ, მოსწავლეები გაიხსენებენ ქალისა და მამაკაცის სასიმღერო ხმებს და დაფაზე მოცემულ სქემაში ჩაწერენ.

სასიმღერო ხმა	ქალი	მამაკაცი
მაღალი		
საშუალო		
დაბალი		

მასწავლებელი მოასმენინებს ფრაგმენტს ჯ. ვერდის „რეკვიემიდან.“ მუსიკალური ნაწარმოების მოსმენისას მოსწავლეებმა ყურადღება უნდა მიაქციონ იმას, თუ როგორ ემატება საერთო ხმოვანებას სხვადასხვა ვოკალური ხმა. მათ უნდა განსაზღვრონ რა თან-მიმდევრობით შემოდის ხმები, დანომრონ და ჩაწერონ შესაბამის გრაფაში.

ვოკალური ხმაები	ხმაების შემოსვლის თანმიმდევრობა
სოპრანო	
მეცო-სოპრანო	
ტენორი	
ბანი	

(მუს. VI.7. მოსწავლეს შეუძლია მოსმენილი მუსიკალური ნაწარმოების განხილვა და შეფასება (ინდიკატორი: ახასიათებს კონკრეტულ მუსიკალურ ფრაგმენტს მეტრის, საკრავთა ხმის ტემპრების მიხედვით).

ამ აქტივობის შემდეგ მასწავლებელი გეგმავს, სპექტაკლის შესახებ წარმართოს საუბარი და ეკითხება მოსწავლეებს - რა ჰქვია მუსიკალურ-თეატრალურ ნაწარმოებს, სადაც ქალისა და მამაკაცის სასიმღერო ხმები ჟღერს, როგორც სოლო, ასევე საანსამბლო (ისინი უკვე იცნობენ სხვადასხვა სახის ანსამბლს) და საგუნდო ნომრებში, უკრავს ორკესტრი და სცენაზე იშლება მოქმედება? სავარაუდოდ, მოსწავლეები პასუხობენ, რომ ეს არის საოპერო სპექტაკლი. მასწავლებლის მიერ დასმულ კითხვებზე, რა სახის სპექტაკლები უნახავთ, ისინი საუბრობენ, რომ ზოგს საოპერო სპექტაკლი უნახავს და მოუსმენია,

რამდენიმეს - საბალეტო, ზოგს კი დრამატული სპექტაკლი (მუს.VI.10. მოსწავლე იცნობს ქართული და მსოფლიო მუსიკალური ხელოვნების ცნობილ ნიმუშებსა და წარმომადგენლებს).

მასწავლებელი უხსნის, რომ სპექტაკლი არის თეატრალური წარმოდგენა, დრამატული სპექტაკლი თეატრალური ხელოვნების კუთვნილებაა, ხოლო საოპერო და საბალეტო სპექტაკლები - მუსიკალური ხელოვნებისა. მოსწავლეები იმახსოვრებენ ტერმინებს - დრამატული, საოპერო, საბალეტო და გაითამაშებენ ამ სამი ტიპის სპექტაკლის მათ მიერ გამოგონილ სცენას ან ერთი და იგივე სიუჟეტის მონაკვეთს, მაგალითად, აბესალომის მიერ ნადირობის დროს მძინარე ეთერის პოვნა (მუს.VI.3. მოსწავლეს შეუძლია განსაზღვროს და გადმოსცეს მისთვის საინტერესო განწყობილება, სიუჟეტი, თემა (ინდიკატორი: სხვებთან ერთად გაითამაშებს მარტივ სცენებს კონკრეტული მუსიკალური ნაწარმოების/ფრაგმენტის გამოხატვის მიზნით). მუს.VI.11. მოსწავლეს შეუძლია შეადაროს ერთმანეთს მუსიკალური ნაწარმოებები (ინდიკატორი: ადარებს ერთი და იმავე ჟანრის სხვადასხვა ნაწარმოებს).

მოსწავლეები გაიხსენებენ, ვის რა ფუნქცია აკისრია დრამატული სპექტაკლის მომზადებაში და შეავსებენ მოცემულ ცხრილს.

1. სპექტაკლის დადგმას ხელმძღვანელობს და მსახიობებთან მუშაობს	მხატვარი
2. პიესას სპექტაკლისთვის წერს	1. რეჟისორი
3. სცენაზე სპექტაკლს გაითამაშებენ	დრამატურგი
4. მუსიკას სპექტაკლისთვის წერს	ქორეოგრაფი
5. მსახიობების ჩაცმულობაზე, სცენის მოწყობაზე (დეკორაციაზე) ზრუნავს	კომპოზიტორი
6. სპექტაკლისთვის ცეკვებს დგამს	მსახიობები

მოსწავლეები მოისმენენ აბესალომის არიოზოს „მე ბანი-ბანად გეძებდი“ ზ. ფაღი-აშვილის ოპერიდან „აბესალომ და ეთერი“, გაიხსენებენ ხალხური ლეგენდა „ეთერიანის“ შინაარსს, რომლის მიხედვითაც შეიქმნა ეს ოპერა. მასწავლებელი ეკითხება: - რა განწყობილებისაა მუსიკა?

- აბესალომის რა გრძნობებია გადმოცემული?

- მამაკაცის რომელი სასიმღერო ხმა ასრულებს აბესალომის პარტიას - ბანი,

ტენორი თუ ბარიტონი? (მუს.VI.7. მოსწავლეს შეუძლია მოსმენილი მუსიკალური ნაწარმოების განხილვა და შეფასება (ინდიკატორი: ახასიათებს კონკრეტულ მუსიკალურ ფრაგმენტს მეტრის, საკრავთა ხმის ტემპრების მიხედვით).

მოსწავლეები იმახსოვრებენ ამ არიოზოს მელოდიას, მღერიან და სწავლობენ არიოზოს საწყის ფრაზებს (მუს.VI.2. მოსწავლეს შეუძლია სიმღერა მარტო და სხვებთან ერ-

თად) და ასევე განასახიერებენ შეყვარებულ აბესალომს. მომდევნო გაკვეთილებზე მასწავლებელი გამოაცნობინებს მოსწავლეებს ასე ნასწავლ სხვადასხვა საოპერო მელოდიას, ასევე მიმართავს თამაშს - საოპერო პერსონაჟების განსახიერება (**მუს.VI.3. მოსწავლეს შეუძლია განსაზღვროს და გადმოსცეს მისთვის საინტერესო განწყობილება, სიუჟეტი, თემა (ინდიკატორი: პერსონაჟის ხასიათს უსადაგებს მუსიკალურ ფრაგმენტს).** ამ მხრივ განსაკუთრებით საყურადღებო და საინტერესოა მაკარის პერსონაჟი ვ. დოლიძის ოპერიდან „ქეთო და კოტე“.

მოსწავლეები მოისმენენ მაკარის არიას „ფულები არის ჩემი გამხარებელი.“

მასწავლებელი გაახსენებს ამ ოპერის შინაარსს (ოპერა ქართველი დრამატურგის აექსენტი ცაგარელის პიესის „ხანუმას“ მიხედვით არის შექმნილი): - წარმოიდგინეთ მაშინდელი თბილისის ყოფა-ცხოვრება (მეცხრამეტე საუკუნის მეორე ნახევარი), აქ არიან პეტერბურგში განსწავლული შეყვარებული წყვილი - ქეთო და კოტე, გაკოტრებული, მაგრამ ქედმაღალი თავადი ლევანი, რომელსაც ქეთოს ცოლად შერთვა სურს, ძუნწი და ხარბი ვაჭარი მაკარი (ქეთოს მამა), ლაზღანდარა კინტოები - საქო და სიკო, ჭორიკანა და მოხერხებული მაჭანკლები - ბაბუსი და ბაბაღე, რომელთაგან პირველი თავად ლევანს მაჭანკლობს, ხოლო მეორე - მის ძმისწულ კოტეს.

მასწავლებელი ეკითხება: - როგორი პერსონაჟია მაკარი? (ამ არიის მიხედვით). სავარაუდოდ, მოსწავლეები პასუხობენ, რომ ის არის ძუნწი და ფულის მოყვარული და მისი ეს ხასიათი კარგად ჩანს მის არიაში. მოსწავლეები იმახსოვრებენ ამ არიის მელოდიას და მღერიან (**მუს.VI.2. მოსწავლეს შეუძლია სიმღერა მარტო და სხვებთან ერთად**), განასახიერებენ მაკარს. ამავე ოპერიდან, მოსწავლეები ასევე მოისმენენ სიკოს და საქოს დუეტს (კარგია, თუ ნახავენ ამ დუეტის ვიდეოკადრებს) და განასახიერებენ ლაზღანდარა კინტოებს (**მუს.VI.3. მოსწავლეს შეუძლია განსაზღვროს და გადმოსცეს მისთვის საინტერესო განწყობილება, სიუჟეტი, თემა (ინდიკატორი: პერსონაჟის ხასიათს უსადაგებს მუსიკალურ ფრაგმენტს).**

მოსწავლეები მოისმენენ ფიგაროს კავატინას ჯ. როსინის „სევილიელი დალაქიდან“ და გაეცნობიან კიდევ ერთ საინტერესო პერსონაჟს. მასწავლებელი ეკითხება:

- რა შეიძლება ერქვას მოსმენილ ფრაგმენტს? ა) ფიგაროს არია, ბ) ფიგაროს დუეტი, გ) ფიგაროს კავატინა. მოსწავლეები, სავარაუდოდ პასუხობენ, რომ ეს არის ფიგაროს არია. მათ იციან, რომ არია სოლო საოპერო ნომერია. მასწავლებელი კი უხსნის, რომ სოლო საოპერო ნომერს, რომელშიც პირველად ხდება ამა თუ იმ საოპერო პერსონაჟის დახასიათება, ჰქვია კავატინა. ამგვარად, კავატინა არის გამოსასვლელი არია.
- რა იცით ფიგაროს შესახებ? როგორ ადამიანს უწოდებენ ფიგაროს? სავარაუდოდ, ზოგიერთმა მოსწავლემ შეიძლება იცოდეს, რომ ფიგარო მხიარული, სწრაფი და მოხერხებული ადამიანია (ამ ოპერაში ის დალაქია, რომელიც მთელ სევილიას უყვარს).

როგორია ამ კავატინას ტემპი, რიტმი, მელოდია, გვიხატავს თუ არა მუსიკა ფიგაროს პორტრეტს? (**მუს.VI.7. მოსწავლეს შეუძლია მოსმენილი მუსიკალური ნაწარმოების განხილვა და შეფასება (ინდიკატორი: ახასიათებს კონკრეტულ მუსიკალურ ფრაგმენტს მეტრის, საკრავთა ხმის ტემპრების მიხედვით).** მოსწავლეები იმახსოვრებენ კავატინას მელოდიას და განასახიერებენ ამ საოპერო პერსონაჟს, გამოიყენებენ კავატინაში მოცემულ სწრაფსათქმელებს (**მუს.VI.2. მოსწავლეს შეუძლია სიმღერა მარტო და სხვებ-**

თან ერთად), (მუს.VI.3. მოსწავლეს შეუძლია განსაზღვროს და გადმოსცეს მისთვის საინტერესო განწყობილება, სიუჟეტი, თემა (ინდიკატორი: პერსონაჟის ხასიათის უსადაგებს მუსიკალურ ფრაგმენტს).

მასწავლებელი ჩაანერინებს მოსწავლეებს ინტერნეტ მისამართს: www.opera.ge.

ამ მისამართზე მათ შეუძლიათ მოიძიონ ინფორმაცია საქართველოში ოპერის დაარსების, თბილისის ოპერისა და ბალეტის თეატრის აფიშის, რეპერტუარის, შემსრულებლების შესახებ. მასწავლებელი აწვდის იდეას, მოამზადონ პროექტი „ოპერა ჩვენს ქვეყანაში“ (მუს.VI.8. მოსწავლეს შეუძლია მონაწილეობის მიღება სხვადასხვა სახის ღონისძიებაში).

შემდეგ მოსწავლეები გადანერენ და შეავსებენ დაფაზე დანერილ ცხრილს.

	ზ.ფალიაშვილი - „აბესალომ და ეთერი“	ვ. დოლიძე - „ქეთო და კოტე“	ჯ. როსინი - „სევილიელი დალაქი“
საყვარელი კომპოზიტორი			
შთამბეჭდავი საოპერო გმირი			
შთამბეჭდავი მუსიკალური ნომერი			

(მუს.VI.10. მოსწავლე იცნობს ქართული და მსოფლიო მუსიკალური ხელოვნების ცნობილ ნიმუშებსა და წარმომადგენლებს).

მასწავლებელი ერთ-ერთ გაკვეთილს ბალეტზე საუბრით იწყებს და ეკითხება მოსწავლეებს:

- გინახავთ საბალეტო სპექტაკლი ან ბალეტის მსახიობ ქალთა და მამაკაცთა ცეკვა?
- აღწერეთ, როგორია მათი ჩაცმულობა? რას გადმოსცემენ ისინი ცეკვით?

სავარაუდოდ, ზოგიერთი მოსწავლე უპასუხებს დასმულ კითხვებს. შემდეგ, მასწავლებელი უამბობს, რომ XVI საუკუნის ბოლოს საფრანგეთში ბალეტის მსგავს ცეკვებს ასრულებდნენ. ცეკვავდნენ მხოლოდ მამაკაცები. საფრანგეთის მეფე ლუდოვიკო XIV არაჩვეულებრივი მოცეკვავე იყო. იგი საბალეტო სპექტაკლების წამყვან პარტიებს ასრულებდა. ერთ-ერთ სპექტაკლში ცეკვის შემდეგ ლუდოვიკოს ამ სპექტაკლის სახელწოდება - „მეფე მზე“ შეარქვეს.

მოსწავლეები მოისმენენ ფრაგმენტს პ. ჩაიკოვსკის ბალეტიდან „გედების ტბა“ (მასწავლებელმა უნდა უჩვენოს მოსწავლეებს ამ ბალეტის ვიდეოკადრები, ოდესას ცეკვა ნინო ანანიაშვილის შესრულებით) მოსწავლეები, სავარაუდოდ, საუბრობენ, რომ მუსიკა მართლაც გვიხატავს მოცეკვავე გედს - გოგონას.

მოსწავლეები მოისმენენ არაბულ ცეკვას ბალეტიდან „მაცნატუნა“, ამოიცნობენ „იანანას“ მელიქის, რომელიც პ. ჩაიკოვსკიმ თავის ბალეტში გამოიყენა (მასწავლებელი უამბობს, რომ პ. ჩაიკოვსკი რამდენჯერმე იყო საქართველოში - თბილისსა და ბორჯომში), პანტომიმის საშუალებით განასახიერებენ სასაცილო თოჯინას - მაცნატუნას (მუს. VI.3. მოსწავლეს შეუძლია განსაზღვროს და გადმოსცეს მისთვის საინტერესო განწყო-

ბილება, სიუჟეტი, თემა (ინდიკატორი: პერსონაჟის ხასიათს უსადაგებს მუსიკალურ ფრაგმენტს). მასწავლებელი ეკითხება:

- თქვენ იცით, რომ მომღერლები, პიანისტები, მევიოლინეები და სხვა პროფესიის მუსიკოსები კონსერვატორიაში სწავლობენ. სად ეუფლებიან ცეკვის ხელოვნებას ბალეტის მოცეკვავე ქალები და მამაკაცები? სავარაუდოდ, ზოგიერთმა მოსწავლემ შეიძლება იცოდეს, რომ ეს არის ქორეოგრაფიული სასწავლებელი. მასწავლებელი უხსნის, რომ ვახტანგ ჭაბუკიანის სახელობის ქორეოგრაფიულ სასწავლებელში სწავლობდნენ ნინო ანა-ნიაშვილი, ირმა ნიორაძე და ბალეტის სხვა ცნობილი მოცეკვავეები. ზოგიერთ ქვეყანაში ბალეტის უმაღლესი სასწავლებელიც არსებობს.

აქ, ბუნებრივია, გაჩნდება კითხვა: ვინ იყო ვახტანგ ჭაბუკიანი?

იგი იყო გამოჩენილი მოცეკვავე, შესანიშნავი პედაგოგი და ბალეტმამისტერი (საბალეტო სპექტაკლების, სხვადასხვა სპექტაკლში საცეკვაო სცენების, ნომრების დამდგმელი). მასწავლებელი აჩვენებს ვიდეოკადრებს ვ. ჭაბუკიანის მონაწილეობით, ვ. მაჭავარიანის ბალეტიდან „ოტელო“.

შემდეგ მოსწავლეები საოპერო და საბალეტო სპექტაკლების მსგავს ნომრებს ისრებით დააკავშირებენ, ასევე შეავსებენ მოცემულ ცხრილს.

არია კორდებალეტი

გუნდი პა-დე-დე

დუეტი ვარიაცია

ნაწარმოები	კომპოზიტორი	ოპერა/ბალეტი
„აბესალომ და ეთერი“		
„ქეთო და კოტე“		
„გედების ტბა“		
„სევილიელი დალაქი“		
„მაცნატუნა“		

(მუს.VI.5. მოსწავლეს შეუძლია საკუთარი სასწავლო საქმიანობის წარმართვა (ინდიკატორი: ცალკეული ამოცანის გადასაჭრელად გეგმავს შესასრულებელი სამუშაოს თანმიმდევრობას), (მუს.VI.10. მოსწავლე იცნობს ქართული და მსოფლიო მუსიკალური ხელოვნების ცნობილ ნიმუშებსა და წარმომადგენლებს).

მეხუთე კლასი

კომპოზიტორი და შემსრულებელი. ცნობილი შემსრულებლები

მიზანი:

მუსიკალური ნაწარმოების შესრულებების მოსმენისა და შეფასების ელემენტარული უნარ-ჩვევების გამომუშავება, სანოტო ჩანაწერში ორიენტირების უნარის გამომუშავება, დამოუკიდებლად მსჯელობისა და საკუთარი მოსაზრების გამოთქმისა და დასაბუთების უნარის განვითარება, შემსრულებლის ფუნქციებში გარკვევა, გუნდური მუშაობის ჩვევის ხელშეწყობა, ინდივიდუალური და გუნდური პასუხისმგებლობის გრძნობის გამომუშავება, საჯარო ღონისძიებაში მონაწილეობა.

რესურსები:

რ. ლალიძე - საფორტეპიანო პიესა “რონდო-ტოკატა” სანოტო და აუდიო ჩანაწერი (ვ. შიუკაშვილისა და თ. ამირეჯიბის შესრულებით); ი. ს. ბახი – გოლდბერგის ვარიაციები – გ. გულდის შესრულებით (1964 და 1982 წლის ჩანაწერები).

სცენარი ხელს უწყობს შემდეგი შედეგების მიღწევას:

- მუს.V.5. მოსწავლეს შეუძლია საკუთარი სასწავლო საქმიანობის ორგანიზება;
- მუს.V.6. მოსწავლეს შეუძლია სხვებთან თანამშრომლობა;
- მუს.V.7. მოსწავლეს შეუძლია მოსმენილი მუსიკალური ნაწარმოების განხილვა;
- მუს.V.8. მოსწავლეს შეუძლია მონაწილეობის მიღება სხვადასხვა სახის ღონისძიებაში;
- მუს.V.10. მოსწავლეს ესმის და შეუძლია წარმოაჩინოს, რომ მუსიკა/ხელოვნება კულტურის თვითგამოხატვის საშუალებაა;
- მუს.V.12. მოსწავლეს შეუძლია განიხილოს მოსმენილი მუსიკალური ნაწარმოებები.

გრაფიკი:

გაკვეთილი 1. მსჯელობა კომპოზიტორისა და შემსრულებლის ურთიერთმიმართების, შემსრულებლის მნიშვნელობის შესახებ, ინტერპრეტაციის ცნების გათავისება საილუსტრაციო აქტივობის – ერთი და იგივე ნახატის ინდივიდუალური თავისებურებების გამოვლენის გზით. სანოტო ჩანაწერზე დაკვირვებით ნაწარმოების ორი ინტერპრეტაციის მოსმენა და შედარება. დავალების მიცემა – შემსრულებლების შესახებ ინფორმაციის დამოუკიდებლად მოძიება.

გაკვეთილი 2. დავალების წარმოდგენა, შემსრულებლებისათვის სპეციალობების მისადაგება, გუნდებად დაყოფა, პრეზენტაციის მოსამზადებელი ეტაპი.

გაკვეთილი 3–4 პრეზენტაციების მოწყობა, საუკეთესოს გამოვლენა.

გაკვეთილი 1.

მასწავლებელი ეკითხება მოსწავლეებს: თქვენი აზრით, ვინ არის შემსრულებელი?

– ის, ვინც ნაწარმოებს უკრავს, ასრულებს, - პასუხობენ, სავარაუდოდ, მოსწავლეები.

– რას ნიშნავს „ასრულებს“? – ეკითხება მასწავლებელი და მოსწავლეებთან ერთად მსჯელობს შემსრულებლის როლსა და მნიშვნელობაზე მუსიკალური ნაწარმოების აქტუერების, „გაცოცხლების“ პროცესში (**მუს.V.7. მოსწავლეს შეუძლია მოსმენილი მუსი-**

კალური ნაწარმოების განხილვა. ინდიკატორი: იყენებს მუსიკალურ ტერმინებს საუბრის დროს). უხსნის, რომ კომპოზიტორის დაწერილი ნაწარმოების შესახებ, შესაძლოა, ვერავენ ვერაფერი გაიგოს, რომ არ იყვნენ შემსრულებლები. შესრულებისას მუსიკოსი უნდა მიხვდეს და მსმენელსაც გააგებინოს ის, რაც ავტორმა ამ ნაწარმოებში ჩაიფიქრა და ნოტებში ჩაწერა. ამიტომაც ვამბობთ, რომ შემსრულებელი ყოველი შესრულებისას თავიდან აცოცხლებს „სანოტო ჩანაწერში ჩაძინებულ“ ნაწარმოებს. მაგრამ ნაწარმოები ერთია, შემსრულებელი კი – უამრავი. როგორ გგონიათ, რაკი ისინი ერთნაირ ნოტებს, ერთსა და იმავე მუსიკას უკრავენ, მათი შესრულება ერთნაირია? მოსწავლეები მსჯელობენ ამ საკითხზე. შესაძლოა წარმოიშვას აზრთა სხვადასხვაობა. ამ შემთხვევაში, მასწავლებელი სთავაზობს, ჩაატარონ ერთგვარი ცდა. იგი დაფაზე ხატავს ფრინველს (ნახატის მარტივი უნდა იყოს). ხატვისას აფიქსირებს თავის განწყობას „საყვარელი ჩიტუნას“ მიმართ, „რომლის ფრენა, ჰაერში ლივლივი თავისუფლებასთანაა დაკავშირებული“... მოსწავლეებს ეძლევათ დავალება, 2–3 წუთში დახატონ ეს ჩიტი. დასრულების შემდეგ ნახატებსა და ორიგინალს ადარებენ ერთმანეთს და აღმოჩნდება, რომ გიორგის მიერ დახატული ჩიტი განსხვავდება ანას, ელენეს, დავითის ჩიტებისაგან.

– „რატომ? – კითხულობს მასწავლებელი – თქვენ ხომ ერთი და იგივე ჩიტი გადაიხატეთ დაფიდან? გამოდის, გიორგიმ დაფაზე დახატული ჩიტი გიორგისებურად დახატა, ანამ – ანასებურად და ა. შ. თუმცა, ჩიტი ყველასთვის ერთი, საერთო იყო. რაც მთავარია, თქვენი ნახატები რაღაცით განსხვავდება ჩემი ნახატისაგან, თქვენ რაღაც თქვენებური შესძინეთ მას. ეს ძალიან კარგია, ერთის მხრივ, თქვენ შეასრულეთ მოცემული დავალება – დახატეთ ჩიტი, მეორეს მხრივ – ნახატებში თითოეულმა თქვენგანმა რაღაც განსაკუთრებული, მხოლოდ მისთვის დამახასიათებელი თავისებურებები შესძინეთ მას ისე, რომ ძირითადი კონტური დარჩა და ორის ნაცვლად ხუთი ან ცხრა ფრთაც არ დაგიხატავთ. სწორედ ასეა მუსიკაშიც. კარგი შემსრულებელი ავტორის ჩანაფიქრსაც გადმოსცემს და თავისასაც უმატებს, ოღონდ ისე, რომ ავტორის ჩანაფიქრი არ გადააკეთოს, ის ხომ შემსრულებელია – ავტორის სურვილის შემსრულებელი“.

ნათქვამის საილუსტრაციოდ მასწავლებელი აჩვენებს მოსწავლეებს რ. ლალიძის - საფორტეპიანო პიესის, „რონდო-ტოკატას“ ნოტებს და ორჯერ ასმენინებს მას თ. ამირეჯიბის შესრულებით. თან სთხოვს, ყურადღებით მოუსმინონ, არის თუ არა განსხვავება ამ ორ ჩანაწერს შორის? პასუხის მიღების შემდეგ უკვე ჩართავს ვ. შიუკაშვილის ჩანაწერს და განსხვავება თვალსაჩინო ხდება. მასწავლებელი უხსნის ასევე, რომ ერთი შემსრულებელიც კი არ უკრავს ყოველთვის ზუსტად ერთნაირად. ესეც კარგი შემსრულებლისთვის დამახასიათებელი თვისებაა. ადამიანები ხომ იცვლებიან... საილუსტრაციოდ მოასმენინებს ი. ს. ბახის გოლდბერგის ვარიაციების დასაწყისს - არიას (თემას), შესრულებულს 1964 და 1982 წლებში გლენ გულდის მიერ, 34 და 50 წლის ასაკში. მოსწავლეები იოლად შენიშნავენ, რომ ტემპი შენელდა, ჟღერადობა კი შერბილდა (**მუს.V.7. მოსწავლეს შეუძლია მოსმენილი მუსიკალური ნაწარმოების განხილვა; მუს.V.12. მოსწავლეს შეუძლია განიხილოს მოსმენილი მუსიკალური ნაწარმოებები**).

მასწავლებელი ავალეს მოსწავლეებს, მოიძიონ და ჩამოწერონ სხვადასხვა საკრავზე შემსრულებელი სამ-სამი ცნობილი ქართველი და უცხოელი მუსიკოსის, როგორც ინსტრუმენტალისტის, ისე მომღერლის ¹² გვარები (**მუს.V.5. მოსწავლეს შეუძლია საკუთარი სასწავლო საქმიანობის ორგანიზება**).

12 იგულისხმება აკადემიური მუსიკის შემსრულებლები.

მეორე გაკვეთილზე მოსწავლეები მასწავლებელს კარნახობენ მათ მიერ მოძიებული (მუს.V.5. მოსწავლეს შეუძლია საკუთარი სასწავლო საქმიანობისთვის ორგანიზება), დაფაზე წერს მოსწავლეთა მიერ ნაკარნახევი მუსიკოსების გვარებს. მოსწავლეები გამოდიან და თითოეულ მუსიკოსს გვერდით მიუწერენ სპეციალობას. მასწავლებელი ყოფს მოსწავლეებს სამკაცრიან ჯგუფებად და თითოეულ ჯგუფს სთხოვს, დაფაზე ჩამოწერილი შემსრულებლებიდან ამოირჩიონ ერთ-ერთი, მოიძიონ მასზე ინფორმაცია (ბიოგრაფიული და შემოქმედებითი, რომელი კომპოზიტორის ან რომელი ნაწარმოების შესრულებით გაითქვა სახელი განსაკუთრებით, დღესდღეობით მოღვაწეობს თუ არა და სად..., ცხადია, მათ თავად მასწავლებელი ეხმარება ინფორმაციის მოძიებაში – მიუთითებს წიგნებს, საიტებს) და მოამზადონ პრეზენტაცია, რომლის აუცილებელი შემადგენელი ნაწილი ამ მუსიკოსის მიერ შესრულებული ჩანაწერების აუდიო-ვიდეო იქნება. მოსწავლეებმა თავად უნდა აირჩიონ პრეზენტაციის ფორმატი: ან სამივე რიგრიგობით გვანჯდის ინფორმაციას, გვაჩვენებს ფოტოებს და უშვებს მუსიკას, ან ინაწილებენ ფუნქციებს (მუს.V.5. მოსწავლეს შეუძლია საკუთარი სასწავლო საქმიანობისთვის ორგანიზება. ინდიკატორები: ცალკეული ამოცანის გადასაჭრელად გეგმავს შესასრულებელი სამუშაოს თანმიმდევრობას; აქტიურადაა ჩაბმული გაკვეთილის მსვლელობაში; მუს.V.6. მოსწავლეს შეუძლია სხვებთან თანამშრომლობა. მუს.V.8. მოსწავლეს შეუძლია მონაწილეობის მიღება სხვადასხვა სახის ღონისძიებაში. ინდიკატორი: წარდგება აუდიტორიის წინაშე შემსრულებლის, ავტორის ან კონფერანსიეს როლში).

ორი გაკვეთილის განმავლობაში შესაძლებელია შედგეს 6-8 პრეზენტაცია.

გაკვეთილი 3-4

პრეზენტაციის პირველი და მეორე დღის მონაწილეები გამოვლინდებიან კენჭისყრით.

პრეზენტაციის შემდეგ თითოეული გუნდი მასწავლებლისაგან იღებს დავალებას: ერთი კვირის განმავლობაში ისინი სხვა მოსწავლეებს აცნობენ ინფორმაციას იმ შემსრულებლის შესახებ, რომელის შესახებაც მოამზადეს პრეზენტაცია. ერთი კვირის შემდეგ მასწავლებელი აწყობს გამოკითხვას და გამარჯვებულად ასახელებს იმ გუნდს, რომელმაც ყველაზე კარგად მოახერხა თანაკლასელების ინფორმირება (მუს.V.10. მოსწავლეს ესმის და შეუძლია წარმოაჩინოს, რომ მუსიკა/ხელოვნება კულტურის თვითგამოხატვის საშუალებაა. ინდიკატორები: საუბრობს, რა ინფორმაცია მიიღო რომელიმე ისტორიულ პერიოდზე იმ ეპოქის ხელოვნების ნაწარმოების გაცნობით; საუბრობს, რა გაიგო ამა თუ იმ ხალხის კულტურის შესახებ მისი მუსიკის გაცნობით; საუბრობს სხვადასხვა კულტურის განმასხვავებელ ნიშნებზე, თავისებურებებზე).

მეხუთე კლასი

მუსიკალური დამწერლობა

მიზანი:

მუსიკალური დამწერლობის გამოყენების (ჩანერის, ფურცლიდან კითხვის, სანოტო ჩანაწერის მეშვეობით მუსიკალური ნაწარმოების შესწავლის) უნარ-ჩვევების გამომუშავება და განვითარება. ახალი მუსიკალური ტერმინებისა და ცნებების გაცნობა და ათვისება.

რესურსები:

ილუსტრაციები, სანოტო რვეულები, სანოტო მასალა, აუდიო ჩანაწერი - დელფიური ჰიმნი.

სცენარი ხელს უწყობს შემდეგი შედეგების მიღწევას:

- მუს.V.1. მოსწავლეს შეუძლია მუსიკალური ენის ნასწავლი ელემენტების და საკრავების გამოყენება იმპროვიზაციულ სავარჯიშოებში.
- მუს.V.2. მოსწავლეს შეუძლია სიმღერა მარტო და სხვებთან ერთად.
- მუს.V.4. მოსწავლეს შეუძლია მარტივი რიტმული ნახაზის, მელოდიის წაკითხვა და გადანერა.
- მუს.V.5. მოსწავლეს შეუძლია საკუთარი სასწავლო საქმიანობისთვის ორგანიზება.
- მუს.V.6. მოსწავლეს შეუძლია სხვებთან თანამშრომლობა.

გრაფიკი:

გაკვეთილი 1. ვერბალური და მუსიკალური ტექსტების გარჩევა, ნოტების წაკითხვა

გაკვეთილი 2. წინა გაკვეთილზე წაკითხული სიმღერის სოლფეჯირება, საშინაო დავალების შესრულება.

გაკვეთილი 3. მუსიკალური დამწერლობის ნაირსახეობების გაცნობა. თანამედროვე მუსიკალური დამწერლობის შექმნის ისტორიის გაცნობა.

შესავალი:

მასწავლებელი აჩვენებს მოსწავლეებს 4 ფურცელს, სამ მათგანზე გამოსახულია რაიმე ტექსტი სხვადასხვა ენაზე (ილუსტრაცია 1. – არაბული, ილუსტრაცია 2 – ინგ-

مشروع "نداء لانطلاق القصة والشعر"**قصة قصيرة بعنوان: "عندما كانت لعبتي صديقتي الوحيدة"**

اسمي نوف، ترائني الآن سعيدة ومبتسمة ولكنني مررت بأيام كنت لا أعرف معنى السعادة. سوف أحكي لكم قصتي...

عند طفولتي كنت أحب اللعب مع الأطفال، ولكنهم دائماً يتعدون عني ولا أدري ما السبب، كنت أشعر بالحزن وأقضي الوقت بمفردي لأسلي وحدتي غير لعبتي...

كنت أرى الأطفال حولي يفتحون فمهم، يحركون شفاههم وكانت أفعل مثلهم حتى أتقرب منهم لكنهم يتنصرون إلي ويضحكون، ولا أدري ما السبب...

مرت الأيام واستمرت صداقتي مع لعبتي الوحيدة، التي كانت تفهمني وأفهمها...

في يوم من الأيام، اصطحبني أبي إلى مكان متسع يوجد به أطفال يلعبون وهم سعداء، ولمحت في أذانهم أسلاكاً. ترى لماذا وضعت هذه الأسلاك؟ المهم، تمنيت أن أكون معهم...

وبعد عدة أيام، أحضرت لي أبي أسلاكاً مثل التي رأيته من قبل، وعلمت أن اسمها سماعات. وضعتها في أذني، عندها علمت أن هناك أصواتاً تصدر حولنا...

أه، أنا أسمع صوت ماما، صوت بابا، صوت إخوتي، حتى صوت الماء. الأشجار والأذان كل شيء حولي يصدر صوتاً وأنا أسمع نعم أنا... أسمع... كم كنت سعيدة بذلك...

وفيما بعد التحقت بمرکز سعادة لتقويم التطق، وكوونت صداقات مع أطفال في نفس عمري. ومرت الأيام ولم أنس لعبتي صديقتي القديمة...

أنا الآن بالصف الثالث الابتدائي، متفوقة في دراستي، أحفظ القرآن وأحفظ أناشيد وأرددها بصوت جميل. أحمد الله... هل علمتم سر سعادتي؟؟؟

ილუსტრ.1 არაბული დამწერლობა.

By and by the broth was done; an angel, and was trusted to the sedate princes and princesses were squeezed (Princess Alicia turning out the sauce always getting into trouble) they she the broth came tumbling out, steaming

ილუსტრ. 2. ინგლისური დამწერლობა.

PRELUDE

Op. 28, No. 7

Frederic Chopin

Andantino

Piano

p dolce

con Pedale

mp

mp

rit. e dim. pp

ილუსტრ. 3. სანოტო დამწერლობა.

ლისური), მათ შორის – ქართულზე. მეოთხე – სანოტო ჩანაწერია (ილუსტრაცია 3). მასწავლებელი ეკითხება მოსწავლეებს, რა საერთოა ამ ჩანაწერებს შორის? მოსწავლეები პასუხობენ/მასწავლებელს მიჰყავს პასუხამდე, რომ თითოეულ ფურცელზე რაიმე ამბავი სხვადასხვა ენაზე ასოებით წერია, მათ შორის – მუსიკის ენაზეც – მუსიკალური ნიშნებით – ნოტებით. მასწავლებელი და მოსწავლეები მსჯელობენ: ასოებით დაწერილი ამბავი რომ გავიგოთ და ავახშიანოთ, ამისათვის ფურცელზე ასოებით დაწერილი სიტყვები და წინადადებები უნდა წავიკითხოთ და წარმოვთქვათ. ნოტებით ჩანაწერილი მუსიკის გასაგებად და ასაუღერებლად კი საჭიროა მუსიკოსმა/მუსიკალური დამწერლობის მცოდნემ წაიკითხოს და საკრავზე დაუკრას, ან იმღეროს. ეს ნებისმიერ ადამიანს შეუძლია, თუკი ის მუსიკის ენასა და დამწერლობას ისწავლის.

“ჩვენ ხომ შეგვიძლია ნოტების კითხვა? – მიმართავს კლასს მასწავლებელი – მოდით, ჩვენც ავაუღეროთ სიმღერა. რა უნდა გავაკეთოთ ამისათვის? ჯერ ნოტების წავიკითხოთ, შემდეგ კი ვიმღეროთ” – პასუხობენ მოსწავლეები.

აქტივობა: ნოტების კითხვა – სოლფეჯირება

აქტივობის პირველ ეტაპზე მასწავლებელი ყველა მოსწავლეს ურიგებს რ. როჯერსის სიმღერის „დო–რე–მი“ ფურცელზე ამონერილ ვოკალურ პარტიას ტექსტის გარეშე. მოსწავლეები გამღერების გარეშე, რიგრიგობით ასახელებენ – კითხულობენ ნოტებს – ინწყებს ერთი, სხვები თვალს ადევნებენ ჩანანერს და მასწავლებლის მითითებისთანავე აგრძელებენ.

მეორე ეტაპზე – კითხულობენ და შემდეგ აკაკუნებენ რიტმულ სურათს (ყველა ერთად). **მესამე ეტაპზე** კაკუნთან ერთად რიტმულად ასახელებენ ნოტებს.

მეორე გაკვეთილზე, მას მერე, რაც გაიმეორებენ წინა გაკვეთილზე შესრულებულ აქტივობას, მასწავლებელი ფორტეპიანოსთან მიიწვევს მოსწავლეებს. ერთი მოსწავლე თავისი ფურცლიდან „არჩევს“ და უკრავს სიმღერის პირველ ფრაზას, (სავარაუდოდ, მოსწავლეები აქ უკვე ამოიცნობენ გასულ წლებში ნასწავლ სიმღერას), მეორე – მეორეს, და ა.შ. ბოლომდე. აქტივობაში მონაწილეობს კლასის ყველა მოსწავლე, რის შემდეგაც ფორტეპიანოსთან უკვე პედაგოგი ჯდება და მოსწავლეები მისი აკომპანემენტით სოლფეჯირებენ ნაცნობი სიმღერის მელოდიას (უტექსტოდ, ნოტების დასახელებით) (**მუს.V.4. მოსწავლეს შეუძლია მარტივი რიტმული ნახაზის, მელოდიის წაკითხვა და გადანერა**).

გაკვეთილის ბოლოს მოსწავლეები იღებენ დავალებას: ფურცელზე ამონერილ ვოკალურ პარტიას უნდა მიუწერონ ტექსტი (შესაძლებელია სიტყვიერი ტექსტი მიეცეთ ცალკე ამონერილი სახით, ან, საუკეთესო შემთხვევაში, მეხსიერებაში აღიდგინონ იგი) (**მუს.V.1. მოსწავლეს შეუძლია მუსიკალური ენის ნასწავლი ელემენტების და საკრავების გამოყენება იმპროვიზაციულ სავარჯიშოებში. ინდიკატორები: ნაცნობ სიმღერას უცვლის ტექსტს; ნაცნობ მელოდიას მღერის სხვადასხვა ტონალობაში (სხვადასხვა სიმაღლეზე); ამოიცნობს ლილინით, სხვა ტექსტზე, ინსტრუმენტზე შესრულებულ ნაცნობ სიმღერას**). მაგალითის სახით მასწავლებელი დაფაზე წერს პირველ ფრაზას.

აქტივობა: მუსიკალური დამწერლობის ისტორია

მესამე გაკვეთილზე მასწავლებელს მოაქვს ასომთავრულით დაწერილი ტექსტი, აჩვენებს მოსწავლეებს და ეკითხება, იციან თუ არა რა არის ეს. სავარაუდოდ, მოსწავლეები პასუხობენ, რომ ესაა ძველი ქართული დამწერლობა (**მუს.V.5. მოსწავლეს შეუძლია საკუთარი სასწავლო საქმიანობისთვის ორგანიზება. ინდიკატორები: აქტიურადაა ჩაბმული გაკვეთილის მსვლელობაში; სვამს კითხვებს; მონაწილეობს გამოკითხვაში**). პასუხის მიღების შემდეგ მასწავლებელი აჩვენებს მათ ნევმური და სხვადასხვა ერების მუსიკალური დამწერლობის ნიმუშებს:

(ილუსტრ. 4) მიქაელ მოდრეკილის იადგარი

278 ΑΠΡΙΛΙΟΣ.

რუ მე ε νον ἡ ε χαλκευσαν κιν θυ υ νοι ὁ

και ε ῥο μαω σααν βα α α α σα α α

νοι π και ποι κι λαι κο λα σεις αν η λω ω

σανσωματο φυ υ υ υ σεις φθι ρο ο ο ο με ε

ε' ε νον π Ε νι κα φαρ ο ο ο ο

πο ο ο ο . ρο ος τη ηυ φυ υ υ υ σεν π

θι α . θα γα τ ε π φ θαντον ε ρα α ρη

θι α . ρη , γαι αι πρ ος . το ο ον πο θ ε ε ε

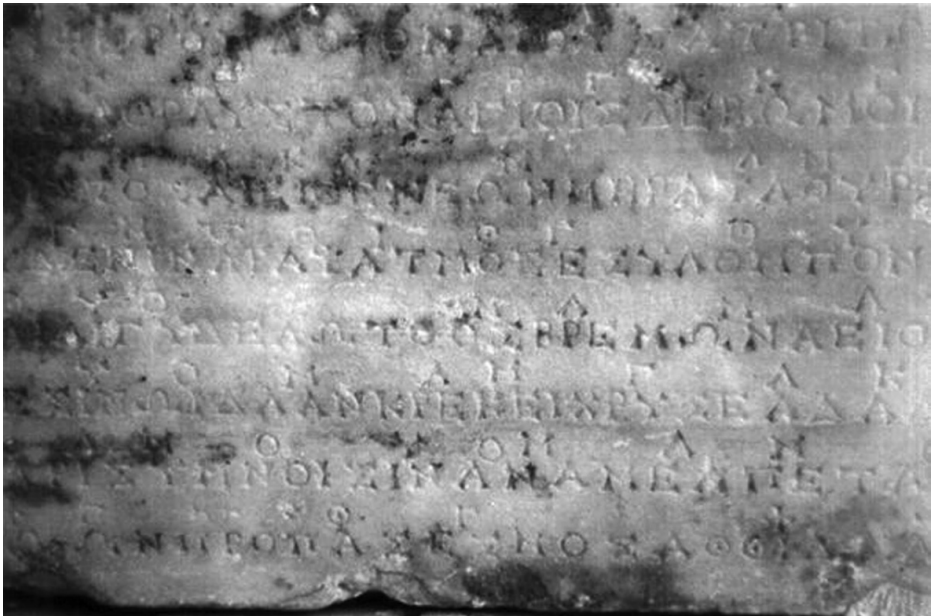
με ε ε ε νον . π Χρι ῥο ο ο ον τον

CHRYSANTHEAN NOTATION * MUSIC PRINTING

Doxastikon by Peter the Peloponnesian,
Vol. I (Constantinople, 1848), p. 278.

ილუსტრ. 5. ბიზანტიური ნევმები (საეკლესიო
საგალობლის ჩანაწერი).

ილუსტრ. 6. უძველესი ბერძნული მუსიკალური
დამწერლობა. დელფიური ჰიმნის ჩანაწერი.

ध सा ध प ग रे सा रे | ग ग प प सा ध | सा सा ध सा सा
० ० ० ० ० ० ० ० | ० ० ० ० ० ० ० ० | ० ० ० ० ० ० ० ०
भा . व न सु र न र | ज टा जू ट शि रि | शो भे ग . गा
+ १ + ७ १ ३

ध ध ध सा सा रे रे | सा रे ग रे सा ध प ग ग प प ध प
० ० ० - ० ० ० ० ० ० ० ० ० ० - ० - ० ० ०
तृ ती य ने त्र करि । म . स्म अ नं . गा उ ग्र वे श परि
+ ७ १ ३ +

घ सा घ प ग रे सा रे
 ० ० ० ० ० ० ० ०
 ह द य द या . ध र
 १ ३

ილუსტრ. 9. ჩინური მუსიკალური დამწერლობა.

[illegible]

ილუსტრ. 10.
მეზოჰერული
დამწერლობა.

Esueilleꝯ vous cueurs edormis le dieu damours vous sonne le dieu damours ꝯ vous son-

ne A ce premier iour de may Oyseaux ferot merueilles Pour vous mettre hors desmay Destoupeꝯ voꝯ oreil-

les ꝯ farirariron ꝯ farirariron farirari-

ron ferily ioly ioly ioly loly ioly ioly ioly fere ly ioly ioly Vous fereꝯ tous ꝯ

en ioye mis chascū si habandonne car la saison est bonne ꝯ

ილუსტრ. 11. ტაბულატურა.

* Motetes a quatro Lupus. * Orphenica Lyra. * Libro Segundo.

fulum gedonis ve llus deitatis plu

uia falue lplendor ꝯ

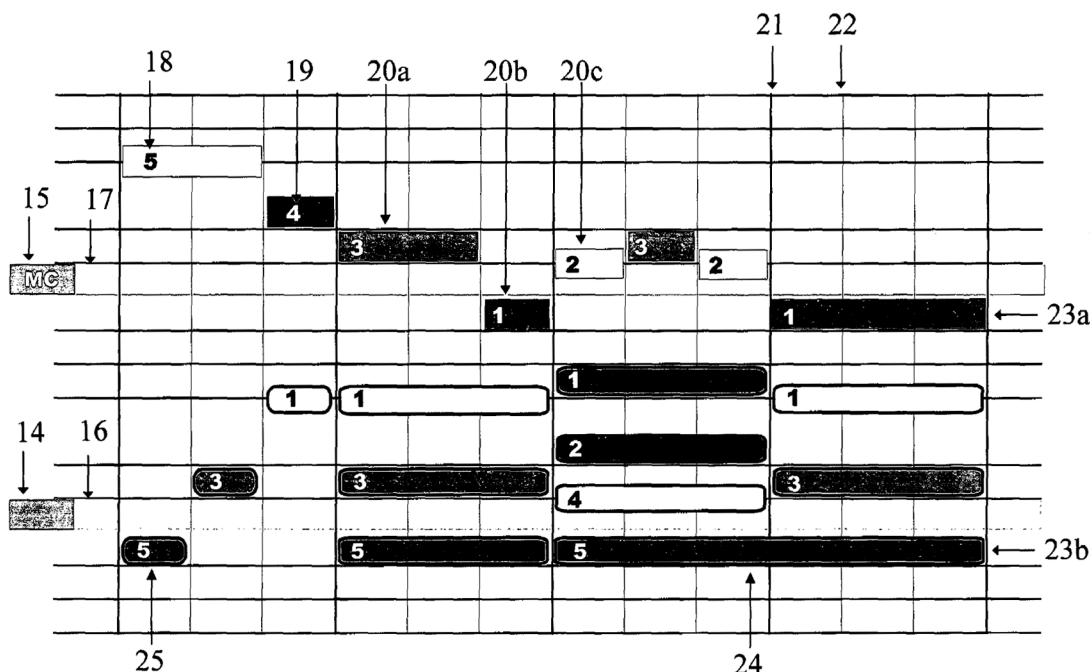
furnameti eucali

ginole menti ꝯ de laper

irradia placa mare

maris stella, ꝯ ꝯ

ილუსტრ. 14. თანამედროვე გრაფიკული მუსიკალური დამწერლობა.

შეკითხვა, სავარაუდოდ, დიდ დაბნეულობასა და ინტერესს გამოიწვევს. მასწავლებელი უხსნის, რომ ესეც სანოტო ჩანაწერებია (ხოლო საცეკვაო დამწერლობა მუსიკალური კი არაა, არამედ, მისი საშუალებით გამოსახულია საცეკვაო მოძრაობების აღმნიშვნელი სიმბოლოები).

უძველეს დროს, როცა ის დამწერლობა არ იყო გამოგონებული, რომელსაც ახლა ვიცნობთ, ყველა ქვეყანას თავისი საკუთარი მუსიკალური დამწერლობა ჰქონდა (შეიძლება შემოვიტანოთ ახალი ტერმინი – ნოტაცია). ასეთი დამწერლობის ნიმუშები, რომელიც დრომ შემოგვინახა, სპეციალისტებმა შეისწავლეს და თანამედროვე დამწერლობაზე გად-

Grave Mode

(M) (N) (K) (B)

ord. have mer - cy. Lord. have mer - cy. Lord. have mer - cy. Lord. have mer - cy.

Lord. have mer - cy. Lord. have mer - cy.

Lord. have mer - cy. Lord. have mer - cy.

Grave Mode

Un. C A^b C

Lord. have mer - cy. Lord. have mer - cy. Lord. have mer - cy.

have mer - cy. Lord. have mer - cy.

Lord. have mer - cy. Lord. have mer - cy.

მოიტანეს, ანუ გაშიფრეს. ასე, რომ ჩვენ დღეს თავადაც კი შეგვიძლია ზოგიერთი მათგანი წავიკითხოთ და ვიმღეროთ. მაგალითად, ყველაზე ძველი მათ შორის, რაც ვნახეთ, ბერძნულია. როგორც ხედავთ, ქვაზეა ამოკვეთილი (იხ.: ილუსტრ. 6)

აგრეთვე აჩვენებს ბიზანტიური საგალობლის ნიმუშს და მის გაშიფრულ ვარიანტს (იხ.: ილუსტრ. 15), რომლის წაკითხვა და სიმღერაც ასევე შესაძლებელია.

ილუსტრ. 15. ბიზანტიური საგალობლის ნევმირებული ნიმუში და მისი გაშიფრული ვარიანტი.

(მუს. IV.4. მოსწავლეს შეუძლია მუსიკალური დამწერლობის ნასწავლი ნიშნების ამოცნობა და ჩანერა).

მასწავლებელი სთავაზობს მოსწავლეებს, თავად შექმნან თავიანთი ნევმები. ამისათვის საჭიროა მოუსმინონ მუსიკალურ ნაწარმოებს (მაგ, ქართლ-კახური “გლესამ და გლესამ”) და თითოეული ნამღერი სიტყვის/მოტივის მიმართულება (აღმავალი, დაღმავალი, მელიზმატური – ხვეული), გრძლიობა (გრძელი, მოკლე), დინამიკა (განსხვავებული დინამიკა – განსხვავებული ფერებით) შესაბამისი გრაფიკული გამოსახულებით აღნიშნონ (საკმარისია სიმღერის მხოლოდ პირველი ორი ფრაზა: „გლესამ და გლესამ ნამგალო, ნამგალო ჩემი რკინაო“). სამუშაოს დასრულების შემდეგ მოსწავლეები ერთმანეთს აჩვენებენ თავიანთ ვარიანტებს, რიომელოდიკ სავარაუდოდ, ძალიან განსხვავებულია. მასწავლებელი აღნიშნავს, რომ, თუკი მათი ნაწერები ერთსა და იმავე სიმღერაზე ასე განსხვავებულია, წარმოიდგინეთ, როგორი განსხვავებული იქნებოდა სხვადასხვა ქვეყნის მუსიკალური დამწერლობები? ყოველ ქვეყანას საკუთარი დამწერლობა ჰქონდა და, როგორ გგონიათ, ერთი ქვეყნის წარმომადგენელს შეეძლებოდა სხვა ქვეყნის ნოტაციის ნაკითხვა, თუ საგანგებოდ არ შეისწავლიდა? მოსწავლეები პასუხობენ, რომ არა. მასწავლებელი კი დასძენს, რომ ასე გრძელდებოდა იქამდე, სანამ ერთმა იტალიელმა ბერმა გვიდომ, ქალაქ არეცოდან, არ გამოიგონა იმ ნოტების წინაპრები, რომელსაც ახლა ჩვენ ვიყენებთ.

მასწავლებელი მასათვის გასაგები ენით უამბობს მოსწავლეებს, რომ შუა საუკუნეების ევროპული მონასტრების მაგალობელ ბიჭუნებს ძალიან უჭირდათ უთვალავი რთული ნევმის დამახსოვრება და მღერა. ამიტომ გვიდომ მათ საქმე გაუადვილა – ზოგიერთი ჰანგი ხელის თითებზე ასე გამოსახა (აჩვენებს „გვიდოსეულ ხელს“ ილუსტრ 16, 16.ა).

ხუთ თითზე გამოსახული ჰანგები საფუძვლად სანოტო სისტემას დაედო, ხომ გახსოვთ, რამდენი ხაზია სანოტო სისტემაში?

ილუსტრ. 16. „გვიდოსეული ხელი“.

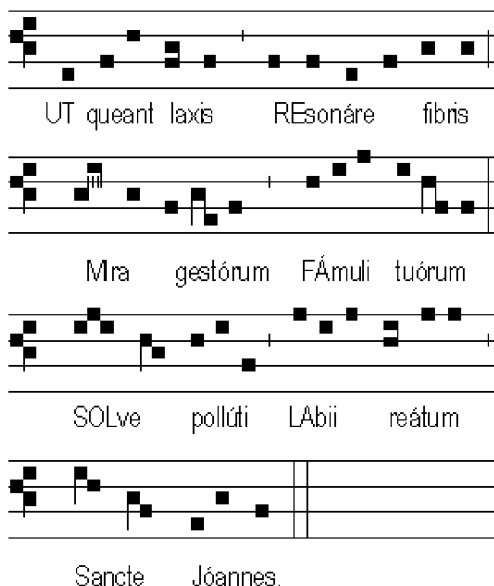
ილუსტრ. 16.ა. „გვიდოსეული ხელი“

გვიდომ ნოტების დღევანდელი დასახელებებიც გამოიგონა. აი, როგორ მოხდა ეს.

გვიდომ აიღო წმინდა იოანეს ჰიმნი (წმინდა იოანე მაგალობლების მფარველი იყო და მას ასე უმღეროდნენ: "შეგვაძლებინე შენს მონებს, რომ სავსე ხმით ვადიდოთ შენ მიერ ქმნილი სასწაულები, მოაშორე ცოდვა ჩვენს პირს, წმინდაო იოანე!")

და მონიშნა ყველა ის სტრიქონი, რომელიც წინა სტრიქონიდან ერთი ტონით მაღლა იწყებოდა. სულ 6 სტრიქონი იყო და თითოეული მათგანის პირველი მარცვალი ამ ბგერების სახელწოდება გახდა.

აი, როგორ გამოიყურებოდა ეს ჰიმნი გვიდოს დროს:

ილუსტრ. 17. წმინდა იოანეს ჰიმნი.

დააკვირდით ტექსტს? ხედავთ, რომ დიდი ასოებით მუსიკალური ბგერების დასახელება იკითხება? მასწავლებელი სთხოვს მოსწავლეებს, თავიანთ რვეულებში გადაინერონ მენზურალური ნოტაციით ჩანერილი „წმინდა იოანეს ჰიმნი“. შემდეგ კი აჩვენებს თანამედროვე ნოტაციით ჩანერილ წმინდა იოანეს ჰიმნს:

Ut Queant Laxis
Reading Chant

The syllables surrounded by rings were used by the monk Guido of Arezzo (+ 1050) to teach the scale. The melody is given in the original position.

O Saint John, loose the sinfulness of our polluted lips, that thy servants may be able to sing thy wondrous deeds with free voices.

rit.

(Nativity of St. John the Baptist)

ილუსტრ. 18. თანამედროვე ნოტაციით ჩანერილი წმინდა იოანეს ჰიმნი.

მოდით, წავიკითხოთ და მოვისმინოთ. მოსწავლეები კითხულობენ და ყურადღებას ამახვილებენ სტრიქონების საწყის მარცვლებზე (მუს.V.4. მოსწავლეს შეუძლია მარტივი რიტმული ნახაზის, მელოდიის წაკითხვა და გადანერა). შემდეგ მასწავლებელი ნელა უკრავს ჰიმნს. მოსწავლეები კი თვალს ადევნებენ სანოტო ჩანანერს და ყოველი სტრიქონის დასაწყისს – ახალი ბგერის გამოჩენას სიმღერით აღნიშნავენ.

შეჯამების სახით მასწავლებელი მოსწავლეებს ჩაანერინებს კითხვებს, რომლებზე გაცემული პასუხებიც შესაძლოა განმსაზღვრელ შეფასებადაც გამოდგეს:

1. როგორი იყო დამწერლობა უძველეს დროში?

2. დანერეთ თქვენი აზრი, რატომ არის გვიდოს გამოგონება მსოფლიოსთვის ასე მნიშვნელოვანი?

შემდეგი დავალება კი მოსწავლეებმა 1 კვირის განმავლობაში უნდა შეასრულონ. დავალებას შეიძლება ვუწოდოთ „მასწავლებლის ასისტენტი“. კერძოდ, მასწავლებელი ავალებს მოსწავლეებს, შესვენებების დროს დაეხმარონ მესამეკლასელებს სანოტო დამწერლობის (ჯერ ხაზებზე, შემდეგ ხაზებს შორის განლაგებული ნოტების, ან პირიქით) შესწავლაში (თითო მეოთხეკლასელი ასწავლის თითო მესამეკლასელს). ეს აქტივობა წარმატებით განხორციელდება იმ შემთხვევაში, თუ მასწავლებელი ერთდროულად ასწავლის მეოთხე და მესამე კლასებს, ასევე კარგი იქნება მუსიკის მასწავლებლების თანამშრომლობისთვის (მუს.V.6. მოსწავლეს შეუძლია სხვებთან თანამშრომლობა. ინდიკატორები: მუშაობს სხვებთან ერთად ამოცანის გადასაჭრელად; საჭიროების შემთხვევაში ითხოვს დახმარებას და ეხმარება სხვებს).

ტერმინები: დამწერლობა, ნოტაცია, ნევმები, გაშიფვრა.

მეექვსე კლასი

საკრავიერი მუსიკა

მიზანი:

მუსიკის მოსმენის, შეფასებისა და ანალიზის, სიმღერის, ინფორმაციის დახარისხების, საკუთარი აზრის გამოხატვის უნარ-ჩვევების განვითარება.

რესურსები:

მოსასმენი აპარატურა;

აუდიო ჩანაწერი: ლ. ბეთჰოვენი - სიმფონიები: №9, №5 (I ნაწილები), ვ. აზარაშვილი - ნოქტიურნი კამერული ორკესტრისთვის, საქართველოს სახელმწიფო ჰიმნი (სასულე ორკესტრის შესრულებით), ი. ს. ბახი - ტოკატა და ფუგა რე მინორი, სავიოლინო კონცერტი ლა მინორი;

სიმფონიური, კამერული, სასულე ორკესტრების, ორგანის დიდი ზომის ფოტოსურათები, ვიდეო კადრები;

დაფა, მარკერი.

შედეგები:

მუს.VI.5. მოსწავლეს შეუძლია საკუთარი სასწავლო საქმიანობის წარმართვა;

მუს.VI.7. მოსწავლეს შეუძლია მოსმენილი მუსიკალური ნაწარმოების განხილვა და შეფასება;

მუს. VI.10. მოსწავლე იცნობს ქართული და მსოფლიო ხელოვნების ცნობილ ნიმუშებს და წარმომადგენლებს;

მუს. VI.11 მოსწავლეს შეუძლია შეადაროს ერთმანეთს მუსიკალური ნაწარმოებები;

მუს. VI.12 მოსწავლე იცნობს სხვადასხვა ტიპის ანსამბლისა და ორკესტრის შემადგენლობას.

აქტივობების ჩამონათვალი:

მუსიკის მოსმენისას საორკესტრო ხმოვანების განხილვა, შეფასება, ტერმინის განმარტება;

ორი სახის საორკესტრო ხმოვანების მოსმენა და შედარება;

საქართველოს სახელმწიფო ჰიმნის სიმღერა სასულე ორკესტრის თანხლებით; მიღებული ინფორმაციის დაჯგუფება, დახარისხება და განაწილება (ცხრილში, ვენის დიაგრამაში);

საორგანო ხმოვანების მოსმენა, განხილვა და შეფასება;

საფორტეპიანო ნაწარმოებების მოსმენა, განხილვა და შეფასება;

მუსიკის მოსმენისას საკრავთა ტემბრების ამოცნობა, ინფორმაციის დახარისხება და განაწილება (ცხრილში, დამოუკიდებელი სამუშაო).

მასწავლებელი მოასმენინებს მოსწავლეებს ლ. ბეთჰოვენის მეცხრე სიმფონიის ფრაგმენტს, რომელიც კომპოზიტორმა სრულიად ყრუმ დაწერა და ეკითხება:

- ვინ ასრულებს ამ ნაწარმოებს? რა ჰქვია მუსიკოს-შემსრულებელთა ამ კოლექტივს?

მასწავლებელი სთხოვს მოსწავლეებს, ჩამოაყალიბონ, რას ნიშნავს სიტყვა „ორკესტრი“ (სხვადასხვა საკრავზე შემსრულებელ მუსიკოსთა დიდ კოლექტივს ორკესტრი ჰქვია), ისაუბრონ - სად უნახავთ, მოუსმენიათ ესა თუ ის საორკესტრო კოლექტივი.

მასწავლებელი: - რა ქმნის საორკესტრო ხმოვანებას? მხოლოდ ორკესტრში შემავალ საკრავთა რაოდენობა? სავარაუდოდ, მოსწავლეები პასუხობენ, რომ საორკესტრო ხმოვანება იქმნება არა მარტო საკრავთა რაოდენობით, არამედ მათი ჟღერადობით, ელფერიტ (მუს. VI.7. მოსწავლეს შეუძლია მოსმენილი მუსიკალური ნაწარმოების განხილვა და შეფასება.შ (ინდიკატორი: ახასიათებს კონკრეტულ მუსიკალურ ფრაგმენტს მეტრის, საკრავთა, ხმის ტემბრის მიხედვით).

მასწავლებელი: - რით განსხვავდება ორკესტრში შემავალი სხვადასხვა საკრავის ჟღერადობა ერთმანეთისგან? მოსწავლეებმა თავად უნდა მიაგნონ სიტყვა „ტემბრის“ განმარტებას. ტემბრი - ბგერის შეფერილობას ნიშნავს, ორკესტრში შემავალ ყველა საკრავს მისთვის დამახასიათებელი ტემბრი აქვს. მასწავლებლის დახმარებით მიდიან დასკვნამდე, რომ სწორედ საკრავთა ტემბრით, მათი რაოდენობითა და მრავალგვარობით იქმნება საორკესტრო ხმოვანება.

მასწავლებელი მოასმენინებს ფრაგმენტს: ლ. ბეთჰოვენის მე-5 სიმფონიიდან და ვ. აზარაშვილის „ნოქტიურნს“ კამერული ორკესტრისათვის, ეკითხება მოსწავლეებს - რომელი საორკესტრო ხმოვანება გამოირჩევა საკრავთა მრავალფეროვანი და მრავალრიცხოვანი ტემბრით? პირველი თუ მეორე?

სავარაუდოდ, მოსწავლეები პასუხობენ, რომ პირველ ფრაგმენტში საორკესტრო ხმოვანება მძლავრი, სავსე ჟღერადობისაა, რაც საკრავთა მრავალგვარი ტემბრის გამოყენებით მიიღწევა.

მასწავლებელი კიდევ ერთხელ მოასმენინებს მუსიკალურ ფრაგმენტებს და სთხოვს, დაახასიათონ მეორე ტიპის საორკესტრო ხმოვანება. სავარაუდოდ, მოსწავლეები პასუხობენ, რომ საორკესტრო ხმოვანება მეორე მუსიკალურ ფრაგმენტში არ არის ისეთი მძლავრი და სავსე, როგორც პირველში, ის უფრო ნატიფია, მოკრძალებული (**მუს. VI.7. მოსწავლეს შეუძლია მოსმენილი მუსიკალური ნაწარმოების განხილვა და შეფასება.შ (ინდიკატორი: ახასიათებს კონკრეტულ მუსიკალურ ფრაგმენტს მეტრის, საკრავთა, ხმის ტემბრის მიხედვით).** მოსწავლეები საუბრობენ, რომელი ნაწარმოები, რა სახის ჟღერადობა მოეწონათ უფრო და რატომ (**მუს. VI.11. მოსწავლეს შეუძლია შეადაროს ერთმანეთს მუსიკალური ნაწარმოებები (ინდიკატორი: ადარებს ერთი და იმავე ჟანრის სხვადასხვა ნაწარმოებს და საუბრობს მათ დამახასიათებელ ნიშნებზე - სავარაუდო შემადგენლობა; საუბრობს იმის შესახებ, რატომ მოეწონა ესა თუ ის ნაწარმოები).**

მასწავლებელი აჩვენებს სიმფონიური და კამერული ორკესტრების სურათებს, სასურველია, ვიდეოკადრებსაც. მოსწავლეები შეისწავლიან ფოტოებს და ახსნიან, რომ ორკესტრი, რომელიც ჟღერს პირველ მუსიკალურ ფრაგმენტში, სიმფონიურია. მასწავლებელი უხსნის, რომ ასეთ ორკესტრში შედის საკრავთა სხვადასხვა ჯგუფი: სიმებიანი-ხემიანი, ხისა და ლითონის ჩასაბერი და დასარტყამი საკრავები. დიდ სიმფონიურ ორკესტრში დაახლოებით 120-130 შემსრულებელია. მეორე მუსიკალურ ფრაგმენტში კი ორკესტრი კამერულია და ასეთი ორკესტრი შედგება სიმებიანი-ხემიანი საკრავების მცირე შემადგენლობისაგან (6-8 ვიოლინო, 2-3 ალტი, კონტრაბასი)¹³. შეიძლება კამერულ ორკესტრში ხის ჩასაბერი საკრავებიც მონაწილეობდნენ (**მუს. VI.12 მოსწავლე იცნობს სხვადასხვა ტიპის ანსამბლისა და ორკესტრის შემადგენლობას (ინდიკატორი: განასხვავებს სიმფონიური, კამერული, სასული, სიმებიანი ორკესტრის შემადგენლობას).**

¹³ მასწავლებელი უხსნის, რომ სიტყვა „კამერა“ ოთახს ნიშნავს. ნარსულში მუსიკალური ნაწარმოებები დიდგვაროვანთა სასახლის კარზე სრულდებოდა. იქმნებოდა არისტოკრატიული სალონები, სადაც მხატვრები, პოეტები, მუსიკოსები საუბრობდნენ ხელოვნებაზე, ჟღერდა მუსიკა. დროთა განმავლობაში კამერულმა მუსიკამ დიდ საკონცერტო დარბაზებში გადაინაცვლა, თუმცა მუსიკის შესრულების სალონური ტრადიცია დღესაც პოპულარულია.

მასწავლებელი მოსწავლეებს აჩვენებს სასულე ორკესტრის ფოტოსურათს, ასმენინებს მის ხმოვანებას და ეკითხება, სად უნახავთ ამგვარი ორკესტრი. სავარაუდოდ, ზოგიერთ მოსწავლეს სამხედრო აღლუმზე ან ტელევიზიით უნახავს ამგვარი ორკესტრი. იხსენებენ რეპერტუარსაც - საქართველოს სახელმწიფო ჰიმნი სასულე ორკესტრის შესრულებით, მასწავლებელს შეუძლია მოიძიოს ჰიმნის ჩანაწერი სასულე ორკესტრის შესრულებით და მისი თანხლებით ამღეროს მოსწავლეებს ჰიმნი (**მუს. VI.2.მოსწავლეს შეუძლია სიმღერა მარტო და სხვებთან ერთად**). ასეთი ორკესტრის მიერ შეიძლება შესრულდეს სამგლოვიარო მარში. მოსწავლეები აზუსტებენ, რომ სასულე ორკესტრში შედის ლითონის ჩასაბერი (ზოგჯერ, ასევე ხის) და დასარტყამი საკრავები. ასეთი ორკესტრი გამოირჩევა მძლავრი, მჭახე, მონოდებითი ხმოვანებით.

მასწავლებელი დაფაზე წერს საკრავთა სახელწოდებებს: კონტრაბასი, საყვირი, ტუბა, ფაგოტი, ვალტორნა, ჩელო, ჰობოი, ტრომბონი, ფლეიტა, დოლი, ლიტავრები, ალტი, ზარები, კლარნეტი, ვიოლინო, ქსილოფონი, თეფშები. ჩამოთვლილი საკრავები მოსწავლეებმა შესაბამის გრაფაში უნდა ჩანერონ.

სიმებიან-ხემიანი	ხის ჩასაბერი	ლითონის ჩასაბერი	დასარტყამი

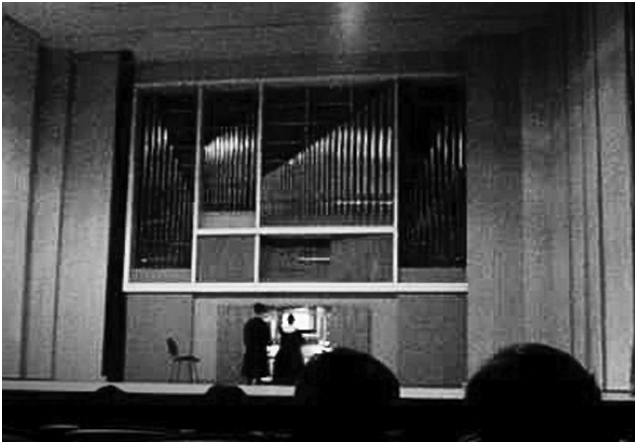
მოსწავლეებმა უნდა დაადგინონ სიმფონიური და კამერული ორკესტრების საერთო და განმასხვავებელი ნიშნები და ჩანერონ ვენის დიაგრამაში (**მუს. VI.5.მოსწავლეს შეუძლია საკუთარი სასწავლო საქმიანობის წარმართვა (ინდიკატორი: ცალკეული ამოცანის გადასაჭრელად გეგმავს შესასრულებელი სამუშაოს თანმიმდევრობას)**).

მომდევნო გაკვეთილზე, მასწავლებელი მოასმენინებს ი.ს. ბახის საორგანო ნაწარმოებს - ტოკატას და ფუგას რე მინორი. მოსწავლეები ამოიცნობენ და ასახელებენ საკრავს (სავარაუდოდ, ზოგიერთ მათგანს მაინც ნანახი და მოსმენილი ექნება ეს საკრავი).

- საკრავს, რომელსაც უსმენთ, ჰქვია ორგანი. როგორია მისი ხმოვანება და მუსიკის ხასიათი? (მსუბუქი, საცეკვაო თუ მომწესხველი, შთამბეჭდავი, ღრმა). მოსწავლეებმა ჩამოთვლილი ეპითეტებიდან უნდა შეარჩიონ შესატყვისი.

- შეიძლება ორგანის ხმოვანება რამდენადმე შევადაროთ საორკესტრო ხმოვანებას? რატომ? მოსწავლეები უნდა მივიყვანოთ იქამდე, რომ ახსნან - ორგანის ხმოვანებაში ისმის არა ერთი, არამედ რამდენიმე საკრავის ტემბრი, ამიტომ მისი ჟღერადობა თითქოს ორკესტრის ჟღერადობას მოგვაგონებს (**მუს. VI.7. მოსწავლეს შეუძლია მოსმენილი მუსიკალური ნაწარმოების განხილვა და შეფასება. (ინდიკატორი: ახასიათებს კონკრეტულ მუსიკალურ ფრაგმენტს მეტრის, საკრავთა, ხმის ტემბრის მიხედვით)**).

მასწავლებელმა წინასწარ უნდა მოიძიოს და უჩვენოს მოსწავლეებს ორგანის სურათი, აუხსნას, რომ ეს არის საკრავთა შორის გრანდიოზული კლავიშიან-სასულე საკრავი, რომელიც შედგება ლითონისა და ხის სხვადასხვა ზომისა და ფორმის მრავალრიცხოვანი მილისაგან. ორგანისტი უკრავს ორგანზე კლავიშებზე თითის დაჭერით. მის წინ განლაგებულია რამდენიმე კლავიატურა, ხოლო ქვევით კი უზარმაზარი ფეხის კლავიშები - პედლები. შუა საუკუნეებში ეკლესია დაინტერესდა ამ საკრავით და ყველა კათოლიკურ ეკლესიაში

შეიქმნა ორგანი. ამ საკრავისათვის ბევრი შთამბეჭდავი მუსიკალური ნაწარმოები დაინერგა, მათ შორის არის იოჰან სებასტიან ბახის საორგანო მუსიკა. თბილისში, კათოლიკურ ეკლესიასა და სახელმწიფო კონსერვატორიის დიდ დარბაზში, ჩვენ შეგვიძლია ამ გრანდიოზული საკრავის ნახვა. ჯ. კახიძის სახელობის მუსიკალურ-კულტურულ ცენტრში კი არის ელექტრო ორგანი.

მოსწავლეები პასუხობენ მასწავლებლის შეკითხვებს გერმანელი კომპოზიტორის - იოჰან სებასტიან ბახის შესახებ (ისინი ნაწილობრივ უკვე იცნობენ მის შემოქმედებას). მოსწავლეები იხსენებენ მისი ცხოვრების ეპიზოდებს, ნაწარმოებებს. ახასიათებენ მის შემოქმედებას (**მუს. VI.10.მოსწავლე იცნობს ქართული და მსოფლიო ხელოვნების ცნობილ ნიმუშებს და წარმომადგენლებს (ინდიკატორი: საუბრობს კომპოზიტორების შემოქმედების შესახებ).**

შემდეგი აქტივობა ეთმობა საფორტეპიანო მუსიკის მოსმენას. მოსწავლეები მოისმენენ გამოჩენილი პოლონელი კომპოზიტორის ფ. შოპენის ვალსს 7 დო დიეზ მინორი. მასწავლებელი ეკითხება:

- რა განწყობილების მუსიკას ისმენთ? მხიარული, ნაღვლიანი, დრამატული თუ საბრძოლო?

- როგორია მუსიკალური ნაწარმოების ტემპი, ფორმა (სამანალიანი, ორნალიანი), რიტმი, მელოდია? მოსწავლეები ახასიათებენ თითოეულ კომპოზენტს, საუბრობენ მუსიკის ხასიათზე (**მუს.VI.7. მოსწავლეს შეუძლია მოსმენილი მუსიკალური ნაწარმოების განხილვა და შეფასება.შ (ინდიკატორი: ახასიათებს კონკრეტულ მუსიკალურ ფრაგმენტს მეტრის, საკრავთა, ხმის ტემბრის მიხედვით),** იხსენებენ, რომ ფ. შოპენი, ასევე ბრწყინვალე პიანისტიც იყო. მასწავლებელი სთხოვს მოსწავლეებს, გაიხსენონ ვირტუოზი შემსრულებლები: ცნობილი მევიოლინე, რომელიც გადმოცემის თანახმად, ვიოლინოს ერთ სიმზეც კი ვირტუოზულად უკრავდა, უნგრელი კომპოზიტორი, რომელიც ფორტეპიანოს კლავიატურაზე აკრობატულ იღეთებს იყენებდა. სავარაუდოდ, მოსწავლეები იხსენებენ ნ. პაგანინის და ფ. ლისტს (**მუს.VI.10.მოსწავლე იცნობს ქართული და მსოფლიო ხელოვნების ცნობილ ნიმუშებს და წარმომადგენლებს).**

მოსწავლეები გადაინერგნ დაფაზე მოცემულ ცხრილს და ნიმუშის მიხედვით შეაფასებენ ბოლო გრაფას. შემდეგ მოისმენენ ცხრილში მოცემულ მუსიკალურ ნაწარმოებებს (სხვა თანმიმდევრობით) და რიგის მიხედვით დანომრავენ (**მუს.VI.12 მოსწავლე იცნობს სხვადასხვა ტიპის ანსამბლისა და ორკესტრის შემადგენლობას).**

#	ი.ს.ბაზი - ტოკატა და ფუგა რე მინორი	მუსიკალური ნაწარმოები ორგანისთვის	საორგანო მუსიკა
#	ფ. შოპენი - მახურეკი, თხზ.33 №2	მუსიკალური ნაწარმოები ფორტეპიანოსთვის	
#	ი. ს. ბაზი - სავიოლინო კონცერტი ლა მინორი	მუსიკალური ნაწარმოები ვიოლინოსა და ორკესტრისთვის	
#	ლ. ბეთჰოვენი - სიმფონია №5	მუსიკალური ნაწარმოები ორკესტრისთვის	

მეექვსე კლასი

რიტმი მუსიკაში

მიზანი:

სიმღერის, რიტმული სურათის გამოხატვის, მუსიკის მოსმენისას რიტმის შეგრძნების, რიტმული სურათის გამოვლენის უნარ-ჩვევების განვითარება.

რესურსები:

მოსასმენი აპარატურა;

აუდიო ჩანაწერი: მ. რაველი - „ბოლერო“;

ფორტეპიანო;

სანოტო მასალა: მ. დავითაშვილი - სიმღერა „პატარა მატარებელი“;

კოლიზეუმის, ქართული ფარდაგის და ცეკვა „ხორუმის“ ფოტოსურათები; დაფა, მარკერი.

შედეგები:

მუს. VI.1. მოსწავლეს შეუძლია იმპროვიზაციულ სავარჯიშოებში მონაწილეობა;

მუს. VI.2. მოსწავლეს შეუძლია სიმღერა მარტო და სხვებთან ერთად;

მუს. VI.3. მოსწავლეს შეუძლია განსაზღვროს და გადმოსცეს მისთვის საინტერესო განწყობილება, სიუჟეტი, თემა;

მუს. VI.4. მოსწავლეს შეუძლია მუსიკალური დამწერლობის გამოყენება;

მუს. VI.7. მოსწავლეს შეუძლია მოსმენილი მუსიკალური ნაწარმოების განხილვა და შეფასება; მუს. VI.8. მოსწავლეს შეუძლია მონაწილეობის მიღება სხვადასხვა სახის ღონისძიებაში;

მუს. VI.9. მოსწავლეს ესმის და შეუძლია წარმოაჩინოს, რომ მუსიკა/ხელოვნება კომუნიკაციის საშუალებაა;

მუს. VI.10. მოსწავლე იცნობს ქართული და მსოფლიო მუსიკალური ხელოვნების ცნობილ ნიმუშებს და წარმომადგენლებს.

აქტივობების ჩამონათვალი:

სიტყვების - „რიტმი“, „რიტმული“ ახსნა სიტყვიერად, სხეულის მოძრაობით;

რიტმული სავარჯიშოები: მ. დავითაშვილი სიმღერა - „პატარა მატარებელი“ და

რიტმული ნახაზების გამეორება;

აქტივობა - „ჩაფიქრებულია სიმღერა“;

მ. რაველის „ბოლეროს“ მოსმენა, რიტმული ნახაზის გამეორება (ჩანაწერის დახმარებით), რიტმისა და მელოდიის შეხამება;

რიტმის განხილვა ხელოვნების სხვა დარგებში (ნიმუშებში).

მასწავლებელი დაფაზე დაწერს სიტყვას „რიტმი“ და ეკითხება მოსწავლეებს:

- რა ასოციაციას იწვევს ეს სიტყვა თქვენში? მიუსადაგეთ მას მეორე სიტყვა, მაგალითად, მოძრაობის რიტმი, მოიფიქრეთ და ჩამოთვალეთ სხვა ვარიანტებიც.

სავარაუდოდ, მოსწავლეები ჩამოთვლიან: ცხოვრების რიტმი, ცეკვის რიტმი, ლექსის რიტმი (ლექსში ვხვდებით, ასევე, რითმას) და ა.შ. შემდეგ მოსწავლეები შეავსებენ დაფაზე მოცემულ ცხრილს.

რიტმულია
ცეკვა
სიმღერა

მასწავლებელი სთხოვს, ასევე, სხეულის მოძრაობით გამოხატონ ამ სიტყვის მნიშვნელობა, აჩვენონ, რას ნიშნავს რიტმული მოძრაობა, ლაპარაკი (მუს.VI.1. მოსწავლეს შეუძლია იმპროვიზაციულ სავარჯიშოებში მონაწილეობა, მუს.VI.3. მოსწავლეს შეუძლია განსაზღვროს და გადმოსცეს მისთვის საინტერესო განწყობილება, სიუჟეტი, თემა). მოსწავლეები უპასუხებენ მასწავლებლის დასმულ შემდეგ კითხვასაც: - რა არის რეპი?

ა) მელოდიური სიმღერა,

ბ) რიტმული ლაპარაკით გამღერება.

მასწავლებელი გაახსენებს მოსწავლეებს მ. დავითაშვილის სიმღერას - „პატარა გუგული“. მათ უნდა იმღერონ სიმღერა ტაშის თანხლებით ისე, რომ ყოველი მარცვალ-ბგერა ტაშით გამოხატონ: „ჩე-მო პა-ტა-რა გუ-გუ-ლო“ (მუს.VI.2. მოსწავლეს შეუძლია სიმღერა მარტო და სხვებთან ერთად (ინდიკატორი: არჩევს და იყენებს სხვადასხვა გამომსახველობით ხერხს), შემდეგ იმღერონ უხმოდ, გულში, ტაში კი ხმამაღლა, მკაფიოდ დაუკრან, დაუკვირდნენ სიმღერის რიტმულ სურათს (მუს.VI.1. მოსწავლეს შეუძლია იმპროვიზაციულ სავარჯიშოებში მონაწილეობა).

მოსწავლეები დაფაზე წერენ ამ სიმღერის რიტმულ ნახაზს (მუს.VI.4. მოსწავლეს შეუძლია მუსიკალური დამწერლობის გამოყენება (ინდიკატორი: ჩანერს ტაშით ან კაკუნით გადმოცემულ რიტმს).

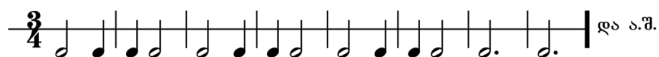
მასწავლებელი ერთ ტონზე სიმღერით ან კაკუნით რამდენიმე რიტმულ სურათს გამოხატავს (ყოველი მომდევნო უფრო რთული და გრძელია). მოსწავლეები იმეორებენ და ეჯიბრებიან ერთმანეთს - ვინ უფრო რთულ და გრძელ რიტმულ ნახაზს გაიმეორებს (მუს.VI.1. მოსწავლეს შეუძლია იმპროვიზაციულ სავარჯიშოებში მონაწილეობა).

მოსწავლეთა ორი ჯგუფი მონაწილეობს თამაშში - „ჩაფიქრებულია სიმღერა“

(მუს.VI.8. მოსწავლეს შეუძლია მონაწილეობის მიღება სხვადასხვა სახის ღონისძიებაში).

2/4 და ბ.შ.

ხალხური სიმღერის „მზე შინა და მზე გარეთა“ ჩაფიქრების შემთხვევაში კი - ა) სიმღერის რიტმული სურათია:

ბოლქროს რიგმულო სურათი

ბოლეროს მელოდია

მასწავლებელი ხსნის, რომ რიტმი (ბერძნ. მწყობრი ღინება) რაიმე სახის ელემენტების გარკვეულ თანმიმდევრობას ნიშნავს.

მასწავლებელი ეკითხება: - და მაინც, რა არის რიტმი მუსიკაში? როგორ განვმარტოთ ეს სიტყვა? მოსწავლეები შეეცდებიან, ერთად მიაგონ მის განმარტებას: სიტყვა „რიტმი“ მუსიკაში სხვადასხვა გრძლიობის ბგერათა პერიოდულ მონაცვლეობას გულისხმობს. მასწავლებელი:

- როგორც თვითონ ჩანერეთ ცხრილში, რიტმული არა მარტო მუსიკაა. ის ხელოვნების სხვა დარგებშიც გვხვდება: ფერწერაში, არქიტექტურაში, ქანდაკებაში, ქორეოგრაფიაში და სხვ.

მასწავლებელი მოსწავლეებს გაახსენებს, რომ მხატვრები მსგავს ხაზებს, ფორმებს, გამოსახულებებს სასურათე სიბრტყეზე ხან თანაბარი, ხან კი არათანაბარი ინტერვალით ანაწილებენ, რაც განწყობილების შექმნის ერთ-ერთი საშუალებაა.

მასწავლებელი აჩვენებს რიტმის ამსახველ რამდენიმე სურათს (არქიტექტურული, ქორეოგრაფიული, ასევე, ფარდაგი, თეფში, სუფრა, ორნამენტი, ჩუქურთმა...). მოსწავლეებმა თითოეულ ნიმუშში უნდა ახსნან, თუ რაში ვლინდება რიტმულობა (მუს. VI.9. მოსწავლეს ესმის და შეუძლია წარმოაჩინოს, რომ მუსიკა/ხელოვნება კომუნიკაციის საშუალებაა (ინდიკატორი: იხსენებს მუსიკალური და ხელოვნების სხვა დარგის ნაწარმოებებს, რომლებშიც მსგავსი იდეებია გამოხატული).

კოლიზეუმი, რომი

ცეკვა "ხორუმი"

ფარდაგი

თავი V განმსაზღვრელი შეფასება V-VI კლასებში

როგორც აღვნიშნეთ, განმავითარებელი შეფასება ხელს უწყობს, შექმნას პოზიტიური და კონსტრუქციული გარემო, რომელშიც თითოეულ მოსწავლეს ექნება იმის განცდა, რომ შეუძლია წინსვლა და დაბრკოლებების გადალახვა. მართლაც, განმავითარებელი შეფასება ზომავს კონკრეტული მოსწავლის პირად წინსვლას. V-VI კლასიდან განმავითარებელ შეფასებასთან ერთად შემოდის განმსაზღვრელი შეფასებაც. განმსაზღვრელი შეფასების შემოღება კონსტრუქციულ გარემოს გარკვეულ საფრთხეს უქმნის. მასწავლებელს დიდი სიფრთხილე მართებს, რომ მთავარი პრიორიტეტი - ცოდნის აგების პროცესში თითოეულმა მოსწავლემ იგრძნოს თანადგომა - არ გადაფაროს განსჯითმა დამოკიდებულებამ და არ შეიქმნას გარემო, რომელშიც გამარჯვებულები და დამარცხებულები ჩნდებიან. მართლაც, განმსაზღვრელი შეფასება ყველას საერთო საზომით აფასებს საერთო ნორმასთან¹⁴ მიმართებით. განმსაზღვრელ შეფასებაში წარმატების კრიტერიუმი ემყარება არა კონკრეტული მოსწავლის შესაძლებლობებს, არამედ საერთო ნორმის მოთხოვნებს. ამიტომ იკარგება იმ მოსწავლეთა ძალისხმევის კვალი, რომლებსაც წინსვლა აქვთ, მაგრამ ჯერ კიდევ დაშორებული არიან საერთო მოთხოვნებს. მათ, ფაქტობრივად, ცოდნის ეტაპობრივად კონსტრუირების საშუალება ერთმევათ. ბუნებრივია, ამ უკანასკნელთა სასკოლო მოტივაცია ეტაპობრივად იკლებს, რაც, ცხადია, უარყოფითად აისახება სწავლის შედეგებზე. ისინი საკუთარ თავში ვეღარ პოულობენ სიძნელეთა დაძლევის რესურსებს, საკუთარი შესაძლებლობების რწმენას კარგავენ, ფიქრობენ, რომ ვერ შეცვლიან მოვლენათა კურსს, ვერ იმოქმედებენ მათი წარმატების განმზღვრელ ფაქტორებზე. მათი გონება დაკავებულია არა ახალი ცოდნის შეძენითა და უნარების განვითარებით, არამედ მხოლოდ და მხოლოდ არასასურველი შეფასებების აცდენაზე ფიქრით. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, მათი სტრატეგიები მიმართულია არა სწავლა-განვითარებისაკენ, არამედ თავდაცვისაკენ. თუკი საკუთარ შესაძლებლობებში დარწმუნებული მოსწავლე იღებს ნებისმიერ გამოწვევას და მზად არის, შეეჭიდოს ამა თუ იმ სიძნელეს, მოტივაციადაქვეითებული მოსწავლე პირიქით - თავს არიდებს სასწავლო აქტივობებს, რომელთა შესრულება მის გაზრდა-განვითარებას შეუწყობდა ხელს.

ამ ყველაფრის გათვალისწინებით, V კლასიდან განმსაზღვრელი შეფასების შემოღების მიუხედავად, მასწავლებელმა პრიორიტეტულობა უნდა შეუნარჩუნოს განმავითარებელ შეფასებას, რომელიც თითოეული მოსწავლის წინსვლისა და განვითარების ხელშეწყობი ინსტრუმენტია.

1. მუსიკალური ნაწარმოების გაცნობა თანაკლასელებისთვის

მოამზადეთ პრეზენტაცია და გააცანით თქვენს თანაკლასელებს ინსტრუმენტული კონცერტის ნიმუში. ამისათვის:

1. მოიძიეთ, მოისმინეთ და შეარჩიეთ დასახელებული ჟანრის ის მუსიკალური ნაწარმოები, რომელიც მოგეწონათ;
2. თქვენი მიზანია შეარჩიული მუსიკალური ნაწარმოების თანაკლასელებისთვის წარდგენა და მათი დამოკიდებულების გამოწვევა;
3. შეარჩიეთ და გააცანით თანაკლასელებს ის ფრაგმენტები, სადაც ძირითადი თემა-ტური მასალა ჟღერს როგორც სოლო საკრავთან, ასევე ორკესტრის პარ-

¹⁴ ცხადია, კონკრეტულ კლასში მიღებულ საერთო ნორმას განსაზღვრავს საგნის სტანდარტის მოთხოვნები.

ტიაში; ასევე ის მონაკვეთები, სადაც მუსიკალური მასალის განვითარება განსაკუთრებით საინტერესოდ გეჩვენებათ;

4. მოიძიეთ ფაქტობრივი მასალა შერჩეული ნაწარმოების შესახებ - ეპოქა, სტილი, კომპოზიტორი, ნაწარმოები (ჟანრი, სტილი, სოლო საკრავი, შემსრულებელთა შემადგენლობა), შემსრულებელი, დირიჟორი, შემსრულებელთა კოლექტივი, დარბაზი (სურვილის მიხედვით);
 - ეცადეთ, ისე გადაანაწილოთ მუსიკალური და ვერბალური მასალა, რომ მოსწავლეების მხრიდან არ განელდეს ინტერესი. საჭიროებისამებრ გამოიყენეთ ვიზუალური მასალაც - ვიდეო ჩანაწერი, ფოტო, სანოტო ტექსტი;
 - პრეზენტაციის დროს, როგორც მოსალოდნელია, შერჩეულ ნაწარმოებთან დაკავშირებულ ყველა საკითხს დაწვრილებით ვერ განიხილავთ. ეცადეთ, თქვენს მეგობრებს მოკლედ გააცნოთ ნაწარმოებთან დაკავშირებული ძირითადი ინფორმაცია. პრეზენტაციის მომზადებისას გაითვალისწინეთ მათი ინტერესები, ცოდნა; ყურადღება გაამახვილეთ იმ საკითხებზე, რომლებიც ხელს შეუწყობს თქვენი მეგობრების მხრიდან ნაწარმოების მიმართ ინტერესის გაღვიძებას და მის უკეთ აღქმას;
 - მოემზადეთ პრეზენტაციის ბოლო ნაწილის - კითხვა-პასუხისათვის. წინასწარ განსაზღვრეთ სავარაუდო კითხვები და ჩამოაყალიბეთ პასუხები. არ მოერიდოთ პარალელების გავლებას. პასუხი, შესაძლებელია, მუსიკალური მასალითაც გაცეთ. აქ გამოვლინდება, რამდენად კარგად ფლობთ მასალას;
 - ტექნიკური საკითხების მოსაგვარებლად დაიხმარეთ ასისტენტი.

კრიტერიუმები

1. მასალის ფლობა;
2. კომუნიკაცია;
3. საორგანიზაციო საკითხები;
4. შემოქმედებითობა.

1. მასალის ფლობა (ცოდნა და უნარები) 0-3
 - მოთხოვნის ადეკვატური მუსიკალური ნაწარმოების შერჩევა;
 - ძირითადი თემატური მასალის (მთავარი და დამხმარე თემები) ამსახველი მუსიკალური ფრაგმენტების შერჩევა;
 - მრავალფეროვანი ინფორმაციის წარდგენისას ნაწარმოებთან დაკავშირებული სხვადასხვა საკითხის წარმოდგენა;
 - კითხვებზე ამომწურავი პასუხის გაცემა.
2. კომუნიკაცია 0-3
 - მუსიკალური ნაწარმოების მიმართ საკუთარი დამოკიდებულების წარმოჩენა;
 - მასალის აუდიტორიისთვის მისაწვდომი სახით წარდგენა და დაინტერესება;
 - ინფორმაციის ნათლად, გასაგებად გადმოცემა;
 - კითხვებზე პასუხის გაცემისას დაზუსტება.
3. საორგანიზაციო საკითხები 0-1
 - ტექნიკური საკითხების მოგვარება.

4. შემოქმედებითობა 0-3

- ნაწარმოებთან დაკავშირებული ინფორმაციიდან გადარჩევა და თანაკლასელებისთვის გაცნობა;
- გამოსვლისას მასალის (აუდიო, ვიზუალური, ვერბალური) მონაცვლეობის დაგეგმვა;
- ნაწარმოების მიმართ საკუთარი დამოკიდებულების გამოხატვა.

2. ვიქტორინა „გამოიცანი მუსიკალური ნაწარმოები“

მასწავლებელი ასმენინებს მოსწავლეებს ხუთ მუსიკალურ ფრაგმენტს და თითოეულის მოსმენის შემდეგ მოსაფიქრებლად აძლევს ორ წუთს. მოსწავლე წერს ავტორის სახელს, გვარს, ნაწარმოების სახელწოდებას. იგი დამატებით ქულებს მიიღებს ასევე ინფორმაციისათვის მოსმენილი ნაწარმოების შესახებ.

შეფასების კრიტერიუმები:

1. მუსიკალური მასალის ცოდნა 0-5
2. ნაწარმოების სრული სახელწოდების მიღებული ფორმით ჩაწერა (ავტორის გვარი ინიციალებით, ჟანრი, სახელწოდება ბრჭყალებში) 0-4
3. დამატებითი ინფორმაცია 0-1

3. მუსიკალური დამწერლობის ცოდნა

მასწავლებელი ქმნის რამდენიმე ნაცნობი სიმღერის მელოდიის სანოტო ჩანაწერს ვიოლინოსა და ბანის გასაღებში, რომლებშიც განზრახ გამოტოვებს ცალკეულ ბგერებს. მოსწავლე მიდის ფორტეპიანოსთან, იღებს (უკრავს) სანოტო ჩანაწერში დაფიქსირებულ ნოტებს და ავსებს გამოტოვებულ ბგერებს საკუთარი შეხედულების მიხედვით.

შეფასების კრიტერიუმები:

- სასიმღერო რეპერტუარის ცოდნა 0-4
- მუსიკალური მეხსიერება 0-2
- მუსიკალური დამწერლობის - ვიოლინოსა და ბანის გასაღებების - ცოდნა 0-3
- ფორტეპიანოზე დაკვრა 0-1

4. მოსმენილი მუსიკალური ნაწარმოების განხილვა

რომელიმე ნაწარმოების, მაგალითად, ა. ხაჩატურიანის „ცეკვა ხმლებით“ მოსმენის შემდეგ მოსწავლე ამოიცნობს საკრავთა ტემბრებს, გამოყოფს ტაქტის ძლიერ დროს, დაადგენს ნაწარმოების მეტრს, კილოს მიხრილობას – მაჟორია თუ მინორი, და ასაბუთებს, რატომ არის ნაწარმოები დაწერილი მაჟორში/მინორში. მოსწავლე იყენებს ყველა ტერმინს, რომელიც ისწავლა.

შეფასების კრიტერიუმები:

- მუსიკის მოსმენისა და ანალიზის უნარი 0-8: ა) ტემბრები 0-2; ბ) მეტრი 0-2; გ) კილო და დასაბუთება 0-4.
- ტერმინების ცოდნა და შესაბამისი გამოყენება 0-2.

დანართი სანობო მასალა

I კლასი

1. „ჭრელო პეპელა“
2. პ. ჩაიკოვსკი - „ხის ჯარისკაცების მარში“ ციკლიდან „საბავშვო ალბომი“
3. პ. ჩაიკოვსკი - „ვალსი“ ციკლიდან „საბავშვო ალბომი“
4. მ. დავითაშვილი - „სანწყალი კურდღელი“
5. ლ. იაშვილი - „კრიჭი-კრიჭი“
6. პ. ჩაიკოვსკი - „ძიძას ზღაპარი“ ციკლიდან „საბავშვო ალბომი“
7. ხალხური სიმღერა „ახ, ლაზარე, ლაზარე“

II კლასი

1. ხალხური სიმღერა „ცანგალა და გოგონა“
2. მ. დავითაშვილი - „მანანას სიმღერა“
3. გ. ცაბაძე - „ანა-ბანა“
4. ლ. იაშვილი - „კომში, კომში, კომარა“
5. მ. ოთიაშვილი - „ნოე ბაბუს კიდობანი“
6. ხალხური სიმღერა „სისა ტურა“
7. ფ. შუბერტი - „კალმახი“
8. ვ. ა. მოცარტი - „ლამის პატარა სერენადა“
9. ხალხური სიმღერა „იავენანა“
10. ლ. ბეთჰოვენი - „ზაზუნა“
11. ლ. ბეთჰოვენი - საფორტეპიანო პიესა „ელიზეს“

III კლასი

1. ხალხური სიმღერა „მზე შინა“
2. ხალხური სიმღერა „ვისია, ვისია ქალი ლამაზი“
3. ვ. შაინსკი - „ОТ УЛЫБКИ“
4. გ. ცაბაძე - „საათი“
5. ხალხური სიმღერა „თებრონე მიდის წყალზედა“
6. ვ. გოკიელი - „წითელქუდას სიმღერა“
7. ი. ბობოხიძე - „გოგო ანა“
8. ხალხური სიმღერა „მორბის არაგვი“
9. მ. აროშიძე - „კანფეტების თოვლი“
10. საგალობელი „შენ ხარ ვენახი“
11. ა. ბასილაია - „ცისარტყელები“

IV კლასი

1. ხალხური სიმღერა „დიდავოი ნანა“.
2. გ. გორდეზიანი - „რა დილა თენდება“
3. ს. ცინცაძე - „სიმღერა შავ კატაზე“
4. ვ. კახიძე - „ანო და ვანო“
5. ვ. შაინსკი - „Песенка крокодила Гены“

V კლასი

1. ვ. ა. მოცარტი - „სევდა გაზაფხულზე“
2. ხალხური სიმღერა „შავლეგო“
3. რ. როჯერსი - „დო, რე, მი“
4. რ. ლალიძე - ვალსი კინოფილმიდან „ყვავილი თოვლზე“
5. ხალხური სიმღერა - „მრავალჟამიერი“
6. ხალხური სიმღერა - „ცოლი გამიდიდგულდა“
7. ი. გურგულია - „ოდელია, დელა“
8. ხალხური სიმღერა „გლესამ და გლესამ, ნამგალო“
9. ი. გურგულია - „თეთრი გვირილა“
10. გ. ფ. ჰენდელი - კანონი
11. რ. ლალიძე - „ჩემო კარგო ქვეყანავ“

VI კლასი

1. ვ. აზარაშვილი - „დინამო“
2. ს. ცინცაძე - „ტოროლა“
3. ხალხური სიმღერა „ლილე“
4. ხალხური სიმღერა „ციცინათელა“
5. ი. გურგულია - „საქანელა“
6. ი. ბობოხიძე - „ფიფქები“
7. ე. დი კაპუა - „შოლე მისი“
8. ფ. შოპენი - ვალსი #7 cis-moll.
9. ფ. შოპენი - მაზურეკი, თხზ. 33 #2, D-dur.

სცენარები

1. მ. დავითაშვილი - „პატარა მატარებელი“
2. ხალხური სიმღერა „გაზაფხული“ - ფანდურის პარტია.

ჭრელო პეპელა

3. ჩაკოვსკი

სტრატეგიის მიზანშეწონიერების შეფასება

Moderato.

The musical score for 'The Rose Tree' is presented in three systems, each with a treble and bass staff. The key signature is D major (two sharps) and the time signature is 2/4. The first system begins with a piano (*pp*) dynamic marking. Fingerings are indicated by numbers 1-5 above or below notes. The second system continues the melody and accompaniment. The third system concludes the piece with a final chord in the right hand and a sustained bass note. The score is a transcription of a traditional folk song, featuring a simple melody and a rhythmic accompaniment.

10928

p

10929

pp

პალსი

პ. ჩაიკოვსკი

Allegro assai

The image displays a page of musical notation for a piano piece, consisting of six systems of staves. Each system typically includes a treble clef staff and a bass clef staff, with some systems having a grand staff (treble and bass clefs joined by a brace). The notation includes various musical symbols such as notes, rests, beams, and slurs. Specific musical features include:

- System 1:** Features a triplet of eighth notes in the treble staff, marked with a '3' and a '2' below it. The bass staff has a steady eighth-note accompaniment.
- System 2:** Continues the melodic line in the treble staff with slurs and the accompaniment in the bass staff.
- System 3:** Includes a triplet of eighth notes in the treble staff, marked with a '3' and a '3' below it. The dynamics 'dim.' (diminuendo) and 'p' (piano) are indicated. The bass staff has a steady eighth-note accompaniment.
- System 4:** Features a melodic line in the treble staff with slurs and the accompaniment in the bass staff.
- System 5:** Continues the melodic line in the treble staff with slurs and the accompaniment in the bass staff.
- System 6:** Includes a melodic line in the treble staff with slurs and the accompaniment in the bass staff. The dynamics 'mf' (mezzo-forte) is indicated.

„სანყალი კურღლე“ მ. დავითაშვილი

ტექსტი: მ. მრევლიშვილი

Andante *mp*

ეს სან-ყა - ლი კურ-ღლე-ლი,

p

ten. *mf*

დღი - ერ ა - ვად გა-გვი-ხდა, არც სტა-ფი - ლო

ten. *mf*

ე - ა - მა, ჩა - მოღ - ნა და გა - გვი - ხდა-

p

p

ეს საწყალი კურდღელი
ძლიერ ავად გაგვიხდა,
არც სტაფილო ვაშა,
ჩამოღნა და გაგვიხდა.

მოვიწვიეთ ექიმად.
არჩილი და ხათუნა.
ოფლი მოადინეთო, —
დაარიგეს დათუნა.

შუბლზე ტილო დავადეთ,
ამოვუგეთ საბანი,
კოვზით გადავყლაპეთ
უებარი წამალი.

ახლა მალე მორჩები,
არ გაინძრე საბანში,
გელოდებით, უშენოდ
სულ არ გვინდა თაშაში.

ლ. იაშვილი

„პრიჰი-პრიჰი“

ტექსტი: ნ. კილასონია

ზომიერად

f

mf

ზა- ფხუ- ლი- ა, ცხე- ლა, ცხე- ლა ბუ- ღი ას- დის ქა- ლაქს.
 Лет- ний зной сто- ит кру- гом и па- рит- ся весь го- род,

mf

და დე- დი- კომ ჩვე- ნი გე- ლა წა- უ- ყვა- ნა და- ლაქს.
 Ге- ла слав- ный па- ре- нек по- стрѣ жет- ся ско- ро

მაკ- რა- ტე- ლი ა- ღუ- ღუნ- და კრი- ჭი, კრი- ჭი, კრი- ჭი

და კო- ტო- რა და- გვი- ბრუნ- და თმა- ქო- ჩო- რა ბი- ჭი.

მაკ- რა- ტე- ლი ა- ღუ- ღუნ- და კრი- ჭი, კრი- ჭი, კრი- ჭი

და კო- ტო- რა და- გვი- ბრუნ- და თმა- ქო- ჩო- რა ბი- ჭი.

ძიძას ზღაპარი

The musical score is for a piano piece titled "The Tale of the Old Man" (ძიძას ზღაპარი) by Pyotr Ilyich Tchaikovsky. It is written for piano and consists of five systems of music. The key signature has one sharp (F#) and the time signature is 3/4. The score includes various dynamics such as *p* (piano), *f* (forte), and *cresc.* (crescendo). It also features fingerings and articulations. The score is numbered 6213 in the middle of the fourth system.

6213

ახ, ლაზარე, ლაზარე

ხალხური

Moderato

mf

ახ, ლა-ზა-რე ლა-ზა-რე, ცას ღრუ-ბე-ლი აჰ-ყა-რე
ა-ღარ გვინ-და ცის ნა-მი ღმერ-თო მოგ-ვეც მზის თვა-ლი

ხალხური

[illegible]

მ. დავითაშვილი

მანანას სიმღერა

ტექსტი 3. გრუზინსკი

Allegro

მე-ყვარს ხტუნ-ვა, თა-მა-ში,

თა — მა — ში, ყვე-ლა-ფერ-ზე და-ლი-ან,

და — ლი — ან. მო — სა-წყე — ნად, მით-ხა ღრით,

ა - ბა სა-და მცა-ლო - ა, დე - ლი, დე-ლა დე-ლა - სა

გუნდი

და. ჩი — ტებს მი — უ —

- სიმ - ლე - რებ, ჰიკ - ჰიკ, ჰიკ - ჰიკ. მერც - ხა - ლო!

მა — ნა — ნა ვარ ი — ცო — ღე

სხვებ-ში არ შე-გე — ცა — ლო.

გუნდი

თუ კი ცო — ტა ვი-ცელ-ქე, ვი-ცელ-ქე, ი-სე ჯავ-რობს მა-მი-კო,

მა — მი — კო, თით — ქოს პა — ტა რო-ბი-სას

თვი-თონ ცელ-ქი არ-ი-ყო. დე-ლა, დე-ლა, დე-ლა-სა - და.

ff

ბან-და-ბან თუ ვზარ-მა-ცობ, ვზარ-მა-ცობ,

გა-ნა მართ-ლა ცუ-დი ვარ, ცუ-დი ვარ.

ბე — ბი-კო — საც . ვუყ-ვარ - ვარ,

ბა - ბუ - კო - საც ვუნ-დი- ვარ დე - ლი დე - ლა, დე-ლა - სა

გუნდი

ლა. რა ვუ-ყოფრობ ა - ქა - იქ

გა - ვა-ჯავ - რებ მა - მი - კოს, გა - ნა პა - ტა -

რო ბი სან მა-მა ცელ-ქი არ ი-

- ყო!

სან-პან

გ. ცაბაძე

Andantino

mf

First system of the musical score. The treble staff contains a series of chords, while the bass staff has a few notes and rests.

Second system of the musical score. The treble staff features a melody line with lyrics written below it. The bass staff is not visible in this section.

ა - ნა ბა - ნა, ა - ნა ბა - ნა, მა - მამ შუ - შა მო - გვი-ტა - ნა;

Third system of the musical score. The treble staff contains a series of chords, while the bass staff has a few notes and rests.

Fourth system of the musical score. The treble staff features a melody line with lyrics written below it. The bass staff is not visible in this section.

ა - ნა ბა - ნა, ა - ნა ბა - ნა ვის ყავს მა - მა ჰუგ - ნის-თა - ნა!

Fifth system of the musical score. The treble staff contains a series of chords, while the bass staff has a few notes and rests.

ო, რა ცე - ცხელი ზრია - ლებს,

ო, რა სით.ბო ტრია - ლებს,

The first system of the musical score consists of two staves. The top staff is a vocal line in D major (one sharp) with a 7/8 time signature. It begins with a whole note chord, followed by a series of eighth notes and a final half note. The bottom staff is a piano accompaniment, starting with a whole note chord and followed by eighth-note chords.

The second system continues the musical piece. The vocal line (top staff) has lyrics underneath: "ო - ნა ბა - ნა, ბა - ნა, შა - შაშ შე - შა შო - გვი - ტა - ნა;". The piano accompaniment (bottom staff) continues with eighth-note chords.

The third system of the musical score. The vocal line (top staff) has lyrics: "სულ გა - ნათ - და ჩუ - ნი ბნე - ლი". The piano accompaniment (bottom staff) features a more complex texture with sixteenth-note runs in the right hand and sustained chords in the left hand.

ბი - ნა, სუს - ხი ვე - ლარ შე - მო - გვი - ლებს

The first system of the musical score consists of two staves. The top staff is a vocal line in treble clef, starting with a half note 'ბი' (bi) and a half note 'ნა' (na), followed by a series of eighth notes: 'სუს' (sus), 'ხი' (hi), 'ვე' (ve), 'ლარ' (lar), 'შე' (she), 'მო' (mo), 'გვი' (gvi), and 'ლებს' (lebs). The bottom staff is a piano accompaniment in grand staff (treble and bass clefs), featuring a steady eighth-note bass line and a treble line with chords and moving lines.

კარს, ბუხ - რის ქი - რას ჩა - მოვს. ხდე - ბით

The second system of the musical score consists of two staves. The top staff is a vocal line in treble clef, starting with a half note 'კარს' (kars), followed by eighth notes: 'ბუხ' (bux), 'რის' (ris), 'ქი' (khi), 'რას' (ras), 'ჩა' (cha), 'მოვს' (mobs), 'ხდე' (kde), and 'ბით' (bit). The bottom staff is a piano accompaniment in grand staff, with a bass line of eighth notes and a treble line featuring chords and moving lines, including some accidentals like sharps and naturals.

ფბი - ლად და ბანს ვე - ტყვით მო - გიზ - გი - ზე

The third system of the musical score consists of two staves. The top staff is a vocal line in treble clef, starting with a half note 'ფბი' (fbi) and a half note 'ლად' (lad), followed by eighth notes: 'და' (da), 'ბანს' (bans), 'ვე' (ve), 'ტყვით' (tkvith), 'მო' (mo), 'გიზ' (giz), 'გი' (gi), and 'ზე' (ze). The bottom staff is a piano accompaniment in grand staff, with a bass line of eighth notes and a treble line featuring chords and moving lines, including a slur over the first few notes.

აღს.

ა - ნა ბა - ნა ა - ნა ბა - ნა

ბა - ბაჲ შუ - შა მთ - ზვო - ტა - ნა; ა - ნა ბა - ნა, ა - ნა ბა - ნა,

ვის ყავს ბა - ბა ჩვე - ნის - თა - ნა! რა - ლიც ჩვენც მო - ვა - ხერ - ზოთ,

მე - შა მა - ინც დავ - ხერ - ხოთ. ა - ნა, ბა - ნა, ა - ნა ბა - ნა,

მა - შა მე - შა მო - გო - ტა - ნა! ჰე!

კომპი, კომპი, კომარა

ლ. იაშვილი

ტექსტი: ნ. ჩაჩავა

Allegro moderato

f

კომ_ში კომ_ში, კო - მა -

mf

რა, მო_მეც ღი - ღი ტო - მა -

რა, ბე_ბოს მო - ვერ - ბე - ნი - ნებ, ბე - ბო

აჲ მა - წყუ - ნი - ნებს. f გა - მო - ში - ჭანს ზურ - ჩე -

ლას, f ა - მო - ღე - ნას იმ - ხე - ლას

თავს მო - გუჯ - რავ ტო - მა - რას, კომ - ში, კომ - ში, კო - მა - რა.

1. კომ ში, კომ ში, კო მა რა. რა.

2. რა.

2) ზურგზე წამოვიცილებ,
 ვითომ ძვირად ვიყიდე,
 ღიღ გზას გამოვატარებ,
 დაურიგებ პატარებს.
 ბევრს შენ მოგცემ
 და ბევრ სხვას
 ბევრსაც მე დავიტოვებ
 ღიღ გზას გამოვატარებ,
 დაურიგებ პატარებს,
 დაურიგებ პატარებს.

მ. ოთიაშვილი

ნოე გაგუს კიდობანი

ზომიერად

ტუკ-ტუკ ბუმ-ბუმ, შე-ნდე-ბო-და ნა - ვი.

ნა-ვი, ნა-ვი, ნა - ვი, ნო-ეს კი-დო-ბა - ნი, 1.ნო - ე ჩა-ქუნს უ - რტყა-მდა,
2.ნა-ვი, ნა - ვი, ნა - ვი,

1. 2.
1.შე-ნდე-ბო-და ნა - ვი, 2.ნო-ეს კი-დო-ბა-ნი, 1.ბი - ბი - ბი-ბი, ხა-ხა-ხა-ხა,
2.წყა-ლდი-დო-ბა რა ა - რი-სო,

და - სვი - ნო - და ხა - ლხი, ნო - ე ჩა-ქუნს უ - რტყა-მდა,
კი - თხუ - ლო - ბდა ხა - ლხი,

შე-ნდე-ბო-და ნა - ვი, ნა-ვი, ნა-ვი, ნა - ვი, ნო-ეს კი-დო-ბა - ნი.

სინა ტურა

Andantino $\text{♩} = 72$

coro

ნა - - - ნი დო ნა - ნა, სჟუ - ა,

ნა - ნა - ში ჰი - რი - - - მა,

არ - კვა - ნი - შა მი - შამ - - - ჯა - ნუ

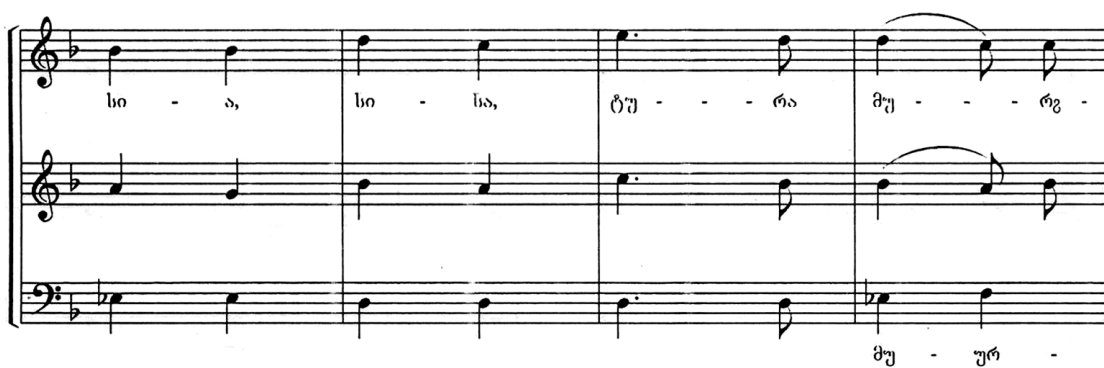
ვარ - დი - ში ჰი - რი მა! გაბ - ნუ -

მ - წყი შეპარ - თუ - ნი ღო აშ - ვო -

ჯი - ნი მა, ბუა ღო თუ - თახ

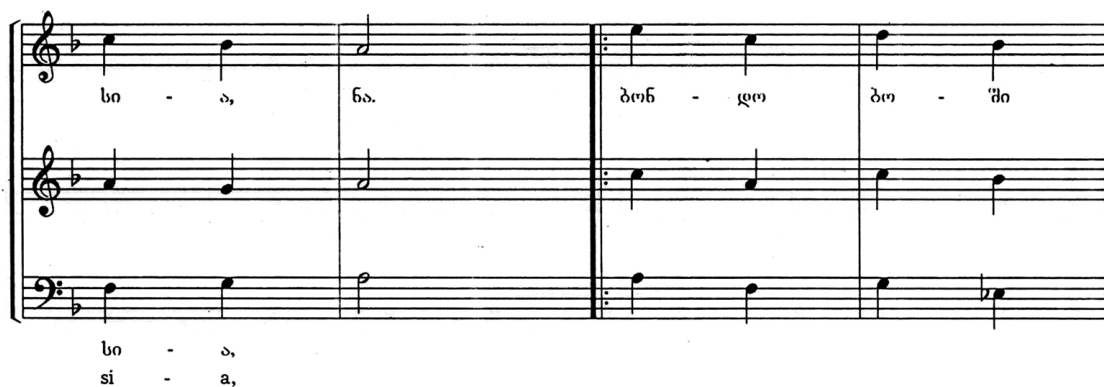
ქო - გუ - რა - ფუ, მუ - ში ჭი - რი -

მა, ხი - ხა, ტუ - რა მუ - ურ -

სი - ა, სი - ნა, გუ - - - რა მუ - - - რგ -

მუ - ურ -

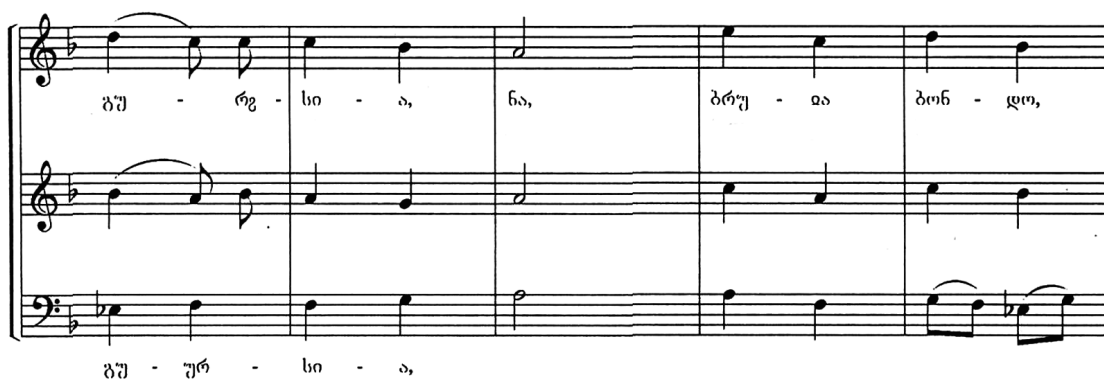

სი - ა, ნა. ბონ - დო ბო - ში

სი - ა, si - a,

მუშ დო - და - სე თ - ხუ - ტო - - ლუ

გუ - რგ - სი - ა, ნა, ბრუ - და ბონ - დო,

გუ - ურ - სი - ა,

ბონდო ბოში, სი ვარშუნო,
დიდაშ ძუძუს წუნდინი, ნა,
სისა, ტურას გიძახუდი,
არკვანს გიკვანწუნდინი, ნა.

კალმასი

Allegretto scherzando con capriccio (Etwas lebhaft)

p dolce

legg.

L'accompagnamento vivace

La melodia ben marcato

*) На протяжении всей мелодии шестнадцатые (в секстольях) нужно играть несколько ускоренно. (Примеч. Листа).

The musical score is written for piano and consists of four systems. Each system has a treble staff and a bass staff. The key signature is one sharp (F#), indicating G major. The tempo is marked 'Allegro' and the mood is 'dolce'. The score includes various musical notations such as notes, rests, and fingerings. The piece is numbered 14207.

First system of a musical score in 3/4 time, key of B-flat major. The right hand features a complex melodic line with many beamed sixteenth and thirty-second notes. The left hand provides a steady accompaniment of eighth notes. The system concludes with a repeat sign and a first ending bracket.

Second system of the musical score. It continues the melodic and accompanimental patterns. A section labeled 'A' is marked at the end of the system. The system ends with a repeat sign and a first ending bracket.

La melodia sempre marcato l'accompagnamento scherzando vivace

Third system of the musical score. The right hand continues with a fast, flowing melody, while the left hand maintains a rhythmic accompaniment. The system ends with a repeat sign and a first ending bracket.

Fourth system of the musical score. It features similar melodic and accompanimental textures. The system concludes with a repeat sign and a first ending bracket.

espressivo

grazioso senza agitazione

14207

Obлегчение:

leggero con bravura

ben marcato

la melodia

[simile]

14207

The image displays a page of a musical score for the piece 'L'Espresso' by Franz Liszt. The score is written for piano (p) and violin (v). The piano part is in the lower staves, and the violin part is in the upper staves. The key signature is one flat (B-flat), and the time signature is 3/4. The score is divided into three systems, each marked with a dashed line and the number 8. The first system includes a trill (tr) and a 'marcatissimo' marking. The second system includes a 'ff brioso' marking. The third system includes a 'tr' marking. The score is written in a standard musical notation style, with notes, rests, and various musical symbols. The page number 14207 is visible at the bottom.

8

tr.

8

tr.

sempre

rin. f

Ho

14207

ску_ч_но ста_ло плу_ту так дол_го

2do. * 2do. * 2do. *
 8-
 più string.
 8-4V-TV.
 5 5
 più string.
 14207
 2do. * simile

8-

უკი დრო - ნულ po_

quasi pizzicato

capriccioso

accel. poco a poco rall. *
 - пла - вок. Он дёр - нул прут свой гиб - кий, а рыб - ка, а

Tempo I

рыб - ка бьёт - ся там; он снял е - е с у -

espressivo

smorz. *dolce* *grazioso senza agitazione*

- лыб - кой, я во - лю дал сле - зам. Он

14207

снял е - ё с у - лыб - кой, я во - лю дал сле -

rit. con grazia

rit. con grazia

rit. con grazia

rit. con grazia

rit. con grazia

ღამის პატარა სერენადა

(ფრაგმენტი პარტიტურიდან)

K. 525

Allegro

Violine I

Violine II

Viola

Violoncello und Kontrabaß

იანვანა
(ქართლ-კახური)

Andante

A - I

A - II
Solo

T - B

ფანდური

The first system of the musical score for 'იანვანა' (ქართლ-კახური) is marked 'Andante'. It consists of four staves. The top three staves are for voices: A - I (Alto I), A - II Solo (Alto II Solo), and T - B (Tenor and Bass). The bottom staff is for the 'ფანდური' (Fanduri), a traditional Georgian string instrument. The key signature is one sharp (F#) and the time signature is 4/4. The first four measures show rests for the voices and a melodic line for the Fanduri starting on a low note, marked with a 'p' (piano) dynamic.

The second system of the musical score continues the piece. It also consists of four staves for the same instruments. The vocal parts (A - I, A - II Solo, T - B) enter in the fifth measure with the lyrics 'ი- ავ ნა- ნა,'. The Fanduri accompaniment continues with a melodic line. The key signature and time signature remain the same. The system concludes with a final measure featuring a fermata on the vocal parts and a sustained chord on the Fanduri.

ვარ-ლო ვარ-ლო ნა-ნა ნა-ნა

ო-აჰ ნა-ნო ნა-ნო ნა-ნო

მა-გრე ტკბი-ლოდ უ-დარ- უ-დარ-

First system of a musical score. It consists of three staves. The top staff is a vocal line with lyrics in Georgian: "ღე- ლაღ რამ ღა-". The middle staff is a piano accompaniment with triplets and slurs. The bottom staff is a bass line. The key signature has three sharps (F#, C#, G#).

Piano accompaniment for the first system, showing chords and arpeggios in the right and left hands.

Second system of the musical score. The vocal line continues with lyrics: "გა- ძი- ნა- ლ." and includes dynamic markings *pp*. The piano accompaniment features triplets and slurs.

Piano accompaniment for the second system, showing chords and arpeggios with dynamic markings *pp* and *p*.

Third system of the musical score, consisting of three empty staves, likely for a solo or instrumental section.

Piano accompaniment for the third system, showing chords and arpeggios.

The musical score is written for a voice and piano ensemble. It is in the key of D major (indicated by two sharps) and 4/4 time. The score is divided into three systems, each with three staves (two for the voice and one for the piano).

System 1:

- Voice:** The melody begins with a whole note rest, followed by a half note 'ო' (o) and a quarter note 'ავ' (av). The lyrics are 'ო- ავ' (o- av). The melody continues with a half note 'ბა-' (ba-) and a quarter note 'ბა,' (ba,). The lyrics are 'ბა- ბა,' (ba- ba,).
- Piano:** The piano part features a series of chords and arpeggiated figures. Dynamics include *mp* (mezzo-piano) and *p* (piano).

System 2:

- Voice:** The melody continues with a half note 'ბა-' (ba-) and a quarter note 'ბა,' (ba,). The lyrics are 'ბა- ბა,' (ba- ba,). The melody then moves to a half note 'ო-' (o-) and a quarter note 'ავ' (av). The lyrics are 'ო- ავ' (o- av).
- Piano:** The piano part continues with chords and arpeggiated figures. Dynamics include *p* (piano) and *mp* (mezzo-piano).

System 3:

- Voice:** The melody continues with a half note 'ბა-' (ba-) and a quarter note 'ბა,' (ba,). The lyrics are 'ბა- ბა,' (ba- ba,). The melody then moves to a half note 'ო-' (o-) and a quarter note 'ავ' (av). The lyrics are 'ო- ავ' (o- av).
- Piano:** The piano part continues with chords and arpeggiated figures. Dynamics include *pp* (pianissimo) and *p* (piano).

ზაზუნა

Из кра - я в край впе - рёд и - ду, су - рок всег - да со мно - ю, под

ве - чер кров се - бе най - ду, су - рок всег - да со мно - ю. Ку -

- соч - ки хле - ба нам да - рят, су - рок всег - да со мно - ю. И

вот я сыт и вот я рад, и мой су - рок со мно - ю.

ელიზუს

Poco moto

pp

mf

dim.

p

pp

poco rit.

a tempo

dolce

First system of musical notation for piano. The treble staff contains a series of eighth and sixteenth notes with fingerings 5, 3, 3, 2, 3, 5, 2. The bass staff contains a series of eighth notes with fingerings 2, 4, 4, 3, 1, 5. Dynamics include *cresc.* and *dim.*.

Second system of musical notation for piano. The treble staff contains a series of eighth and sixteenth notes with fingerings 1, 1, 2, 1, 2, 1, 3. The bass staff contains a series of eighth notes with fingerings 2, 4. Dynamics include *p*.

Third system of musical notation for piano. The treble staff contains a series of eighth and sixteenth notes with fingerings 3, 4, 4. The bass staff contains a series of eighth notes with fingerings 3, 4. Dynamics include *p* and *dim.*.

Fourth system of musical notation for piano. The treble staff contains a series of eighth and sixteenth notes with fingerings 2, 4. The bass staff contains a series of eighth notes with fingerings 1, 2. Dynamics include *poco rit.*, *a tempo*, and *pp*.

Fifth system of musical notation for piano. The treble staff contains a series of eighth and sixteenth notes with fingerings 1, 2. The bass staff contains a series of eighth notes with fingerings 1, 2. Dynamics include *mf*.

The musical score consists of six systems, each with a treble and bass staff. The notation includes various musical symbols such as notes, rests, and dynamic markings.

- System 1:** Treble staff has a melodic line with dynamics *dim.*, *p*, *dim.*, and *pp*. Bass staff has a rhythmic accompaniment with fingerings 1 and 2.
- System 2:** Treble staff has a melodic line with slurs. Bass staff has a rhythmic accompaniment with slurs.
- System 3:** Treble staff has a melodic line with dynamics *p*, *cresc.*, and *f*. Bass staff has a rhythmic accompaniment with slurs.
- System 4:** Treble staff has a melodic line with dynamics *dim.* and *p*. Bass staff has a rhythmic accompaniment with slurs.
- System 5:** Treble staff has a melodic line with dynamics *cresc.*, *f*, and *dim.*. Bass staff has a rhythmic accompaniment with slurs and the marking *simile*.
- System 6:** Treble staff has a melodic line with dynamics *p*, *pp*, and *cresc.*. Bass staff has a rhythmic accompaniment with slurs.

8 3 2 3 2 2

dim.

pp

mf

dim.

p

dim.

pp

dim.

ppp

III კლასი

ხალხური

მზე შინა

ზომიერად

მზე ში-ნა და მზე გა-რე-თა, მზევე, შინ შე-მო - დი - ო, - უ - ყი-ვლი-ა

მა - მა-ღსა-ო, მზევე, შინ შე-მო - დი - ო, - დი - ო.

ხალხური

ვისია, ვისია ქალი ლამაზი

Moderato

ვი - სი-ა, ვი - სი-ა, ქა - ლი ლა - მა-ზი,
ჩვე - ნი-ა, ჩვე - ნი-ა, ქა - ლი ლა - მა-ზი,

Allegretto moderato[illegible]

ვ. შინსკი

ОТ УЛЫБКИ

Весело, неторопливо

1. От у-

у_лыб_ки хму_рый день свет_лей, от у_лыб_ки в не_бе ра_ду_га про-

_ снёт _ ся... По_де _ лись у _ лыб_ко_ю сво _ ей, и о _

Припев

_ на к те_бе не раз е_щё вер_нёт _ ся. И то _ гда на_вер_ня_ка вдруг за _

_ пля_шут об_ла _ ка и куз_не_чик за_пи _ ли_ка_ет на скрип _ ке...

С го _ лу _ бо _ го ру_чей_ка на_чи _ на_ет_ся ре _ ка, ну, а

друж_ба на_чи _ на_ет_ся с у _ лыб_ки. С го_лу_//лыб_ки. 2. От у _

Конец

2. От улыбки солнечной одной
Перестанет плакать самый грустный дождик,
Сонный лес простится с тишиной
И захлопает в зелёные ладошки.

3. От улыбки станет всем теплей —
И слону, и даже маленькой улитке...
Так пускай повсюду на земле,
Будто лампочки, включаются улыбки!

Припев.

Припев.

საათი

ტექსტი: დ. გვიშინი

Allegro giocoso

ქრე - ბა თე - თრი დღე და

ი - წვის ღუ-რჯი და-მე და სა-ა-თი ი - თელის წუ-თებ-სა და წა-მებს.

ხან წინ მი-დის, ხა-ნაც ჩა-მო-რჩე-ბა უ - კან, წუ-თე-ბი კი მუ-დამ

ჩქა-ტო-პენ და სწუ-ხან. წიგ-ტაგ, წიგ-ტაგ, წიგ-ტაგ, წიგ-ტაგ, გუ - გუ, გუ - გუ,

წიგ - ტაგ, წიგ - ტაგ, წიგ - ტაგ, წიგ - ტაგ, წიგ - - - ტაგ,

წიგ-ტაგ, წიგ-ტაგ, წიგ-ტაგ, წიგ-ტაგ, გუ - გუ, გუ - გუ, წიგ-ტაგ, წიგ-ტაგ, წიგ-ტაგ, წიგ-ტაგ,

1. 2.

წიგ, წიგ,

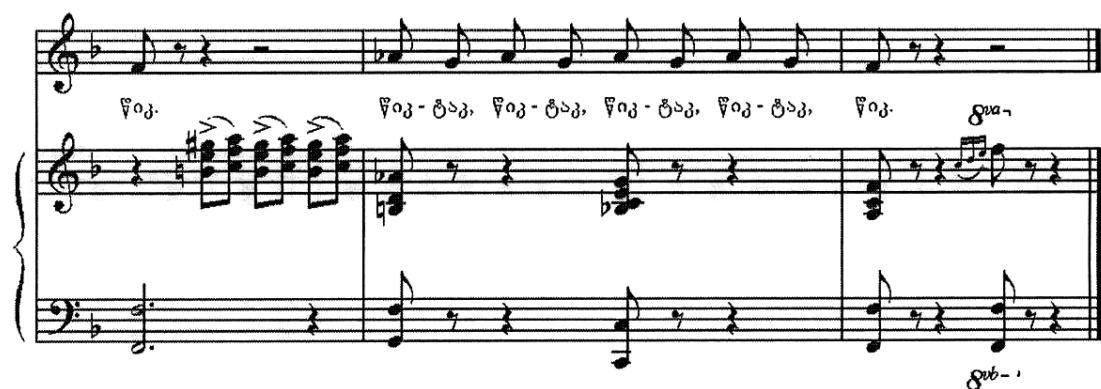
First system of the musical score. It features a vocal line with lyrics in Georgian and a piano accompaniment. The lyrics are: "წიგ-ტაბ, წიგ-ტაბ, წიგ-ტაბ, წიგ-ტაბ, გუ - გუ, გუ - გუ, წიგ-ტაბ, წიგ-ტაბ, წიგ-ტაბ, წიგ-ტაბ." The piano part includes chords and a bass line.

Second system of the musical score. The lyrics continue: "წიგ - ტაბ, წიგ-ტაბ, წიგ-ტაბ, წიგ-ტაბ, წიგ-ტაბ, გუ - გუ, გუ - გუ." The piano accompaniment features a more active bass line with eighth notes.

Third system of the musical score. The lyrics are: "წიგ-ტაბ, წიგ-ტაბ, წიგ-ტაბ, წიგ-ტაბ, წიგ, წიგ-ტაბ, წიგ-ტაბ, წიგ-ტაბ, წიგ-ტაბ." The piano part includes a complex chordal texture in the right hand.

Fourth system of the musical score. The lyrics are: "წიგ, წიგ-ტაბ, წიგ-ტაბ, წიგ-ტაბ, წიგ-ტაბ, წიგ, გუა-". The system concludes with a double bar line and a fermata over the final notes. The piano part has a steady bass line.

თებრონე მიდის წყალზედა

Moderato
დამწყება

ბუნდი

თებ - რონე - მი - დის წყალ - ზე - და, თებ - რონე - მი - დის წყალ -

- ზე - და, კობ - ტა გო - გო, გე - ნა - ცხა - ლე, ხევ - ხევ თებ - რონე -

I Fine

ნე - რ. კობ - ტა უდ - გი - ა მხარ - ზე - და ნე - რ.

თებრონე მიდის წყალზედა,
მისამღერი — კობტა გოგო გენაცვალე,
ხევ-ხევ თებრონეო!
კოკა უდგია მხარზედა,
„ კობტა გოგო...
დანიშნულს დაჰპირებია, —
„ კობტა გოგო...
„ ბიჭო, მოგელი წყალზედა“,
„ კობტა გოგო...
თებრონემ კოკა გაავსო
„ კობტა გოგო...
თანაც შეიღვა მხარზედა,
„ კობტა გოგო...
მიდის და თვალი შეასწრო,

„ კობტა გოგო...
ქოჩორა ბიჭსა გზაზედა,
„ კობტა გოგო...
თებრონემ კოკა გატეხა,
„ კობტა გოგო...
ცრემლი მოადგა თვალზედა,
„ კობტა გოგო...
ბიჭმა თებრონეს აკოცა,
„ კობტა გოგო...
იმ სოფლის შუა გზაზედა,
„ კობტა გოგო...
თებრონე მიდის წყალზედა,
„ კობტა გოგო...

ნითელქუდას სიმღერა

[17]

Moderato

წ.

ა! ა! ა! ა! ა! ა! ა! ა! ა! ა! ა!

poco ritenuto *mf*

წ.

წი - თე - ლი ქუ - დი მა - ხუ - რავს, გულ - სა და

p

წ.

თვალს უ - ხა - რი - ა ბე - ბი - კოს მო - ქარ -

წ.

- გუ - ლი - ა ბე - ბი - კოს ნა - ჩუ - ქა - რი -

18 Allegretto

რ - ა - ა - ა ქუ - ღი - ა, რ - ა - ა - ა

ქუ - ღი - ა რ - ა - ა - ა ქუ - ღი - ა, სი - წითლო

19 Moderato

ყ - ა - ა - ა - ყ - რის ზე - ჯიბ - რე - ბი - ა

მა - ჩუ - ქეს ღა - ბა - დე - ბის

მ.

დღეს სხვა სახ-სო-ვა-რი რა-

მ.

-ლა - სჯობს მამ-შვე-ნებს დი-ლის ვარ-დი-ვით

მ.

ფე - რით სჯობს წი - თელ ყა - ყა - ჩოს

გოგო ანა

ნელა

The first system of the musical score for 'Gogo Ana' is in 2/4 time and B-flat major. It features a piano introduction marked with a forte 'f' dynamic. The melody in the treble clef consists of eighth and quarter notes, while the bass clef provides a simple harmonic accompaniment of quarter notes.

The second system continues the piano introduction. The melodic line in the treble clef maintains its rhythmic pattern, and the bass clef accompaniment remains consistent with the first system.

The third system begins the vocal entry, marked 'solo *' and 'mf' (mezzo-forte). The lyrics are written below the vocal line. The piano accompaniment continues in the bass clef.

გო - გო ა - ნა ბე - ბო - ა - ნამ ცივ წყა - რო - ზე ჩა - ი - ყვა - ნა,

გუნდი

გო - გო ა - ნა ბე - ბო ა - ნამ ცივ წყა - რო - ზე

ჩა - ი - ყვა - ნა,

გუნდი

მო - თხუბ - ნუ - ლი გო - გო ა - ნა - ნო

მორბის არაგვი

ტექსტი: ნ. პარათაშვილი

Andante

მორ - ბის ა - რაგ - ვი ა - რაგ - ვი - ა -

ნი, თან მოს - ძა - ხი - ან

მთა - ნი, მთა - ნი ტყი - ან -

ნი. მთა - ნი, მთა - ნი ტყი - ან - ნი.

მორბის არაგვი არაგვიანი,
თან მოსძახიან მთანი ტყიანნი,
და შეუპოვრად მოუთამაშებს
გარემო თვისსა ატეხილ კალებს.

ჰოი, ნაპირნო, არაგვის პირნო,
მოზიბინენო, შევებით მომზირნო,
ქართველსა გულმან როგორ გაუძლოს,
ოდეს შეგნება თქვენი იხილოს.

რომ თქვენ ბუჩქებში არა ჩამოხდეს,
რაც უნდა გზასაც ეშურებოდეს,
როგორ იქნება არ განისვენოს?
სამჯერ ხომ მაინც გადაჰყავს ღვინოს,

ცხენს მოაძოვებს, თვალს მოატყუებს,
გამოიღვიძებს—შუბლს განიგრძობს,
ერთს ქართველურად კიდევ შესძახებს.
„არაგვო, მაგ შენს ამწვანებულ მთებს“

და მერმე თუნდაც დაუგვიანდეს,
იგი იმისთვის აღარ დაღონდეს!

კანფეტების თოვლი

სი - ზმრად ენა - ხე: გა - რეთ თო - ვდა, მა - გრამ სულ არ ცი - ო - და.

თე - თრი ცი - დან ფი - ფქის ნა - ცვლად კა - ნფე - ტე - ბი ცვი - ო - და.

ე - ზო - ში შე - მო - მე - გე - ბნენ მო - სე - ი - რნე წყვი - ლე - ბი,

კა - ნფე - ტე - ბის ჭა - მი - სა - გან შა - ვი ჰქონდათ კბი - ლე - ბი.

მისამდური

გა - რეთ თო - ვდა, თო - ვდა, თო - ვდა, მა - გრამ სულ არ ცი - ო - და

-თე - თრი ცი - დან ფი - ფქის ნა - ცვლად კა - ნფე - ტე - ბი ცვი - ო - და.

სიზმრად ენახე: გარეთ თოვდა,
მაგრამ სულ არ ციოდა.
თეთრი ციდან ფიფქის ნაცვლად
კანფეტები ცვიოდა.
ეზოში შემომეგებნენ
მოსეირნე წყვილები,
კანფეტების ჭამისაგან
შავი ჰქონდათ კბილები.

გარეთ თოვდა, თოვდა, თოვდა,
მაგრამ სულ არ ციოდა —
თეთრი ციდან ფიფქის ნაცვლად
კანფეტები ცვიოდა. (2-ჯერ)

ლიმონათში ბანაობდა
ციცქნა ჩიტი ღაბუა,
პატარებმა გააკეთეს
შოკოლადის ბაბუა.
მამალოს დააჩენებდნენ
ნიკუშა და თამრიკო,

ჩვენი მურაც გარეთ იყო,
ყვეფით ეზო აიკლო.
გარეთ თოვდა, თოვდა, თოვდა,
მაგრამ სულ არ ციოდა —
თეთრი ციდან ფიფქის ნაცვლად
კანფეტები ცვიოდა. (2-ჯერ)

ნეტა მართლა თუ ახდება
უცნაური სიზმარი,
კანფეტებს რომ ვილაც აბნევს,
მაცოდინა, ვინ არი?!
ანგელოზი მომეპარა
ძილში სახემცინარი,
ალბათ მიტომ დამესიზმრა
ტკბილზე ტკბილი სიზმარი.

გარეთ თოვდა, თოვდა, თოვდა,
მაგრამ სულ არ ციოდა —
თეთრი ციდან ფიფქის ნაცვლად
კანფეტები ცვიოდა. (2-ჯერ)

შენ ხარ ჰენახი

Andante religioso

1. შენ ხარ ჰენახი
Ты ви-
30- ნა- სი,
ног- рад- ник,
1. შენ ხარ ჰენახი
Ты ви- 30- ნა- სი,
ног- рад- ник,
აბ- ლად აუ- ვა- 30- ბუ- ლი,
ло- за ю- на- я, мо- я
აბ- ლად აუ- ვა- 30- ბუ- ლი,
ло- за ю- на- я, мо- я
5. და თა- ვით თვი- სით
Солн- ца о- ре- ол.
5. და თა- ვით თვი- სით
Солн- ца о- ре- ол,
3

mp

f

mp

ცო - სა - რბე - ლე - ბი, ა - თა - სვე - რე - ბი,

mp

ვი - რბი - ნოთ, ვი - ცი - ნოთ.

პა - ტა - რა ქა - ლო, ჯერ ვი - თვა - ლა - ოთ,

ი - წი - ლო, ბი - წი - ლო.

მისამღერი

მთებს, თო - ვლი - ან მთებს, ვუ - მღე -

რებო ღა - მაზ სი - მღე - რებს.

შორს გა - ვი - ვლით გზებს, მთა - ზე

და - გი - კრებო ყვა - ვი - ლებს.

IV კლასი

ხალხური

დიდავოი ნანა

Andante cantabile

p

ა - სე ჩონ - გუ - რი ქო - ვთუ - ა - თუ -

ნა სქან დო ჩქი - მი გა - ჭი -

რე - ბა და ოვ ნა - ნა დი - და - ვოი
ნა - - - - -

ნა - ნა დი - და - ვოი ნა - ნა და.
- - - ნა და

ასე ჩონგურიქოვთუათუ-ნა,
სქანი დო ჩქიმი გაჭირება-და.
ვოუ ნანა, დიდავოი ნანა, დიდავოი ნანა-და
ჩონგურ სი მუ შეგილებუ-და,
ვეგიგადვე განჩინება-და.
ვოუ ნანა, დიდავოი ნანა, დიდავოი ნანა-და

დუდი ოყვილარი მაფუ-და
საქმექ თეში გინმართუ-და.
ვოუ ნანა, დიდავოი ნანა, დიდავოი ნანა-და.
უბედური ჩქიმი დუსუ-და,
ირფელ ჭუა ჩქიმდა მურსუ-და.
ვოუ ნანა, დიდავოი ნანა, დიდავოი ნანა-და.

გ. გორდეზიანი

რა დილა თენდება

1. რა დი - ღა თენ - დე - ბა, სიმ - ღე - რა მინ - დე -
2. ფრი - ნა - ვენ პე - პლე - ბი, ა - თას - ფერ გუ - ნდე -

ბა, ფო - თოლ - თა შრი - ალ - ში ფრინ - ველ - თა ხმა,
ბად, თუ გა - გი - ფრინ - დე - ბა დღეს ერ - თი ხვალ

სი - ყვა - რულს მპი - რდე - ბა ა გუ - ლი მღე - რის,
ა - სი მო - ფრი - ნდე - ბა ა გუ - ლი მღე - რის,

გუ - ლი ხა - რობს, ბრუ - ნავს დე - და - მი - წა,
გუ - ლი ხა - რობს, ბრუ - ნავს დე - და - მი - წა,

უ - ღრუბ - ლო ცა, კრი - ა - ღა ზღვა, რა გინ - და სხვა.
უ - ღრუბ - ლო ცა, კრი - ა - ღა ზღვა, რა გინ - და სხვა.

ს. ცინცაძე

სიმღერა შავ კატაზე

ტექსტი: პ. გრუზინსკი

Allegro scherzando

ყუ - რი უ - გდე, რო - გორ მი - ცემს

სი - ხა - რუ-ლით გუ - ლი, ვი - ნა გშო-ბა, პა - წა - წი - ნავ,

ა - სე გა - მუ - რუ - ლი? მი — — აუ,

მი - ავ, ჩე — მა ფი — სუ —

ნო - ავ, მი - აუ, მი - აუ,

1. 2. *rit.* ჩე - მო ფი - სუ - ნი - ავ. 3. *rit.* ჩე - მო ფი - სუ - ნი - ავ.

Andante მი - აუ!

p *gliss.* *mp* *morendo*

ანო და ვანო

ტექსტი: ჯ. ჩარკვიანი

1. ქართული ცის ღა-ვარდე - ბი ჩვე - ნი ღუ-რჯი სა-მო-სი-ა, სა-ქართველო ა-ნო-სი-ა,
2. სი - ხა - რუ-ლის ცრემლი და-გვდის, უ - კვდა-ვე - ბის წყა-რო-სი-ა,

სა-ქართველო ვა-ნო-სი - ა, ღა-მაზ გო-რებს ჩა-ნჩქერე-ბის ნაწნავე-ბი ჩა-მო-შლია,

ჩვენს სა-მშობლოს სი-ღა-მა-ზე ა-რა-სო-დეს არ მო-შლი-ა, სა-ქართველო ა - ნო-სი-ა,

სა-ქართველო ვა-ნო-სი - ა, გა-ნთი-ა-დზე ფი-ქრით ღუ-რჯი ცის თვა-ლო,

გა-მა-რჯო-ბას გი-თვლით, ა - ნო და ვა-ნო. გა-ნთი-ა-დზე ფი-ქრით ღუ-რჯი ცის თვა-ლო,

გა-მა-რჯო-ბას გი-თვლით, ა - ნო და ვა - ნო.

ПЕСЕНКА КРОКОДИЛА ГЕНЫ

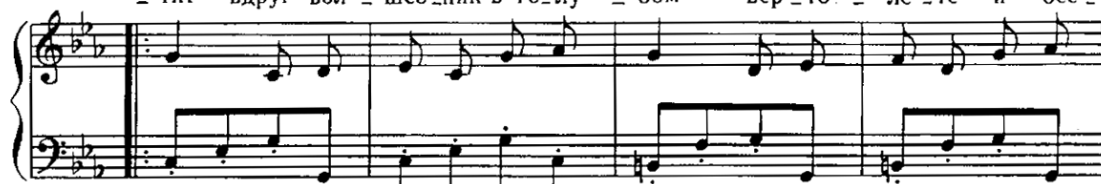
ტექსტი: ა. ტიმოფეევსკი

Подвижно

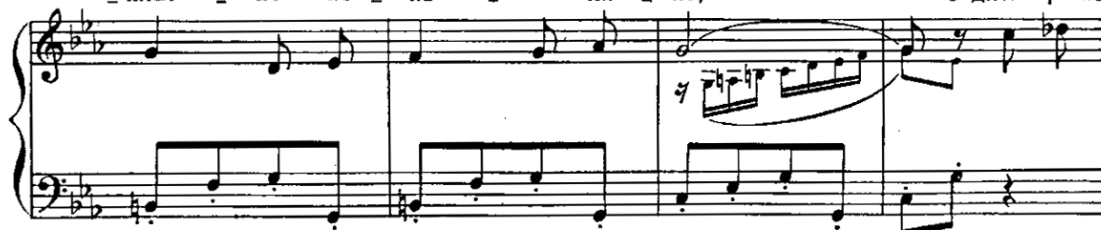
1. Пусть бе _

_ гут не _ у _ клю_ же пе _ ше _ хо _ ды по лу_ жам, а во _
_ тит вдруг вол _ шеб_ ник в го_ лу _ бом вер_ то _ лё_ те и бес _

_ да _ по ас _ фаль _ ту ре _ кой. И не
_ плат _ но по _ ка _ жет ки _ но, с днем рож _

яс _ но про _ хо _ жим в э _ тот день не _ по _ го_ жий, по _ че _
_ день _ я по _ здра_ вит и, на _ вер _ но, о _ ста_ вит мне в по _

_ му я ве _ сё _ лый та _ кой.
_ да _ рок пять _ сот эс _ ки _ мо.

Припев

Я иг - ра - ю на гар - мош - ке

у про - хо - жих на ви - ду...

К со - жа - лень - ю, день рож - де - нья

толь - ко раз в го - ду.

1. 2. При - ле - 2.

V კლასი

ვ. ა. მოცარტი

სევდა გაზაფხულზე

ო, ნე- ტავ დად- ნეს თოვ- ლი და

Allegretto mp

ო. დად- ნეს • თოვ- ლი და

ო. მო- დი გა- ზაფ-

მზემ სხი- ვე- ბი ფან- ტოს: ო, გა- ზაფ-

ხე- ლო, მე შენს მოს- ვლას. ვნატ- რობ. ო.

შენს მოს-ვლას მო-ვე-ლი, შე სი-ცოც-ხლის და-

რად: ო. ვე-ლი შენს შვის სხი-ვედს და

ტო-რო-ლე-მის რაე-რავს.

(ბ)

შავლებო

Andante

mf I ბუნდო

შავ - ლეც, შე - ნი შა - გი წა - ხა, შავ - ლე -

II ბუნდო

f შავ-ლეც (დახ) შე - ნი შა - გი (დახ) წა - ხა შავ - ლე - ოა, I ბ. I ხოპ

- ოა, შა - ვად შე -

შავ - ლე - ოა

II ბ.

შავ - ხა (დახ) შე - ოა - ხა - შე -

- ოა - ხა - შე - ბი - ა (დახ) შა - ვლე - ოა,

poco a poco accel.

შავ-ლე - გო, I ბ.
 გა-წი - მე-ბი გიხ-დე - ბო-და, შავ-ლე - გო,
 შავ-ლე - გო, გა-წი - მე-ბი
 II ბ.
 გა-წი - მე-ბი გიხ-დე - ბო-და, შავ-ლე - გო.
 შო - მე - ლო.
 Fine

შავლეგ, შენი შავი ჩოხა, შავლეგო,
 შავად შეგიხამებია, შავლეგო,
 ყაწიმები გიხდებო, შავლეგო!

— : —
 ოი, კვირა(და)ცხოველო,
 შენს სალოცავად მოველო!

რ. როჯერსი

დო, რე, მი

Allegretto

Do - re - mi. Do - re - mi? Do - re - mi. The first three
 notes just hap-pen to be do - re - mi! Do - re - mi!
 (spoken)
 Do-re-mi-fa-so-la-ti All right, I'll make it easier. Listen: Doe - a deer, a fe - male

deer, Ray - a drop of gold - en sun, - - - Me - a

name I call my - self, Far - a long, long way to run. - - -

Sew - a nec - die pull - ing thread, - - - La - a

note to fol - low sew, - - - Tea - a drink with jam and

bread - - - That will bring us back to

doe! - - - Do - re - mi - fa - so - la - ti - do!

რ. ლალიძე

პალსი კინოფილმიდან „ყვავილი თოვლზე“

mp

მთვა - რეც ფეხი - ლობს, ვერც - ხლის შუ - კით ნა - ცნობ

dolce

ქუ - ჩემს ქარ - ვებს, შენ და - გე - ძებ,

შენ - თან ერ - თად, გუ-ლიც და - მი - კარ -

გავს. მა - ლე ნა - მი ჩა - მო - ცვი - ვა

მარ - გა - ლი - ტის მძი - ვად. ა - სე

მარ - ტო რომ და - ღი - ხარ ნუ - თუ ა - რა

მცო - ვა? ი - ნა - თებს

მა - ლე, ი - ლვი - ძებს თბი - ლი -

სი. ღვ - ღი - ვარ. გე -

po - co a po - co.

ძებ, სა - და ხარ, ვინ ი - ცის.

cresc.

მრავალშემიერი

Andantino

T. I II

B.

მრა- ვა- ლუ შა- მი- ე- რუ

მრა- ვალ შა- მი- ე- რუ

შა- მი- ერ მრა- ვალ შა- მი- ერ

მრა- ვა- ლუ შა- მი- ერ მრა- ვა- ლუ

შა- მი- ერ! შა- მი- ერ!

ცოლი გამიდიდგულდა

Allegro

გუნდი

დაძვები Запевала

ცო - ლი გა - ში - დიდ - გულ - და

ცო - ლი გა - ში -

დიდ - გულ - და ლივ - რი, ლივ - რი, ლივ - რი, ლი - ვრი,

ლი - ა - ხო, ლი - ა - ხო, ჰო!

მისამღერი — ცოლი გამიდიდგულდა
ლივრი, ლივრი, ლივრი, ქალო,
ლიახო, ლიახო, ჰო!

„ იქით გადამიბრუნდა,
ლივრი...

„ ჩითის კაბას დავპირდი,
ლივრი...

„ აქეთ გადმოვიბრუნდა,
ლივრი...

„ კიდევ გამიდიდგულდა,
ლივრი...

„ ახლა თარჩას დავპირდი,
ლივრი...

„ ისევ გადმოვიბრუნდა.
ლივრი...

ოღელია, დელა

დი-ლით, რო-ცა ცა - ზე მზე ა - მო-ვა, თენ-დე - ბა; ღა-მით, რო-ცა მთვარე მი - დე-ვა,
 პნელ-დე-ბა, მე კი მუ-დამ ა - სე მემ-დე - რე-ბა, სი-ხარ-ულით ყე-ლი მე - დე - რე - ბა,
 ო-დე-ლი-ა დე-ლა, ო-დე-ლი-ა დე-ლა, დე-ლა დე-ლი-ა, მზე-ო, შენ-თვის მიმდერია,
 რაც მიმდერი - ა, რად-გან შე - ნით ეს ქვე - ყა - ნა ბედ-ნი - ე - რი - ა.
 ყვავილსა და ბა - ლახს ვე - ფე - რე - ბი, მო-ჭიკ-ჭიკე ჩი - ტებს ვემ - დე - რე - ბი,
 ო - დე - ლი - ა დე - ლა, ო - დე - ლი - ა დე - ლა, დე - ლა დე - ლი - ა,

ხალხური

გლეხამ და გლეხამ, ნამგალო

Moderato
mp

გლე-ხამ და გლე - ხამ ნამ - გა - ლო, ნამ - გა - ლო ჩე - მა

რკი - ნა, ქა - სუ - რი სა - ლე - სა - გი - თა,

ნაშ - გა - ლა ჩე - შა რკი - ნა რკი - ნა

თეთრი გვირილა

ი. გურგულია

Allegro

ყოველ დილ-ით რო - ცა მხედე - ბა დნე - ბა ღი - მი - ლად,
 სი-ხა - რულით მე - გე - ბე - ბა თე - თრი გვი - რი - ლა.
 ირ - წე - ვა და ე - - ლავს ნა - მში ცი - სარ - ტყე - ლა, მი - უ - ა-ღერ-
 სებს და ღე - - ლავს, თე - თრი გვი - რი - ლა. მზი-ა - ნი,
 რძი-ა - ნი, თეთრი გვი - - რი - - ლა. მზი-ა - ნი,
 რძი - ა - - ნი თეთრი გვი - რი - ლა.

ჰანონი

Allegro moderato ♩=92-104

49

ჩემო კარგო ძვეყანავ

ტექსტი: ი.ჭავჭავაძე

Adagio

T. *p*

ჩე - მო კარ - გო ქვე - ყა-ნავ, რა- ზედ მო - გი - წყე - ნი- ა!..

B. *p*

5

აწ - მყო თუ ა - რა გეწყა - ლობს, მო - მა - ვა- ლი ჩვე- ნი - ა,

9

თუმ - ცა ძველ - ნი ღაგ-შორ-ღნენ, ა - ხა - ლი ხომ შე - ნი- ა...

13

მათ ა- ხალთ აღ - გიდ- გი- ნონ შენ ღი - ღე - ბის ღლე - ნი- ა,

17 *mf*

ბე - მო კარ - გო ქვე - ყა-ნავ, რა- ზედ მო - გი - წყე - ნი- ა!..

mf

21

აწ - მყო თუ ა - რა გეწყა-ლობს, მო - მა- ვა - ლი ჩვე - ნი -

25 *p*

ა. აწ - მყო თუ ა - რა გეწყა-ლობს, მო - მა- ვა - ლი

p

29

ჩვე - ნი - ა. ა. ჩვე - ნი - ა.

pp

VI კლასი

ვ. აზარაშვილი

დინამო

Allegro

1. გა - მარ ჯვე - ბის გზებ - ზე ვდგე - ბით გა - მარ ჯვე - ბის სიმ - ღე - რე - ბით

გუ - ლი უნ - და ვი - ჯე - როთ! შუ - ქი ად - გას მოებს და ვე - ლებს,

კვლა - ვაც ბევრ - ჯერ ა - სა - ხე - ლეთ სა - ქარ თვე - ლო ბი - ჭე - ბო!

ხეუნ ი - აღ - ქნებს არ - ხეებს ქა - რი ი - მე - დი - ვით ნა - პერ - წკა - ლი

გულ - ში ა - ღარ ე - ტე - ვა, მხო - ლოდ ბრძო - ლით, - ნად - დი ბრძო - ლით,

კი - დევ გო - ლი! კი - დევ გო - ლი! შე - ტე - ვა! შე - ტე - ვა!

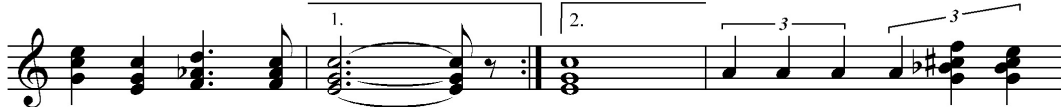
მისამღერო:

დი - ნა - მო! დი - ნა - მო! დი - ნა - მო! ვიბრ - ძო - ლით, ვიფ - რი - ნით,

ვი - და - თ! ბი - ჭე - ბო, ბი - ჭე - ბო, ბი - ჭე - ბო, გა - მარ -

ჯვე - ბა ბი - ჭე - ბო! ბო! ბი - ჭე - ბო, ბი - ჭე - ბო,

ბი - ჭე - ბო, გა - მარ - ჯვე - ბა ბი - ჭე - ბო!

ტოროლა

Allegro marciale

ლი — ლით რათ გი —
ტო — რო-ლავ, კენ-

ყვარს, ტო-რო-ლავ, სტვე — ნა, ვის ე-მა-ლე-ბი ნე-ტა —
ტად ჯო-ბი — ა ფრე — ნა, სახლ-ში ჯა-ბა-ნის ყო-ლა

ვინ?!

მა — სწავ-ლე შე -

სა, მზე — ო, ა - მო -

ნი ლა-მა-ნი ე - ნა, რა-თა ხარ გა-უ - ბე-და -

ლი, ა - მო-ლი, მზე — ო, ნუ ე - ფა-რე-ბი გო-რა -

ვინ?

სა. ჰე - რი ჰე - რი ჰე - რი ჰე - რი

ჰე - რი ჰე - რი ჰე - რი ჰე - რი

sf *f*

შე — ნი ე — შხით მე — ცა ვმღე — რი, მე — ცა ვმღე — რი ა — სე
ჩე — მიმტრეზის ჯიბრ — ზე ვმღე — რი, მტრე — ბის ჯიბრ — ზე ვმღე — რი

მა — ლი — მალ! ლექ — სი თი — თო ო — რო — ლა — ო
მა — ლი — მალ! ლექ — სი თი — თო ო — რო — ლა — ო

მეც მასწავ — ლე, ტო — რო — ლა — ო, მეც შენ — სა — ვით კენ — ტად
მეც მასწავ — ლე, ტო — რო — ლა — ო, მეც შენ სა ვით კეხ ტად

1. 2.

ღვ — ღი — ვარ. ღვ — ღი — ვარ.

The musical score is written for a song with two verses. The first system shows the vocal line with the lyrics 'ღვ — ღი — ვარ.' and the piano accompaniment. The second system shows the piano accompaniment with a forte (ff) dynamic marking. The third system shows the piano accompaniment with a forte (ff) dynamic marking.

The musical score is written for piano and voice. It consists of four systems of staves. The first system shows a piano introduction with chords in the left hand and a melodic line in the right hand. The second system introduces the vocal melody with lyrics in Georgian. The third system continues the piano accompaniment with a melodic line in the right hand and a bass line in the left hand. The fourth system continues the vocal melody with lyrics in Georgian.

შე ————— ნი სიმ-ღე — რა გაჰ-ყვე — ბა მა — შინ

ფრთა მა-ლი-ქა... რის ქრო-ლა — სა,

მზე — — — — — ო, ა — მო — დი, ა — მო — დი, მზე — ო,

ნუ ე — ფა — რე — ბი გო — რა — სი.

ჰე — რი ჰე — რი ჰე — რი ჰე — რი შე — ნი ეშ — ხით მე — ცა ვშლე — რი,

მე — ცა ვმღე-რი ა — სე მა — ლი — მალ

ლე — ქსი თი — თო მ — როლა — მ ვი — ცით მე — და ტო — რო — ლა მო

ლა სიმ — ლე — რით ერ — თად ღვე — ღი — ვართ.

ff ff

ლილე

Moderato

ის-კვა-მი დი-ლე-ბი ბინ-გო ია

ო ღი-ლე და ის-კვა-მი დი-ლე-ბი ბინ-გო ია

ში-ნე და ღი-ლე-ო ღი-ლე-ო და ღი-ლე და

ში-ნე და ღი-ლე-ო ღი-ლე-ო და ღი-ლე და

ღი-ლე-ბი დი-ლე-ბი თარგ-ლე-ა ზერ-სი და

ღი-ლე-ბი დი-ლე-ბი თარგ-ლე-ა ზერ-სი და

ღი-ლე-ო ღი-ლე-ო და ღი-ლე და ჰე.

ღი-ლე-ო ღი-ლე-ო და ღი-ლე და ჰე.

ციცინათულა

Andante

ჩე - მო ცი - ცი ნა - თე - ლა, რად მიჰ -

ფრენ ნე - ლა, ნე - ლა, შენ - მა შო - რით ნა - თე -

ბამ დამ - წვა და და - მა - ნე - ლა, შენ - მა

შო - რით ნა - თე - ბამ დამ - წვა და და - მა - ნე -

ლა! ა - ნა, გა - ტყუ-ებს, ყვე - ლა

საქანელა

Tempo di Valse

Piano

mf

მთე - ბი და გზე - ბი და ლურ - ჯი ყა - ნე - ბი,

სა - ქა - ნე - ლაც მი - ჰყვე - ბა და მი - ვე - ქა - ნე - ბი.

მთე - ბი გა - შლი - ლა და ქარ - ში ფრი - ა - ლებს,

სა - ქა - ნე - ლა ტრი - ა - ლებს და ი - სევ ტრი - ა - ლებს.

მისამღერი
ერ - თი ო - რი სა - მი ერ - თი ო - რი სა - მი ჩნდებ - ბი - ან,

ეს ჩე - მი სო - ფლის გზე - ბი - ა, ეს ჩე - მი სო - ფლის მთე - ბი - ა.

ო, რა კარ - გი - ა ერ - თი ო - რი სა - მი ერ - თი ო - რი ი - სევ

ნ - ა - ლებს და სა - ქა - ნე - ლა ტრი - ა - ლებს და

ტრი - - - ა - ლებს.

mf
ნი - ავს, ფრთა მზი - ანს, რომ და - ვე - და - რე - ბი,

სა - თა - მა - შოდ მი - ნვე - ვენ მწვა - ნე ჭა - ლე - ბი.

ნა - როს და ლე - ლეს, რომ გა - და - ვე - ლე - ბი,

მზე - ში ნა - ირ ფე - რე - ბი ჩა - ნან ვე - ლე - ბი.

f მისამღერი

ერ - თი ო - რი სა - მი თურ - მე რო - გორ მომ - ნა - ტრე - ბი - ა,

ეს ჩე - მი სო - ფლის გზე - ბი - ა, ეს ჩე - მი სო - ფლის მთე - ბი - ა.

ო, რა კარ-გი - ა ერ-თი ო - რი სა - მი ერ - თი ო - რი ი - სევ ი - ა-ლებს

და სა - ქა - ნე - ლა ტრი-ა-ლებს და ტრი - ა - ლებს.

rit.

1) მთები და გზები
და ლურჯი ყანები,
საქანელაც მიჰყვება
და მივექანები.

2) თმები, გამლილა
და ქარში ფრიალებს,
საქანელა ტრიალებს
და ისევ ტრიალებს

მისამღერი ერთი, ორი, სამი,
ერთი, ორი, სამი, ჩნდებიან.
ეს ჩემი სოფლის გზებია,
ეს ჩემი სოფლის მთებია.

ო, რა კარგია ერთი, ორი, სამი,
ერთი, ორი ისევ იალებს
და საქანელა ტრიალებს
და ტრიალებს.

3) ნიავს, ფრთა მზიანს,
რომ დავედარები,
სათამაშოთ მიწვევენ
მწვანე ჭალები.

4) წყაროს და ღელეს,
რომ გადავევლები,
მზეში ნაირ ფერები
ჩანან ველები.

მისამღერი ერთი, ორი, სამი,
თურმე როგორ მომნატრებია,
ეს ჩემი სოფლის გზებია,
ეს ჩემი სოფლის მთებია.

ო, რა კარგია ერთი, ორი, სამი,
ერთი, ორი ისევ იალებს
და საქანელა ტრიალებს
და ტრიალებს.

ფიჭქეზი

ლექსი: გ. ჭიჭინაძე

თო - ვლი მო - დის,
 ცეო - ვა ცი - ღან

თო - ვლი მო - დის,
 პე - პლე - ბი - ვით

The first system of the musical score for 'ფიჭქეზი' is written in 3/4 time with a key signature of one sharp (F#). It consists of two systems of staves. The first system has a vocal line and a piano accompaniment. The vocal line starts with a whole rest, followed by a half note G4, a quarter note A4, and a half note B4. The piano accompaniment starts with a whole rest, followed by a half note G3, a quarter note A3, and a half note B3. The second system continues the vocal line with a half note C5, a quarter note B4, and a half note A4. The piano accompaniment continues with a half note G3, a quarter note A3, and a half note B3.

ფი-ფქე - ბი.
 ფი-ფქე - ბი.

ცეო - ვა თე - თრი
 ცეო - ვა თე - თრი

The second system of the musical score for 'ფიჭქეზი' continues the vocal line and piano accompaniment. The vocal line starts with a whole rest, followed by a half note G4, a quarter note A4, and a half note B4. The piano accompaniment starts with a whole rest, followed by a half note G3, a quarter note A3, and a half note B3. The third system continues the vocal line with a half note C5, a quarter note B4, and a half note A4. The piano accompaniment continues with a half note G3, a quarter note A3, and a half note B3.

ფი - ვქე - ბი ცვი-ვა და ფი-ფქე ბი მღე-რი -

The first system of the musical score consists of two staves. The upper staff is a vocal line in treble clef with a key signature of one sharp (F#). It contains four measures of music with the lyrics 'ფი - ვქე - ბი', 'ცვი-ვა და', 'ფი-ფქე ბი', and 'მღე-რი -'. The lower staff is a piano accompaniment in bass clef, also in the same key signature. It features a steady eighth-note bass line and chords that support the vocal melody.

ან, გა-მო დით, გა-მო დით, ნა-ძვე ბი გე - ლი ან.

The second system continues the musical piece with two staves. The vocal line (upper staff) has four measures with lyrics 'ან, გა-მო დით, გა-მო დით, ნა-ძვე ბი', followed by a double bar line and a final measure with the lyrics 'გე - ლი ან.'. The piano accompaniment (lower staff) continues with the same rhythmic pattern, ending with a final chord in the last measure.

O SOLE MIO

Andantino

mf

p

p

Che bel - la co - sa 'na jur - na - ta'e so - le,
 Quan - do fa not - te e' o so - le se ne sce - ne

n'a - ria se - re - na dop - po 'na tem - pe - sta 'pe ll'a - ria
 me ve - ne qua - se' na ma - lin - cu - ni - a; sot - to a' fe -

cresc.

fre - sca pa-re già 'na fe - sta... Che bel-la co-sa 'na iur - na - ta'e
ne - sta io-ia re-star - ri - a quan-do fa not-te'o so-le se - ne

mf

so - le. Ma wa-tu so - le ce hiu bello ohi - nè, 'o so-le
scf. and.

f

mi - o, sta n'fron-te a te, 'o so - le, 'o so-le

p

mi - o, sta n'fron-te a te, sta n'fron-te a te!

პალსი

№7 cis-moll

Tempo giusto.

7.

Handwritten musical notation for the piano accompaniment of Chopin's No. 7 Prelude in C minor, Op. 28. The score is in 4/4 time and consists of six systems of piano accompaniment. The key signature has three sharps (F#, C#, G#). The tempo is marked 'Tempo giusto.' The score includes various musical notations such as notes, rests, and ornaments. The first system is marked with a '7.' and a '5' above the treble clef. The second system has a '5' above the treble clef. The third system has a '3' above the treble clef. The fourth system has a '3' above the treble clef. The fifth system has a '3' above the treble clef. The sixth system has a '5' above the treble clef. The score is written for piano and includes various musical notations such as notes, rests, and ornaments.

Più mosso.

The musical score is written for piano and consists of six systems. Each system has a treble and a bass staff. The key signature is G major (one sharp). The tempo is marked *Più mosso.* The score includes various musical notations such as notes, rests, and dynamic markings like *pp*. The score is written in a standard musical notation style with a common time signature.

Più lento.

The musical score consists of six systems, each with a treble and bass staff. The key signature has three flats (B-flat, E-flat, A-flat). The tempo marking 'Più lento.' is at the top. The notation includes various note values, rests, and dynamic markings such as 'poco ritenuto' in the sixth system. There are also asterisks (*) and other symbols scattered throughout the score.

Più mosso.

The musical score is written for piano and consists of six systems of music. Each system has a treble and bass staff. The key signature is three sharps (F#, C#, G#). The tempo is marked 'Più mosso.' The score includes various musical notations such as notes, rests, and dynamic markings like 'pp'. There are also asterisks and the Georgian word 'დო' (do) under the bass staff in each system, likely indicating a specific rhythmic pattern or a sequence of notes. The score is written in a standard musical notation style with a clear layout and a professional appearance.

Tempo I.

The musical score is written in G major (one sharp) and 3/4 time. It consists of six systems of piano accompaniment. The notation includes treble and bass staves with various musical symbols such as notes, rests, and dynamic markings. The first five systems are marked with 'Pia.' and an asterisk, indicating a piano section. The sixth system is marked with 'Pia.' and an asterisk, indicating a piano section. The score is written in a modern musical notation style with a clear layout and a professional appearance.

Più mosso.

Re. * Re. * Re. * Re. * Re. *

Re. * Re. * Re. * Re. *

Re. * Re. * Re. * Re. *

pp Re. * Re. * Re. * Re. *

Re. * Re. * Re. * Re. *

Re. * Re. * Re. * Re. *

მანუჩარი

თბზ. 33 №2, D-dur

Vivace.

The musical score is presented in six systems, each containing a treble and bass staff. The key signature is D major (two sharps), and the time signature is 3/4. The tempo is marked 'Vivace.' and the initial dynamic is 'f' (forte). The piece features a continuous eighth-note accompaniment in the bass. The melody in the treble staff includes various ornaments and fingerings, such as '2 3 4 5 6' and '1 3 4'. The score includes dynamic markings like 'pp' (pianissimo) and concludes with a double bar line and repeat signs.

The musical score is written for piano and consists of six systems. Each system has a treble and bass staff. The key signature is one sharp (F#) for the first three systems and two flats (Bb, Eb) for the last three. The time signature is 4/4. The score includes various dynamic markings: *ff* (fortissimo) at the beginning of the first system, *pp* (pianissimo) in the second system, *f* (forte) in the fourth system, and *cresc.* (crescendo) leading to *fz* (forzando) and *ff* in the sixth system. The notation includes many beamed sixteenth and thirty-second notes, often with slurs. There are also rests, ties, and fermatas. Fingerings are indicated by numbers 1-4. Some notes have accents. The bass line often features chords and moving lines, while the treble line has more melodic and rhythmic complexity.

The image displays a page of musical notation, likely for a piano piece. It consists of six systems of staves, each with a treble and bass clef. The notation includes various musical symbols such as notes, rests, and dynamic markings like *pp* (pianissimo). The piece is written in a key with one sharp (F#) and a 2/4 time signature. The notation is arranged in a standard musical score format, with the right hand (treble clef) and left hand (bass clef) parts clearly delineated. The page is numbered 358 in the bottom left corner.

დავარითი

ff

pp

accelerando

smorzando

სცენარები

მ. დავითაშვილი

პატარა მატარებელი

Maestoso

ჩვე-ნო პა - ტა - რა "გუ - გუ - ლო", პა - ტა - რა მა - ტა - რე - ბე - ლო,
 По-езд наш, ты на вссх па - рах мчишь-ся в доли - нах и го - рах.

მთე - ლი ბორ - ჯო - მის ხე - ო - ბის ბავშ-ვე - ბის გამ - ხა - რე - ბე - ლო.

1. ხმა გაქვს ი - სე - თი მვე - ქა - რე,
2. ქვე - ნით ე - ა - პობ ნაძვ ნა - რებს.

ი - სე - თი ო - მა - ბი - ა - ნი,
ვჩ - რემ მჩიშ - ся ты მი - მო нас,
გულ - ში გი - ხუ - ტებს ხე - ო - ბა,
სლო - ნო ты са - мый близ кий друг.

ცემ - ში რომ აგუ - გუ - ს დას და - ხებ,
чуть - за - слы - шим мы свист - твой,
შე - ბი - ავ - ლა - ღა ჩა მოვ - ლა
Встре - ча с по - ез - дом каж - дый раз

ბანს გაძ - ლევს ბა - კუ - რი - ა - ნი.
 мы встре - ча - ем те - бя гурь - бой.
 ზე - ი - მი - ა და ღლე - ო - ბა.
 ра - дость и тор - же - ство для нас!

ჩვენო პა - ტა - რა „გუ - გუ - ლო“, პა - ტა - რა მა - ტა - რე - ბე - ლო,
 По - езд наш, ты на всех па - рах мчишься в до - ли - нах и го - рах.

მთე - ლი ბორ - ჯო - მის ხე - ო - მის ბავშვე - ბის გამ - ხა - რე - ბე - ლო.
 Дым се - дой от па - ро - во - за мед - ленно та - ет вне - бе - сах.

ჩვენო პატარა „გუგულო“,
 პატარა მატარებელი,
 მთელი ბორჯომის ხეობის
 ბავშვების გამხარებელი.

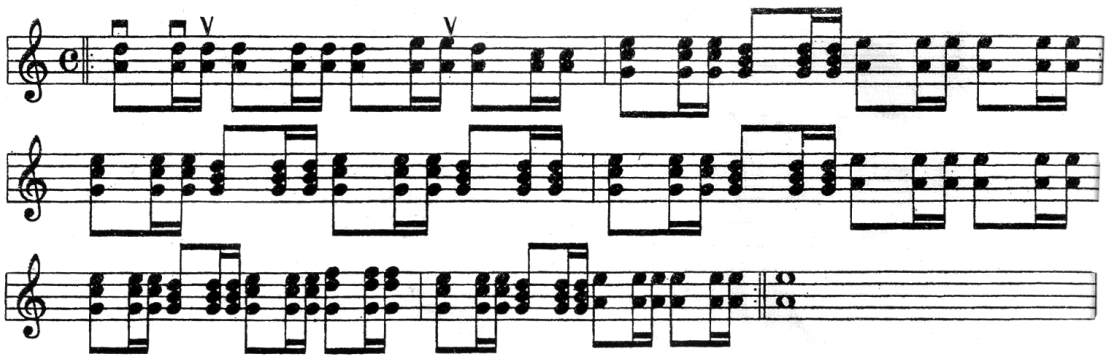
ხმა გაქვს ისეთი მკვეთარი,
 ისეთი ომახიანი,
 ცეშში, რომ „გუ-გუს“ დასძახებ,
 ბანს გაძლევს ბაკურიანი.

ქშენით მიაპობ ნაძვნარებს,
 გულში გიხუტებს ხეობა,
 შენი ავლა და ჩამოვლა
 ზეიშია და ღლეობა.

ჩვენო პატარა „გუგულო“,
 პატარა მატარებელი,
 მთელი ბორჯომის ხეობის
 ბავშვების გამხარებელი.

გაზაფხული

განაღი

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. ჯავახიშვილი ი. - ქართული მუსიკის ისტორიის საკითხები. თბილისი (1990);
2. დონაძე ლ., ჩიჯავაძე ო., ჩხიკვაძე გ. - ქართული მუსიკის ისტორია. თბილისი (1990);
3. ვახროშევი ბ. - მუსიკის ელემენტარული თეორია. თბილისი (1987);
4. მუსიკალურ-ენციკლოპედიური ლექსიკონი. თბილისი (1990);
5. გალაცკაია ვ. - საზღვარგარეთის ქვეყნების მუსიკალური ლიტერატურა. თბილისი (1982);
6. ლალიძე რ. - სიმღერები, რომანსები, გუნდები. თბილისი (2010);
7. დავითაშვილი მ. - რჩეული საბავშვო სიმღერები. თბილისი (1991);
8. კოკელაძე გრ. - ქართული ხალხური სიმღერები. თბილისი (1985);
9. თაყაიშვილი რ. - მუსიკა თანამედროვე სასწავლო პარადიგმაში, თბილისი (2006);
10. ოთიაშვილი მ., ვალიშვილი ნ. - მუსიკა და ბავშვები, I კლასი „წყაროსთვალი“ (2009);
11. ოთიაშვილი მ. - მუსიკა და ბავშვები, IV კლასი, თბილისი „წყაროსთვალი“ (2010);
12. კალმახელიძე ხ. - მუსიკა I კლასში (2009), თბილისი „მერიდიანი“;
13. კალმახელიძე ხ. - მუსიკა VII კლასში (2009), თბილისი „მერიდიანი“;
14. მოგილევსკაია ს. - ვიოლონჩელი „სანტა ტერეზა“ (1979), თბილისი „ნაკადული“;
15. ტიბალდი-კეზა მარია, პაგანინი (1986), თბილისი, ხელოვნება;
16. Оперные либретто (1985) М.
17. Виктория Петрова. Раннее развитие музыкальных способностей (2004);
18. Norman M. Weinberger. Music and the Brain. Scientific American Magazine, (2004);
19. Steven Brown and Lawrence M. Parsons. The Neuroscience of Dance. Scientific American Magazine, (2008);
20. Zentner, M., Eerola, T. Rhythmic engagement with music in infancy. Proceedings of the National Academy of Sciences, 107, 5568-5573 (2010).